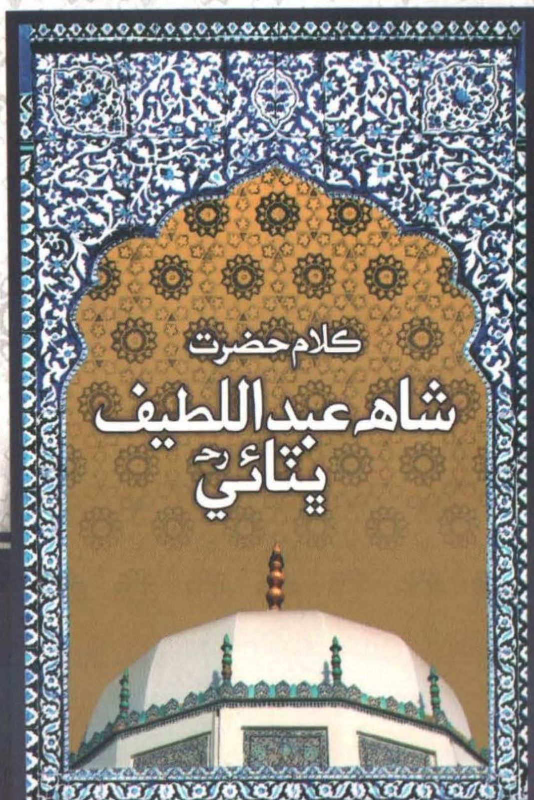
گلبانگ لطيف

[ترجمه منظوم فارسي]

ترجمه وترتيب:
نياز همايوني

اداره فرهنگ
دولت سند

گلبانگ لطيف

ترجمہ منظوم فارسي

ڪلام حضرت شاهہ عبداللطيف ڀٽائي رح

ترجمہ

نياز همايوني

سهيڙيندڙ

مدد علي سنڌي

ثقافت کاتو، حکومت سنڌ

2020

هي ڪتاب شاهه عبداللطيف ڀٽائي رح
جي 277 هين عرس مبارڪ تي شايع ڪيو ويو

ڪتاب جو نالو: گلبانگ لطيف (ترجمہ منظوم فارسي
ڪلام حضرت شاهه عبداللطيف لطيف)
ترجمو: نياز همايوني
سهيڙيندڙ: مدد علي سنڌي
پهريون ڇاپو: 2020ع
ڪمپوزنگ: سيد آفاق بخاري
لي آئوٽ: ظفر آفتاب ابڙو
ڇپيندڙ: پيڪاڪ پرنٽرس، ڪراچي
ڇپائيندڙ: ثقافت کاتو، حڪومت سنڌ
قيمت: 1000 روپيا

ISBN # 978-969-8100-53-9

Book Name: Gulbang Lateef
Translated by: Niyaz Humayuni
Compiled by: Madad Ali Sindhi
First Edition: 2020
Composed by: Raja Odho
Page Layout: Zafar Aftab Abro
Title: Naeeem Deswali
Printed by: Peacock Printers, Karachi.
Published by: Culture Department, Government of Sindh
Price: Rs. 1000/-

انتساب

بنامِ آن رُویای یادگار که:

شبی در آوان ترجمه ای کلام حضرت شاه عبداللطیفؒ ناگاه برنکته ای به تشویش در اُفتادم و آن چندی که بکوشیدم درمانده گردیدم درانجام چا اه ای زریده بازدی خویش را زیر برسر نهاده خسپیدم و به عالم خواب سرگردان رفتم بعد از ساعتی چه می بینم که جمع مردمان اجانب در سمت درگاه حضرت شاه عبداللطیف روان دوان هستند و فن نیز اوشان را دیده و بی ساخته دران جمع رفته شمولیت اختیار کردم۔

ما همه بصورت هجوم بر شارعی که می رفتیم چنان دیده شد که در حال ترکتور آن را کندیده و هموار ساخته بود که نشان هایش بدیدار مانده اند کی پشیه رفته دیدم که مردی به شکل و صورت نورانی از قطار پیشین باز گردیده بمن رجوع کرد وبازوی من گرفته مرا برکناره ای شارع بیاد ورد که برآن خس و خاشاک ضافی وغیره را از بیخ وبن بر آورده یک جانب افتاده بود و ما چُون نزد ترشدیم او مرد معمور سراپا نور ازاں یک کلک نی برادشته بدست من بنهاد ودر چشمک ازان جمع غائب شده رفت۔

من بنده از فرط حیرت هنوز درباره ای آن بزرگ هیچ پرسیدن می خواستم چنان دیدم که کسانی ازان انبوه بیک آواز گویا شدند که همین حضرت شاه عبداللطیف صاحب فضل و فیضان بوده که ترا از نگه ای نور نوازیده براه خویش روان شده رفت۔

ناگهان من از خواب بیدار شده قرطاس و قلم را نزد آورده باز به کار خویش مصروف گردیدم وحِس کردم که پیش ازین نکته ای که مورد تشویش شده مرا از کار مانع مع شد بسرعت حل پذیر گردیده چنانچه کار بسیار ازان نیز سرانجام نموده به مرام خویش رسیدم بقول شاه عبداللطیفؒ۔

چه آنکه بر امواج دریا رفت کامگار گردید

نیاز ہمایونی

انتساب

اُنهيءَ خواب نالي:

جڏهن هڪ رات شاهه سائينءَ جي ڪلام جو ترجمو ڪندي، ڪنهن نڪتي تي پهچي، مُنجهي پيس، گهڻو ئي پاڻ پتوڙيم، پر ڪجهه نه وريو، آخر ٿانهن سيرانديءَ ڏئي، پئي رهيس ۽ ننڊ وٺي ويم، ايتري ۾ ڇا ٿو ڏسان، ته هشام ماڻهن جا ٻيٽ شاهه ڏانهن وڃي رهيا آهن ۽ آءٌ به هلي انهن ۾ شامل ٿيو آهيان.

اسان جنهن رستي سان وڃي رهيا هئاسين، تنهن تي تازو ٽريڪٽر گهمايل هو، جنهن جا چٽا نشان ڏسڻ ۾ ٿي آيا. اڳيرو هلندي ڪا مهل ڏسان، ته هڪ نوراني مُنهن مهانڊي وارو شخص ميڙ جي اڳينءَ ٻانهينءَ مان ورندي سڌو مون ڏانهن آيو ۽ مون کي ٻانهن کان وٺي رستي جي ڪنڌيءَ تائين آندائين، جتي پاڙائون پٽيل ڪک ڪانا ۽ ڪانهن جا ٻوٽا پيل هئا. جيئن ويجها ٿياسين، ته اُن بزرگ اتان هڪ ڪانهن جي ڪلڪ ڪڍي، منهنجي هٿ ۾ ڏني ۽ پاڻ اک ڇنڀ ۾ غائب ٿي ويو.

مون اچرج مان انهيءَ ٻلاري بابت ڪجهه پڇڻ جي ڪئي، ته ميڙ مان ڪن ماڻهن هڪ ئي واڪي وراڻيو: اهو پاڻ ٻلارو ٻِٽ ڏٺي هو، جنهن تو کي نور ڀري نگاهه سان نوازيو.

آءٌ ننڊ مان سُجاڳ ٿي، قلم ڪاغذ سوري وري ساڳئي ڪم ۾ مشغول ٿي ويس. ائين محسوس ٿيم، ته مُنجهائيندڙ نڪتو، هڪدم حل ٿي ويو ۽ وڌيڪ به ڪيترو ڪم اڪلائي ڇڏيم.

گهڙيا سي چڙهيا، ائين اٿيئي!(شاهه)

نياز همايوني

حيدرآباد، سنڌ

شاهه مشعل راهه!

حضرات

مُون ڪافي عرصو اڳ شاهه سائين جي ڪلام جو منظوم فارسي ترجمو طبع آزمائي طور شروع ڪيو هو، جنهن مان ٻه ٽي سُر ٻه سنڌي متن سميت رسالي "مهراڻ" ۾ ڇپيا هئا.

منهنجي انهي محنت اهل نظر سنڌي، ايراني عالمن: علامه غلام مصطفي قاسمي سربراهه شاهه ولي الله اڪيڊمي حيدرآباد ۽ آقائي علي اڪبر جعفري سربراهه مرڪز تحقيقات فارسي ايران وپاڪستان، اسلام آباد جن وٽان پذيرائي جو شرف حاصل ڪيو.

انهيءَ عزت افزائي ڪان پوءِ مون اڳتي قدم وڌايو، ماشاء الله هيل تائين رسالي جا ڪيترا ننڍا وڏا سُر ترجمو ڪري سرهائي ماڻي اٿم.

اميد الله ۾ ته آخر هي سياڳي مُهم سَر ڪري، وڃي پار پوندس، جنهن لاءِ دوستن ۽ بُزرگن جون دعائون گُهربل آهن.

نياز مند

نياز همايوني

(16-08-2001)

فهرست

● پبلشر جو نوٽ	غلام اڪبر لغاري	9
● مهاڳ	سيد سردار علي شاهه	11
● ايڊيٽر جو نوٽ	مدد علي سنڌي	17
● تمهيد (سنڌي)	غلام محمد گرامي	33
● پيش گُفتار (فارسي)	غلام محمد گرامي	35
● نگاهه اهل نظر	غلام مصطفيٰ قاسمي	37
● تعارف	نياز همايوني	38
1. سُر ڪلياڻ		41
2. سُر يمن ڪلياڻ		70
3. سر ڪنڀات		137
4. سُر سريراڳ		158
5. سُر سسئي آبري		224
6. سُر رپ		240
7. سُر گهاتو		281
8. سُر پرڀاتي		294
9. سُر آسا		317
10. ابيات متفرقه		381

پبلشر جو نوٽ

سنڌ جي ثقافت کاتي کي اهو اعزاز حاصل آهي، ته هن مهل تائين سنڌ جي عظيم صوفي شاعر حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالن، سنڌس فن ۽ فڪر بابت لاتعداد ڪتاب شايع ڪيا آهن، بلڪ اهو سلسلو هر سال جاري آهي، اڄ به جيڪڏهن حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالن، ۽ سنڌس فن ۽ فڪر بابت ڪتابن جو ڳاڻيٽو ڪبو، ته اهو سوَن جي تعداد ۾ اوهان کي نظر ايندو. نه فقط اهو بلڪ لطيف سائينءَ جي ڪلام جو انگريزي، اڙدو، هندي، پنجابي، عربي ۽ فارسي ٻولين ۾ ترجمي جي ڪم جو ڪريڊٽ ثقافت کاتي کي ملندو. يقينن ثقافت کاتي لاءِ اها خوشي ۽ اعزاز جهڙي ڳالهه آهي. سنڌواسي، سنڌ جي هن عظيم لافاني شاعر حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائي تي جيترو به فخر ڪن اهو گهٽ آهي.

حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ڪلام جو عربي ترجمي جو هي ڪتاب، اسان جي ان سلسلي جي هڪ ڪڙي آهي، ان سان گڏوگڏ لطيف سائين جي لافاني ڪلام جو فارسي ترجمي وارو رسالو پڻ شايع ٿي پڙهندڙن جي هٿن ۾ اچي رهيو آهي. سچ پچ ته شاهه سائينءَ جي ڪلام تي تحقيق جو جيترو به ڪم ٿي سگهي، اهو گهٽ آهي. ان لاءِ سنڌ جو ثقافت کاتو، سنڌ جي اسڪالرن، عالمن جي هر سطح تي همت افزائي ڪرڻ لاءِ تيار رهندو.

هاڻي ان ڳالهه جي حقيقت کان قطعي طور انڪار نٿو ڪري سگهجي، ته حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ سنڌ جي سڃاڻپ آهي، جنهن جي شاعري اڍائي سؤ ورهين کان به وڌيڪ، سنڌ تي ڇانيل رهي آهي، لطيف سائينءَ جو پيغام محبت ۽ امن جو پيغام آهي، جيڪو

سنڌي ادب ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ اهڙي اوچي هنڌ تي بيٺل آهي، جنهن کي ڪوبہ ماڻهو ڇُهي نٿو سگهي. اهو لطيف سائينءَ جي شاعريءَ جو ڪمال آهي، جو مغربي اسڪالرن کان وٺي، برصغير جي ليکڪن ۽ مفڪرن تائين سنڌس فڪري محرڪات ۽ فڪري فلسفي، توڙي هن جي زندگيءَ جي مختلف رخن تي تحقيق جو سلسلو جاري آهي. اڄ لطيف سائينءَ سنڌ جي تاريخ، ثقافت، تهذيب ۽ تمدن ۽ ٻوليءَ جو هڪ اهڃاڻ بڻجي چڪو آهي، ان ڪري سنڌس لافاني پيغام کي وڌ کان وڌ پکيڙڻ جي ضرورت آهي. ساڳئي وقت سنڌ جي هن عظيم صوفي شاعر، جي حياتيءَ تي بہ وڏي ڪم ۽ تحقيق ڪرڻ جي ضرورت آهي. شاهہ لطيف پنهنجي حياتيءَ وارن علائقن ۾ ڪٿي ڪٿي ويو. ۽ پنهنجي حياتيءَ جا ڪيترا ورهيہ، سنڌ ۽ ان جي پرپاسي وارن ڀاڱن ۾ سيلاني ٿي گهمندو، ۽ عام ماڻهن جي رهڻي ڪهڻي، ۽ سنڌن حالتن کي جاچيندو رهيو. اهو سمورو سلسلو تحقيق طلب آهي. ساڳئي وقت شاهہ لطيف جي پيغام کي نہ فقط ملڪي بلڪ عالمي سطح تائين پهچائڻ جي سخت ضرورت آهي.

هن وقت سنڌ جو صوبائي وزير ثقافت سيد سردار علي شاهہ پاڻ هڪ اهل علم ۽ اديب آهي. جن کي سنڌ جي لافاني شاعر حضرت شاهہ عبداللطيف سان بيحد محبت ۽ عقيدت آهي. اهوئي سبب آهي، جو پاڻ لطيف سائين جي پيغام کي وڌ کان وڌ پکيڙڻ لاءِ ڪوشان آهي.

مونکي اميد آهي تہ اسين ان سلسلي ۾ اڳا بہ وڌيڪ ڪم ڪندا رهنداسين، تہ جيئن لطيف سائينءَ جي پيغام کي وڌ کان وڌ عالم اقوام تائين پهچائي سگهون.

غلام اڪبر لغاري

سيڪريٽري

ثقافت، سياحت، نوادرات،

قديم آثار ۽ آرڪائيوز،

حڪومت سنڌ، ڪراچي.

10 سيپٽمبر 2020ع

مهاڳ

سنڌ جي مشهور صوفي شاعر حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي شاعريءَ جو فارسي ٻوليءَ ۾ ترجمو، هڪ اهم ڪاوش آهي. فارسي ٻولي، خود انهن چند ٻولين مان آهي، جنهن ۾ ڪيل شاعري، سموري دنيا ۾ مشهور آهي. شاهه لطيف جي شاعريءَ جي هن ترجمي سان، خود فارسي ٻوليءَ ۽ ادب ۾ هڪ گرانقدر اضافو ثابت ٿيندو. سنڌي ٻوليءَ جي جاڪوڙي شاعر نياز همايوني حضرت شاهه لطيف ڀٽائي جي شاعريءَ کي فارسي ٻوليءَ ۾ ترجمو ڪري، هڪ شاهڪار ڪم سرانجام ڏنو هو. افسوس ته هن جو اهو ڪم ڪيتري وقت کان وٺي، عوام جي نظرن کان اوجهل رهيو. ان ڳالهه جو وڏو ڪارڻ اهو هو ته محترم نياز همايونيءَ جي وفات بعد، سندس اڻڇپيل مسودا، به زماني جي دستبرد جو شڪار ٿي ويا. نياز همايوني، سنڌي ٻوليءَ جو اهو عالم هو، جنهن کي هڪ ئي وقت سنڌي ۽ فارسي ٻولين تي وڏو عبور حاصل هو. پاڻ خود سنڌي ٻوليءَ جو يگانو شاعر هو، سنڌ جي تاريخ علم و ادب تي هن جي هڪ گهري نظر هئي. ڪيتري وقت کان وٺي منهنجي ذاتي طور تي اها خواهش هئي ته نياز همايوني جو اهو شاهڪار ڪم، اشاعت جي شڪل ۾ ظاهر ٿئي. اهوئي سبب هو، جو راقم الحروف، نياز همايونيءَ جي هن مسودي جي ڳولا لاءِ برک اديب مدد علي سنڌي جي ڊيوٽي هنئي، مونکي ذاتي طور تي ڄاڻ هئي ته نياز همايونيءَ جي هن ترجمي ته جو اهو دستخط، محترم تاج جويي وٽ موجود

آهي. جنهن مهرباني ڪري مدد صاحب ڪي نياز همايوني جو اهو دستخط خوشيءَ سان حوالي ڪيو. پر سندس ڪيل ترجمي ۾ شاهه لطيف جي رسالي جا پهريان سُر موجود ڪونه هئا. جن ڪي مدد علي سنڌي، وڏي جاکوڙ ڪري اهي شروعاتي سُر حاصل ڪري ورتا، جيڪي هن ترجمي ۾ شامل آهن. اڄ مونکي بيحد خوشي محسوس ٿي رهي آهي ته سنڌ جي عظيم صوفي شاعر حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي پيغام کي دنيا جي هڪ اهم ٻولي ۾ آڻڻ جو نيڪ ڪم اسان جي هٿان سرانجام ٿي رهيو آهي. هن نيڪ ڪم جو هڪ اهم مقصد شاهه لطيف جي پيغام کي دنيا جي مختلف اهم ٻولين ۾ پهچائڻ آهي. هن کان اڳ شاهه لطيف جي ڪلام جو انگريزي، پنجابي، هندي، اڙدو ۾ ترجمو ٿي چڪو آهي. هن وقت فارسيءَ سان گڏ شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جو ڪلام عربي ٻوليءَ ۾ به شايع ڪيو پيو وڃي. اميد اٿم، ته شاهه لطيف جي ڪلام کي وڌيڪ بين ٻولين جهڙوڪ چيني ۽ فرينچ ۾ ترجمي ڪرڻ جو اهو سلسلو آئنده به جاري رکيو ويندو.

اصل ۾ بنيادي طور تي اها ڳالهه پنهنجي جاءِ تي اهم آهي ته شاهه عبداللطيف پنهنجي فڪر ۽ پيغام جي اعتبار کان سنڌ جو حُسن آهي، سنڌ جي سڃاڻپ آهي. ان ڪري لطيف سائينءَ تي اڃا به وڌيڪ ڪم ڪرڻ ضرورت آهي. ساڳيءَ وقت شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي لافاني ۽ بي مثال پيغام کي ملڪي بلڪ بين الاقوامي سطح تي روشناس ڪرائڻ جو سلسلو آئنده به جاري رکيو ويندو.

يقينن اها ڳالهه به هر ڪنهن کي معلوم آهي ته حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائي (1752-1690ع) نه رڳو سنڌ بلڪ سموري برصغير جو هڪ وڏو صوفي شاعر آهي. سندس ڪلام لافاني آهي. شاهه

لطيف مشرق جي انهن چند شاعرن مان هڪ آهي، جنهن تي نہ رڳو مشرق بلڪ مغرب بہ فخر ڪري سگهي ٿو. سندس عارفانہ ڪلام جي اهائي حيثيت آهي جهڙي فارسي ٻوليءَ ۾ مولانا جلال الدين روميءَ جي ڪلام کي حاصل آهي. در حقيقت شاهہ لطيف جي ڪلام جو خاص مقصد انسان کي پنهنجي حق تعاليٰ سان رشتو قائم ڪرڻ هو. اهوئي سبب آهي، جو سندس ڪلام جو سرچشمو الاهي ڪلام آهي، سنڌ جي تاريخ، تهذيب ۽ تمدن جيڪي پنج هزار سال قديم آهن، انهن کي سنڌ کان ڪنهن بہ ريت علحده نٿو ڪري سگهجي. شاهہ لطيف ۽ سنڌ لازم و ملزوم آهن. سنڌ کي شاهہ لطيف جي ڪلام کانسواءِ سمجهڻ تمام ناممڪن آهي. بيشڪ شاه جو ڪلام سنڌ تائين محدود نہ آهي. سندس پيغام هر دور ۽ هر زماني لاءِ آهي.

شاهہ عبداللطيف ڀٽائي جي سنڌي شاعريءَ ۾ سنڌ جي جاگرافي، تهذيب و تمدن، عوام جا ڏک ۽ ڏاکڙا موجود آهن، شاهہ جو اسلوب طرز بيان، پڙهندڙن کي خود محسوس ٿي ويندو. مثال طور شاهہ ڀٽائي جي سُر مومل راڻي جو هڪ بيت آهي:

جوڳي تي جڙاءُ، نسوروئي نينهن جو،
پتنگ جيئن پيدا ٿيو، سامي سج وڙاءُ،
اَيو ڪاڪ تڙاءُ، ڪئنارن ڪڪوريو.

جيتريقدر حسناڪيءَ جي ڳالهہ آهي تہ اوهان هي بيت پڙهي پوءِ ان جي حُسن ۽ سُونهن جي حقيقت ۾ گم ٿي وڃو. سقراط کان وٺي سارتري تائين، ڪيترن ئي دانائن حُسن جي موضوع تي بحث ڪيا آهن. تنهن ڪري اهو موضوع منطق، اخلاقيات، ۽ مابعد الطبيعات جهڙن موضوعن وانگر فلسفي جي دائري ۾ اچي ٿو.

فلسفي ۾ وري ان کي جماليات جو نالو ڏنو ويو آهي. جهڙي ريت مابعد الطبيعات ۾ زندگي ۽ موت ۽ حيات جي اسرارن ۽ رمزن جو حل ڳوليو ويندو آهي، ساڳيءَ طرح جماليات جي وسيلي وري حُسن ۽ سونهن جي اصليت ۽ ماهيت جو مطالعو ڪيو ويجي ٿو. ۽ اهو اصل ۾ فن جو فلسفو آهي. مٿي ذڪر ڪيل سُر مومل راڻي جو اهو بيت ان حوالي سان پرکڻ گهرجي، ۽ اهڙا سوين بيت اوهان کي شاهه جي رسالي ۾ موجود ملندا.

خود فارسي ٻولي ۾ خود مولانا جلال الدين رومي، رد ڪي، حافظ، فردوسي، جامي، نظامي، عمر خيام، سعدي، عطار، جا نالا تمام اهم آهن.

فارسي ٻولي ۾ تيل شاعري پڻ لاجواب آهي، جيڪا حسناڪيءَ سان پريل آهن. هتي آئون فقط ٻن شاعرن کي ڪوٽ ڪندس:

عمر خيام هي ڪيڏي نه خوبصورت ڳالهه چئي آهي:

ازآمد نت اگر خبر مى دانستم،
پيش خدمت که چه راگل مى کشتم،
گل مى کشتم گل گلاب مى کشتم،
خاک خدمت بدى دمِ وارد کشتم۔

(يعني: جيڪڏهن مون کي تُنهنجي اچڻ جي خبر پهچي ها، ته آئون تنهنجي قدمن کان اڳ ۾ گلاب جا گل وڇائي ڇڏيان ها، ۽ تنهنجي قدمن جي خاڪ پنهنجي پاڻ تان واريان ها!

يا وري حافظ چوي ٿو:

بهريست بحرعشق که بهچش کناره نيست،
آں جا جزاينکه جان بسپارند چاره نيست۔

(يعني: عشق اهڙو سمنڊ آهي، جنهن جو ڪوبہ ڪنارو ڪونهي، اُتي سواءِ جان ڏيڻ جي ٻيو ڪوبہ چارو ڪونهي.)

اهم ڳالهہ آهي، تہ خود شاهہ لطيف کي فارسي توڙي عربي ٻولين تي وڏو عبور حاصل هو. ان جو مثال اوهان کي شاهہ لطيف جي شاعريءَ مان بخوبي نظر ايندو. يقينن شاهہ لطيف، ان وقت جي هندوستاني موسيقيءَ جي علم کان بہ چڱي ريت واقف هو. هن جي ورثي ۾ نغمگيءَ جو ورثو موجود هو، ڇاڪاڻ تہ سندس ڏاڏو شاهہ ڪريم وڏو شاعر هو ۽ سماع ڪرائيندو هو، ان ڪري شاهہ لطيف جي شاعريءَ جا سمورا داستان ڪنهن نہ ڪنهن سُر سان وابستہ آهن ۽ خود شاهہ عبداللطيف ڀٽائي، وحدت الوجود جو قائل هو. ۽ سندس ڪلام جي تار ان تي اچي تي پوري ٿئي.

هتي ياد رکڻ گهرجي تہ سنڌ ۾ فارسي ٻوليءَ جو پاڙ ۾ هڪ قديم وقت کان وٺي ڳانڍاپو رهيو آهي. ڇاڪاڻ تہ سنڌ ۾ فارسي ٻولي اٺ سو ورهين کان وٺي موجود رهي آهي، سمن ۽ سومرن، ارغونن ۽ ترخانن، مغلن، ڪلهوڙن ۽ ٽالپرن جي عهد ۾ فارسي جو بولا بالا هو. ڪيتري وقت تائين سنڌ ۾ فارسي ٻوليءَ ۾ سنڌ جي ماڻهن شاعري ڪري پنهنجا خوب جوهر ڏيکاريا. ۽ غزل، مثنوي، ۽ قصيدا تحرير ڪري پنهنجي حيثيت مڃرائي. سنڌي شاعرن جو فارسي ڪلام ۾ سوزوگداز بيان و اقرار، گُل ۽ بلبل جي قصن سان ڀريل آهي، تنهن کانسواءِ سنڌ جي تاريخ جا سمورا اهم ۽ بنيادي ڪتاب جهڙوڪ چچ نامو، تاريخ سنڌ عرف تاريخ معصومي، تاريخ طاهري، بيگلار نامو، ترخان نامو، تحفتہ الڪرام، تاريخ شاهجهاني، فارسي ٻوليءَ ۾ تحرير ڪيا ويا. تنهن کانسواءِ جن سنڌي شاعرن فارسي ٻوليءَ ۾ شاعري ڪري، پنهنجو نالو ڪمايو. انهن مان ڪيترا

سنڌ ڇاوا هئا، تہ وري ڪيترن سنڌ کي اچي پنهنجو وطن بڻايو هو. علي بن حامد ڪوفي، قلندر لال شهباز، ڄام نظام الدين، مخدوم بلاول، شاهہ حسين ارغون، حيدر ڪلوچ، ميرزا غازي بيگ، مير علي شير قانع، غلام علي مائل ٺٽوي، محسن ٺٽوي، عظيم ٺٽوي، محمد پناه رجا، ميان سرفراز خدايار خان عباسي، منشي عطا شڪارپوري، عارف صنعت، آخوند محمد قاسم، نانڪ يوسف، آغا ڪاظم علي شاهہ، مير نصير خان ٽالپر، مير صوبدار خان، مير عبدالحسين سانگي، ۽ ٻيا ڪيترا انهيءَ طويل لسٽ ۾ شامل آهن. ان ڪري فارسي ٻولي هرگز سنڌ لاءِ اوپري ٻولي هرگز ڪونهي. انگريزن جي اچڻ تائين سنڌ جو سمورو دفتري ڪاروبار فارسي ٻوليءَ ۾ هلندو هو. بلڪ سنڌ جي ماڻهن جي فارسي ٻولي، سندن مادري سنڌي ٻوليءَ کان ٻئي نمبر تي رهي آهي.

انهيءَ فارسي ٻوليءَ ۾، حضرت شاهہ عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ڪلام جو ترجمو، فارسي ٻوليءَ لاءِ هڪ واڌارو ثابت ٿيندو. هن ڪتاب جي اشاعت، توڙي ان کي ايڊٽ ڪرڻ ۾ مسٽر مدد علي سنڌي جيڪي ڪوششون ۽ محنتون ڪيون آهن، انهن جي جيتري بہ واکاڻ ڪجي گهٽ آهي. هي ڪتاب فارسي ٻولي ڄاڻندڙن لاءِ هڪ گرانقدر تحفو آهي، شل قبول پوي.

سيد سردار علي شاهہ

وزير ثقافت، سياحت، نوادرات قديم آثار ۽ آرڪائيوز

حڪومت سنڌ ڪراچي.

20 سيپٽمبر 2020ع

نياز همايوني: سنڌ جو سچو عاشق

نياز همايوني سان منهنجي ملاقات 1969ع ۾ ٿي. پاڻ تنهن وقت، حيدرآباد جي گاڏي کاتي ۾ قاضي عبدالقيوم روڊ تي، منظور چيمبرز ۾، مرڪزي اردو بورڊ لائبريري جو انچارج هوندو هو. انهيءَ بلڊنگ جو ٽيون فلور لائبريري جي حوالي هوندو هو. ريڊنگ روم، ريئر ڪتابن جو ياڱو ۽ لائبريرين جي آفيس، جنهن ۾ نياز صاحب سدائين ڪلندي ۽ مُرڪندي، هر ماڻهوءَ جي پيو آجيان ڪندو هو. اسان کي اخبارن پڙهڻ جي عادت سو بہ خاص ڪري نواءِ وقت لاهور جي، جيڪا ٻئي ڏينهن تي حيدرآباد پهچندي هئي. نواءِ وقت واحد اخبار ان وقت مخالف ڌر جون خبرون شايع ڪندي هئي، وڏي ڳالھ تہ اها اخبار ان لائبريري ڪانسواءِ ڪٿي بہ نہ ملندي هئي. لائبريري ۾ ڪيترين سنڌي ۽ اردو انگريزي اخبارن سان گڏوگڏ ٽماهي نقوش، حنيف رامي جو نيادور ۽ احمد نديم قاسميءَ جو فنون لاهور، افڪار ڪراچي، ٽماهي مهراڻ ۽ ٻيا ادبي رسالا ميزن تي رکيل هوندا هئا. لائبريريءَ ۾ گهڻو وڃڻ ٿيو تہ هڪ ڏينهن نياز همايوني، پنهنجي آفيس ۾ سڏي پڇيو تہ ”اوهان سنڌي ادبي بورڊ جي آفيس ۾ بہ ويندا آهيو نہ؟“ مون ڪيس ٻڌايو، ”شوڪت حسين شورو منهنجو دوست آهي تنهن ڪانسواءِ اتي مولانا غلام محمد گرامي ۽ ناشاد وٽ بہ وڃڻ ٿيندو آهي!“ پوءِ هن مون کان پڇيو: ”ادب ۾ ڪهڙا موضوع اوهان کي پسند آهن؟“ ”ڪيس ٻڌايم، سوانح عمريون، ڪهاڻيون، شاعري منهنجا دلپسند موضوع آهن!“

اهڙيءَ ريت نياز صاحب وٽ اچ وڃ جو سلسلو ويتر وڌي ويو. سندس آفيس ۾ مولوي محمد صالح عاجز، عبدالڪريم گدائي، عبدالحق عالماڻيءَ، امداد حسيني، عبدالغفور انصاري سميت ڪيترن اديبن سان ملاقات ۽ جاڻ سڃاڻپ ٿي. نياز همايوني بنيادي طور تي هڪ درويش صفت انسان هو، فارسي ٻوليءَ تي ڪيس وڏو عبور حاصل هو ۽ اڙدو بورڊ ۾ ڪيس اها نوڪري، پير حسام الدين راشدي وٺي ڏني هئي. پاڻ انتهائي غيرتمند، جاکوڙي اديب هو. انتهائي ضرورتمند، پر لکڻ جي پورهيي سان پنهنجو پيٽ پاليندو هو. نياز همايوني شاعريءَ سان گڏ نثر لکڻ جو به بادشاهه هو. سندس ڪيترا دلچسپ مضمون نئين زندگي ۽ روح رهاڻ ۾ شايع ٿيا. هُن جي زندگي جو احوال ڪجهه هن ريت ٿو بيهي:

سندس اصل نالو مشتاق حسين سندس جي والد جو نالو قائم الدين همايوني هو. نياز صاحب جو جنم 12 اپريل 1930ع ۾ همايون، تعلقي شڪارپور ۽ وفات حيدرآباد ۾ 5- جنوري 2004ع ۾ ٿي. سنڌس آخري آرامگاهه، بابن شاهه ڪالوني قبرستان حيدرآباد ۾ آهي. نياز صاحب ٻه شاديون ڪيون: پهرئين زال مان ڪيس ڪو اولاد نه ٿيو، پر اڳ ڇائي نينگريءَ ڪي پنهنجي اولاد وانگر نپائي وڏو ڪيائين. هن جي ٻي شادي وري شڪارپور مان ٿي، جنهن مان ڪيس ٻه فرزند هر هڪ اويس نياز، پرويز نياز ۽ هڪ نياڻي سُومل ٿيا.

نياز صاحب ابتدائي قرآني قاعدي ۽ سنڌي ٻوليءَ جي تعليم ڪانپوءِ مختلف مدرسن مان فارسي ۽ طب جي تحصيل بعد ۾ طب جو مشغلو اختيار ڪندي حيدرآباد جي ويجهو ٽنڊي حيدر ۾ پنهنجو مطب (دواخانو) جاري ڪيو. ڪجهه وقت حيدرآباد سنڌ جي طبي درسگاهن ۾ اُستاد طور پڙهائيندو رهيو.

ورهاڱي کان اڳ "تحريڪ آزادي" ۾ شاعر طور اُڀريو. انهيءَ دوران قومي ۽ سماجي سرگرمين ۾ حصو وٺندو آيو. شاعر جي حيثيت ۾ سنڌي شعر کي نرالي نوعيت ۽ نئون انداز ڏنائين. خاص ڪري شاعريءَ ۾ قومي رنگ ۽ انسان دوستيءَ جو پرچار سندس خاص سڃاڻپ رهي آهي. ان سلسلي ۾ هو مشهور شاعر هوندراج دکايل کان متاثر رهيو، جيڪو ورهاڱي کان اڳ مولوي محمد صالح عاجز جي ڪري سندس دوست هو. ڪجهه وقت صحافت سان بہ منسلڪ رهيو، پر اڳتي هلي، صحافت کان پاسيرو ٿي، قومي شاعريءَ، لوڪ ادب، ڪلاسيڪي شاعريءَ ۽ تاريخ طرف متوجهہ رهيو. اردوءَ ۽ فارسيءَ ۾ سنڌ جي ڪلاسيڪي ۽ جديد شاعريءَ کي روشناس ڪرائڻ لاءِ جاکوڙ ڪيائين. پنجويهن سالن (1965ع کان 1990ع تائين) آر سي ڊي تحت قائم ٿيل مرڪزي اردو بورڊ حيدرآباد برانچ ۾ نگران جي عهدي تي لاڳاپيل رهيو، جتان 1990ع ۾ رٽائر ڪيائين. هي ادارو هاڻي "اردو سائنس بورڊ" جي نالي سان ڪم ڪري رهيو آهي. ڪجهه عرصو پاڪستان رائيٽرس گلڊ جو ميمبر ۽ سنڌ شاخ جو سيڪريٽري بہ رهيو. ٻن سالن تائين سنڌي لئنگئيج اٿارٽيءَ جي بورڊ آف گورنرس جو ميمبر بہ نامزد رهيو. سندس سنڌ جي ادبي ادارن سان وابستگي ۽ علمي، ادبي توڙي قومي ۽ سماجي سرگرمين سان دلچسپي آخري پساهن تائين رهي. سنڌ رائيٽرس گلڊ قائم ڪري ادبي خدمتون سرانجام ڏنائين. شاعري، طب، تاريخ ۽ تصوف سندس دلچسپيءَ جا موضوع رهيا. سنڌي، اردو ۽ فارسي ٻولين ۾ چاليهن تائين ڇپيل ۽ اڻ ڇپيل ڪتاب ۽ مسودا سپرد قلم ڪيل اٿس.

انهن مان ويهارو ڪتاب سنڌ ۽ پاڪستان جي سرڪاري ۽

خانگي اشاعتي ادارن طرفان شايع ٿي چڪا اٿس. سنڌي ڪلاسيڪي شاعريءَ کي اڙدو ۽ فارسيءَ ۾ متعارف ڪرائڻ لاءِ وڏيءَ حد تائين ڪوشان رهيو. سندس دلي ارادو هو تہ صحت سڌرڻ شرط "هير وارث شاهہ" جو پنجابيءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪندو، پر سندس اها آس پوري ٿي نہ سگهي. هن شيخ فريد الدين گنج شڪر ۽ خواجہ غلام فريد جي ڪلام جو پڻ اردو ۽ سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪرڻ چاهيو ٿي ۽ مختصر ابتدا بہ ڪيائين پر زندگيءَ سندس ساٿ نہ ڏنو.

نياز همايوني سنڌيءَ مان قاضي قاضن (متوفي (1515ع)، شاهہ ڪريم (متوفي 1623ع)، خواجہ محمد زمان لنواري واري (1784ع) جي ڪلام جو منظوم اردو ۽ فارسي ترجمو پڻ ڪيو. تنهن کانسواءِ حضرت شاهہ لطيف (وفات 1751ع) جي ڪيترن سُرن جو منظوم فارسي ترجمو ۽ ڪجهہ بيتن جو اردوءَ ۾ ترجمو ڪيائين. حضرت شاهہ لطيف جي رسالي (گنج شريف) اردو نثري ترجمو ڪري رهيو هو ۽ 27 سُرن تائين ڪم مڪمل ڪري سگهيو. گڏوگڏ لطف الله قادري (متوفي 1679ع) مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي (1778ع) ۽ چين راءِ سامي (1850ع) جي ڪلام جو منظوم ترجمو بہ هٿ ۾ هئس. تنهن کان سواءِ جديد سنڌي شاعريءَ جو اردو ۽ فارسي ترجمو بہ ڪندو رهندو هو.

سندس ادبي خدمتن جو تفصيل هيٺينءَ ريت آهي:

اَدبي خدمتون:

1. فرهنگ جعفري (ٽن جلدن ۾). 1960ع سنڌيءَ ۾ طب تي 1818ع ۾ لکيل قديم ڪتاب، جنهن کي نئين سر سڌاري ترتيب ڏنو ويو، هي ناياب طبي ڪتاب (2000 صفحا) سنڌي ادبي بورڊ

طرفان ڇپايو ويو.

2. ”ديوان مفتون“ سنڌي پهريون ڇاپو، نئون 1973ع، مولانا عبدالغفور مفتون همايونيءَ جي سنڌي ڪلام جو ڪتاب نئين سر ترتيب ڏنل، جنهن کي سنڌي ادبي بورڊ ڇپرائي پڌرو ڪيو.

3. ”هفت زباني لغت“ پهريون ڇاپو 1974ع مختلف ٻولين (اردو، سنڌي، پنجابي، بلوچي، پشتو، بنگالي ۽ ڪشميري) جي عالمن جي تحقيق سان گڏ ترتيب ۾ حصو ورتل (سنڌي ٻولي لاءِ) هي لغت مرڪزي اردو بورڊ لاهور شايع ڪئي.

4. ”ساٽيهه جي ساک“ (شاعري) پهريون ڇاپو 1975ع نياز همايونيءَ جي دودي چنيسر جو داستان، قومي رنگ ۾ نظم ڪيل، هي سوين نظم، نئين سنڌ پبليڪيشن ڪراچي ڇپرائي پڌرو ڪيا.

5. ”سنڌ جي طبي تاريخ“ (ٻن جلدن ۾) 1976ع موهن جي دڙي کان وٺي هاڻوڪي دور تائين سنڌي طب جي تاريخ ۽ طبيبن جو تذڪرو ڪتاب ”سنڌ سائنس سوسائٽي“ سنڌ يونيورسٽي، پاران شايع ٿي منظرعام تي آيو.

6. ڏرتيءَ جا گيت، نياز همايونيءَ جي هن ڪتاب ۾ قومي نظم، غزل، گيت ۽ لوڪ گيت شامل هئا هي ڪتاب 1977ع ڏاري ۽ 1978ع ۾ بندش هيٺ آيو. هن تي پاڪستان رائيٽرس گلڊ پاران انعام به مليل هو.

7. ”سنڌي نامه“ (اردو) پهريون ڇاپو 1978ع سنڌ جي ريتن رسمن تي اردوءَ ۾ لکيل تعارفي ڪتاب، ڇپايل مرڪزي اردو بورڊ لاهور.

8. ”تاريخ مظهر شاهجهاني“ پهريون ڇاپو 1979ع، مغل دور ۾ لکيل فارسيءَ ۾ سنڌ جي تاريخ، جنهن جو سنڌي ترجمو ڪيو ويو، هن جو ٻيو ڇاپو 1994ع ڊاري ڇپيو، ٻئي ڀيرا هي ڪتاب سنڌي ادبي بورڊ ڇپرايو. (اصل لکيل 1635ع)
9. ”انتخاب سنڌي شاعري“: پهريون 1987ع سنڌي شاعرن جو چونڊ سنڌي ڪلام اردوءَ ۾ ترجمو ٿيل، جنهن کي اڪيڊمي ادبيات پاڪستان اسلام آباد ڇپرايو.
10. ”آهوان صحرا“ پهريون ڇاپو 1988ع سنڌ جي قديم شاعريءَ مان قاضي قادن جي بيتن جو منظوم اردو ترجمو سوانح ۽ شجري سميت، ڀٽ شاهه ثقافتي مرڪز طرفان ڇپرايل.
11. ”تاريخ طاهري“ پهريون ڇاپو 1988ع مغل حڪمران جلال الدين اڪبر جي دور ۾ خان خانان ۽ مرزا جاني بيگ جي جنگ بابت لکيل تاريخي ڪتاب جو فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ڪيل ترجمو ڇپائيندڙ سنڌي ادبي بورڊ. (اصل لکيل 1621ع)
12. ”مقصودالعارفين“ پهريون ڇاپو 1989ع فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪيل تصوف جو ڪتاب ۽ شيخ مغل ٻين جي سوانح جنهن کي انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجي سنڌ يونيورسٽي، ڇپرايو.
13. ”آءٌ ڪانگا ڪر ڳالهه“ پهريون ڇاپو 1989ع روحل فقير جي فرزند صوفي دريا خان جو ڪلام سوانح سميت، سنڌي ادبي بورڊ پاران ڇپرايل جنهن ۾ تصوف تي تاريخ تي روشني وڌل آهي.
14. ”راهه عشق“ (خميني) پهريون ڇاپو 1993ع ايران جي انقلابي اڳواڻ امام خمينيءَ جي روماني شاعريءَ جو سنڌيءَ ۾

منظوم ترجمو، هي ڪتاب خانہ فرهنگ ايران شايع ڪرايو.

15. ”تاريخ تازه نواءِ معارڪ“ 2005ع ۾ ”تازن معرڪن جو پڙاڏو“ فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪيل منشي عطا محمد شڪارپوري جي لکيل تاريخ جنهن ۾ افغانن، انگريزن ۽ ميرن جي جنگ جو ذڪر ڪيل آهي. هي ڪتاب سنڌي ادبي بورڊ ”تازن معرڪن جي تاريخ“ جي عنوان سان شايع ڪيو آهي. (اصل لکيل 1852ع)

16. ”فرهنگ همايوني“ (طبي لغت) 2004ع مولانا عبدالغفور مفتون همايوني جي لکيل طبي لغت فارسي عربي هندي سنڌي وغيره. ڇپرائيندڙ: سنڌي لئنگويج اٿارٽي حيدرآباد.

17. ”رسالہ اويسيہ“ 2005ع حضرت شاهہ لطيف ۽ سندس همعصر عالم زاهد مخدوم محمد معين ٺٽوي جي عالمانہ سوال جواب جو فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ڪيل ترجمو تعليقات سميت ڇپرائيندڙ ڀٽ شاهہ ثقافتي مرڪز، ڀٽ شاهہ.

18. ”ڪليات پير محمد اشرف“: ڇاپو پهريون 1997ع صوفي شاعر پير محمد اشرف ڪاماري واري جي ڪلام ۽ سوانح حيات جي ترتيب ۽ تدوين، ڇپائيندڙ ادارو سنڌي ادبي بورڊ ڄامشورو.

اڻ ڇپيل مسودا:

نياز همايوني، مرڻ گهڙيءَ تائين تحرير و تاليف جي ڪم ۾ مشغول رهيو. سندس ڪيتريون لکڻيون، اڻ ڇپيل آهي، راقم الحرف برڪ اديب ۽ دوست تاج جويي جي سهڪار سان هتي انهن اڻڇپيل مسودن جي لسٽ تحرير ڪري رهيو آهيان:

1. ”اَذان العارفين“ (اردو)

حضرت شاھ ڪريم جي سنڌي بيتن جو مڪمل ۽ منظوم اردو ترجمو، سندن سوانح سميت هي مسودو پڻ شاھ ثقافتي مرڪز وٽ ڇپائيءَ لاءِ پيل آهي.

2. ”سنڌي راڻديون“ (سنڌي)

سنڌ جي زالن، مردن ۽ ٻارن جي راندين بابت هي مسودو بہ پڻ شاھ ثقافتي مرڪز کي ڏنل هو.

3. ”سنڌ جي طبي تاريخ“ (جلد ٽيون) سنڌي

4. اَڪ پچي ٽيا انار (سنڌي)

سنڌي ڪلاسيڪي شاعريءَ مان چونڊ ڪلام جن جو جديد نموني جائزو ورتو ويو آهي. هي مسودو ترتيبي صورت ۾ محفوظ آهي.

5. ”جتي منهنجا ماروئڙا“ (سنڌي)

ننڍپڻ کان وٺي وڏپڻ تائين پنهنجي يادگيرين جا عجيب قصا قلمبند ڪيل هي مسودو (اڌورو) موجود آهي.

6. ”طبي تجربا“ (سنڌي)

علاج معالج جي سلسلي ۾ پنهنجي تجربي هيٺ آيل طبي نسخا ۽ نڪتا (مسودو موجود نہ آهي)

7. اردو، فارسي ڪلام جو مسودو.

8. ”ڪتاب لکن ٿا“ (سنڌي)

مختلف موضوعن تي لکيل مزاحيہ ۽ سنجيده مضمون- (ناموجود)

9. ”دوزخ ۾ رهڻ جي ريهرسل“: مزاحيہ نظم

پنهنجي ماحول ۾ جيڪي وهي واپري پيو تنهن بابت هڪ طويل طنزيہ نظم.

10. ”ڏکيا سايا ڏينهن“
پنهنجي حياتيءَ جو احوال (اڻپورو)
11. ”گنج شريف حضرت شاهہ لطيف“.
”شاهہ سائين جي گنج“ جو منظوم اڙدو ترجمو ذري گهٽ مڪمل آهي.
12. ”سمندر ڪي سانس“ (اردو)
مختلف ڪلاسيڪي شاعرن جو سنڌيءَ مان اردوءَ ۾ منظوم ترجمو (ناموجود)
13. ”اڌ صديءَ جو اکين ڏٺو احوال“
پنهنجي سانير ڪان هن ڄمار تائين سنڌ جي باري ۾ جيڪي اکين ڏٺو ۽ ڪنن ٻڌو يا جو ڪجهہ سمجهندو رهيو، انهيءَ کي ڪتاب جي شڪل ۾ پيش ڪرڻ جا جتن ڪيل آهن، ڪافي مواد گڏايو ويو آهي.
14. ”اُناڻيون اويس جون“ (سنڌي)
انگريزن جي دور جو هڪ گمنام عوامي شاعر جنهن جا بيت دريافت ٿي چڪا آهن، اهي بيت هن درويش جي سوانح سميت گڏ ڪري ڪتابي صورت ۾ آندا ويا آهن، انهي جو زمانو 1860- 1940ع آهي.
15. ”مڪتوبات خليفہ محمود“ (تصوف) ترجمہ از فارسي اشاعتي اداراه راشديہ اڪيڊمي حيدرآباد.
16. ”سنڌي اردو لغت“.
17. ”داستان شهادت“ (هي نسخو خبر ناهي ڪٿي آهي؟) حضرت شاهہ عنايت (سنڌي ترجمو) 2000ع.

ادبي خدمتن جي اعتراف ۾ مليل انعام:

1. ڊپلوما آف ميرٽ.

لينن جي سئو سالہ سالگرھ جي موقعي تي مئي 1970ع ڌاري رشيا کان مليل.

2. پاڪستان رائٽرس گلڊ طرفان 1978ع ۾ سنڌ جي طبي تاريخ تي مليل نقد انعام.
3. سلطان الاولياءَ خواجہ محمد زمان رحہ جي سيمينار پيري ابيات سنڌيءَ جي منظوم فارسي ترجمي ملوڪ الڪلام تي ڪراچي جي هوٽل انٽر ڪانٽينينٽل جي ايوان ۾ 22 نومبر 1986ع ڌاري ايوارڊ طور مليل شيلڊ جيڪا محترم ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ هٿان ڏني ويئي.
4. جنوري 1994ع ۾ طالب المولىٰ اڪيڊمي هالا طرفان مخدوم صاحب جي پهرين ورسي جي موقعي تي محترمہ بينظير ڀٽو وزيراعظم پاڪستان هٿان ادبي خدمتن بابت ايوارڊ.
5. اپريل 1997ع ۾ نيو علي ڳڙھ ڪاليج ٽنڊي آدم پاران حضرت شاھ لطيف جي منظوم فارسي ترجمي تي شيلڊ.

نياز همايوني بنيادي طور تي پورهيت اديب هو. سڄي ڄمار تنگدست هيو، اڙدو بورڊ جي نوڪري ڇڏڻ ڪانپوءِ وٽس آمدني جو ڪو بہ وسيلو ڪونہ هو. پر تحرير ۽ تاليف ذريعي پنهنجو گهر هلائيندو هو. انتهائي خوددار ۽ کرو انسان. پر ڪڏهن بہ ڪنهن حڪومت آڏو نہ وظيفي لاءِ، نہ وري سرڪاري امداد لاءِ هٿ ٽنگيائين نہ وري ڪڏهن دانهن ڪيائين ۽ نہ وري وظيفو ورتائين. سمورو

ڏينهن، بلڪ آڌيءَ رات تائين تاليف و تحرير جي ڪم ۾ مشغول رهندو هو. نياز صاحب، جي مون سان تمام گهڻي محبت هوندي هئي. حضرت عليءَ جو قول آهي، ڪنهن به ماڻهوءَ کي پرکڻو هجي، ته هُن سان ڪاروبار ڪري ڏسو. يا وري ساڻس گڏ سفر ڪريو. سو نياز همايوني پاڻ هڪ مولائي ماڻهو هو. البت ساڻس ڪيترا ڀيرا سفر ضرور ٿيو. اڪثر هر سال 17 جنوريءَ تي محترم سائين جي ايم سيد جي سالگره وارين تقريبن، يا وري 1985ع ۾ ساڻس گڏ آزاد ڪشمير جي دوري تي وڃڻ ٿيو. اٽڪل 15 ڏينهن ڪن سفر ۾ هئاسين. محترم غلام رباني آگري، اسان کي آزاد ڪشمير جي دوري تي اماڻيو هو. سفر دوران هو مونکي چوندو هو، ”اوهين خرچ ڪريو، پوءِ رات جو حساب ڪنداسين!“ رات جو سمهڻ کان اڳ فقط ايترو پڇندو هو، ”ادا، گهڻو خرچ ٿيو.“ آئون خرچ جو پنو ڪيس ڏيندو هوس، ته بنا پڙهڻ جي فقط ايترو چوندو هو. ”گهڻا پئسا ٿيا؟“ ۽ پوءِ ان خرچ جو اڌ مونکي ڏيئي ڇڏيندو هو. مون ڪيترا ڀيرا انڪار ڪيو ته چيائين، ”ادا، ائين ڪونه ٿيندو. سفر ۾ خرچ جو حساب ائين ئي ٿيندو آهي!“ سندس سڄي زندگي ادبي پورهيو ڪندي گذري. رٽائيرمينٽ کانپوءِ ته مشڪلات حالات ۾ زندگي گذاريائين. بهرحال اهو ڏکهو قصو آهي، هتي سندس خودداري جو فقط هڪڙو واقعو هت درج ڪريان ٿو:

”مونکي ياد آهي ته سال 1999ع ۾ سنڌي ادبي بورڊ جو چيئرمين غلام رباني آگرو هو. هڪ ڀيرو سيد غوث علي شاهه جيڪو اُن وقت سنڌ جي نگران وزيراعليٰ جي عهدي تي فائز هو. سنڌي اديبن کي ڀٽ شاهه سڏايو. رباني صاحب اسان جون سونهون هو. وفد ۾ محمد ابراهيم جويو، مولانا غلام مصطفيٰ قاسمي، مراد،

علي ميرزا، قاضي خادم، تاج جويو، نصير ميرزا، نياز همايوني، امداد حسيني، نفيس احمد ناشاد، ۽ ٻيا ڪيترا اديب شامل هئا. رات جو وقت هو. ڪراڙ ڍنڍ جي پر ۾ واقع ريسٽ هائوس جي آڱنڊ ۾ ويٺا هئاسين. مٿي پٽ جي آڪاس تي چوڏهينءَ جو چنڊ ڪڙيل هو. اوچتو سيد غوث علي شاهه، نياز کي چيو هو، ”نياز، يار اڄ پنهنجي شاعري ته ٻڌايو!“ نياز پهريون ته انڪار ڪيو، پر پوءِ پنهنجو مشهور گيت ڏاڍي سُر سان ڳائڻ شروع ڪري ڏنو:

”سنڌڙي منهنجي ماءُ، مان توتان گهور ٿيان،
شل نه ٿيان غدار، سنڌ، پل ڌاڪو ٿيان يا چور ٿيان!“

رات جي سانت ۾، نياز جي خوبصورت آواز، هڪ عجيب ماحول برپا ڪري ڇڏيو هو. محفل ۾ وزيراعليٰ ڪان وٺي، آءِ جي پوليس، ڊي آئي جي، ڪمشنر، ڊپٽي ڪمشنر ۽ ڪيترا ڪامورا موجود هئا. پر نياز پنهنجي ڌُن ۾ گم هو.

جڏهن گيت ڳائي بس ڪيائين، ته غوث علي شاهه چيو هو، ”نياز صاحب چئبو اجا اهائي واٽ آهي!“ نياز وراڻيو هو، ”جي قبلا، اسين اُهي ئي آهيون!“

۽ پوءِ شاهه جي فقيرن، شاهه جو راڳ ڳائڻ شروع ڪيو هو. پريان ڪراڙ ڍنڍ جي نيري پاڻيءَ ۾ چنڊ پنهنجي چانڊوڪيءَ سان شاهه جو راڳ ٻڌي رهيو هو. ۽ وڻن مان تيز هوا شور ڪندي اچي اسان کي لڳي رهي هئي. رات جو دير سان سنڌي ادبي بورڊ جي وين ۾ حيدرآباد واپس اچي رهيا هئاسين. آڌي رات جي مهل هئي. نياز اڳئين سيٽ تي جويي صاحب سان گڏ ويٺو هو. آئون، پوئين سيٽ تي غلام رباني آگري سان ويٺو هوس. اوچتو رباني صاحب مونکي

چيو، ”يار، نياز بہ صفا ڪو زوراور آهي. مونکي خبر آهي تہ نياز کي اڄڪلهہ ڪا بہ نوڪري نہ اٿس. بلڪ هٿ بہ ڏاڍو تنگ ٿو رهيس. مون سوچيو هو تہ اڄ موقعي جو فائدو وٺي، غوث علي شاهہ کي چئي کيس ڪنهن ادبي اداري ۾ نوڪري وٺرائي ڏيانس ها، پر نياز گيت ڳائي مرڳو ڪم ڦٽائي ڇڏيو“.

مون کيس ڪابہ وراڻي نہ ڏني هئي، ۽ اڳتنئون ويٺل نياز کي ڏٺو هو، خبر ناهي ڪهڙي سوچ ۾ گم هو. جيڪو سامهون نيشنل هاءِ وي تي ڇانيل اونداهي، کي ڏسي رهيو هو.

زمانا بڑے غور سے سن رہا تھا،
ہم ہی سو گئے داستاں کہتے کہتے۔

* * *

نياز همايوني تہ شاهہ عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ڪلام جو فارسي ۾ ترجمو ڪيو هو، ۽ ان جا ڪجهہ ڀاڱا مهراڻ ٹماهيءَ ۾ بہ شايع ڪرايا هيائين. سندس ڪيل ڪم جو اڻ ڇپيل مسودو، سنڌي ٻوليءَ جي جاکوڙي اديب ۽ شاعر محترم تاج جويي وٽ محفوظ هو. پر ان مسودي ۾شاهہ سائين جا شروعاتي سُر موجود ڪونہ هئا. اهي بعد ۾ ڪراچي يونيورسٽي طرفان، ڊاڪٽر درشهوار سيد جي ايڊيٽرشپ ۾ شايع ڪيل شاهہ جي رسالي مان هٿ آيا. اهو رسالو شاهہ جي شاعري جو انگريزي، اڙدو ۽ فارسي ترجمو هو. مونکي محترم سائين سردار علي شاهہ، وزير ثقافت، حڪم ڪيو، تہ نياز صاحب جي ترجمي جو اڻ ڇپيل مسودو تاج جويي کان، هٿ ڪريو تہ ان کي شايع ڪرائجي. آئون تاج جويي وٽ لنگهي ويس، جنهن صاحب پنهنجي ڪتب خاني مان ڪيترن مهينن جي ڳولا ڪرڻ بعد اهو دستخط منهنجي حوالي

ڪيو، جنهن جي لاءِ آءٌ سندس تورا ڪڏهن بہ نہ لاهي سگهندس. بهرحال اڄ نياز صاحب جو اهو سپنو ساپيان تي رهيو آهي. ۽ وڏي ڳالهہ تہ ثقافت کاتي جي صوبائي وزير سيد سردار شاهہ کي جس هجي، جو هو لڳاتار ٻن سالن کان هن ڪم کي وقت بوقت تڪميل تائين پهچائڻ ۾ منهنجي همت افزائي ڪندو رهيو. آئون ساڳئي وقت ثقافت کاتي جي سيڪريٽري جناب غلام اڪبر لغاريءَ جو بہ تورائتو رهندس، جنهن صاحب هن ڪم ۾ منهنجي هر طرح سان همت افزائي ڪئي.

مدد علي سنڌي

15 سيپٽمبر 2020ع

ڪراچي

حضرت شاہ عبداللطیف رحمۃ اللہ علیہ

طلوع 1102ھ — 90-1689ع

غُروب 1165ھ — 1752ع

قطعہ تاریخ رحلت

حضرت شاہ عبداللطیف رحمۃ اللہ علیہ

شاہ صاحب ذُوالناقب سیّدی عبداللطیف

آنکہ قطب وقت خود بود است در مردانِ حق

چون زجام ارجئی مخمور نوشِ وصل کرد

گفت ملہم غیب ربّ رحلتش رضوانِ حق

1165ھ

(قاضی ابراهیم ھالائی)

سائينم! سدائين ڪرين، مٿي سنڌ سُڪار،
دوست تون دلدار! عالم سڀ آباد ڪرين.
(شاھ)

خداوندا بود باران رحمت بر ديار سند
نماند خشک سالی سایه گستر ابر نِسیان باد
توئی دلدار خویش و غیر پاس دوستی از تو
به امن و آشتی عالم ہمہ آباد و شاداں باد
(ترجمه: نیاز همایونی)

آهي عبداللطيف تي، رضا منڊو رحمان،
جوڙي جنھن قرآن، سنڌيءَ ۾ صحيح ڪئو!
(عبدالرحيم گرهوڙي)

بحالِ شان بود شامل برابر رحمت یزدان
که در سندي زبان قرآن بجا ترتیب داده اند
ازینان حضرتِ عبداللطیف آں کهرمانِ سند
که او را مردمان باجان و دل ترحیب داده اند
(ترجمه: نیاز همایونی)

مشاه ما ابر بهاران را ردا پوشیده است
رنگ چون قوس و قزح اشعار را بخشیده است
نکته از نکته چو گل از غنچه بشگفته 'نیاز'
معنیٰ اش مانند دُرِّ اندر صدف رخشیده است
(نیاز همایونی)

تمهيد

حضرت شاهہ عبداللطيف جو ڪلام ۽ پيغام پنهنجي فني ۽ افادي حيثيت سان روح پرور، فڪر انگيز، ايمان افروز ۽ سيرت ساز آهي، لطيف جي بين الاقوامي شهرت سندس شخصيت ۽ ان جي عظمت لاءِ ڪافي دليل آهي. لطيف جي شاعري رڳو دماغ ۽ عقل جي پيچ گهڙ نہ آهي، پر اها وجداني ۽ روحاني ڪيفيت جو نالو بہ آهي، لطيف جو فن انسان، ڪائنات، حسن ۽ حق جي مطالعي ۽ مشاهدي تي مشتمل آهي، ان ڪري انسان جي روح ۽ باطن جي نشو و نما ۽ ارتقاءُ جي سلسلي ۾ اڪسير آهي. لطيف سنڌ جي محاورات ۽ مصطلحات جو نہ فقط سهيڙيندڙ ۽ سنواريندڙ آهي، پر ان سان گڏ سنڌي ٻولي جو مربي ۽ استاد پڻ آهي.

لطيف جي فن متعلق عالمن ۽ ناقدن جو متفقہ رايو آهي، تہ لطيف جي شاعري انسان ۽ ان جي اخلاقي آدرش ۽ بين الاقوامي قدرن لاءِ بهترين ۽ جامع نصب العين آهي. لطيف هڪ سيرت ساز مفڪر ۽ شاعر پڻ آهي، جنهن جي پيش نظر جمالياتي قدرن جي ترجماني ناهي، پر لطيف مثالي سيرت ۽ قابل تقليد آدرش جو پيغامبر بہ آهي، لطيف جو فلسفہ شعور دائمي ۽ عالمي قدرن ۽ اخلاقي معيارن کي روشن ڪري، هن آب و گل جي ناچيز پيرڪر کي لولاڪي ۽ افلاڪي ۽ گڏو گڏ عالمي ۽ ڪائناتي پڻ بڻائي ٿو.

لطيف هڪ اهڙي عظيم شخصيت جي تشڪيل ڪرڻ گهري ٿو، جا اخلاقي طور تي انسان ڪامل چئي سگهجي، جنهن جو مقصد

حيات رڳو ظاهري ضرورتن ۽ مطالبن تي نہ هجي، پر ان سان گڏ اخلاقي ۽ آدرشي پڻ هجي، اهوئي سبب آهي، جو مشهور مستشرق ڊاڪٽر اينمري شمل چيو آهي، تہ اگر فن ۽ شاعريءَ جو اطلاق ڪنهن عظيم شاعر تي ٿي سگهي ٿو، تہ پوءِ اهو فقط لطيف ئي تي سگهي ٿو، ان طرح ڊاڪٽر سورلي جو ايئن چوڻ بہ فڪر انگيز آهي، تہ لطيف رڳو سنڌ جو شاعر نہ آهي، پر بين الاقوامي ۽ عالمي شاعر آهي، جنهن جي فڪر ونظر جو دائرو زمان مڪان جي مڙني حد بندين تي حاوي آهي، اهو وقت قريب آهي جڏهن لطيف رڳو سنڌ ۽ پاڪستان جو نہ پر عالمي حيثيت سان سڃاتو ويندو.

محترم نياز همايوني جو هي منظوم ترجمو هر خيال کان قابل قدر آهي، لطيف جي خيال کي فارسي زبان جي قالب ۾ آڻڻ لاءِ جن علمي ۽ فني صلاحيتن جو هجڻ لازمي آهي، بفضلہ تعاليٰ اهي سڀ صلاحيتون نياز صاحب ۾ موجود آهن، فارسي منظوم ترجمي ۾ ڪلام ۽ بيان جون اهي سڀ خوبيون ۽ خصوصيتون، جي هڪ لطيفي مترجم ۾ هئڻ گهرجن، سي بہ بدرجہ اُتم موجود آهن، فن جي برجستگي، زبان جي پختگي ۽ انداز بيان جي سادگي، هن ترجمي جي قبوليت لاءِ ڪافي معيار ٿيئي سگهجن ٿا، دعا آهي تہ نياز صاحب سموري رسالي جو ترجمو تڪميل تي پهچائي سنڌي ۽ فارسي ادب ۾ هڪ گران مايہ شاهڪار جو اضافو ڪري رهندو.

غلام محمد گرامي

ايڊيٽر، ٽماهي مهراڻ

حيدر آباد، سنڌ

پیش گفتار

کلام و پیام حضرت شاه عبداللطیف بلحاظ فن و افاده لا شک روح پرور و فکر انگیز، نیز ایمانی افروز و سیرت ساز است، در باره ناحوری بین الملکی معرفی تشخصی عظمت فنی حضرت شاه مو صوف دلائل لا محدود موجود ہستند، شعر و حکمت او محض کارگری عقل و دانش نیست لیکن ہمیں کمال او از او صاف وجدانی وروحی تصور کرده می آید۔

درباره اختصاص فن حضرت شاه لطیف می باید گفت که مشتمل بر مشاہده مطالعه بشر وکائنات و حسن و حق می باشد ازین مورد سلسله نشونمای والتقای روح و باطن بشر را سراسر اکسیر متصور است۔

حضرت شاه عبداللطیف تنہا محاورات و مصطلحات سنده را جمع آورنده و نگارنده است، بلکه معلم ومربی زبان سندهی را نیز بوده ودراین هیچ مبالغه ومغالطه نیست۔

درباره فن حضرت شاه عبداللطیف علماء و ناقدین اتفاق بر این آرامی دارند که شعر او جهت ذات بشر و آئدل اخلاقی و اقدار بین المللی بهتر و جامع نصب العین را در برمی دارد، دراین شک نیست که حضرت شاه عبداللطیف سعرت ساز مفکر و شاعر است و پیش نظر او فقط ترجمانی اقدار و آثار جمالیات را نیست بلکه وی پیامبر آئدلازی مثالی و تقلیدی را نیز بست۔

فلسفهءِ لطیف شعور دائمی، اقدار عالمی، و معیار اخلاقی را روشن کرده پیکز ناچیز آب و گِل را خصائص افلاکی، لوة کی عالمی و کائناتی آراسته می گرداند۔

شاه لطیف بدین وش بشر را به شخص عظیم تشکیل دادن می

خواہد، تاکه آن را بدیہی بشر کامل شمر ده آید که مقصد حیات برور مبنی محض بر ضروریات و مطالبات مادی و ظاہری نباشد بلکه باین جمله آن اخلاق وآئدل نیز بود، از ہمین مورد ست که متسشرقه شہره آفاق آلمانی مادام دکتور اینماری شیمل فرموده که اگر اطلاق فن شاعری بر یکی عظیم تر شاعر می تواند بشود لا جر آن حضرت شاه عبداللطیف می باید بُود۔

ہم چنین اظہار رای دکتور سارلی را نیز فکر انگیز است که لطیف نہ تنہا شاعر خطهٔ سنده است بلکه شاعر بین المللی و عالمی است که دائره فکر و نظر اور احاوی بر حد بندیہای مکان و زمان است و آن زمانه قریب می باید پنداشت که لطیف نه فقط از سنده و پاکستان بلکه از حدیث عالمی شناخته خواہد شد۔

زیر نظر ترجمه منظوم فارسی حضرت شاه لطیف را که نگارندهٔ او محترم نیاز ہمایونی شاعر ملی زبان سندھی است قابل قدر دانسته می آید۔ آنچه صلاحیت علمی و فنی خیال شاه لطیف را به قالب فارسی در آوردن مطلوب است بفضله تعالیٰ به تمام در مزاج نیاز صاحب موجود است۔

در این ترجمه منظوم فارسی تمام خوبی و خصوصیت کلام و زبان که در ذهن ترجمان لطیف باید بود بدرجه اتم موجود ہستند۔ برجستگی فن پختگی زبان وسادگی انداز بیان جهت مقبولیت این ترجمه به نہایت معیاری می توان شمار کرد۔

دعامی ـخواہم ـکه ـنیاز ـصاحب ـترجمه ـتمام ـحضرت ـشاه عبداللطیف را به تکمیل رسانیده در ادب سندھی و فارسی شاہکار گران مایه را اضافه خواہد نمود۔

(مولانا) غلام احمد گرامی
مدیر سمابی مجله مہران سندھی
حیدرآباد سنده

نگاھ اهل نظم

نياز همايوني سنڌي توڙي فارسيءَ ۾ سيکجھ هئڻ واري حيثيت رکي ٿو، جنهن تي سيني کي فخر ڪرڻ گهرجي، سنڌ جي قادر الڪلام شاعر ۽ عارف شاھ عبداللطيف جي رسالي جو سنڌي مان فارسي ۾ منظوم ترجمو جناب قاضي شوڪت علي هالائي ۽ مرحوم مولانا عبدالرحمٰن ضيائي چواٽي ڪا معمولي ڳالھ ناهي، اهڙي طرح سنڌ جي برگزيده هستي غوث الحق حضرت مخدوم نوح سرور رح پاران ڪيل قرآن حڪيم جي فارسي ترجمي جو سليس سنڌي ترجمو پڻ غير معمولي ڪارنامو آهي. ايڏي وڏي علمي ادبي خدمت جي پيش نظر نياز همايوني جو نالو سنڌ ۽ ايران ۾ سدائين زنده رهندو.

(علامہ) غلام مصطفيٰ قاسمي

تعارف

نیازمند به نام نیاز حسن به تخلص نیاز ہمایونی خلف قائم الدین بتاریخ دوازدہم آوریل سال 1928 میلادی در خانوادۂ یک دہقان به قصبه ہمایونی ناحیه شکارپور سندهٔ رخ به جہان نہاد۔

در نخست قاعدۂ قرآن و نوشت و خواند زبان سندهی درونِ دهلیز خانه و تعلیم و تربیت زبان فارسی را از مدرسه به تکمیل رسانیده ازین بعد رجوع به علم و عمل طب شرقی شده ازان به عمر بیست ساله فراغت یافته مدتی به پیشه علاج و معالجه گنارند در بعد به سلسله درس و تدریس دریک دانشکده طبی شہر حیدرآباد سنده فائز بر عہده دانشیار شدم مانده دراین زمان شغل تصنیف وتالیف را نیز اختیار نموده می آمدم چنانچه چندین کتب علم و ادب و طب را بمع شغل شعر و شاعری ترتیب نمودم که بخشی ارزان به زیور طبع آراسته می دارم و مسودات متعدد نیز موجود۔

شعر وشاعری را به دوران درس گلستان شیخ سعدی آغازیده بودم که مسائل زیست و فضائل روزگار درمیان می داشت و خواننده را جہت آموزش آداب زندگانی ترغیب می دادہمین طور تا به عمر چہل سال کشت زار علم و ادب را آبیاری نموده بقیه ده سال نذر علالت و فراغت داشته درآخر به سلسله سابقه پیوسته شدم که چارۂ این بی چاره را بغیرش نبود بقول شاعر:

مازنده ازانیم که آرام نگیریم

اکنون علاقه به تزئین شعر و سخن زبان سندهی اردو و فارسی نیز

سرائیکی پرداخته می مانم که ہمیں محنت شاقه باعث مقصد حیات متصور می باشد۔ بنا براین چند کتب تاریخ و ادب فارسی را در زبان سندھی بترجمه درآورده و چندان کتب از زبان سندھی به زبان اردو و فارسی منتقل ساخته ام بدین روش فریضه خدمات علمی و ادبی را ادا کرده می آیم که مورد افتخاریرا ی من بنده است۔

چند سال قبل کلام بلاغت نظام حضرت امام خمینی را که راه عشق نامیده بترجمه منظوم سندھی بیاراسته بودم که خانه فرهنگ جمهوری اسلامی (ایران) حیدرآباد، سنده اورا در سال 1993 میلادی بچاپ رسانیده۔

فی الحال ترجمه کلام حضرات صوفیای کرام سنده و پنجاب را تهیه ی دارم که ازان در اول ترجمه ابیات سندھی حضرت خواجه محمد زمان رح را به زبان اردو و فارسی مکمل کرده ام نیز ترجمه منظوم کلام حضرت شاه کرم جد امجد حضرت شاه عبداللطیف وکلام قاضی قادن راہم به لباس ترجمه اردو مهیا کرده ام که مقبول به حضور بزرگان علم وادب گردیده است۔

ارمغان لطیف: ترجمه منظوم کلام سندھی حضرت شاه عبداللطیف اززبان سندھی به فارسی

کلام حضرت شاه عبداللطیف (۱۶۸۹-۱۷۵۲ م) مبنی بر طریق خود شناسی و خدا شناسی است که ازان وسائل انسان دوستی و مسائل تهذیب اخلاق را میّسر می شوند، حضرت شاه عبداللطیف که شاعر امروز و فردا است۔ اظهار ہمین اسرار را می نماید که زندگانی را بکدام دستور می باید بسر کرده شود تاکه ازان حقوق الله و حقوق العباد بجا مانند و اقدار روحی ہم مادی برابر بحال باشند، وی فرموده چونکه تمام انسان مانند برادران علاقه با یکدیگر می دارند بجا طور عمل پیرا بر این

نکته باشند تا که زندگی و زمانه ہمکنار به اعتدال مانند۔

او مرد بزرگ و بهتر بود که روزگار اغیار وخویش را یکسان تصور کرده جهت خیریت بنی آدم این طور دعاگوی شود۔

خدا وندا بود بارانِ رحمت بر دیار سنده
نماند خشک سالی سایه گستر ابر نیسان باد
توئی دلدار خویش و غرپاس دوستی از تو
به امن و آشتی عالم ہمه آباد و شادان باد

نیاز ہمایونی

سر ڪلياڻ — سرود کلیان

فصل پهريون — فصل اول

(1)

اَول الله عَلِيمُ، اعليٰ، عالَمَ جو ڏڻي؛
قادِرُ پنهنجي قُدرت سين، قائم آهِ قدِيمُ؛
والي، واحِدُ، وَحدَه، رازق، رَبُ رَحِيمُ؛
سو ساراه سچو ڏڻي، چئِي حَمدُ حَڪِيمُ؛
ڪري پاڻ ڪَرِيمُ، جوڙُون جوڙَ جهانَ جي.

خدائی لم یزیل اول، بَلی اعلیٰ علیم از کل
بلاشک قادر مُطلق، بجا قائم قدیم از کل
همان پروردگارِ عالم و والی و یکتا هم
کریم و کارساز و لانقِ حمد آن حکیم از کل

(2)

وَحده لاشَرِيڪَ لَہ، جن اُتو سين ايمانَ،
تن مڃيو مُحَمّد ڪارَڻي، قَلبَ ساڻ لِسان،
اُوءِ فائق ۾ فَرمان، اَوَترِ ڪنهن نہ اوليا.

از ايمان هر كه گويد وحدهٗ هم لاشريک لهٗ
كند تصديق احمد را لسان و قلب وا كرده
به فرمائش كه فكر آورد، فائق شد به دو عالم
بدان گامش بجا رفته، به راه راست جا كرده

(3)

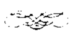
اوَتر كنهن نه اوليا، سُتَرِ ويا سالِمَ،
هيكائي هيكُ تيا، اَحَدَ سين عالِمِ،
بي بها بالِمَ، آڳي كيا اڳهين.

به راهِ راست جا كرده، ره نا راست گم كرده.
بغايت باحد خود را، بهم كردند دانايان
نشانى بر نيامد از فريقِ بنده و مالک
خدا شد حامئ ايشان، قدم بردند دانايان

(4)

آگي كيا اڳهين، نسورو ئي نُور،
لاخَوفٌ عَلَيهِمِ وَلاَهُمِ يَحزَنُونَ، سچن كونهي سُور،
موليٰ كيو معمورُ، اَنگُ اَزَل ۾ اِن جو.

قدم بردند دانايان، منوّر شد جهانِ شان
باستبشار لاخوف عليهم، در امان گشتند
خدا صبحِ ازل معمور كرده قسم ايشان را
مبارک منزَل اينها را كه باهمت روان گشتند

(5)

وَحدَه جي وديا، اِلا الله سين اورِينِ،
هنيون حقيت گڏيو، طريقت تورِينِ،
معرفتَ جي مات سين، ڏيساندرُ ڏورِينِ،
سُک نہ ستا کڏهين، ويهي نہ ووڙِينِ،
کُلَهِنئُون کورِينِ، عاشق، عبداللطيف چئي.

فنا فى وحدهُ وجدان، الا الله وردِ شان
حقيقت را به دل برده، طريقت را ادا سازند
مقامِ معرفت جويند، خاموشى براَورده
لطيف اين طورعشاقان، كه جان ازتن جدا سازند

(6)

وحده لاشَريکَ لَہ، بُڌءِ نہ بوڙا،
کِہ تو کنين نہ سُئا، جي گَهٽَ اَندر گهوڙا،
ڳاڙيندين ڳوڙها، جتِ شاهد تِيندءِ سامُهان.

نیاوردی صدائی آن بگوش، ای گوش افتاده
صدای وحده هم لاشریک له، که برآمد
شنیدی نی همان شورِ شعور انگیز ای نادان
شوی گریه کنان آخر، گواهت چون به سر آمد

(7)

وَحدَہ لاشَریڪ لَہ، اِهو وِهائج وِيُ،
ڪَتين جي هارائين، هنڌ تُنهنجو هِيُ،
پاٽان چوندءِ پِيُ، پري جام جَنَّتَ جو.

به زرع وحده هم لاشریک له مزارع باش
مکن فکر از شکست و فتح پندار این مقام خویش
که گویندت بیا برگیر، جامِ جنت ای جانم
بدین محنت تمام آور، مهم و اهتمامِ خویش

(8)

وَحدَہ لاشَريڪَ لَہ، ايُ هيڪڙائيءَ حَقُ،
بيائيءَ ڪي يَڪُ، جن وڏو، سي وِرسيا.

بدانی حق وحدت، وحده هم لاشریک له
دوئی هر که درآگوش آورد آن به نقصان شد
به یکتائی میانِ عبد و معبود است یکجائی
زید آزاد آن بنده که اینحا پا به جولان شد

(9)

سِرُ ڍونُڍيا، ڏٺ نہ لهان، ڏٺ ڍونُڍيا، سِرُ ناهِ،
هَٿَ ڪَرايُون آڱريون، ويا ڪپجي ڪانهه،
وحدت جي وِهانءِ، جي ويا، سي وڍيا.

سرم جویم که تن غائب، تنم یابم که سر ناپید
کجا اسباب دل جعمی، کجا سامان بی سامان
بُریدم دست و بازو را، قلم را سر قلم کردم
به وحدت هر که مائل شد، بماند از جان بی سامان

(10)

وحدت تان کَثرت ٿي، ڪثرت وحدت ڪُلَ،
حق حقيقي هيڪڙو، ٻوليءَ ٻيءَ مر ڀُلُ،
هُو هُلاچو هُلَّ، با الله سندو سَچٽين.

هويدا وحدت از كثرت، ظـهـورِ كـثـرت از وحـدت
بدان حقِ حقيقت يک، مشـو بـر قـول ديـگـر گـم
هم غوغا كه بـرپـا بـود در عـالـم، هـم از وى بـود
بيا كشتن خويشتن را گم كه مى گردند[٣] كـثـر گـم

(11)

پـاٽَـهِ جَـلَّ جَـلالَـہ، پـاڻـهـيـن جـانِ جـمـالُ،
پاڻهين صورت پرينءَ جي، پاڻهين حُسَن كَمالُ،
پاڻَـهِـين پـير مُـرِيـد تـئي، پـاڻـهِـين پـاڻَ خيـالُ،
سڀ سيـوئـي حالُ، مـنجهان ئـي معلوم تـئي.

خود آن برتر بزرگ اى دل، خود آن جانِ جمال اى جان
خود آن صورت به خود وارد، خود آن حسنِ كمال اى دل
شود معلوم از باطنِ، حقيقت حال آن هـمـگـيـن
خود آن پيرو مريد آن خود، خود آن خود را خيال اى دل

(12)

پـاڻـهـيـن پسي پـاڻ كـي، پـاڻـهِـيـن مـحـبـوب،
پـاڻـهِـين خلقي خـوب، پـاڻـهِـين طـالـب تـن جـو.

نگاهِ خود به خود کرده، شود محبوب خود آن خویش
خوشا این جلوه و عشوه، که او با خود روا دارد
کند تخلیق عجب تخلیق، بهتر بے مثل تخلیق
که طالب خود شود آن را، باو واجب وفا دارد

(13)

پڙاڏو سو سَڏُ، وَرُ وائيءَ جو جي لَهين،
هُنا اڳهين گڏ، ٻُڌڻ ۾ ٻ تيا.

صدای بازگشت آن هم صدا نیز آن که برآمد
بیا برجستجو تا بازیابی این حقیقت را
صدای یک مگر باشد دوبالا در شنیدن ن
خرد پرور اگر کوشی، بدست آری کمیت را

(14)

ايڪ قَصرُ، دَرَ لَکَ، ڪوڙين ڪَٽِسِ ڳِڙکيون،
جيڏانهن ڪريان پَرکَ، تيڏانهن صاحبُ سامُهون.

یکی قصر است و در بسیار و بسیارش دریچه ها
همی بینم ازان هریک بلی حیران می باشم
نگاهِ که هرجا رفت آنجا ذات او دیدم
بسی حیران می مانم، چنان نگران می باشم

(15)

ڪوڙين ڪايائون تُنهنجيون، لِڪَن لَکَ هزارَ،
جِيءُ سيڪنهن جيءُ سين، دَرسن ڏارون ڏارَ،
پريم، تنهنجا پارَ، ڪهڙا ڇَئي ڪيئن چوان.

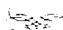

تو صُورتهاى لاتعداد براظهار و در اخفا
كه هر يک جلوه ديگر و ديدارِ دگر دارد
مرا در حيرت آوردى، چو نظاره بتو كردم
بيانِ من نشانِ تو، نه در دارد نه بردارد

وائي

سيڪا پريان ڪُون پُوڇي،
نينهن نيٽين، ڳُڻُ ڳالهه وو.
جا چِتايم چِتَ ۾، سڄڻ سا تو بُجهي،
لات جا لطيف جي، سَڌُ تَنهنجو سُڄي.

پرستارِ اداى يارِ هر دل
همى ماند فِداى يار هر دل
محبت در خمارِ چشمِ پنهان

طلب دارد لقای یار هر دل
همه دان از همه اسرار واقف
که اندیشد برای یار هر دل
صدای این لطیف ای همنوایان
گمان کرده صدای یار هر دل

(1)

اگـهـي اَگـهـائـي، انـجُ پـريـان کـي رسـيـو،
چَـکـيـم چگّـائـي، سورانـگـهـي سُوريءَ تـان.

شـیـنـدم یـار از نـاراحـتـیِ مـن شـد افـسـرد،
بـحـمـد الله قـبـول افـتـاد ایـن نـاراحـتـیِ مـن
چشیدم جرعهِ راحت، رسیدم چون به دارای دوست
ازین محنت رسانـیـدم، بـه نـزدش راسـتـیِ مـن

(2)

انـڌا اُونـڌا ويـجَ! کَـلَ کُـجـاڙيـا کـانـئِـيـن؟
اسـان ڏُکـي، ڏِيـل ۾، تـون پـيـارِئـيـن پـيـجَ!
سـوري جـنـيِـن سـيـجَ، مـرڻ تـن مُـشـاهـدو.

پزشک ای کورو کم مایه، چرا نشتـر زنـی چـنـدان
مـرا آزار مـرگ انـجـام، تـو آمـادهء دارو
دوای دار شـد شـافـی، مـریـضـانِ مـحـبـت را
بشـو دور از سـرِ بـالـیـن، مـکـش انـدازو دارو

(3)

سُوري آهِ سينگار، اڳهين عاشقن جو،
مُڙڻ موٽڻ ميهڻو، تيا نِظاري نِروار،
ڪُسَڻ جو قَرارُ، اصل عاشقن کي.

صيلب آرانشِ عشاق، تحريرش به لوح عشق
روان گشته نه باز آيند، نظاره نظر دارند
قرارِ شان به كشتن شد، كه اصلِ عاشقان اينست
صليب آماده عشاقان، زاصلِ خود خبر دارند

(4)

سُوريءَ متي سينڻَ، کهڙي ليکي سَنَرا!
جيلَ لڳا نينڻَ، تي سُوريائي سيجَ تي.

چرا عشاق آماده به دار آيند مستانه
سوال اين عقل گر دارد، جواب از عشق برآيد
چو چشم ما به رويش رفت، دار اسانشِ ما گشت
بهاى ديد ادا گردد، جدا اين تن ز سر آيد

(5)

سُورِيءَ تي سَئو وارَ، ڏِهاڙيو چنگ چڙهين،
جِمر وِرچِي چڏئين، سِڪَڻ جي پَچارَ،
پِرتِ نہ پسِين پارِ، نينهن جِئان ئي نِگيو.

اگر صد بار آئی برسرِ دار اے فدای عشق
میندیش از کنارِ او مترس از وارداتِ آن
وفاداری به شرطِ امتحان مقصود پیشِ دوست
نباشی تاکه پس مانده ز مهر و التفاتِ آن

(6)

پهرين ڪاتي پاءِ، پچج پوءِ پريتڻو،
ڏُکُ پريان جو ڏِيلَ ۾، واجَٽ جئن وِڃاءِ،
سِيخَن ماهُ پَچاءِ، جي نالو گِيڙءِ نينهن جو.

نخشتين حلق را بر کارد آور بعد پرس از عشق
به دردِ دوستان تغمه سرا کن جان و جسمِ خویش
به سیخ انداز لحمِ خود که پخته چون کباب آید
بگیرد هر که نامِ عشق یادش باد رسم خویش

(7)

ڪاتيءَ ڪونهي ڏوهُ، ڳنُ وڍيندڙ هٿ ۾،
پَسيو پرِ عجيب جِي، لِڇيو وڃي لوهُ،
عاشقنَ آندوه، سدا معشوقن جو.

نشد بر کارد الزامی، که دَسته اش به دستِ یار
اشاره گردد ازوی، آہن اندر پیچ و تاب آید
به اندوه اند عشاقان، که از معشوق وارد شد
مگر مشکل که از ایشان، به آن جانب عتاب آید

(8)

ڪاتيءَ تکي مَ تئي، مَرُ مُنيائي هوءِ،
مانَ وِرمن توءِ، مُون پريان جا هٿڙا.

دعای من که بادا کُندُ تر آن کارد اے جانم
که بر حلقوم من آن دلستانِ من روان سازد
زلمسِ دستهایش لطف گیرم دل جوان کرده
که دیر آید بخیر آید، مرا کشته بجان سازد

(9)

اڳيان اَڏِن وَٽِ، پوين سر سَنباهيان،
ڪاٽ تہ پوين قبولَ ۾، مُڇڻ پائي گهٽ،
مَتا مُهايَنِ جا، پيا نہ ڏسين پَٽِ؟
ڪَلاڙڪي هَٽِ، ڪُسڻ جو ڪوپُ وهي.

يکی حاضر به چوبِ دار، ديگر سر بکف دارد
بکش تا در قبول آيد رضای راز اهلِ دِل
نباشد جز ہمانْ ديگر که سربر خاک اندازد
ستمگر ديده ساقی را، نيايد باز اهلِ دل

(10)

جي اَتيئي سِڪ سُرڪ جي، تہ وَنءُ ڪلالن ڪاٽي،
لاهي رڪ، لطيف چئي، متو وَٽِ ماٽي،
تِڪُ ڏيئي پڪ پيُ، تون منجهان گهوٽ! گهاٽي،
جو وَرَنَہَ وِهاٽي، سو سِرَ وَٽ سَرو سهانگو.

اگر مقصد به مَی داری، بپرس انبيق ساقی را
نهاده سر به خم آشام، دُردِ جام از دستش
اسير آزاد گرداند، مگو ارزان زمر جرعه
بگير آن جام بی ہنگام، تا فرجام از دستش

(11)

جي اَتيئي سَدَ سُرڪ جي، تہ وَنءُ ڪلاڙڪي ڪُوءِ،
مَهيسَر جي مَنڌَ، هُتِ هَڏهينِ هُوءِ،
جان رمز پروڙيم رُوءِ، تان سِرَ وَتِ سُرڪي سِگهٽي.

اگر مقصد به مى دارى، برو در كوچهءِ ساقى
كه آنجا آتشِ سيال را تشهير مى باشد
شدم چون واقف از رمزش، بگفتم كلمهءِ تحسين
كَرا نمايه زسر آن مىءِ، كه خوش تقدير مى باشد

(12)

ناٽي ناهِ ڪَڪُوهُ، ڪين ملهہ مهانگو مَنڌُ،
سَنباهِجُ، سيد چئي، ڪاٽڻ ڪارڻ ڪَنڌُ،
هِي تِنين جو هَنڌُ، مَٽِنِ پاسِ مَرَنِ جي.

مپرس از نرخ مىءِ شندان كه بالا ترزہر نرخ است
مگر باقيمتِ سر مىءِ، ميّسر كرده مى باشد
گذراز جان اگر از مئى حياتِ جاودان خواہى
كه ہر ميخوار اندر خمكده جان داده مى باشد

(13)

عاشق زهر پياڪَ، وهُ ڏسي وِهُسَنِ گهٽو،
ڪڙي ۽ قاتَلَ جا، هميشه هيراڪَ،
لڳين لَنوءَ، لطيف چئي، فَنا ڪيا فِراقَ،
توٽي چِڪَنِنِ چاڪَ تہ بہ آهَ نہ سَلِن عامَ ڪي.

که عشاقان بلا نوشان و زهر آشام می باشند
شرابِ تلخ و قاتل را نمی دارند اندیشه
اگر زخم کهن تازه شود خاموش می مانند
نه برآرندَ ناله را نه درآرند اندیشه

(14)

مَ ڪَرِ سَڌَ سَري جي، جي تون تارِئين تُوه،
پيتي جنهن پاسي ٿئي، منجهان رڳن روحُ،
ڪاٽي چَڪُ ڪَڪوهُ، لاهي سِرُ، لطيف چئي.

اگر تلخی نظر داری، مپرس ارمیءِ گریز ازوی
که از تلخی حلاوت نیست بالا تر به ذوقِ عشق
بنوش آن میءِ که از رگها فرار آورده باشد روح
جدا کن سر زتن این جا اگر کوشی به شوقِ عشق

(15)

سَدَّڙيا شرابَ جيون، ڪُهُ پَچارُون ڪَنّ؟
جُ ڪاتَ ڪُلاڙن ڪيا، تہ موٽيو پوءِ وڃنّ،
پِڪُون سي پِيَنّ، سِرُ جنين جا سَٽِ ۾.

هوس كاران چرا باجام و مينا مائل و راغب
كه جورِ ميءِ فروشان ديده خود را باز گردانند
بود جائز بر اوشان لذتِ مى دور ساغر هم
كه سر از تنِ جدا كرده وفا انداز گردانند

(16)

سِرَ جُدا، ڌڙَ ڌارَ، دوڳَ جنين جا ديڳِ ۾،
سي مَرُ ڪَنِ پِچارَ، حاضر جن جي هٽ ۾.

به قتل آيند عشاقان، پزد در ديگ جسم شان
چنين رسم محبت ربجا آرند عشاقان
بلاشك آرزوى جام دارند و بجا دارند
كه جسم و جان را اين طور اندازند عشاقان

(17)

اصل عاشقن جو، سِرُ نہ سانديڻُ ڪَمُ،
سُؤ سِسِنئان اگرو، سندو دوسان دمُ،
هِيُ هڏو ۽ چمُ، پِڪَ پريان جي نہ پڙي.

نباشد کارِ عشاقان نگاهيدن سر خود را
فدا سرهای صد دارند، از پی يک ادای يار
که باشد يک دم او بيش از سرهای صد ايشان
نثار اين تن بر آن جرعه که آيد از عطا ی يار

(18)

جي متي وَتِ مِڙَنِ، تہ سي ڪنهن سَڏَ تئي،
سِر ڏني سَتِ جُڙي، تہ عاشقَ ائن اچنِ،
لڌا تي لَپَن، مُلهہِ مَهانگا سُپِر ٖنِ.

نباشد جستجو درکار، نی از سر برآيد کار
که سردادن و سر گردان شدن کاری نمی دارد
وصالِ يار دارد انحصار ای يار بر قسمت
نمی يابد کسی يارش، اگر ياری نمی دارد

(19)

مُلهہ مَهانگو قطرو، سِکَڻُ شَهادتَ،
اَسان عِبادتَ، نَظَرُ نازُ پرِينِ جو.

گرانمايه شرابِ وصل و اهلِ دل شهيد عشق
نگاهِ ناز از مهرش، برابر جاری و ساری
عبارت هست حسنِ يار عبادت گشت عشقِ ما
حجاب و شوق دو طرفه، سراسر جاری و ساری

وائي

مَنڌُ پئندي مون، ساڄَنُ سهي سُڃاتو،
پي پيالو عشقَ جو، سِيڪي سمجهيو سُون،
پرِيان سندي پارَ جي، اَندرِ اڳ اُتُون،
جِئڻ ناهي جَڳَ ۾، ڏينهن مَرَيئي ڏُون،
اَلا! عبداللطيف چئي، آهين تُون ئي تُون.

چو نوشيدم شرابِ ارغوان ساقی
شناسيدم صنم را بے گمان ساقی
ديارِ دوست ياد آيد كه دل نالد

منم از عشق او آتش بجان ساقی
زیاده نیست حدِ زیست می دانم
دمِ دو روز آخر در زیان ساقی
لطیف از مطلعِ انوارِ تو حیران
تو در پرده تو بر پرده عیان ساقی

(1)

اُتِــيــاري اُٿـــي ويـــا، مَـــنـجـهـــان مـــون آزارَ،
حـــبـيـــب ئـــي هَـــٽـــي ويـــا، پـــيـــڙا جـي پَـــچـــارَ،
طـــبـيـــبـــن تَـــنـــوار، هَـــڏِ نـــه وٽـــي هـــاڻِ مـــون.

مرا بیدار کرد از خواب، غـم در غـمـزده آخـر شـد
دوباره بـر دلـم آورد آزار آن حـبـیـب ای دوسـت
علاجِ او بمن بخـشـیـد، احسـاس حـیـات آمـوز
مسیحا چون ہمین دارم، چرا پرسم طبیب ای دوست

(2)

اَور ڏُکَـنـدو اُوُ تـئـي، هـادِي جـنـهـن حَـبـيـبُ،
تَـرُ تـفـاوتُ نـه ڪـري، تـنـهـن ڪـي ڪـو طـبـيـبُ،
رَهـنُـمـا رَقـيـبُ، سـاتَـرِ صِـحـتَ سُـپِـريـن.

کـه آیـد از رضـا ی یـار، آزار اسـت عـجـب آزار
نمی ورزد عـلاجِ ہـر طـبـیـبِ حـاجـبِ تـدبـیـر
قضای مـا شـفـای مـا، رقـیـب و رہـنـمـای مـا
ہمان یارِ عجیبِ ما که ہست آن صاحبِ تدبـیـر

(3)

ساتَر صِحتَ سُپرين، آهي نہ آزارُ،
مجلَس وير مِٺو ٿئَي، ڪوڙِيندي قَهارُ،
خَنجرُ تنهن خوبُ هڻي، جنهن سين ٿئي يارُ،
صاحبُ رَب سَتارُ، سوجهي رڳون ساهَ جون.

همه دارو همه صحت، ندارم ياد آزارش
که شيرين است گفتارش، اگرچه آماده‌ء قهر است
زند خنجر عزيزان را، شود پروردگار آن هم
خبردارد ز احوالم، بلی غالب به هر قدر است

(4)

رڳون تيون رَبابُ، وَڄَنِ ويلَ سَبَ ڪَنهين،
لُڇَڻَ ڪڇڻ نہ ڏِيو، جانبُ ري جَبابُ،
سوئي سنڌيندم سپرين، ڪيس ڪنهن ڪباب،
سوئي عينُ عَذابُ، سوئي راحَتَ رُوحَ جي.

رباب آسا رگِ جانم، سراينده به سوزِ او
تپيدن ناله برکردن، نه شد ممکن جوابِ من
کبابم کرد آن نيز آن تنم را تازی بخشد
همان شد راحتِ روحم، همان باشد عذابِ من

(5)

سوئي راهَ رَدّ ڪري، سوئي رَهَنُماءُ،
وَتُعِزّ مَن تَشَاءُ، وَتَذِلّ مَن تَشَاءُ.

همان بردارد از منزل، همان درآرد اندر راه
همان گيرد همان بخشد، همه در اختيار او
رضا ی عزت و ذلت ازو بر هرکس و ناکس
دانا، همان بينا، همه بر انحصار او

(6)

سِڪين ڪه سَلامَ ڪي، ڪَرين ڪَه نہ سَلامُ؟
پِيا دَرَ تن حرامُ، اِي دَرُ جنين ديکيو.

دل نادان چرا نگری که از جانان سلام آيد
سلام اول ز تو واجب اگر خواهی سلامِ دوست
نمی نگرد در ديگر که می بينند در جانان
بخيز از کلبهءِ اجزان بيا اندر کنامِ دوست

(7)

مِـتـايـان مِـنـو گـهـٽـو، ڪَـڙو نـاه ڪَـلامُ،
سُـڪُـوتُ ئـي سَـلامُ، پِـريـان سَـنـدي پارَ جـو.

کلامِ دوست شیرین تر، نبایـد گـفـت تـلـخ آن را
نباید گفت تلخ آن را، ک شیـریـنـی بـه لـب دارد
سـکـوتِ او سـلام آثـار اگـر از چشـم مـا بـیـنـی
اگر از چشم مـا بـیـنـی، سـکـوتِ او سـبـب دارد

(8)

پـريـان سَـنـدي پـارَ جـي، مِـڙيـئـي مِـتـائـي،
ڪَـانـهـي ڪَـڙائـي، چَـڪـِـن جـي چـيـتُ ڪـري.

شکرریز آن نـگـارِ مـن زبـانـش هـم شـکـر پـاره
شکرخنده به لب دارد، شـکـر آمـیـز گـفـتـارش
همه شیرینی و شهد است، از طرفـش کـه بـرآیَـد
چشیدن بـاخـبـر بـایـد، شـکـر انـداز اظـهـارش

(9)

تو جنين جي تاتِ، تن پڻ آهي تنهنجي،
فاز ڪروني اذڪر ڪم، اِي پَرُوڙِج بات،
هَتِ ڪاتي ڳڙ واتِ، پُڇَڻ پَرِ پريِنِ جي.

بيادِ شان که تو آراسته داری خيالِ خويش
مگو بِرکَز برای شان، که فکرِ تو نمی دارند
تو يادم دار من يادت کنم، دستور محبوبان
بلی خنجر به کف ليکن، زبان شيرين همی دارند

(10)

پاپوهي هيڪارَ، مون ڪان پُڇيو سَجَڻين،
اَلَستُ بِرَبِڪم، چَيائون جنهن وارَ،
سَندي سورَ ڪنارَ، تَنَ تَڏاهڪُون نه لهي.

مرا يکبار از رسمِ مودت ياد آورده
الست آواز برکده، سوال از من طلب کردند
بلیٰ گفته به دامِ دوستی خود را امان دادم
به دردِ لادوای من محبت را سبب کردند

(11)

پاڇو ھيو پُڇَن، ڪِٿي ھَٿُ حبيبَ جو؟
نيزي ھيٺان نِينھنَ جي، پاسي پانءَ نہ ڪَنَ،
عاشق اَجَلَ سامُھان، اَوچي ڳاٽ اَچنَ،
ڪُسَڻُ قُربُ جَنّ، مَرَڻُ تَن ۾ مُشاھِدو.

کجا دستِ حبیب ای دل، بمی پرسند عشق آواز
بزیرِ خنجرِ الفت، نهاده سر وفا جویند
اجل را در مقابل دیده، سر افراشتند عشاق
قتیلِ عشق ازین منزل، رهِ صدق و صفا جویند

(12)

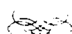
ڪوني ڪُھي سُپرِين، ڪوني ڪُھڻَ ساڻُ،
نيزي ھيٺان نِينھن جي، پاسي ڪر مَ پاڻُ،
جُلِ، وِڃائي جاڻُ، عاشقَ! اَجَلَ سامُھون.

بخواند کشته گرداند، کشد نزدیک خود خواند
وصالِ یار شرطِ ابتلای خود عجب دارد
بیا در سایه ی نیزه که عشق ازوی شود زنده
خودی را در شکست آور که قتلِ تو سبب دارد

(13)

ڪُونُڻ قَرِيبَنِ جو، عيِنُ تَڙڻُ آهِ،
اِيَ اُلٽِي ڳالهڙِي، سِڪَ وَرَنِدي ساهِ،
آسَرَ هَذِ مَ لاهِ، چِنَنڻُ ڳَنِدَنُ اِن جو.

ترا خواند اگر محبوب، پندار این که راند از خود
خلافِ عقل این رازم، مگر دور از حقیقت نیست
تماشا دان به میدانِ محبت خواندن و راندن
مشو مایوس از راندن که این وصل است فرقت نیست

(14)

ڪُهَنّ تان ڪَرَ لَهَنِّ، ڪَرَ لَهَنِ تان ڪُهَنّ،
سيئي، ماءِ! مُهنِ، سيئي راحت روحَ جي.

خبر گیرند بعد از قتل، پیش از قتل آگاهند
محبت واقعی طرفه تماشا بست نزد ایشان
روا در شرع محبوبان، عتاب و راحت ای جانم
بشو مانوس از کشتن بیا سر مست گرد ایشان

(15)

ڪُھي سو ڪَرَ لَھي، ڪوٺي سو قَريبُ،
اِھا عادتَ سِڪيو، ھَر زَمان حبيبُ،
تِڇي سو طبيبُ، سوئي راحتَ روحَ جي.

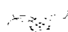

كشد بعدش خبر گيرد، بخواند پيش ازان محبوب
اداى اين ز آدابِ زمانه يار من آموخت
تنم در زخم اندازد، ہم آرد راحت اندر روح
طبيب آن ہم رقيب آن ہم عجب فن و فتن دارد

وائي

تيندو تَن طبيبُ، دارُون منھنجي دَرَدَ جو،
ٻڪي ڏيندم ٻاجھ جي، اَڇي شال عجيبُ،
پرينِ اچي پاڻ ڪِيو، سندو غورُ غريبَ،
ڏکندو سيوئي ڏور ڪيو، مَنجھون تَنُ طبيبَ،
اَديون! عبداللطيفُ چئي، ھاتِڪ آهِ حبيبُ.

يقين دارم آخر از طبيبِ ما
دوائى درد دل گردد نصيبِ ما

علاجِ مهربانی و محبت ہم
شود بخشد مریضان را عجیبِ ما
زہی قسمت که خود تشریف آورده
بکرد آنِ غور برحالِ غریبِ ما
رہا جانِ حزین کرد از ہمه علت
ہمان رشکِ مسیحا آن طبیبِ ما
بجا عبداللطیف ای اہل دل گوید
بجا حامی بجا حاذق حبیبِ ما

سر يمن ڪلياڻ — سرود يمن کلیان

فصل پهريون — فصل اول

(1)

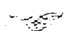
تون حبيبُ، تون طبيبُ، تون دَردَ جي دَوا،
جانِبَ! منهنجي جِيءَ ۾، آزار جا انوا،
صاحبَ! ڏي شفا، ميان! مريضَنِ کي.

حبیبِ من، طبیبِ من دوای درد هائے من
همی خواہم مدد از تو که ناخوش زندگی دارم
بجانِ زار من افتاد آزاری ز ہر نوعی
مریض استم شفای ده که ناخوش زندگی دارم

(2)

تون حبيبُ، تون طبيبُ، تون دارُون کي دَردَنِ،
تون ڏئين، تون لاهئين، ڏاتَر! کي ڏُکندَنِ،
تڏهين ڦَکيون فَرَقُ ڪن، جڏهين اَمُر ڪريو اُنِ کي.

حبیبِ من. طبیبِ من! علاجِ تو بمن شافی
منم آزرده و افتان، همی باید عطا برمن

شفای دردِ دل پنداشتم شیرین نوایت را
بتو زارم که از دیگر دوا ناید بجا برمن

(3)

هڻَ حبيبَ! هَٽُ ڪٽِي، ٻَنگان لَهي ٻانُ،
ماڳهِين مون منهن تئي، جهوليءَ وِجهان پانُ،
اِن پَرِ ساجَن سانُ، مان مُقابلو مون تِئي.

بیا ای نو بهارِ ما. بزنِ از دستِ خود مارا
بهانه بر صواب آید اگر آئی به کوئی ما
که ازوارفتگی سر در برت انداخته گوئیم
جزاک الله باین گونه تو گشتی رو بروئی ما

(4)

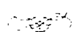
جِت حبيبَ هَڻِن، نائڪَ ڀي نِينهن جي،
تِتي طبيبن، وِڃا وڃي وِسري.

طبیب آن طرح کے داند که می داند حبیبِ من
که این نشتر زند او از محبت ناوک اندازد
نیارد یاد فنِ کود طبیب آنگه تو باور کن
اگر آن نازک اندامی نگه ، نازک اندازد

(5)

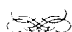
هَٽِين جي حبيبَ! محبتي مَيا ڪري،
پُڇان ڪين طبيب، هون گهائِن سين ٿي گهارِيان.

ستم ورزيده گر مائل شود محبوبِ من بامن
شمارم منتِ بيحد دلم افتد بپائے او
بپوِشم زخم از احسانِ طبيبان بی نيازآيم
بياسايم به آزارش که حاصل از رضائے او

(6)

ڪانارِيا ڪُٽِڪَنِ، جنِين لوهُ لَڱنِ ۾،
محبتْ جي ميدانَ ۾، پيا لالَ لُڇنِ،
پاٽهين پَڌن پَٽِيُون، پاٽهين چِڪيا ڪَنِ،
وَتان واڍوڙِينِ، رهي اُچجي راتڙي.

بود نالان که تيررسے خورد وآهن در تنش مانده
به ميدانِ محبت مشکل است از غم گزر کردن
به بين آن خشته بندان را که باخود چاره گر بردم
شبی در مجلسِ خشته تنان بايد بسر کردن

(7)

رَهــي اَڇــجــي راتــڙي، تــن واڍوڙيــنِ وَٽــاءِ،
جن ڪي سورُ سريرَ ۾، گَهڻَ مَنجهاران گهاءِ،
لِـڪـائـي لـوڪـاءِ، پـاڻـهـيـن پَـڏنِ پَـتِـيُـون.

شبی در مجلسِ خسته تـنـان بـایـد بسـر کـردن
که در صحرائے دل از درد زخـمِ تـر چـو گـل دارنـد
نهان از خلق شـاغـل در مـداوائـے غـمِ پـنـهـان
نه ترس از شامِ تنهائی نه صبح شـور و غـل دارنـد

(8)

اَجُ پڻ ڪَنجهو ڪَنجهه، واڍوڙَڪيءَ مَنَهينءَ،
جُـ پڻ پِـيـيَـنِ سَنجهَـ، هُوُ پـِنـيُـون هُـو پَـتِـيُـون.

فغـان از دلـفـگـاران مـی رسـد امـروز مـی دانـم
جگر سیپاره کرده آیـتِ عشـق انـدران خـوانـنـد
همه شب اہتمامِ خسته بـنـدی بـعـد ازان فـارغ
زخود غافل مگر غافل حدیثِ دلـبـران خـوانـنـد

(9)

سَگَهن سُتِ نہ سُورَ جي، گهايَلَ كيئن گهارِين،
پيَلَ پاسو پَٽَ تان، واڍوڙ نہ وارِين،
پرِ ۾ پَچَنِ پرينءَ لَئي، هَئي! هَنجُون هارِين،
سَڄَڻُ جي سارِن، تن رويو وِهامي راتڙي.

خبردارد چه صحتمند از دردی که لاپروا است
و لیکن زخم خورده هست از آدابِ آن واقف
بود با خاک پیوسته بسوزد در تپ هجران
به شب گریان به یادِ یارو هرکس از همان واقف

(10)

سَگهنِ سُتِ نہ سُورَ جي، تا رُنڪَن رَنجُوري،
پيا آهن پَٽَ ۾، مَتنِ مامُوري،
لَڳِيَنِ لَنوءَ، لطيف چَئي، سَدا جي سُوري،
پرتِ جن پُوري، تن رويو وِهامي راتڙي.

نه داند تندرست از درد لیکن هر که زخمی داشت
بخاک آلود و حیله در نیاورد آن بجانِ خود
وفاداران به دل دارند دردی مرگ انجامی
همه شب گریه و زاری نمی خواهند امانِ خود

(11)

آيَلِ! اُن نہ وسهان، هَنجون جي هارِين،
آٽيو آبُ اَکين ۾، ڏيهَ کي ڏيکارِين،
سَڄَڻُ جي سارِين، سي نَکي روئن، نہ چون کي.

ندارم اعتبارے بر ريا کارے که بے کارے
به ظاہر اشک می ريزد که تا بيند کسے آن را
مگر آن مبتلا ئے غم که دل بادوست پيوسته
نمی گريد نمی نالد نگهدارم بسے آن را

وائي

وَرسِيا ويڄَ ويچارا! دِل ۾ دَردُ پِرِيُنِ جو.
اُتِيو ويچا! م وِهو، وِڃو ڏَبَ کٽي.
ٻُکِي ڏيندا ٻاجهہ جي، آيا سُورَ ڏٽي.
آيا جيءَ جيارا، دل ۾ دَردُ پِرين جو.

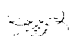
طبيب از چاره بے چاره
غلط من داشت اندازه
دلم بيمار دردِ دوست

گذر اے بے خبر از من
علاجِ تست ناکاره
دلم بیمارِ دردِ دوست
دوا ازوے عطا گردد
کنون آمد که غم داده
دلم بیمارِ درد دوست
دلم بیمارِ دردِ دوست
طبیب از چاره بے چاره
مسیحا داند این چاره

(1)

تَنَ طبيبُ نہ تُون، سُڌ نہ لهين سُور جي،
سانڍِ پنهنجا ڏَٻَڙا، ڪَڏَ ڪٽي ۾ پُون،
ڪانَ گُهرجي مُون، حياتي هُوتَنِ ري.

مکن دعوائے داروئے مریضان چارہ گر چندان
هم این ساعت ترا در خاک درمان ریختن باید
نمی خواهیم علاجِ درد اے نا آشنا ئے درد
غلط هست این که غیر از دوست مارا زیستن باید

(2)

ويڄنِ سين وائيءَ پيا، ڪِري نہ ڪيائون،
جي پَندِ پاريائُون، تہ سِگهائي سَگها ٿِيا.

مریضانِ محبت بے نیاز از چارہ گر باشند
کہ این تدبیر کارآمد بنود دربارہء ایشان
بہ آن راهے کہ گردد چارہء از چارہ گر حاصل
ازان رہ نیست درامکان نجات و چارہء ایشان

(3)

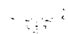
آهي گهٽو آگهن جو، ترس طبيبن،
ڪيو وس ويڄن، تان ڪريءَ ري ڪين ٿئي.

طبيب از راه همدردی به حالِ ناتوان کوشان
که تا از جهد آن کم شدّتتِ آزار جان گردد
مگر ماند از شفا محروم بیمار آنچنان دیدم
محال است این که جز پرهیز خیر ناتوان گرد

(4)

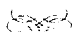
پاڙي ويڄ هئام، تان مون مور نه پڇيا،
تيلاهين پيام، موريسر اکين ۾.

به نزدِ خانهءِ من صاحب تدبیر ساکن بود
مگر باوی شناسائی نه کردم بس زیان کردم
چو شد آزار در چشمم فغان برداشتم گفتم
چرا از عقل برگشتم، چرا باخود چنان کردم

(5)

هارِيا! تو هِري، ڪُپَڃ ڪايا سين ڪيو،
ڪَرِئين جي ڪِري، تہ تون توانو تئين.

نه کردی استفاده ساعتِ بیماری اکسیر
مگر کردی حذر از چیز هائے بد اثر چندان
به رسمِ احتراز اے ابله از آزار بر رفتی
مزن لافِے که غیر از هیچ گشتی خوبتر چندان

(6)

جي پائين پرينءَ مڙان تہ سِکُ چوران ڪي ذات،
جاڳَڻُ جَشَنُ جن ڪي، سُکُ نہ ساري راتِ،
اُجهي پُجهي آئيا، وائي ڪَنِ نہ واتِ،
سَلي سُوريءَ چاڙهيا، بَيان ڪَنِ نہ باتِ،
توڙي ڪُسَنِ ڪاتِ، تہ بہ ساڳي سَلنِ ڪين ڪِي.

وصالِ یار اگر خواهی، هنر از شب روان آموز
که ذوقِ جشن بیداری همه شب در جهانِ شان
به دار آیند یا برتیغ یا در قید از پایان
مگر رازِ نهان بیرون نیاید از زبانِ شان

(7)

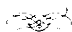
تـڙي طـبـيـبـنَ، گـهـايـلُ گـهـران ڪَـڍيـو،
چڪِيا چاڪَ چيهون ڪري، ڪَڙيون مور نـ ڪَنّ،
دوسـتَ جـي درسـن سـيـن، پَـئـي ٺـاڙ ٺـپـنَ،
وِرچِـيـو ويـجَ وَجـنّ، آءُ تـ پِـريـم اُبـهـان.

طبیب از چاره برگشته براند از خـانـه بـیـمـارے
گذشته مدتے لـیـکـن نـه حـالـش بـرقـرار آمـد
علاجش دیدِ دلبر بـود. دیـگـر چـیـز چـیـدیـن را
نه حاجت بود ازان نے حیلـئـه در هـیـچ کـار آمـد

(8)

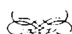
وَڍي جِـنِ وڍيـاسِ، وَري ويـجَ ئـي سـي تـيـا،
تـرتَ پَـڏائـون پـتـيـون، روزِ ڪـيـائـون راسِ،
هـينـئـڙا! تِـنـيِن پاسِ، گـهارِ تـ گـهايَلُ نـ ٿـئين.

تنـم یـکـبـار کـافـیـده، دوبـاره از مـسـیـحـائـی
مـرا در صـحـت آوردنـد ادائـے دلـبـرانـه بـیـن
فدایم بر بمان ساعت که این نـوبـت بـمـن آمـد
بیا در پهلوئے ایشان رضـائـے مـعـجـزانـه بـیـن

(9)

ويــجَ! مر بــكــي ڏي! اَلا چڱــي مَر تِــيــان!
سَجَــڻُ مــانَ اَچــي، كَــرَلاهُــو تــي كَــڌهـِـيــن.

خدارا از علاجِ من، بیا بـاز اے طـبـیـب اکـنـون
نمی خـواهـم کـه از آزارِ جـانِ خـود شـفـا یـابـم
نمنایم ہمیں تـا دم، بـمـانـم بـاقـی از صـحـت
که آید دوست ازین مقصد لقائے خوش لقـا یـابـم

(10)

هُئين تہ ويڄنِ وَتِ، تون كِئِن جِيءَ جَڏو ٿئين؟
سِرُ ڏيئي ۾ سَتِ، كُـه نـہ كـيـيءَ ڊَبَـڙا؟

همی پرسند از من هـمـرهـانِ عشـق از حـیـرت
که چون بیچارهء ای حالانکه پیش چاره گـر بـودی
چرا در نذر درمان سر نه دادی اے مـریـضِ جـان
درآن مدت که تو از قـربِ جـانـان بـهـره ور بـودی

(11)

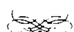
ڪُنيس ڪُويچنِ، تَنَ طبيب نہ گڏيا،
ڏيئي ڏنبَ ڏڏَنَ، پاڻا ڏيل ڏکوئيو.

به اوشان کار افتاده که داروئے نه دانسته
اضافه شد به دردِ من مرا بس نیم جان کردند
طبیبے در طلب نامد. مصیبت بهرهٔ من شد
معاذ الله بیدردان بزودی ناتوان کردند

(12)

تَرسُ طبيبنِ جو، جَڏَن ڪيو نہ جاتِ،
جو ويچنِ جي واتِ، دارونُئان تنهن دورُ ٿيا.

مریضان چاره سازئ اطبا در گذر کردند
که در دانستِ ایشان این همه تکرار بیکار است
به داروئے که داروئے بود رشکِ مسیحانی
توقع داشته باشند کود در پاسِ دلدار است

(13)

دارُون ۽ ڪارُون، جان ڪي ڪيا ويڄَ مون!
ٻُڪي ڏيندا ٻاجَهہ جي، نِهاري ناڙون،
جن جون سِينءَ لَهن سارُون، تن تان ڏکندو ڏُور ٿئي.

فغان پردازمی کوشم که داروی به دست آید
مدد ای چاره سازِ من، نظر برجانِ بی چاره
شوی گر ملتفت برمن، شود رنجوری از من دور
عنایتهای تو کافی، پئی درمان بی چاره

(14)

اَگهن مِڙي اَڄُ، ڪيو سَڏُ صِحَتَ کي،
ڏورُ ڏکندا يَڄُ، مِهريءَ مُنهن ڏيکاريو.

مریضانِ محبت بین که صحت را صدا داده
چو مهتا بی صفت محبوب از در کی بدر آمد
نمایان شد نهان روی مسرّت منزل آرا شد
شبِ دیجور لیکن بهرِ شان گویا سحر آمد

وائي

اچي سارَ لَهيج، ساجَن! سُورَ تُماري آئون ماري!
سُور تُماري جي مَران، تان مُون ڏوهُ مَ ويج،
ڏِبَن يَري هَتڙا، دارُون دوست! ڪَريج.

بيا نزدم حبيب من
كه دردم باعثِ مرگ است
گناهم را نه ياد آرى
اگر مردم مجيبِ من
كه دردم باعثِ مرت است
چنان مستم كه مى بودم
به فكرِ تو نجيبِ من
كه دردم باعثِ مرگ است
برايم زيست شاد آيد
به دارونے طبيبِ من
كه دردم باعثِ مرگ است

داستان ٽيون   فصل سوم

(1)

هَيءِ! هَيءِ! وهي هاءِ، من ۾ محبوبن جي،
جيرا جوش جلائيا، ٻُڪين ٻَري باهِ،
پَسو مَچَ مَتاءِ، جي ويساهَ نہ وِسَهو!

فغان برلب زمحبوبان، زمحبوبان فغان برلب
که آزار است برجانم، نيابم هيچ درما نی
سراپا جسم شد خسته، به بينيد اعتبار آريد
همی بايد دهد دانا، شتابم هيچ درما نی

(2)

ڪاندين، تاندن، ٻاٻُرين، پَچان مَرُ پيئي!
جيرا، جِگرَ، ٻُڪيُون، سيخُنِ ۾ تيئي!
ويڄَنئون ويئي، تي وهيٺي سَڄَٽين.

جگر بر اخگر اندازد، دلم را نيز سوزاند
باين نوبت که بے رحمی ازو بيچارگی از من
ندارم احتياجِ چاره گر ليکن علاجِ دوستِ
جزآن مشکل که گردد دور ين آزردگی از من

(3)

سَرُ جو سَڄيو سَڄَڻين، پيهَر پاڻُ پَري،
چِمڪيو سو چوه مان، ڪَڙ ڪَڙ ڪانُ ڪَري،
جيرا، جگرَ، ٻُڪيُون، لنگهي پيو پَري،
لڳو جيءَ جَڙي، تاڙِيان، تيرُ نہ نڪري!

کمان پرداز دست دوست، بامن آنچنان پرداخت
بنوکِ تیز آن ناوک، دُوباره دربرم افتاد
جگر خوناب و دل غمناک، گردانید و جسته رفت
مگر ذوقِ محبت روز افزون در سرم افتاد

(4)

پُڇُ پَتنگنِ کي، سنديُون ڪامَن خَبرُون،
آٽِيو وجهنِ آگِ ۾، جِيءُ پَنهنجو جي،
جيري جنين جي، لڳا نيزا نينهن جا!

مپرس از من که پروانه چرا بر شمع شد شیدا
وگر پرسی ز پروانه بمین حجت روا باشد
که چون زخمِ جگر خوردی چرا آتش پذیرفتی
نیابم دیگری کو این چنین اهلِ وفا باشد

(5)

پَتنگُ چائين پاڻَ کي، تہ اچي آگِ اُجهاءِ!
پَچَرَ گهٽا پَچائيا، تون پَچَرَ کَي پَچاءِ!
واقُف تي وِساءِ، آگِ نہ ڏِجي عامَ کي.

اگر خواهی که فرخنده شوی مانند پروانه
بیاو آتشِ افروخته را سرد تر گردان
بسان را سوخت این شعله تو شعله را بسوزای دوست
ندا ند تا که کسے آنرا چنین طرحے دگر گردان

(6)

پَتنگُ چائينِ پاڻَ کي، پَسي مچُ مَر موٽُ،
سَهائيءَ سُپيرين جي، کِهڙ تہ تِئين گهوٽ!
اجان تون اَروٽُ! کُوري خبرَ نہ لهين!

اگر خواهی که فرخنده شوی مانندِ پروانه
مترس از شعله ازان که اول همین طور وفاداری است
برو بر جلوهء جانان یا از سوزِ آن خندان
بغیر از سوز خام استی، تقاضایت ریاکاری است

(7)

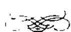
پَتنگن پَه کيو، مِڙيا مَتي مَچ،
پسي لَهس نہ لِچيا، سَڙيا مَتي سچ،
سندا گِچين گَچ، ويچارن وڃائيا.

هجوم انداز پروانه، سوئی شعله شتابیدند
تپش اندوز گردیدند و جسم و جان فدا کردند
وفاداری به شرطِ استواری همچنین باشد
سر تسلیم خم کرده حیات از خود فنا کردند

(8)

جي تَتو تَنُ تنُور جئن، تہ چنديِ ساڻُ چَماءِ،
آٽي آگ اَدب جِي، ٻاري جانِ جَلاءِ،
ٻُرقعان اَندر بازيون، پنهنجون سڀ پچاءِ،
لُڇَڻُ لنوءَ، لطيف چئي، پَدرِ هڏِ م پاءِ،
متان لوڪ لَکاءِ، وصالا وڃ پئي!

تپد گر تن تنور آسا بزن بر آب و دیگر سوز
فروز آرد فروغ آخر مده آنرا فرو گردن
بیارا اندران بازی بغیر اظهارِ با دگران
بسی یابی ازین بازی متابی گر ازو گردن

(9)

اجـان تَـنُـوران، كـالهـ كـديـاسـون سـڄـڻـيـن،
پــڙ تــايــائــون تــكــڙو، وحــدت جــي وَڏا؟
مـحـبـتـيـن مـتـان، مُـڄ مُـورائـيـنِ نـ لـهـي!

هـنـوز از آتـشِ خـيـزان بـرآورد آن صـنـم مـارا
همان دم سوزِيكتايى بـه جـانِ مـا شـتـابـان داد
دراين صورت به حالِ ما نجات از سوز ممكن نيست
كه ما را از سرِ نـو يـارِ مـا شـعـلـه بـه دامـان داد

(10)

پــچــائــي پَــهــاڻُ، رَســاٽــيــو رُڪَ كــي،
تــنــيــن ســنــدو ڇــاڻُ، آهــي آڱــرُيُــنِ كــي.

همان كو سـنـگ را پـخـتـه، پـديـد آرد ازو آهـن
جهان اور كند تسليمِ لاشك خوش هنر هست آن
همى دانم كه اين تـركـيـب آتـش كـارِ مـا دانـد
عجب داناى راز است آن زبر ره باخـبـر هـسـت آن

(11)

ڏنءُ ڏنءُ ڏَمــڻ وارَ، اَڄ پــڻ آڳــڙيــن جــي،
پــاري مــچ مَــجــاز جــو، اوتــيــائــون اڳــار،
ڏُو ڏا! ٽِي مر ڏارَ، جِمر ڪَچو رُڪُ ڪَٽيُون ٿئي.

به شور بِـاد دم امـروز آتـش کـار مصـروف اسـت
مـجـاز آغـاز آتشـدان کـه از اخـگـر فـروزان شـد
دهدتاب و توان دل را حقـيـقـت را بـه حسـن آرد
شوی ضایع چو آهن، گرتنـت از وی گـریـزان شـد

(12)

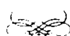
ڏُڏيـا! تـون نــ ڏَئـيِـن! آڳ اوڏو نــ وڃــيــن!
اُلا جـي عشـق جـا، سـي تـاَن تـون نــ سَـهـيِـن!
اُيـو اِئـن چَـئـيِـن، تــ آئـون آڳـڙيـو آهـيـان!

کشیدی دست و روی خود نخست از آتش ای جانم
همان آتش که دارد شعلـه هـای عشـق در پـرواز
گذر کرده ز تـابِ آن بـرفـتـی، بـعـد مـی گـوئـی
که تو آتش گری لیکن نـه ای بـاشـعـلـه بـر پـرواز

(13)

سِرُ سانداڻ ڪري، پُڇج گهرُ لُهارَ جو!
ڏَڪن هيٺ ڏَري، ماٺَ گڏينئي رُڪَ سين!

بجو دکانِ آتشگر، بنه این جسم برسندان
بنه این جسم برسندان بجود کانِ آهنگر
که تو ہم کوفته آمیخته گردی درآنِ آهِن
شوی آهن صفت پخته بدین فیضانِ آتشگر

(14)

سَهي جئن سانداڻ، ڏَڪن متي ڏَڪڙا!
وَهِ وِجائي پاڻ، ڏي ڏَہائون ڏُڳرين.

بیا پی کوفته گشتن چو سندان کارگر باشد
مگردان رو ازین محنت که این محنت پر از خوبی است
بگیر این نکته در یادت، حذر از کوفت و پخت مکن
که این صد مقصدی دارد دگر بیکار سر کوبی است

(15)

اڄ آڳــڙيــا آئـــيــا، سُــوڏا سِــراڻـــي،
پــيـاري پـاڻـي، تـيـغُـون كـنـدا تِـكـيـون.

بـيـامـد بـاز آتشـگـر، کـه تـا رونـق بـجـا آيـد
بلی شوريده سر ليکن، بدستش دوستـی پـنـهـان
دهد چـون آبِ آهـن تـاب تـيـغِ زنـگ خـورده را
مثالِ روئے مهرويـان کـنـانـد تـيـرگـی پـنـهـان

(16)

اڄ آڳِــڙيــا آئـيــا، ســائُــو كــي سُــڃـاڻَ،
لاهــيِــنــدا مــوريــاڻَ، رُڪُ ڪَــرِيــنــدا پــڌرو.

همان آهنـگـری آمـد کـه فـطـرت را فـروغ ازوی
نگاهش هر نمانش را بيک جنبش جـوان سـازد
نقب از زنگ بـرخـيـزد رخِ آهـن راشـود رخشـان
به دست آرد چوآن پر داغ. صيـقـل را روان سـازد

وائي

جيءُ جياريو، جيءُ جياريو، ڪين منهنجڙو هاريو،
پرينِ جي پَچار، سيڻن جيءَ سنيارَ، جَڏڙو جيءُ جياريو،
اُجيو تن عَميق مان، پرين، پُوڄَ پياريو،
مرضُ مريضن تان، اِشاري ساڻ اُتاريو،
ڪَرَمَ ڪريمن جي مون ڪي، اَهُڪيءَ مان اُڪاريو،
سنئون مُنهن ڪري، سپرين! اَئين نرمل نور نهاريو،
سائلن جئن سڏ ڪري، اَئين طَالحَن ڪي تاريو.

زندگی اے مہربانان زندگی زندگی ای مهربانان زندگی
یاد جانان می دهد تابندگی زندگی ای مهربانان زندگی
می دهید از باده‌ء خورسندگی زندگی ای مهربانان زندگی
در اشاره می رود پژمردگی زندگی ای مهربانان زندگی
یک کرم کافی برین آزردگی زندگی ای مهربانان زندگی
یک نگه زانل کندهر کستگی زندگی ای مهربانان زندگی
میروم از جان خدارا زندگی زندگی ای مهربانان زندگی

داستان چوٿون   فصل چهارم

(1)

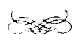
ايڪ پيالو! ٻه ڄڻا عشق نه ڪري اِيئن!
ليڪيا جي لِڪڻ ۾، سي قرب رسندا ڪِيئن؟
هُئڻَ ڪيا هِيئن، وانجيا، پَسُ! وِصال ڪان.

يکی ساغر دو ميخواران، طريقِ عشق کی باشد
حساب است اين اگر واجب، نمی ورزد خيالِ ما
حسابی آنکه دارد دور عاشق را ز قربِ دوست
نبايسته نشايسته بود هرگز بحالِ ما

(2)

ايڪ پيالو! ٻه ڄڻا! عشق نه اِيئَن ڪري!
آتِي سي ايڪ ٿيا، جي گَتا نينهن ڳري،
دوئي ڌار ڌري، جُه خُلَت خنجر آئيو.

يکی ساغر دو ميخواران، اصولِ عشق کی باشد
اصولِ عشق اين باشد نه، باشد فاصله درپيش
به يکتائی دوئی را درگذر کردن همی بايد
دراين ميدان به مشتاقان نه شايد مرحله درپيش

(3)

ايڪ پيالو! پر جِتا! عشق نہ ڪري اَڏا!
اِي تان، ساعر! سَڏَ، ڪَيَءَ جا قَوالَ سين.

يکی ساغر دو ميخواران، طريقِ عشق کی باشد
همين تقسيم در تقويم عشاقان نمی بايد
تمنای به مينوشی که اظهارش به مطرب بود
کنون تکميل آن از رغبت ساقی همی بايد

(4)

هوندو هَڏِ مَر سَندَ، لاءِ پياڪَن پانهنجو،
پوڄَ پيارج پَنهِنجا، ويندا وَنيو ڪَنڌ،
تہ هَٿَ تنهنجي هَندِ، موکي! ڪو ماڻُ لهي.

نمی زيبد که داری می زمی نوشان نهان ساقی
بنوشان می به می خواران که جودت هم چنان باشد
سفرآماده می نوشان بنوشيده روان گردند
بوِد لازم که با اوشان ز تو عزت عيان باشد

(5)

هوندو هَڏِ مَرَکُ، لاءِ پياکَن پانهنجو،
وتي واتاڙئن کي، تَان پيئارڻ پَرَکُ،
سالِکَ لهي تِي لَکُ، جا تو ايندي اِن سين.

مگردان خفیه خم را از بلانوشان که تا ساغر
زمی پخته بغایت رهروان را در خمار آرد
ادای آن ادای خوش که تو آن دم رواداری
ترا هر می پرست از شاد خواری در شمار آرد

(6)

ڳَهَتَنِ ۾ گُهتِکَنِ، وَتيوُن پيَنِ وَهَ گاڏيون،
بر خِيز بده ساقي! پيار کي پرين،
پکين نہ پَرچِنِ، مَتَ تکيائُون مَنجهيان.

پیاپی جام مے نوشند از تلخی نمی ترسند
صدای بر صدای اینکه، برخیز و بده ساقی
نمی گردند سیر از جرعه، خمها در نظر دارند
ندای بر ندای اینکه. بر خیز و ده ساقی

(7)

آٽـــي اُتـــر واءَ، مـــوڪـــيءَ مـــت اُپـــٽِـــيـــا،
مَـــتـــارا تـــنـــهـــن ســـاءَ، سِـــرَ ســـنـــبـــاهِـــيـــو.

هما بادِ شمال آمد که گرد از پا ی مـی نـوشـان
به دوش آورد چون پیغام، ساقی خـم کشـاده کـرد
ازین شد التفاتِ می پـرسـتـان سـوی مـیـخـانـه
نظر باخوش نظر پیوست هر یـک اسـتـفـاده کـرد

(8)

وجـهـج واٽـاڙُئـن تـي، مـيـخـانـي جِـي مـاڪ،
ٽينڊي سڌ سيڪنهن، هـنـڌ هـنـڌ پـونـدي هاڪَ،
پـــرهَ جـــا پـــيـــاڪَ، جُـــ ســـي اڳـــڙ آئـــيـــا.

بیفشان شبنـم مـیـخـانـه را بـر رهـروان سـاقـی
که آگاهی دهد بویی چو گل بویی بـه هـر سـویـی
دوان آیند ـــ نوشـان، صـبـوحـی را صـدا کـرده
به صحنِ تو بخـیـزد شـور پـیـمـانـه زهـر سـویـی

(9)

جـ سـي اڳـڻ آئـيـا، تـ سَـرو ڪـنـدا سُـڃ،
سائـي تـيـنـديَنِ اُڃ، هـي پِـيـتـو! هُـو آڻ ڪـي!

قـدوم مـی پـرسـتـان زيـنـتِ ايـوانِ مـيـخـانـه
هجوم آويز دسـتـان گـرد پـيـمـانـه چـو پـروانـه
تهی گشتند خمـها ليكن اينها تشنه لـب چـنـدان
بـه جـوشِ جـام آشـفـتـه و ديـوانـه چـو پـروانـه

(10)

مـوڪـي چـوڪـي نـ تـئـي، اصـل اوچـي ذات،
وَتـيـون ڏيـئـي واتِ، مَـتـارا تـنـهـن مـاريـا.

مبادا بی خبر بـاشـی تـو ای پـيـر مـغـان بشـنـوا
بسی باعيش كوشی ليكن آسـوده نـخـواهـی شـد
هلاكت يافـتـنـد از تـو بـلا نـوشـان بـه جـامِ تـو
ز جرم بـيـوفـائـی سـربسـر آورده نـخـوامـی شـد

(11)

مَـتــارا مــري ويــا، مــوكــيِ! تــون نــ مــرِيــن،
كــيــهــيءَ پَــر پــرِيــن، ڏكــي ڏاتــارن ري؟

جواب ای ساقی باقی که بعد از مرگِ مـی نـوشـان
توزخمِ زیست تاچندان به جانِ زار خواهـی داشـت
گـذر از دیـر تـا کـی دوسـتـدایـرهـا بـه ویـرانـه
تقاضا ی وفا از خـود بـجـا اقـرار خـواهـی داشـت

(12)

مَـتــارا مــري ويــا، مــوكــيِ! تــون يــيِ مَــرُ،
تــنـهــنـجـو ڏوس ڏَمـرُ، كــونَ سـهــنـدو اِن ري!

چرا بیگانه شد مرگ از تـو ای پـیـر مـغـان دیـروز
که هر میخوار مرد ازخودسـری تـو بـه خـمـخـانـه
جوابی ده که بعد از رفتگان آن کیسـت کـو امـروز
کند در عـفـو بـیـجـا بـرتـری تـو بـه خـمـخـانـه

(13)

سَري ڪِينَ ڪيونِ، ويڻَ موڪيءَ جي ماريا!
ڪوجو سخن ڪلالَ جو، پتي تي پيون!
تِهان پوءِ تِيون، مَرَڻُ مَتارنِ ڪي!

مگو مردند میخواران پس از تکرار می نوشی
مگر از باعث دیگر ز جان رفتند میخواران
دمی پیر مغان بر داد عتاب از تندی و تیزی
ازان آزرده افسرده گذر کردند میخواران

(14)

ڪَنڌ ڪَتارو، مُنهن وَتِي، عادت سَندِيَن اَيَّ،
تِنين تِڪُون ڏِٺيون، جُنبي منجهان جيَّ،
سَرو تنِ سَبيَّ، جنِ حاصل ڪيو حالَ ڪي.

به سر تیغ و به لب ساغر که عادت این چنین دارند
ز جذبِ این بسر آرند آن راهی که راهی نیست
بیاری غافل و گمراه که آگاهی کئی حاصل
امان در سایهء عشق است و دیگر جا پناهی نیست

(15)

موڪيءَ مَتو نہ گُهريا، وهَ نہ وهاٽيا،
سُرڪيءَ ڪاڻ، سيد چئي، اُتي تَي آٽيا،
جي ڳالهين ڳَنگاٽِيا، تن بَٽَنِ پاسي ٻٽيون.

بغير از امتيازِ تلخی و شيرينی از ساقی
گرفته جام نوشيدند، ميخواران به ميخانه
بنوشيدند نا چندان که از جانها جدا رفتند
به بين آن مدفنِ اوشان نشانداران به ميخانه

(16)

سِرُ ڏيئي سَٽ جوڙ، ڪنهن پَر ڪلالن سين!
ڪاتِي ڪَرتُ ڪَپار ۾، خَنجَرُ آٽي ڪوڙ!
مَرٽان مُنهن م موڙ، وَٽي تي وَڌِ لَهي!

اگر خواهی شهيدِ عشق باشی راه رندان رو
فدا کن سر که بعد از سر شمرده آيی از اوشان
بغير از سرفروشی اين سعادت کی شود حاصل
نگيرد اين فضيلت هرکس و هرجايی از اوشان

(17)

وَتَ وَتَ وتيءَ مِر، مَتَ مَتَ مَنُدَ پيو،
قدر كيفَ كلال جو، پيا كَن پيو،
اَچن دُرس دكان تي، كَنَدَ قبول كَيو،
سُرها سِرُ ڏيو، چَكَن سُركَ سَيد چئي.

بديدم می به می ساغر به ساغر لذت نوعی
مپرس از کيف ای جانم فزون تريک ز ديگر بود
همان کيفی که از کيفيت آن گرشوی واقف
بمقتل شادمان آيی و گومی باده خوشتر بود

(18)

ڪلاڙنَئون ڪاءِ، مَتِ نہ سِڪين مون هِيان!
رُئندي رات وِهاءِ، چِڪائِيندي بَنيُون!

رموزِ رندی از رندان نياوردی به نزدِ خود
چه کرده هرچه کردی خالی از خير و خبر کردی
کنون ريز اشکِ شب بوقتِ می چکانيدن
نيابی باز اين نعمت چرا کارِ بتر کردی

وائي

دوسُ پيهي در آئيو، تيو ملڻ جو ساعيو.
ڏِنهين پُڄاڻئون آڻي اسان کي، مولئٰ مُحبُ ملايو.
ويو وڇوڙو، تيو ميلاپو، واحد واءُ ورايو،
هو جَنهين جو ڏَس ڏوراڏو، اوڏو اَڄ سو آيو،
عبداللطِيف چئي، اَچي عَجِيبن پاڻ فَضَلُ فرمايو.

دوست از در آمده اهتمامِ وصل شد
اهتمامِ وصل شد دوست از درآمده
بعد مدت از خدا ارزو بر آمده
آرزو بر آمده اهتمامِ وصل شد
دور شد دوری ز ما یار در بر آمده
یار در برآمده اهتمامِ وصل شد
آنکه نزدِ ما بود قرب او سر آمده
قرب او سر آمده اهتمامِ وصَل شد
فضل بر عبداللطیف دوست از در آمده
دوست از در آمده اهتمامِ وصل شد

داستان پنجون   فصل پنجم

(1)

صوفي سالِم سي ويا، جي اَڪثر سين اَڏيارَ،
بازي بازِندنِ ڪي، آهي اَويسارَ،
پِريان سين پَهڪارَ، رِنديءَ رَساٽي ڪيا.

عجب انجام اربابِ وفا را، خوب و خاص انجام
که رسمِ خوش بنا کردند، طرحِ نو بجا داده
رسیدند ازرهِ کثرت به محنت برسرِ منزل
همین اعجازِ رندی بود کین کردار ادا کرده

(2)

صوفيءَ سَيرُ سَين ۾، جئن رڳُن ۾ ساهه،
سا نه ڪري ڳالَهڙي، جئن پويون پروڙي پساهه،
آهِس اِيُ گناهه، جي ڪا ڪَري پَڌري.

به هرجا سیر صوفی را، به رگا چون روان شد خون
جدا ازخلق می دارد، معنی روزگار خویش
به ذکرو فکر گم ذهنش، خبر ازوی نخواهی یافت
گناهش این، اگر کس را گمارد رازدارِ خویش

(3)

ڏِني ڏُکويا، اَڻ ڏِني راضي ٿيا،
صوفي تي ٿيا، جئن کِين کنيائُون پاڻ سين.

دهد داد و دهش رنجش، صواب اوصاف صوفی را
مگر راضی به ناداده، که اصلِ اصفیا باشد
تهی دامن تونگر دل، ندارد سیم و زر در کف
نه بر دنیای دون آنرا، امید و اکتفا باشد

(4)

صوفي لا کوفِي، کونَ ڀانئيس کيرَ،
منجهيان ئي مَنجهہِ وڙهي، پَڌر ناهِس پيرُ،
جنِين ساڻُس ويرُ، تئي تنِين جو واهَرُو.

نداند کس که صوفی کیست، مسلک چیست صوفی را
چه می دارد چه می خواهد، چرا غافل زجانِ خویش
خبر دارم که صوفی در ستیز اندر بطونِ خود
بخود جنگد مگر صلحش بود با دشمنانِ خویش

(5)

صوفِيءَ صاف ڪيو، ڏوئي ورق وُجوُد جو،
تِهان پوءِ ٿيو، جيئري پسڻ پرينءَ جو.

چه صوفی صاف کرد از هست، اوراق وجودش را
ازان پس گشت فرخنده، لقای دوست را دریافت
چه صوفی صاف کرد از وهم، الواحِ خیالش را
ازان پس گشت او زنده، لقای دوست را دریافت

(6)

صافي چائين، سَڏَ ڪرين! صُوفين اِي نہ صلاحَ،
ڪاتي رک ڪُلاهَ، وِجهُہ اُجلي آڳ ۾.

مقامِ صوفی ازخواهی، بشو از مصلحت بیرون
کلاه انداز درآتش، که شرطِ اولین باشد
بیا گم کرده خود را باز، تا راهی شود پیدا
مقامِ صوفی ازخواهی، ترا مسلک همین باشد

(7)

جي ڪلاه رکين ڪَنڌَ تي، تہ صوفي صالم ٿيءُ،
وهَ وِتي هَٿِ ڪري، پُرِ پيالو پيّءُ،
هَنڌُ تنين جو هِيءَ، جن حاصل ڪيو حال کي.

کلاه خویش گر داری، بشو صوفی به جان و دل
بشو صوفی به جان و دل، بنوش از آب عرفان جام
مقام این مقامِ آن، که حال ازوی شود حاصل
مراد تو به این ساغر، گذر از دورِ بی جان جام

(8)

جُسي ۾ جَبَار جو، خَفِي خِيمو کوڙ،
جَلي تون زبان سين، چارئي پهر چور،
فِکر سين فُرقان ۾، اِسم اعظم ڏور،
بيا در وجي مَوڙ، اِيُ اَمُلُ اِٿائين سَپَجي.

خفی را خیمه اندر جسم زن، ذکر جلی می کن
به غور و فکر در فرقان، همی جو اسم اعظم را
مرو بر درگهِ دگران که درگاهِ خدا کافیست
ازان گوهر دست آری، بسرده سعی پیهم را

(9)

عالَم آئُون ساڻُ، پَريو تو پيرَ ڪري،
پاڻ نہ آهي جاڻ، مانديءَ مَنُدَ پڪيڙيو.

همه عالم به گردِ من، مدام اندر تنگ و تازست
منم در ورطنه حیرت، که آخر این تماشا چیست
ندانم ابتدا و انتهای این تمام اسرار
طلسم رنگ و بورا در بهایت پست و بالا چیست

(10)

طالِبُ ڪَٿَرَ، سونهن سَرُ، اِيَ روميءَ جي رُوءِ،
جنِين ڏٺي جُوءِ، تنِين ڪُڇيو ڪين ڪِي.

طلسمِ رنگ و بو، ترتیب داده آنکه در احساس
جهاں در جستجو حیران، که تا بینند جمالِ او
گرفتم نکته از رومی، پذیرفتم که می گوید
همه آثارِ عشق آمد، پدیدار از کمالِ او

(11)

طالِبُ ڪَثَرَ، سونهن سَرُ، اِي روميءَ روءِ،
ماڙهُو اِتِ ڪِئاءِ، مُندَ نہ پَسِين مَندئو.

جمال و جستجوی او، همه احوال عشق ای دوست
جهانش را که می بیند ز خود حرفی نمی گوید
مقام معرفت آغاز و انجام این چنین دارد
بجا محسوس می باشد، چنان رومی همی گوید

(12)

طالِبُ ڪَثَرَ، سونهن سَرُ، روميءَ چيو آهي،
تاڙي جي لاهي، تہ مَنجهِين مُشاهدو ٿئي.

نهام راز آن از برکه رومی در اشاره گفت
جمال و جستجویش، عشق را اندر نهال آرد
نباشد پرده ی حایل اگر مابین حسن و عشق
شهود از باطن آید بر، حقائق را بحال آرد

(13)

ظاهر ۾ زاني، فِڪَر منجهه فنا تيا،
تنين کي تعليم جي، ڪُڙه اَندر ڪاني،
حرفُ حَقّانِي، دَوُر ڪيائون دل ۾.

به ظاهر فاسق و فاجر، فنا فی الفکر در باطن
گریز از علم گویا، تیرِ دل را در هدف آرد
که وردِ حرف حق را روز شب در خاطر انگارند
کرا حاجت که دیگر روزگارش در تلف آرد

(14)

جن کي دَورُ دَردَ جو، سبق سور پڙهنّ،
فِڪر فَرَهي هٿ ۾، مات مُطالع ڪنّ،
پَنو سو پڙهنّ، جنهن ۾ پَسن پرينءَ کي.

شعارِ شایگان ای دوست دورِ درد و درسِ غم
بدست آرند لوحِ فکر، خاموشی مطالع شان
نمی خوانند اوراقِ دگر، بس یک ورق خوانده
که می آید لقای یار از وی در منافع شان

(15)

ساسِتَ ساريائُون، اَلف جنهن جي اڳ ۾،
ناحَقُ نِهارِينِ، پَنا پيا پِرينءَ لئي.

نه یاد آرند آسطری که می دارد الف درپیش
الست آواز آن سطری ز فکرِ ناقصان معدوم
همیں بینند اوراقِ دگر لیکن نمی دانند
بغیر از مقصدِ انسان گویا از جهان معدوم

16

ساستَ ساريائُون، اَلف جنهن جي اڳ ۾،
"لَا مَقصودَ في الدَارَينِ" اِن پَرِ اُتائُون،
سَگَرُ سوٺائُون، تيا رَسيِلا رحمان سين.

به یاد آرند آن سطری که می دارد الف درپیش
الست آواز آن سطری به فکرِ عاشقان پنهان
که لامقصود فی الدارین، را تشریح می دانند
بدین مقصود پندارند رازِ دو جهاں پهنان

(17)

اکرَ پڙهي اَيا ڳيا! قاضي تِئين ڪِياءِ؟
ييرِئين ۽ پانِئين، ايڏا اِئن نہ آءُ!
اِن سَرڪيءَ سندو ساءُ، پڇج عَزازِيل کي.

مگوای بی نصیب از حرف خواندن خویش را قاضی
که خوانی بیشتر تاہم، نه دانی رسم و راهِ عشق
بیا بر ذوق عزازیل ای ندیده ذوقِ عشاقی
که لذّت گیری از جرعه، بیابی بزم گاهِ عشق

(18)

عاشق عَزازِيل، بيا مڙيئي سَڌڙِيا،
منجهان سِڪَ سَبِيلَ، لعنتي لال ٿيو.

بجا عاشق عزازیل است و دگرداں بس هوس کاران
که از عشقِ عظیم آن لعنتی شد سرخرو چندان
کرشمه بین محبت را، که دارد پیچ و تاب اینک
بیا بر شور تابینی به دنیا ها و هو چندان

(١٩)

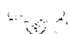
جو مون پڙهيو پاڻ لئي، سبق سابق جو،
پهرين سڃاتم پانهنجي، نفس جو نهو،
جت عرفان اصل ۾، تي روحن روز ڪيو،
وري ورق پيو، گڏيم وڏ وصال جو.

بخواند آنچه خود. سبق از سابقه اسباق
شناسیدم ازان اوّل. نهایت نفس را بیشک
بران جای که حاصل می شود ارواح را عرفان
رسا شد نارسا ذهنم. توصل شد بجا بیشک

(20)

پرهيو تا پڙهن، ڪڙهن ڪين قلوب ۾،
پاڻان ڏوه چڙهن، جئن ورق ورائين وتڙا.

همی خوانند، می خوانند. غیر از سود می خوانند
که در دلهای شان حرفِ شناسایی نمی آید
زاهد گر همی خوانند، در تقصیر می افتند
که هرگز بی عمل نزدیک دانائی نمی آید

(21)

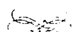
اَکــر پَــڙهُ اَلــف جــو، وَرَق ســـپ وســـارِ،
اَنــدر تُــون اُجــارِ، پَــنــا پــڙهــنــديــن کــيــتــرا.

بـخـوان حـرفِ الـف اول، دگـر اوراق ضـايـع دان
که اينست ابتدای علم، اين هـم انـتـهـای عـلـم
جلای ده به جـانِ خـود، کـه تـايـابـی ولای خـود
مخوان اوراق چندين را، نه يـابـی مـاجـرای عـلـم

(22)

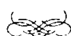
جـئـن جـئـن وَرَقَ وَرائـيـن، تـئـن تـئـن ڏنـو ڏوهُ،
تنهن کَھٽيءَ کبو کوهُ؟ جي رهٽيءَ رهيو نہ سُپرين.

بگردانی اگر اوراق چـنـدان، نـقـص يـابـی چـنـد
بيا بيرون ازين گردش، کـه از گـردش غـبـار آيـد
اگر از قول مقصدبرنيايد، فعل بـے فـيـض اسـت
کفايت کن برين نکته که در مشـکـل بـکـار آيـد

(23)

ڪاتِبَ! لِکِين جِئن، لايو لامَ اَلف سين،
اَسان سڄڻُ تِئن، رهيو آهي روح ۾.

چنان کاتب نویسد لامِ الف را متصّل کرده
بسانِ او به روحم یارِ من پیوند می دارد
بظاهر دور تر لیکن بباطن هست نزدیک آن
خیالش چون گلِ خندان مراخورسند می دارد

(24)

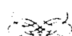
تَهڙا چاليها نہ چالِيَ، جهڙو پَسَڻُ پرينءَ جو،
کهڙي ڪاتِبَ! ڪَرئين، مَٿي پَنَنِ پيه،
جي وَرَق وارِين ويه، تہ اَکر اُهو ئي هيڪڙو.

برابر نیست با دیدار یک، تکیه چهل روزه
بگویم تجربه لازم اگر فکرت به شک باشد
چرا کاغذ سیه گردانی اے کاتب چنان چندان
که گردانی بسی اوراق تاهم حرف یک باشد

(25)

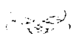
تَنُ ڪَڏِي، منُ حُجرو، ڪَيمر چاليها رَڪُ،
ڪوهُ نہ پُوڇيو پوڄيئين، اَنئي پهر اَلَڪُ؟
تان تون پائُ پَرَڪُ! سَير ڪَنهن ڏانهن سامهون.

دلت حجره، تنت مسجد، ضرورت نیست چلّـه را
بغیر از حاجت دیگر. پرستارِ خدا می باش
شناسی خویش را آگاه باشی از همه حکمت
گذر از ہر کدورت، مایلِ صدق و صفا می باش

(26)

سَيڪَنهن ڏانهن سامهون، ڪو هند خالي ناهِ،
اَحَدا جي اَرڪَ تيا، سي ڪانئَرَ ڪبا ڪانہ؟
مُحبَ منجهين مَن مانهِ، مون اَجاتَنديءَ اُجهيو.

اگر بینی عجب بینی، مگر با چشم حق بینی
نباشد هیچ جا خالی، به هر جا مظهر عرفان
حذر از منحرف واجب، که آن کاهل نه در کا است
بدیدم دوست را در دل، بدیده منظر عرفان

داستان ڇهون   فصل ششم

(1)

دائودي ديوُن ڪري، رَنڪَنِ ڪونهي رنگ،
گهوڙيءَ هيٺ اَينگُ، ڪاهيو پاڪَرئين هٽي.

صنم داؤد خصلت شهسوار و صاحبِ حشمت
منم بی جان تنم افتان، ندارم زور بازو کاش
همان بر رخش سرکش من زمین رهر و به آهسته
بجان آید بیندازد فرود آیم به زانو کاش

(2)

دائودي دَيُون ڪري، رَنڪَنِ ڪونهي چيتُ،
گهوڙيءَ هيٺ سُچيتُ، ڪاهيو پاڪَرئين هٽي.

صنم داؤد صورت شهسوار و صاحب صولت
منم ناندان دلم حیران، ندارم هوش و همت را
همان بر رخش سرکش من پیاده پیش تا زنده
بجان آید بیندازد رسم هرج و هلاکت را

(3)

او قابيلَ! اَکين ۾، توکي باري بانَ،
اُيو اڳَرايُون کرين، ماڳ هٽيو مَستانَ،
جانبَ! تون زيانَ، اَکين سَين ايذا کرين!

ايا محبوب ای قابيل! چسم تو پر از پيکان
نگاهِ تو عجب انداز، عجب مستانه می باشی
بيک حمله، بيک غمزه، کنی غارت متاعِ دلِ
زيان از تو روا برما، مگر بيگانه می باشی

(4)

جي هو پائِنِ کانُ کَمانَ ۾، تہ سينو سِپَرَ رک،
منهن ۾ معشوقن جا، چاکَ چَتکا چَکُ،
سوري يانءِ مَر شکُ، عاشقُ تِيُ تہ اُبهِين.

اگر تير از کمان آيد، سپر کن سينه ی خود را
که يابان آنچه می خواهند، انجامش به سر باشد
مترس از تيروی انديشه ی سودو زيان برکش
که عشقت از بهمين تکليف بيشک بهره ور باشد

(5)

جي هو پائِين ڪانُ ڪَمانَ ۾، تہ سِپرَ ڏيج،
منهن ۾ معشوقن جا، جهالُو تي جهليج،
پاهان پيرَ مَ ڏيج، عاشقُ تيُ تہ اُبهِين.

کمان را گر بزه آند، تو سینه سپر گردان
مشو دور از مقابل جان سپرده نزدِ اوشان باش
گوارا کن به جان زحمت، مده جنبش به پای خود
گراهستی عاشقِ صادق گزیده گردِ اوشان باش

(6)

پائي ڪانُ ڪَمانَ ۾، ميان مار مَ مون،
مون ۾ آهين تون، متان تنهنجو ئي توکي لڳي.

مکش تیر از کمان برمن، مکن این کارِ طفلانه
مکن این کارِ طفلانه مکش تیر از کمان برمن
که تو موجود هستی در وجودِ من، مثالِ جان
شوی خود صد دیوانه، مکش تیر از کمان برمن

(7)

ڪيو ڇڏين ڪانُ، هَڏِ نہ هڻائين تا.
تيا جي نِشانُ، تہ پهرئين سان پورا هئا.

گريزان از خدنگِ دوست، لرزان از نگاهِ او
نخوامی دید حیله باز را زخم آزما گشتن
نشانه چون شود یکبار، دیگر سر نه بر آرد
نصیبِ خود پسندان کی بود درد آشناد گشتن

(8)

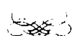
لوري جِت لڳوم، اُتِ اُيو ئِي آهيان،
سورهُ پرين سَندوم، مانَ پاڄهائي پيو هَٽي!

به آن جای که گشتم صید، آنجا ایستاده ام
مرا تیر سبک زخمی، عجب راحت رسانیده
هنوز اُمیدوارم تاکه باز آید همان تیرک
نگاهِ مهربان یا بم، قدم ثابت رسانیده

(9)

محبَت جي ميدان ۾، ڪر پَڙاڏو پَٽُ،
سِرُ سوريءَ، ڏَڙُ ڪُنگرين، متان ڪُڇين ڪَٽُ!
عشق نانگ نِپَٽُ، خبر ڪاڏن ڪي پوي.

به ميدانِ محبت نعره زن شو اهل دل از دل
به دارآيد سرت، تن کنگره يابد، بمان خاموش
گزندِ اژهاى عشق مهلک مى بود جانم
مگر بايد که باشد دل شکيبا، هم زبان خاموش

(10)

محبَت جي ميدان ۾، سِرَ جو ڪر مَ سانگُ،
سوريءَ سُپرين جي، چَڙهُ تہ تئين چانگُ،
عشق آهي نانگ، خبر ڪاڏنِ ڪي پوي.

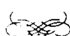

به ميدان محبت در هواى سر مگردان سر
رضاى گر دارو رسن آرد بنهه سر پيش
عتابى سر، و گر آيد مقابل اژدهاى عشق
نمى زيبد جنون انداز عاشق را حذر درپيش

داستان ستون　　　فصل ہفتم

(1)

عــاشــقــن اللهُ، ويــروتــار نــہ وســري،
آهَ ڪَرِيـنـدي ساهُ، ڪـڏهـن ويـنـدو نـڪـري.

کجا ممکـن کـه عشـاقـان فـراموشـنـد ایـزد را
به هر لمحه به هر لحظه به یاد اوست شغـلِ شـان
گمان اینست لیکن از گمان برتر یقیـن ایـنـسـت
درین حالت ز فصلِ جان شود با دوست وصلِ شان

(2)

عـاشِقَ اِئـن نـہ هُـونِ، جئـن تـون سَچِي اَڳـڙيـن،
وجــي دَر دوســتــن جــي، رَتُ ڏِهـاڙــي رُون،
بي پَرِ ڪـنهـِيـن نـہ پُـونِ، مـاڪُـرِ محـبـوبـنِ سـيـن.

شمـارد تـرا عـاشـق، کـه داری سـالـم اعضـا را
مکن دعوای عشق اکنون که این دعوای بیکار است
بود عاشق که خون باریـده گـریـد بـر درِ جـانـان
پسند آرد نه دیگر را، پسـنـدش دیـدِ دلـدار اسـت

(3)

جان عاشقَ رَتُ، تان دعويٰ ڪري مَ نينهن جي،
سائو مُنهن، سوُنهن گَئي، سِڪَڻَ اَي شرط،
نَڪِي گوڏِ گَرَتُ، متا سِرَ سئودا ڪري.

همان عاشق کجا باشد، که تن را پر ز خون دارد
اگر خونِ فزون دارد همان عاشق کجا باشد
نشانِ عشقبازان رنگ زرد و چهره بی رونق
نه سر بر سکّه اندازد که عاشق برملا باشد

(4)

اَجا تو منجهان، ڪَکَ چُتي رَتُ نِڪري!
مُنهن ۾ محبوبن جا، ڪِئن جَهليندين گهاءَ؟
سو تون ڪُچاڙِيا، سِڪَڻَ جون سڏُون ڪرين؟

مکن دعوی که اکنون از تنت بایک خراشِ خس
برآید خون اَنچندان که بینی بیشتر آن را
بدین حالت چسان از ضربِ محبوبان بجا مانی
گذر از این هوس بگذار از خود دور تر آن را

(5)

سِڪڻُ ۽ سوري، ٻئي اَڪر هيڪڙي،
وِهڻُ واٽَڙُينِ تي، ڪارَڻُ ضروري،
ٻنهي جي پُوري، جِيءَ ڏني رِيَ نہ جڙي.

صليب و عشق را يک مقصد و مقصود می باشد
اگر اين جان چلب دارد، ازان عاشق شود بی جان
نشستن برسرِ راهی به زوری يا به زاری عام
بغير از جان سپردن مسلک و منصب بود بی جان

(6)

جي ڪين سِڪَڻُ سِڪُ، ناتَ پَسُ سِڪندئين،
پاسي تِنين مَ لِڪُ، نِي‌ء نہ سُڄاڻن جي.

نداری علم گر از ريز درد آميز و عشق آموز
برو بين عشقباز آن راک بينی رسم ناديده
مرو در کوچه ی بی غم که از عشق است بيگانه
چه داند سّرِ سربازان که سرد و گرم ناديده

(7)

عاشِقَ! معشوقن جي، وٺي ويھُہ ڳَري،
جِمَ ورچي ڇَڏِئن، سندي دوستَ دَري!
ڏِيندا ٻُڪي ٻاجھہ جي، ويندءِ تَپ ٺَري،
اَسان تان نہ سَري، تو ڪئن سَري سپرين؟

بيا در بارگاه دلنوازان با دل و ديده
بگردان سير از ديدارِ اوشان ديده و دل را
به داروئی محبت مر ترا خورسند گردانند
مدارای جان جدا هرگز ز جانان ديده و دل را

(8)

عاشق! معشوقن جو، وٺي ويھُہ دُڪانُ،
پَئج پيش پِريُن جي، پَٽيءَ وجھي پانُ،
تہ تون تِنين سانُ، سدا رهيين سُرخُرو.

بيارا بر دكانِ يار، بازی آنكه خوش بازی ست
نيازآكين بی پيشِ او نهاده سر به شو برسر
بمانی سُرخرو بيشک، نه بينی گمرهی و غم
عجب رازيست اين رازی كه می گدد ازو برسر

(9)

عـاشِـقَ! مـعـشـوقـن جـو، وتـي ويـهـج گـهـٽُ،
جِـمر وِرچـي ڇَـڏئـيـن، مـوڪـيءَ سـنـدو مَـٽُ،
ڪـري سِـر جـي سَـٽُ، پـيِـچ ڪـي پـيـالـيـون.

به ميلانِ محـبـت مـنـزل انـدازی بـه کـوی يـار
بنوشی می، عوض جانت ز جامِ او چنـان چـنـدان
که خم گردد خمِ پيـرِ مـغـان تـو سـيـر تـر بـاشـی
همی باشد چو صبح آباد شامِ او چنـان چـنـدان

وائي

سُپيـريـان جي سونـهـن جي، ڳالهـ ڪـيِـنَ وڃي،
وڃـي در دوسـتـن جـي، سُـوريءَ سِـرُ هَـڄـي،
عـاشـقَ اَنـگُـن چـڙهـيـا، ٻـيـو سَـيـڪـو يَـڄـي،
پـڇـجِ پـوءِ پـريـتـڻـون، پـهـرِيـن سِـرُ سَـڃـي،
عـاَقِـلَ ئـي اُوچـون ٿـيـا، پـورو ڪـيِـنَ پـڃـي

حدیثِ حسنِ محبوبان کجا از دل جدا گردد
همین کاوش، همین کاهش که سر بروی فدا گردد
کجا از دل جدا گردد
تخستین سر به پایان عشق ازین وصلت عطا کردد
کجا از دل جدا گردد
به دار آیند عشاقان دگر کی باوفا گردد
کی از دل جدا گردد
فنا شد عقل، لیکن وهم کجا از دل جدا گردد
کجا از دل جدا گردد

(1)

هَــرَ هَــرَ هَــرائــي، وِجــڻ دَرِ دوســتــن جــي،
پــاڙا ڏانــهــن پــريُــنِ جــي، اُڄ مَر اَوائــي!
اَلَـــڙُ تـــي آڇ مَر تـــون، واتـــاڙُن وائـــي،
لائـيـنـدءِ لـطـيـف چـئـي، سـوُران سَـرهـائـي،
ڳِـجـهـو ڳـالـهـائـي، پِـرتِ وَتـجـي پـاڻ ۾.

نمی زیبد که آئی گاه و بیگاه بر درِ جانان
مشو نادان که این تکثیر در تقصیر می آرد
مگو احوال خود برکس، مگر با صاحبِ، دل گو
که میلانش مسائل بر سر تدبیر می آرد

(2)

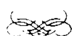
سُورُ جنِين کي سَريو، سَري تن صحت،
مِـتـي مصـيـبـت، آهـي عـاشـقـنِ کـي.

آزین شد درد افزون هم ازان صحّت صدا بر داد
گمان غالب که هردورا بهم پیمان همی باشد
بلاشک این عجب انداز بر معنای این مبنی ست
مصیبت بهر عشاقان، عزیز از جان همی باشد

(3)

جي پياري پاڻَ، تہ ڪَرهو تي پاڻي پئين،
اڳي اِنَ نِياڻ، اَنَّ ڪونيو ڪون ڳِهڙي.

اگر آن مهربان مانل شده، آبر تميز آرد
بنوشی آب آن از دست او چون اشترِ تشنه
همين آدابِ دلجويی، روا باشند برخاصان
نمی آيد برين سرچشمه، هريک کمترِ تشنه

(4)

اَنَّ ڪي عَيان نہ تئي، ڪي پروڙي ڪونَ،
سچي جيهي سونَ، منهن نہ پيئي ماڙهوُئين.

عيان نی آنچه گفته نيست، گفته را ندانند کس
حکايت آن نهايت آن اگر دانی همه دانی
چوزر پاکيزه و پيروز، مخفی از نگاهِ خلق
حکايت آن ولايت اگر دانی همه دانی

(5)

اَڻَ کي عَيان نہ ٿئي، کي پروڙي ڪون،
سا سُونهين ٿئي سونَ، اَمُرُ عطا جنهن جو.

نداند کس که گفته شبد، عیان نے آنچه گفته نیست
بدانش نیست ممکن کردن آسان این معمارا
ولیکن دستگیری را عطای دوست گر آید
سهل باشد کنی آسان به امکان این معمارا

(6)

ڇنَنِ توءِ م ڇن، پاءِ اُميري اُن سين،
جي هو اوڳڻ ڪَنِئَي، اَسُونهين! تہ تون ڳُڻان ئي ڳن،
پاندُ جهليو تون پنِ، هنِ سُونهاري سَڱ ۾.

جدا سازند گر جانان، ترا از قرب و قلبِ خود
مشو زنهار دل برداشته، ورد وفا می باش
چنان هر ناخوشی را باخوشی برخود گوارا کن
که ماند رشته پیوسته، تو مرهونِ عطا می باش

(7)

نَــمــي ڪَــمــي نــهــارِ تــون، ڏَمَــرُ ڏولائــو،
تــِيئـيءَ ساجائو، جي اُيئـيـن اِنـهـي پـيرَ تـي.

به رسمِ ديده وربنگر، درونِ خـويـش تـن چـنـدان
که تاواقف شوی از این هـمـه احـوال ای هـمـدم
هـمـه آلام از اوهـام، غـفـلـت سـراپـا درد
شناس اول شعار خود، بدين اجـمـال ای هـمـدم

(8)

ڪَـمُ! ڪَـمَـنـدنِ ڪَـتِـيـو، هـارايـو هـوڙَنِ،
ڇَـڪـيـو نـہ چـونـدنِ، هـو جـو ساءُ صَـبـر جـو.

سراسر صـبـر ورزيـده ز نـيـڪـوئـی نشـان دادنـد
برابـر واجـب الـتـعـظـيـم مـی دانـيـم ايشـان را
مگر دگران که از فـتـنـه، بـدی را بـر نـمـود آرنـد
ميّـشـر لـذتِ جـامِ شـڪـيـب آيـد نـه ايـنـان را

(9)

ڪَمَندَڙَن گَهر ڪِين، چَوندڙ چڱا نہ ٿيا،
وِٽَنِئون وِڏُ پَئي، هَٿِ نہ اَچي ڪِين.

شکیبا امن و عزت یافته، شاکی به ذلت ماند
بیا انجامِ خیر و شر، به چشمِ منصفانه بین
خلل انداز شاکی را تهی دستان تهی دامن
شکیبا خانمان آباد، رسمِ عارفانه بین

(10)

هُو چَوَنِئي. تون مَ چَؤ. واتان ورائي،
اڳُ اڳرائي جو ڪري، خطا سو کائي،
پاندَ ۾ پائي، ويو ڪِيني وارو ڪِين ڪي.

ترا خوانند اگر ملزم، مده الزام بر اوشان
به تعمیلِ تحّمل در شکست آور، فلاکت را
هر آنکه اول کند یورش، هزیمت کود همان بیند
یقین داری که فتنه گر، همی یابد هلاکت را

(11)

ڪنين ڪِينَ پرايو، ڪِيني منجهان ڪِين،
جي هوءَ سَنّاٽي سِيگ، تہ زه ڇِني جو ڪو ٿئي.

كناره بايد از كينه، كه ازوی هيچ حاصل نيست
اگر حاصل بود تاهم وبالِ جان شمار ای دوست
كمان را بين كه چون درتنگی آيدُ پر خطر باشد
گسارد زه كه درزودی كند نقصان هزارای دوست

(12)

اَڱَ چوندَنِ مَر چئو، چَوندَنِ چيو وسار،
اٿئي پهرَ اُدب سين، پَرِ اهائي پارِ،
پايو مُٺهن مُونن ۾، غُربَت ساڻ گذارِ،
مُفتي منجهہ وهارِ، تہ قاضيءَ ڪانيارو نہ ٿئين.

حذر كن از نگوينده، گذر كن هم ز گوينده
بود لازم ادب امروز برگردان نه ماضی را
نهاده سر به زانو، گم يه غربت باش روز و شب
ضميرت چون شود مفتی، نپرسی هيچ قاضی را

(13)

جنين سَنديءَ هوڏ م، پَتون پَتين جيُ،
تَنَ! تِنين سين پِي، اوڏا اَڏي پَڪَڙا.

به هر نوعی که آشامیدن از سیلِ روان دانند
بیا آشام با اوشان طریقِ تشنگان دریاب
بدین قسمت که آبِ زندگانی را به دست آرند
بشو آماده با اونا حیاتِ جاودان دریاب

(14)

ويتي جِنين وَتِ، ڏُکَندو ڏاڍو ٿِئي،
سا مَجِلس ئي مَتِ، جي حاصل هوءِ هَزارَ جو.

گریزان شو ازان محفل که اندوهت کند افزون
مکش سودِ خرافات ارچه حاصل صد هزار آید
مرو در مجلسِ مرده ضمیران، تا امان یابی
ازان فتنه که بر فالش فضائل در فشار آید

(15)

ويـتـي جِـنـيـن وَتِ، ڏُکـنـدو ڏورُ تِـئـي،
تـن! تِـنـيـن سـيـن کَـتِ، اوڏا اَڏي پـکـڙا.

خرامان شو به آن محفل که خوش دستور عيان دارد
زيان حاصل شود تاهم، از و حرمان نخواهی يـافـت
بـجـامِ دوسـتـداری درد هـايـت را عـلاج آنـجـا
برو در مجلسِ آن خوش نشيں نقصان نخواهی يافت

وائي

تار سجڻ جي فراقَ، ڙي جيڏيُون! آئون ماري!
دَر دوسنِ جي کَئين جو هوندا، مُون جيها مُشتاق،
جاتي ڪاتي محبوبن جي، آهِ حُسن جي هاڪ،
سُرمو سَهي ڪر اَکين جو، خاص پريان جي خاڪ،
عبداللطيف چئي، پرين اَسان جو هَميشہ آحُسناکُ.

مـرا از جـان جـوا کـرده فـنـا کـرده فـراقِ يـار
ای همدم فراقِ يار!

نشسته اند بردرِ او چون دلداگان بسیار،
ای همدم فراقِ یارا!

به هرجا شهرهٔ حسنش به هرجا حاجتِ دیدار،
ای همدم فراقِ یارا!

کنم سرمه به چشم خود ز خاک پای آن دلدار،
ای همدم فراقِ یارا!

لطیف از کیفِ این نازانِ که بی چون اَست حسن یار
ای همدم فراقِ یارا!

سر کُنيات — سرود کُهنبهات

فصل پهريون — فصل اول

(1)

يَـلائـي آهـيِـن، پـريـن يَـلائـيءَ پـانـهـنـجـي،
سَـپـاجـهـا سِـرِ چَـڙهـيـو، ڏوراپـو نـہ ڏِيـن،
مـان ڏي مَـديُـون تِـيـنِ، سـجـڻ سَـڄـايـنِ ۾.

بلاشک برتر از هر عیب هست آن شـاهـدِ رعـنـا
بگیرد زیبه هر یک خوبی از حسـیـنِ صـفـاتِ او
خطا بخش آن نگار ما، عتاب آرد نه بـر عصـیـان
اگـر مـا بـر خـطـا ثـابـت بـه آمـرزش ثـبـاتِ او

(2)

تون چَندَ! اُهوئي، جو هُتِ پسين تو پرينءَ کي،
آڏتُ چـئـج اُنِ کـي، ڏِيـانءِ جـو روئـي،
هـيِـکـانـديءَ هـوئـي، سانـگُ مَ پـوي سَـڄـڻـين!

تو ای ماه درخشان نـزد تـر هسـتـی بـه کـوی یـار
بـگـیـر از مـن پـیـامِ درد بـرسـان بـانـیـاز آن را

منم گریان بتو نالان، خدا را حال من گویی
به خلوت در بیان آری تمام این سوز و ساز آن را

(3)

مَرُ هيڪاندا هُونِ پرين، سانگُ م وڃن سيڻ!
رهيا آهينِ روح ۾، نِتُ جنينِ جا نيڻ،
وِماسِيا جن ويڻ، تو تاريءَ تَڳي تِنِن هِنئون.

بود آن رشکِ ماهِ من، به خلوت جلوه گر باشد
که سرخابِ نگاهِ او به روحم ره گذر دارد
کلامِ او پیامِ عشق، عشق اور ضمانِ زیست
دلم اندر امان او جوان شام و سحر دارد

(4)

رات سهائي يُون سَنئين، يائي! گُهرجي پلُ،
آهر ۾ الاچِيُون، چَندن چري چلُ،
مون توئي سين ڳالهڙي، بئي ڪَنهين م سلُ،
هاهُرَ ڪندو هَلُ، تہ ڪِجايُون ڪَرن ڪي.

شبِ مهتاب و راهِ رخت، زورِ بیکران باید
بیا تا قافله صندل به آخورِ تو در آرم
مگوئی راز من برکس که هستی رازدارِ من
قدومت قهر بر حاسد که من امید بر آرم

(5)

چوڏهينءَ چَنڊَ! تون اُڀرين، سَهسين ڪَرئين سينگار،
پَلَڪ پريان جي نہ پڙين، جي حيلن ڪَرئين هزار،
جهڙو تون سڀ ڄمارَ، تهڙو دَمُ دوست جو.

تو ماهِ چارده اندر طلوع آئی شب آرایی
نیابی نسبتِ یارم، که چندان حیله گر باشی
تمام این آب و تابِ تو که تو تا زندگی داری
بتابِ یک دمش ناید، مقابل باخبر باشی

(6)

سهسين سِجَنِ اُڀري، چوراسي چنڊن،
ٻاالله ري پرينِ، سَڀَ اونداهي ٻانئيان.

هزاران آفتاب و ماهتاب اندر طلوع آیند
مگر بالله غیر از نور بخشِ من جهان تاریک
شعاع مهر و مامه از تابشِ عشقِ تپان محروم
اگر نورش نه برآید بود کون و مکان تاریک

(7)

چَنڊَ تنهنجي ذاتِ، پاڙيان نہ پريُنِ سين،
تون اَڇو ۾ راتِ، سَڄَڻُ نِتُ سَوجهرو.

تناسب بر تقابل نیست ممکن ای مر تابان
کجا انداز تابِ تو، کجا آداب تابِ دوست
تو در شب تابش اندازی رهماں شب روز تابنده
غریبِ تاب ای مهتاب، برسر یاب تابِ دوست

(8)

چَنڊَ! چوانءِ سَچُ، جي مٽي نہ پانئئين،
ڪڏهن اُڀرين سَنهڙو، ڪڏهن اُڀرين ٻَچ،
مُنهنَ ۾ ٻرئي مَچُ، تو ۾ ناهِ پيشاني پرينءَ جي.

بگویم راست ای مهتاب اگرچ ازمن نخشم آیی
نداری نسبتی با حسنِ دلدارم خدا شاهد
گهی باریک، گاهی بیکران، طوقِ طلوعِ تو
به رویت شعلهء سوزان، تو کی باشی بجا شاهد

(9)

ڪَٽِي نيڻَ خُمار مان، جان ڪيائون نازُ نَظَرُ،
سورج شاخُون جهَڪيُون، ڪُوماڻو قَمرُ،
تارا ڪَتيُون تائب تيا، ديکِيندي دِلبرُ،
جهڪو تيو جَوَهَرُ، جانِبِ جي جَمالَ سين.

خمار آکین نگاهِ ناز چون جلوه فرازیده
شعاعِ مهر و تابِ ماه در افسردگی آمد
به توبه انجم و پروین، شکر در جوهرِ یکتا
برویش هرکه سر شد آخرش پژ مردگی آمد

(10)

تارا تيلِيءَ رُوءِ، لُڌا لالَنَ! اُيرين،
جَهڙي تو صُبوح، تَهڙي صافِي سَڄَڻين.

سهیل ای صبح آواره، طلوعِ تو طلوعِ عشق
عزیزت داشته این دل که تو روی صنم داری
که تو روی صنم داری، وچون من هستی آواره
عزیزت داشته این دل که هر صورت بهم داری

(11)

تو ڏانھن گھڻو نھاريان، تارا! تيلاھِين،
سَجَڻُ جيڏاھِين، تون تيڏاھِين اُڀرين.

سهیل ای صبح آماده، تر جویم ترا بینم
که تو از جانبِ جانان، طلوع آثار می باشی
تو مست اندر نگاهِ یار، من محوِ شعاعِ تو
عجب اسرار می داری عجب دیدار می باشی

(12)

هُنَ تاري، هُنَ هَنڌِ، هُتِ منھنجا سُپرين،
سَڄَڻَ ماڪيءَ مَنڌِ، ڪَئوڙا نہ تين ڪڏھِين.

بسایه، آن ستاره زیر آنجا، مسکنِ جانان
نگارم انگبین خصلت که تلخی راه نه اندیشد
همه عالم کند اندازهء شیرینی و تلخی
منم حیران بر آن حالت که تلخی را نه اندیشد

(13)

تارا، تِرَ، تِروڪٽيُون، هَتِن ڦلَڙيُون،
ڪوءِ! سي راتَڙِيُون، جي مون پِرينءَ پُڄاڻا پِيئيون.

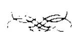

ستاره برستاره هر ستاره نقشِ گوناگون
نظاره برنظاره هر نظاره رنگ و رومان ست
عجب شبها مگر قصه غضب شبها که غیر از یار
خساره برخساره هر خساره حزن و حرمان ست

(1)

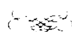
ناسِينديُ نِگاهَ، پهرين ڪج پرينِ ڏي،
اَحوال عاجزن جا، آڪج لَڳِ اللهَ،
روز نِهارينِ راهَ، اَڪيُون اُوهان جي آسِري.

نگاه آری به پای خوش نگاه من چو برآئی
بگوئی حال دل از ناتوانان آن نگارم را
که دائم چشم بر راهیم چشم آواره چشمِ تو
خدارا از نصیبِ ما نه به داری مکارم را

(2)

چڱا چَندَ! چَئيج، سِنيها ڪي سَجڻين،
مَتان اڱڻ اُيري، پرينِ جي پئيج،
جهيڻو ڳالهائيج، پيرين وجهي هَٿڙا.

جبينِ خویش سائیده چو من بر آستانِ او
همه احوال من ازخود. رسانی باادب آن را
مبادا یار را تاب سخن در پیچ و تاب آرد
بتو سوگند آهسته بگوئی از حدب آن را

(3)

اُيرُ چَندَ! پَسُ پرِين، تو اوڏا، مُون ڏُور،
سَڄَڻ سَتا وِلهَ ۾، چوتا يَري ڪَپُور،
پيرين آئون نه پُڄڻي، ٻاہُل ڏِئي نه ٻُور،
جنهن تي چڙهي اَسُورِ، سَنجهي سَڄَڻ سِيتيان.

بيا بر مطلع اى مهتاب، شرفِ ديدِ جانان ياب
بتو نزديک و دور از من هماں عشرت نگارِ من
به صحنِ خنکی آميزه. به زلف مشکبو خفت آن
وسيا نبست چون يابم، وصالِ گلعذارِ من

(4)

ڏَٽي! ڪَرِيندين ڪَڏهِين، حياتيءَ هيڪاند؟
مَنَ ۾ مُشتاقن جي، ڪي رنجائي راندِ،
پرِين ڏيساندَرَ پاندِ، ڳُجهُ ڳَرهِيان ڪن سين؟

اميدم از خدای من، حيات آرد بهم با دوست
که دردش می کند بازی به جانِ ناتوان من
صنم در دامنِ دوری، منم به دوشِ مهجوری
کرا گويم زحالِ خود، نيابم رازدانِ من

(5)

هِنئڙي سَجَڻَ سارِيا، ڪِٿي هُوندَمِ هير؟
اَچي لالَنِ! نہ ڏِئين، مٿي پَلَنگَن پير؟
تي وِرونهِڻ ويرَ، گُجهہ گِرهِيان ڪِنِ سين؟

دلم حيران به ياد او، كه ازمن دور افتاده
ندانم آن دلارايم، همين ساعت كجا باشد
كجانى ماه سيمايم، بياتا خلوت آرائيم
كه غير از تو دگر مونس به عشاقت كجا باشد

(6)

ڪَرَهو نہ ڪيڪانُ، پيرين آئُون نہ پُڄٽي،
جي مون رات رَساٽي، نيئي ساجَنَ ساڻ،
مُون نہ وَهِيٽو پاڻُ، ويني نِيڻَ نچوئيان.

ندارم اسپ نى اشتر نه از پا ره نوردن شد
كه يابم منزلِ مقصود بزمِ يار آرايم
نديدم چارهء چنداں نه شستم اشک افشرده
مسرت از كجا آرم كه حالِ زار آرايم

(7)

ڪَرها! ڪَسَر ڇَڏِ، وِڪَ وڌندي پاءِ،
منهنجو هلڻ اُتهين، جتي جانِبُ جاءِ،
توکي چَندنُ چارِيان، ٻيو وِڱُ لاٽِي ڪاءِ،
اِئين اُٺ! اَٺاءِ، جيئن هونديءَ راتِ هُتِ مِڙُون.

نيابد سست رفتاری به تيزی گام زن اشتر
روان هستم به راهِ يار تاخير از ميان برکش
ترا صندل دهم گلّه همه اُشنان را خايد
همين شب بردرش برسان، دگروهم و گمان برکش

(8)

ڪَسَر ڇَڏِ ڪَنواٽَ! وِڪُون وجهُ وَڌَنديُون،
سنئين سُپيرينِ جي، ونگي ياڻءِ مر واٽ،
ڇَڏِ جهوري ڏي جهاٽَ، تہ هونديءَ رات هُتِ مِڙُون.

مترس اے پيسراک از راه، گامِ تيز را برگير
که راهِ راست دلداران، بسی هموار می باشد
مکن سستی به چستی راه پيما شو جوان همت
که امشب بزمِ ياران را بديدن کار می باشد

(9)

آٽـي ٻـڌُم وَڻَ جـاءِ، مـان مُـڪـڙيُـون چـري،
ڪُـڏاتُـورو ڪَـرَهـو، لِـڪـيـو لاٽـي ڪـاءِ،
اِنَ مئي سندي ماءِ!، مُون کي ڳالهڙين ڳوڙها ڪيو.

بديدم چون درختِ سبز، عنانش را بـه او بسـتـم
شـود تـا از شـگـوفـه سـيـر، لـيـکـن اشـتـر آواره
نهفـتـه از نـگـاهِ مـن خـورد اشـنـان نـا فـرجـام
ازان در فکر می باشـم، چسـان شـد کـمـتـر آواره

(10)

مَـيـا! مَـڃُ مِـنـتَ، اَڄ مـنـهـنـجـي ڪَـرهـا!
جـهـا ڳِـيـنـدي جَـر پَـتيُـون، مـتـان ڪَـرِئـيـن ڪـٽ،
سُـپِـيـرِيـان جي سَـٽَ، مُـون کـي نـيـئـي مـيـڙِئـيـن.

همی زارم بـتـو اشـتـر! شـود مـنّـت ز تـو بـرمـن
چو میدان در عبور آری، میندیش از کشا کـش راه
مرا برسـان کـه دور افـتـاده ام از مـنـزل جـانـان
قدم در تیزی آور تـا کـه طـی گـردد کشـانـش راه

(11)

ڳَلِ ڳانا ياقُوتَ جا، موتِيُنِ ڳُتيسَ مالَ،
ڪَڏيفي جي ڪَرَها! هيدي پاينءِ حالَ،
چندن چارِينءِ جالَ، جي مُون رات رساٽِئين.

گلويت پرگر ياقوت و گوهر برطنابِ تو
قطيفه را بدوزم هودجِ تو ريشمان سازم
ترا خوش پوش گردانم، ترا صندل چرانم من
اگر امشب ز تو خود را نديمِ دلستان سازم

(12)

مَيا! تو مُهارَ، سڄي پايان سون جي،
چارِينءِ چَندَنَ چوٽِيُون، نايو ميندي ڏارَ،
سَندي پِي ڇَچارَ، جي مُون رات رساٽِئين.

زمامِ تو دهم زرين، ترا خوراک خوش بدهم
شگوفه صندل آرم بيش هم شاخِ حنا درپيش
مگر شرط اين كه باشی، گامزن بر راه جانانم
كه من امشب به خويش آرم لقای مه لقا درپيش

(13)

اُٺُ نـﮧ وڃـي وَڳَ سـيـن، چَـري نـﮧ چـانـگـو،
لَڳِيس نـائُڪ نـيـنهن جي، نـيـهوڙيـو نـانـگـو،
ڇَڏي سِـر سـانـگـو، رِڙهـي رنـد پـريـنِ جـي.

نمی آساید از گلّه، نـمـی خـواهـد چـریـدن هـم
که عشق آمد به او غـالب زان شد اشـتـر آفـتـاده
کندن سوادی سر از سر جدا مرده گم اسـت از خـود
دوان بر نقش پـای دوسـت دیـدم اکـثـر آفـتـاده

(14)

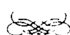
وِهـي مَـنـجـهـهِـيـن وَڳَ، ڪَـٺُـوريءَ ڏارَ چَـري،
مـاءِ! مـنـهـنـجـي ڪَـرَهـي، پَـڌَرِ پَـڳَ نـﮧ لَـڳَ،
جڳَ سين جهڙو جَڳَ، هِـنئين سي هُـتِ چري.

نشـسـتـه بـرسـرِ گـلّـه، مـگـر بـرگـشـتـه از گـلّـه
چـرد آن اشـتـرِ دیـوانـه شـاخِ مشـک دانـه را
الا مادر نگاهش کن که پـایـش بـر زمـیـن نـایـد
عیان اینجا نهان لیکن به جانـان بـسـت جـانـه را

(15)

اَڄ نـہ اڳـئـينءَ ڏارَ، ڪَرَهـو جيئن ڪالهہ هو،
اَڳــڻ آيــو نـــ ڪــري، پــاهــوڙي پــڇــارَ،
جيڪُس مَنجهہ قَطار، ڪا وَل چِنائين وِهُ جي.

مــزاجِ اشـــتــرم امـــروز ديــگـــر بــود از ديـــروز
گرسنه چورن به صحن آمد، خفا ازخوردنش ديـدم
گمان دارم گياهی زهـردام انـدر قـطـار آن خـورد
دهان ازتوبره برداشت ايـنـک نـاحـوشـش ديـدم

(16)

مَـيـي مـاڪـائـي، وِڌو واتُ وَلــيــن ڪــي،
خـبـر تِـي ڪـيـتَ ڏَٽـيـنِ ڪـي، وِڏاوُڙا واهــي،
ڪَـرَهـي ڪـاڪَـتَ چِـڏي، وَريـس نـہ وائــي،
چـانـگـي چَـرِيـائـي، ويـئـي ويـچـاري وِسـري.

که دانسته به کشت افتاد ازوی کشتبان برگشـت
سرش کو بيد آن چندان که اشتر نـاتـوان گـورديـد
زبانش گنگ زورش گم، عجـب افـتـاد در افـتـاد
فرار اورد ازمستی چـو حـالـش آنـچـنـان گـرديـد

(17)

وَتــي سيــتَ سُوتَ، پاءِ پـنـهـنـجي كَـرَهـي،
وَلـيُـون واسَ وَرِنـيُـون، پَـهـرِيُـون مَـتــي پَـٽَ،
چانـگـي چَـكـي چَـٽَ، تـه پوءِ نـه رَهَـنـدو پَـئـدَ ري.

بياور ريسـمـان سـخـت تـابـيـده بـدسـت كـود
كه تااين اشـتـرک بـنـدی، کـه دانـد شـدّت آواره
گیاهی مشکبو هرجا زمین را زیـب و زیـنـت داد
چـرد ازوی اگـر یـکـبـار مـانـد مـدت آواره

(18)

كَـرهـي كـي كـئـيـن، وِدَمِ پَـئـدَ پَـلَـڻَ جـا،
لـيـڙو لاٽـيءَ كـي چَـري، نِـيـرَ سـاڻ نَـئـيـن،
چانگي سَندي چِتَ ۾، صاحب! وجهُـه سَنئـيـن،
اوبـاهـئـوس ائـيِـن! لُـطـفَ سـاڻُ لَـطَـيـفُ چـئـي.

بیاوردم به اشتر پائـبـنـد و بـسـتـمـش یـک جـا
گُسالد پائـبـنـدش را، چـرد اشـنـان نـاهـنـجـار
خداوندا بـیـار ایـن اشـتـر نـاراسـت را بـر راسـت
شود تا باخبر از خـود. هـمـیـن نـادان نـاهـنـجـار

(19)

چانگي چَئي چُڪياسِ، مَتان اڪ نہ اُلهي!
جہ وَل گهٽا وهاتيا، اُنَ سين آر لَڳياسِ،
چوڏاري چَندَنَ وَڻَ، پَچي پوڄ پياس،
راڙي رَتُ ڪَياسِ، هِنَ ڪُڏاتورُي ڪرهي.

بسی گفتم به اشتر لیکن اشتر لا ابال اشتر
مدار اندر دهان کرده که زهر آگین همی باشد
به صندل دل نمی آرد که گردا گرد روئیده
منم نالان ازین اشتر که پُراز کین همی باشد

(20)

اُٺي اَڙائينس، ڇڏيو تہ ڇيڪ ٿيو،
ڪارايان، ڪِرِيو وڃي، پلاڻي پائينس،
ڏانوڻِ تنهن ڏانئينسِ، جِئن چَري ۽ چِنگهي پُٺو.

مکن آواره اشتر را که این پابند می باید
بود بهتر که آری زیر بار آن را که باشد زیر
چنان دربند دار این را که نالد در چریدن هم
بغیر از بستن آواره، ز تو زنهار ناید زیر

(21)

ڏُوڏستي، ڏوپيرَ، سِيني سَنگهَر رُڪَ جي،
ماءِ! مُنهنجي ڪَرَهي، تازي ڦُلَنِ هيرَ،
تنهن ڪامڻ ڪَندي ڪير؟ جو مُونهِين وَتِ مَسَ رَهي!

گران زنجیر از آهن، به بیش و آخرش بستم
اسیر این اشترک تاهم گلِ تازه نظر دارد
آیا مادر نمی دانم که سحر آمد برو غالب
کجا اشتر بمن ماند چو از بوی خبر دارد

(22)

ڪنين ڪامَڻَ ڪَياءِ؟ ڪِيئَن يَنيوِلئين ڪَرَها!
اَڪيُن مَتي اَڪيا، پِرَّ ۾ پير گَتاءِ!
وِڳَ ڪِ وِسرِياءِ؟ ٻَڌو جِئَن گهاٽي وَهِين.

مسخر از کجا گشتي که جادو کرد بر جانت
که داری چشم بند اشتر قدم سائی براهِ گم
چگونه گشتی از گلّه، چسان چرخست ورزیدی
چرا هستی چنین بیچاره، پاکوبان به چاهِ گم

(23)

ڪائي نـه ڪَنَٽَهارَ، چَنڊَنَ جا چُوپا ڪري،
اَگَرَ اوڏو نـه وَڃي، سِرِ ڪَنڊَ لَهي نـه سارَ،
لاٽِيءَ جي لَغارَ، مَيو مَتارو ڪِئو.

اگر دور از دهانش شد، تگر را هم براندازد
که اشنان است مرغوبش ازان مستانه شد اشتر
نظر آید چو اشنانش بر او ازخود سراندازد

(24)

چانگا! چَنڊَنُ نـه چَرين، مَيا! پئين نـه موڪَ،
اَگَرَ اوڏو نـه وَڃين، تُڪيو چَڏئين توڪَ،
لاٽي وِچان لوڪَ، تو ڪَهڙي اَڪَرِ آئڙي؟.

بگو اشتر چرا از صندل آزرده همی باشی
نیاشامی تو هم آبِ روان حجت چه می داری
اگر آرم اگر پیشت زنی از بوی او کف را
چرا اشنان می خواهی، بدو رغبت چه می داری

(25)

جِئان ڪوڙِ ٻـ ڪانيُون، پَنجين لَڪين پاءُ،
مَيو تنهن ماڳاءِ، ڏيهاڙي ڏارَ چَري.

درختِ خوش که چوبِ او بقدر سیم و زر ارزد
ز شاخ و برگهایش اشترِ من سیر می گردد
مپندار اشترم کمتر که بهتر از همه گلّه
ز خود آگاه واقف از رموزِ غیر می گردد

(26)

لَڪ لاڪِيٽو ڪَرَهو، ڪوڙين ڏيئي ڪاهِ،
ايلاچِيون آهَرَ ۾، پُوجَ مَيي ڪي پاءِ،
ڪَتَ نہ ڪَندو ڪاءِ، جُہ پَلاٽيو تہ پِرِينءَ مِڙي.

بهای اشترک بسیار، لیکن بر خرید آور
مهارش ریشمین داده، بجایش ایستاده کن
بده آب تمیز این را، بخوران قاقله یان را
که برساند به محبوبان، بیا زان استفاده کن

وائي

توڙي تڙِئين نُون، يا اَلا! تو دَرو توءِ نـ ڇڏيان!
مونکي سو مُشاهدو، جي مُنهن نـ ڏئين مُون،
مُون پيا دَرَ گهٽا نِهاريا، آهِئين تُون ئي تُون.

تو اگر رانی مرا ای دلستان
من نخواهم گشت دور از آستان
شد به پندار من آن دیدار تو،
چون به گردانی رُخ از من جانِ جان
دیده ام درهای بسیار ای مگر،
هر کجا ذاتِ تو پنهان هم عیان
من نخواهم رفت بالله از درت،
تو اگر رانی مرا ای دلستان

سُريراڳ
سرود سُريراگ

مَيَن متي سمرا، کُهِين سڏ ڪرين،
سات نباهيو نِين، اي پِرسندي سَڄڻين.

یکی سامان را بر اشُتران بسته روان هستند
دگر در ماندگان را می دهند آوازِ همسفران
نگر تا دوستی را هم چُنین ملحوظ می دارند
که می گردند باهمگان بجان دمساز همسران

سريراڳ

دُنيا هِڪ ويڪري درياهه وانگي آهي، جنهن ۾ هلڻ ۽ ڪرڻ جو رونشو ٿيندو رهي ٿو.

جيڪڏهن مادي ۽ روحاني سگهه موجود آهي، ته جيئڻ سولو ٿئي ٿو، نه ته موت ۽ جياپي ۾ ڪوبه تفاوت نٿو رهي.

انسان کي کپي، ته نج سون ۽ سچي موتي جئان خالص ۽ پاڪيزي زندگي گذاري، ته جيئن صراف ۽ جوهري (مرشد ۽ مالڪ) کين پنهنجي قرب سان نوازين.

هيءَ سُر شام جي مهل ڳايو ويندو آهي.

دنیا مانند بحر بیکران است که دروی ماندن ودماندن را تماشه می شود، اگر توانایءِ روحی ومادی موجود است زندگی کردن خیلی آسان می گرد دوگر نه زیست ومرگ دارای هیج تفاوت نستند۔

بشر را باید که همچون زر خالص ودُرِّ آبدار روزگارش را بسر برد تا که صراف وجوهری (مرشد ومالک) اورا به قرب خویش بنوازند۔

این سرود هنگام شام سرائیده می شود۔

سُر سريراڳ   سُرود سریراگ

داستان پهريون   فصل اول

(1)

مانَ پڇنئي سُپرين، چتان لاھ مَر چَر،
اُنيَن جا اَمر، ڪَنُ تہ خالي نہ تِئين.

که بادا مر ترا پرسند جانان، مهر ورزیده
ترا باید نمانی ساعتی غافل ز فکرِ شان
تَهی دستان تونگر می شوند از قربِ محبوبان
نمی شاید که روگردان شوی گاهی ز امرِ شان

(2)

مانَ پُڇَنيءِ سُپرين، چتان چر مَر لاھ،
پِرين اڳيان پاءِ، پَلو مڱٽهار جينءَ.

که بادا مر تُرا پرسند یاران در حضور خُود
از ایشان این چُنین رسمِ وفا بیرون ز امکان نیست
برو بر آستان شان خمیده سر گدا صُورت
بدین باور که دیگر مهربان تو چه اینان نیست

(3)

مانَ پُڇنيءِ سُپرين، چِت ۾ رَکج چيت،
سڙهه ڌُئاري صاف ڪر، صابڻ ساڻ سُپيت،
سامونڊي! سچيت، تيءَ تہ پهچين پار ڪي.

که بادا مر ترا پرسند محبوبان به میلِ خود
یَقیناً این چنین گردد، بمان در انتظار شان
تهیّه کُن تو کشتی را که چون آواز بر آید
رسی باصدقِ خُود بر ساحل وباشی کنار شان

(4)

مانَ پُڇنيءِ سُپرين، چت ۾ چتيايج،
ڪڏيج ڪائي ڪچ ڪي، ڪوڙ مَ ڪمائيج،
وٽج وهائيج، سپ سوداگر سچ جو.

که بادا مرترا پرسند خویشان از خیال خویش
بده صافی تو کشتی را وصافی نیز نیت را
خرف زا دور ترکرده دروغ از دل بدر داده
بکُن سوداگریِ صدق تا برسی حقیقت را۔

(5)

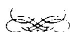
مانَ پُڇنيءِ سُپرين، چتان لاهه مَ چور،
ڪڏي ڇڏ تون قلب مان، ماري ڪوڙو ڪور،
تہ هن پر سندو هور، متان تو معاف ٿئي.

كه بادا مرتُرا پُرسند بسم نفسان به شوقِ شان
تهی گردان تو قلب خويش را از كذب و ريب ای جان
كه تا راضی شود بر تو، كريم وكارساز تو
نماند آنچنان بر ذمّهءِ تو هيچ عيب ای جان

(6)

مانَ پُڇنيءِ سُپرين، چيتاريج چِتُ،
دائما دوربيءَ ۾، پسين وِلاتن وِتُ،
نيهه نيڪاري نِتُ، ملاح! گڏ مُعَلِّم سِين.

كه بادا مر ترا پُرسند دلداران به رمز عشق
ترا بايد كه باشی مُنتظر بهر پيام شان
بشو سيران مگر وابسته باصاحبدلان باشی
مهيا بست بر چيزی برايت دركنام شان

(7)

ڪائو ڪَمايومر، موتي مُون نہ وڻجيا،
سيهي جو سَيّد چئي، وَڪر وهايومر،
هڙو حال سندومر، توهه تنهنجي ابهان.

خريدار خرف ماندم، بسر شد عمر مَن اينسان
كنون درخانهءِ مَن هيچ چيز اندر تجارت نيست
نه دانستم كه قدرو قيمت دُرٌّ وجواہر چيست
منم نادان مددگارم توئی، ديگر بحاجت نيست

(8)

ڪچ ڪمايمر ڪُوڙ، پَڳمر عهد الله جا،
پڃرو جو پاپن جو، چوتيءَ تائين چُور،
مَعلوم اَٿئي مُور، ڳوڙها! انهيءَ ڳالهه جو.

به كذب وريب شد سوداگریِ من، خداوندا
چُنين برگشتم از تو من، شكستم عهد و پيمان را
گنابم شد برون از حد، گنجائش به توبه نيست
تو می دانی كه چون برخود گوارا كردم عِصيان را

(9)

ڪُوڙ ڪمائيءِ ڪَچُ، اُتي اور الله سِين،
ڪڍ تون دغا دل مان، صاحب وٽي سَچُ،
محبت سندو من ۾، ماڻڪ! ٻارج مَچُ،
ان پر اُتي اَچُ، تہ سودو تييءِ سقرو.

به کذب وریب گم گشتی بشو راغب براه حق
بیا در سایهءِ رحمت کزو صدق وصفا یابی
مُحبت در فروغ آور، تواى در از شعاع خؤد
بدین دستور دریابی تو خود را هم خدایابی

(10)

سودو اهوئي سفرو، سو مون پليءِ پاءِ،
وس ويچاري ناهہ ڪو، تون آگا! عرض اگهاءِ،
ريءَ همراهي هاديءَ جي، مور نہ مڙي ماءِ،
لطيف ساڻ لنگهاءِ، لهرو لهرين وچ مان.

چُنین سوداگری باشد که نفع ازویءِ شود پیدا
مددگارم شوی یا ربّ! که این در اختیارم نیست
بغیر ازیاوریءِ تو، که محنت بر صواب آید
کناره ده تو کشتی را که موج اندر شُمارم نیست

(11)

لڙ، لهريون، لس، ليٽ، جتي انت نہ آب جو،
الله! اُت مَ اولئين، پيڙا متي پيٽ،
جوکو تي مَ جهاز کي، ڦرهي اچي مَ ڦيٽ،
لڳي کا مَ لپيٽ، هن غاريبي غوراب کي.

تلاطم آن که دریا را ز بس زیر و زبر کرده
خداوندا! دراین لمحه سفینه را نگهبان باش
مهیا کرده است این را، غریب وغمزده یا ربّ!
نه بیند خطره یءِ لحظه، سفینه را نگهبان باش

(12)

سڙهہ سنوان لاڄُو نوان، اولا سندن عاج
ساتي سفر هليا، پري جنگ جهاج
حاصل کرئين حاج، واحد وَڻجارن جي.

بشوق آراسته پیراسته با ساز سامانش
سفینه را برآن ساحل روان کردند ملاحان
خدا یاکُن مُیسّر، ہرچه باشد در نصیب شان
توکل کرده بر تو آنچنان کردند ملاحان

(13)

سڙهه سنوان، لاچو نوان، مهاڻا سندم مير،
ساٿي سفرِ هليا، تيا سٽاوا سير،
جي اچن ساڻ اُکير، سي پيڙا رکج پاجهه سين.

به سامان نوی طیّار کرده شد سفینه را
جوانان جهاندیده بر او آماده سفر اند
نگهداری ز طوفان ای خدایِ ما توانیان را
که بامهر و مُحبت شان، روان بر جادهٔ سفر اند

(14)

منجهان پَئي مکڙي کا جا پاڻيءَ پک
وکَر هٽي ونک، کنجي کارو تيو.

به کشتی آب داخل گشت و زنگ آلوده شد سامان
به تشویش است کشتیبان که در فردا چه خواهم کرد
نه کشتی را برآورد آن، نه سامان برکشید ازوی
ہمه در آب شد ضایع که جُهدِ او فراہم کرد

(15)

مَنجهان پيئي مَڪڙي، ڪا جا پاڙيءَ بُوند،
سيئي ڏنم رُوند، وڪر جن وڃائيو.

به کشتی آب اُفتاده خلل در لحظه شُد پیدا
ہمه سامان تر گردیدو کَشتیبان به نقصان افت
کنون بیچاره در گریه که هیچ اندر نویش نسیت
تلافی از کجا گردد که محنت ضائع اینسان شد

وائي

سَهسين شُڪرانا، ڪوڙيين پال ڪريم جا،
حمد چئج حڪيم کي، جور هٽي جانا،
تو ڏيڪاري تو ڏٺي، باطن جا بانا،
متان، مردا! وسارين، صاحب جي ثنا،
دوست رکي دل ۾، پڙهه لالن لسانا،
جفا ڏئي جيءَ کي، تيءَ فڪر منجهه فنا،
تسي تو سين توهه ڪري، من آگو احسانا،
ڪڏ تون دغا دل مان، ٻانهپ سين، ٻانها!
صاحب وٽي سچ سين، تي دانهه ديوانا!
جي تسليم سين تحقيق هئا، سي ڪئن امانا؟
جاڳيا جي جبار ليءِ، سيئي سمانا؟

فَاذكُرونِي اَذْكُرُكُمْ، كهيو قرآنا،
وَاشْكُرُوا لِيَ ولا تَكْفُرُون، كڏهن تون كفرانا،
سڀ سَنوريا سپرينءَ، ڪول تو ڪنا،
چڱي چئج چاه سين، مدح ايءَ مَنا،
تائب تيو تڪڙا، جوشا جوانا!
تہ لهين تون لطيف ڪان، اَمن ايمانا.

پیاپی شکر ایزد را که فضل او فراوان است
ثنایش می سزد ہر دم که احسانش نمایان است
بتو افشا کند آن را زدان اسرار باطن را
مده از یاد وصفش را که این ہم کار مردان است
خیال او به دل باشد ونامش بر زبان جاری
فنا در فکر شو جان را جفاده عشق اینسان است
بتو راضی شود رحمت کند بر تو خدایءِ تو
شوی گر صادق وثابت ترا ای بنده ایمان است
خداوندت پذیرفته صداقت ہم حقیقت را
برایش بر که شد بیدار او درآمن ای جان است
مده از یاد ہرگز فَاذْكُرُونِی واشکُرُولَی را
مَکُن کفران نعمت را که این فرمان قرآن است
ہمه را زیب وزینت داد. زشت وبد نمانده کس
تو مدح او به دل می خوان که این دستور نیکان است
بخواہد ہر که امن ازصیءِ شود آن تائب از عصیان
چو شد آن تائب از عصیان برائش امن احسان است

وائي

مُون ۾ تُون موجود، آئون اڳاهين آهيان،
آئون اَسُونهين آهيان
اڪيون اڪڙين ڪي، سِڪيو ڪَن سُجود،
آئون اَسُونهين آهيان،
تيلانهه سيون بُود ڪي، جيلانهه تِيون نابود،
آئون اسونهين آهيان،
ماڙُهن جي موٽڻ جو، صاحب هٿ سُجود،
آئون اَسُونهين آهيان،
ان در سيئي اڳهيا، جن وڃايو وُجود،
آئون اَسُونهِين آهيان.

تُوئی موجود لا شک در وُجودِ مَن
منم نا آشنایءِ محض ای جانَم
مُحبّت چُون صدا داده بیکدیگر
نگاه ما به سجده مَحو شد باہم
به نیکان رحمتِ او رہنما باشد
به راه راست آرد گُمرہان را ہم
رسد آن بی سر وپا بود را آخر
سراپا چون شود نابود از سالم
متاعی می برد ہر بی سروسا مان
ازین درگـــاه عالی دادده دائم

(1)

جيڪي مَنجهه جهان، سوٽاريءَ تڳي تنهنجي،
لُطف جي لطيف چئي، تو وٽ ڪمي ڪان،
عدل ڇٽان آئون نه، ڪو قيرو ڪَج فضل جو.

جهان هر شيءِ که مي دارد، نگهبانش تو ئي يارب
کمي لُطف وکرم را نيست اَندر بارگاهِ تو
نيابم راستگاري من، زِعَدلت اي خدا هر گز
مگر فضلَت کند آزاد وبرَآيم به راهِ تو

(2)

ساري رات سُبحان، جاڳي جن ياد ڪيو،
تن جي، عبداللطيف چئي، مٽيءَ لڏو مان،
ڪوڙين ڪَن سلام، آڳهه اچيو اُن جي.

بمانان کو بمه شب محو درياد خدا مانده
بخاک شان بود رحمت که خاک شان مبارک شد
بود آباد صحن شان که هر کس بر سلام آيد
جزاک الله که خاک پاک ايشان تبارک شُد

(3)

سيوا ڪَر سمونڊ جي، جت جر وهي تو جال،
سَئين وَهن سير ۾، ماڻڪ، موتي، لال،
جي ماسو جڙئي مال، تہ پوڄارا! پُر تيئن.

توجه کن به دریا بین که آبش جاری وساری
به سیل او ران شبروز، دُرِّ بی بها باشد
اگر قدری ازان یابی، تونگر گردی ازویءِ تو
نیابی نفع دیگر جا، دراین جایت غنا باشد

(4)

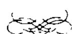
سي پُوڄارا پُر تيا، سمنڊ سيويو جن،
آنداڻون عميق مان، جوتي جواهرن،
لڌائون لطيف چئي، لالون مان لهرين،
ڪانهي قيمت تَن، مُلهہ مهانگو ان جو.

به دریا ہر که مائل شُد، بهم کرد آن متاع خُود
بیا ورد از عمق ہر بار دُرِّ خوشنما بیرون
ہمی گوید لطیف ازموج پُر شد دامن او ہم
نیاید نرخ او اندر شمارِ آن از بها بیرون

(5)

سيويو جن سُبحان، وير نہ وڙهي تن سين،
توبهہ جي تاثير سين، تري ويا طوفان،
ڏيئي توڪل تُرهو، آر لنگهيا آسان،
ڪامل ڪشتيبان، وچ ۾ گڏين واهرو.

نجنگد موج با اوشان که دریاد خدا باشند
بتوبه چون روان گشته کناره شد نصیب شان
درآوانِ عبور شان، توکل مشکل آسان کرد
که خود کامل دگر بهر مرد آمد نقیبِ شان

(6)

ساري رات سُجاڻ، سودو ڪن صاحب سِين،
ٻانهپ ٻري ٻيڙيون، هليا جوپ جوان،
پاڻي پهلوان، لحظي مَنجهہ لنگهي ويا.

بمه شب با خدایِ خویش اندر ذکر وفکر ایشان
بپاس بندگی سامان را بستند بر کشتی
بدر رفتند از ورطه، نشد چیزی درآن حائل
توکل بر خُدا کرده روان گشتند بر کشتی

(7)

پـانـهـپ جـو پـيـڙيـن ۾، وكـر وڌائـون
مـوتـي مـعـرفـت جـا، سـچـا سـوديـائـون،
اَلـتّـائِـبُ مِـنَ الـذَّنْـبِ، اي كـٿ كـٿـيـائـون،
اُنـيـن جـي آئُـون، بـرَكـت بـار لـنـگـهـائـيـان.

بـپـاسِ بـنـدگـی اسـبـاب را در كشـتـی آورده
بـه دُرِّ مـعـرفـت سـوداگـری كـردنـد مـی دانـم
شده تائب زِعصيانِ خويـش را كـردنـد پـاكـيـزه
شدم وابسته با ايشان كه مشـكـل گـردد آسـانـم

(8)

جـنـيـن سُـودي سـچ جـو، وكـر وهـايـو،
بـخـرُّو لَـهُـمُ الـبُـشْـرىٰ جـو، انـيـن لـيءِ آيـو،
اُن كـي لالـن لـنـگـهـايـو، سـانـدارو سَـمـونـڊ جـو.

چوباصدق وصفا بازارگان سامـان بـهـم كـردنـد
بـرایءِ شـان بـويـدا، مـژدهء امـروز وفـردا شُـد
شده در هـردو عـالـم رسـتـگـاری بـهـرهء ايشـان
بـهـمـيـن دربـاره بـهـره وران انـعـام اهـداشـد

(9)

ايءُ گَت غَواصن ، جيئن سمنڊ سوجهيائون،
پيهي منجهه پاتار جي، ماڻڪ ميڙيائون،
آڻي ڏنائون، هيرا لال هٿن سين.

به غرضِ جستجو غواص رفته در ته دريا
ازان در دستِ خود آورد دُرِّ بی بها بيرون
زہے خوش قسمت آن مردی که بعد از محنتِ شاقه
ز تاريکی ہمی آيد به دُرِّ خوشنما بيرون

(10)

اَڇاڙا عميق جا، گڏيا غوّاصَن،
جَهريون جهاڳي آئيا، ڪارُونيار ڪُنَن،
سمنڊ سوجهي جَن، آڻي امل اوليا.

بسی جَنگيد بامدُّ و جزر غوّاص و در ته رَفت
بکرده دستگيرش موج، ليکن رستگار آمد
بدست آورد ازان دُرّی که خيلی دلپذير آن شد
چنان از قعر دريا مرد زيرک کامگار آمد

(11)

وَيا جي عميق ڏي، منهن ڪائو ڏيئي،
تن سپون سوجهي ڪڍيون، پاتاران پيهي،
پسندا سيئي، امل اڪڙين سِين.

جانان تازهء و طيّار گشته در عُمق رفتند
صدف از قعر دريا جستجو كرده بر آوردند
كنون آسوده بر ساحل صدف را صاف بنمايند
برون آرند دُرّ ازوىء چنان نفعى در آوردند

(12)

آڏو ڇڪڻ چاڙهه، منهنجي موج نه سهي مڪڙي،
ميڙي مَناين جو، بيحد چاڙهيم بار،
چوڻ چارو ناهه ڪو، بديون بي شمار،
ڪپر ڪارونيار، اڪارئين احسان سين.

تلاطم تيز دريا را، توانائى به كشتى نيست
مرا برسان به ساحل اى خدا! اين طور احسان كن
بدى راہمچو سامان بسته پُر كردم ازان كشتى
به نيكى ات مرا بخشيده بر من مشكل آسان كن

(13)

ويـر مَر لاهـي ويـهه، مـتـي آر اوڙاهه جـي،
پسـي پـاڙي واريـون، كـج انـديشـو ايءَ
ويـنـدو نـه پسيـن ڏيـهه، پـتـڻ هـن پـار مـٽـي؟

نشسته ای چو بر دریا، چرا غفلت روا کردی
که در آیند اندر ساعت امواجش دوان بر تو
نگر همسایگان را تا کجا رفتند ای نادان
بلیندش این تلاطم نیز در آید چنان بر تو

(14)

اَنـئـي پـهـر اوڙاهه تـي، مـنـجـهه گـهـرءِ گـهـاري،
وس نـه ويـچـاري تـه كـا مـاڳ ڏِكـنـدي مـكـڙي.

به دریا بشت پاس اندر غم واندوه در مانده
جهاندیده در اندیشه فرو رفت است چاره نیست
چسان از ورطه برگشته رسد بر ساحل این کشتی
نشد بیچ اختیار او. به مشکل بست چاره نیست

(15)

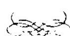
هِڪي ٻانهي چِت ۾، ٻي جا صاحب سنواري،
ڏُنگي هن درياهه مان، هلائي هاڪاري،
تـرازو تـاري، سـتـڙ سـيـيـئـي ڪـري.

يکی در خاطرِ بنده، دگر آنچه از خدا گردد
برآرد کشتی از دریا، رساند بر سر ساحل
خدا بر ناخدا چُون لا محاله مهربان باشد
رساند کشتی او را به سُرعَت در بَرِساحل

(16)

هِڪي ٻانهي چِت ۾، ٻي سُتي صاحب،
ڪَدي اونهي ڪُن مان، اي آگي جو عجب،
اي سائينءَ جو سَبب، جيئن ٻُڏا اڪاري پار مان.

یکی در خاطر بنده دگر آنچه از خدا باید
برآرد از عمق کشتی که این کار است عجب کارش
غریق از موج برآرد ہمان کو صاحب مسبب است
بجا دارد سبب کارش، نباشد بی سبب کاوش

(17)

هِڪي ٻانهي چت ۾، ٻي جا ڪري الله،
پاڻهي وجهي ڪُن ۾، پاڻهي اُڪاري اوڙاه،
تنهن واحد کي واهه، جو ستڙ سيئي ڪري.

يکی در خاطرِ بنده، دگر آنچه از خدا آيد
که خود در ورطه اندازد، خود از گرداب گردارد
چه گويم وصفِ آن واحد، چُو آيد رحمتش در جوش
غريقِ موج را دَريَک زمان از آب بردارد

(18)

هِڪي ٻانهي چِت ۾، ٻي جا الله ڪري،
پاڻهين وجهي ڪُن ۾، پاڻهين ڪنڌيءَ نئي،
سُتڙ سي ڏوئي، جي تڙ توائي مڪڙا.

يکی در خاطرِ بنده، دگر آنچه آن خدا خواهد
برد بر ساحل آن کشتی که در گرداب اندازد
رود کشتی که از رابش، براهِ آن آورد اُو را
برد بر سيدی دريا که اورا آب اندازد

(19)

هِڪي ٻانهي چت ۾، ٻي ڪري جوڙ جبار،
ڪڏي اونهي ڪُن مان، اي آگي جو آڌار،
جهاز جوهرين جو، تنهن کي پئو نہ ڏي پتار،
نِنڊيا وڏا مَڪڙا، سڀ پسندا پار،
جيڏانهن مُنهن مديني جو، سچي محمد موچار،
سِپاجهو سَتّار، سترَ سَيئي ڪري.

یکی در خاطر بنده، دگر آنچه از خدا باشد
برآرد کشتی از ورطه، رساند بر کنار آن را
مدینه را که دروی ءِ مَظهرِ حضرت محمّد شُد
روانه هر که شد، یاور شود پروردگار آن را

وائي

ڪنڌي ساريان ڪانہ، يا اَمن يا اَمان!
يا الاهي! ٻاجهہ ٻيلاتي پانئيان،
ڳٽڻ ڳاٽيتو ناهِ ڪو، اَپر تيا عِصيان،
خبر ناهہ قبر جي، نسورا نِسيان،
والي! رسج وَهلو، اَرڪ تيا انسان،
سُڻ سپاجها سپرين! نعرو نگهبان!

مديون پسي منهنجُون، شرمايا شيطان!
هن منهنجي حال تي، هَيءِ هَيءِ ڪَن حيوان،
سائين سُڪاٽي آهئين، ساموندي سبحان،
ترهو چنمر تار ۾، رسج تُون رحمان!
ٻيلي جو ٻڏن جو، مون تي موٽي مان،
وينو پني پنٽو، ڪر پيرو مٽي پان،
خالق تان خوب ڪيا، گولن جا گذران،
آئون پڻ اندو اُن ۾، وينو پنان پان،
سڀ سؤالي سمگيا، داتا ڏيئي دان،
ولها سڀ ونهيا ڪيا تنهنجي جود جوان،
مَتان مُونکي ڇڏئين، ٻيلي سندا ٻان،
وير! وسيلو آهئين، داڙو ۾ ديوان،
لاءِ ڏوهارين ڏينهن ڪي، خيمو اڏيو خان،
اتي عبداللطيف چئي، سُڄ ڪا سُلطان.

ندارم دَر نظر ساحل، که سیل بیکران یا ربُّ!
به سیل بیکران خواهم، ز تو امن وامان یاربُّ!
اگر بر حال غمزدگان، عطایءِ تُو بهم آیَد
مصائب را نماند هیچ امکان درمیان یا ربُّ!
فزوُن تربار عصیان شُد، ولیکن من ازان غافل
حساب قبر نے دارم به دل نے برزبان یا ربُّ!
رهِ مهر وفا بیگانه شُد از فطرت انسان
بتو وابسته امید وفایءِ بی کسان یا ربُّ!

بتُو آه وفغان تا در کمی آری گناهم را
خطایم دیده شد شرمنده شیطان بیگمان یا ربُّ!
خطا کارم چنان چندان که حیوان درتاسُّف شد
مرا ندوه بی پایان که برتر از بیان یا ربُّ!
به طوفان است کشتی حوصله شد پست، در ماندم
وسیله نیست غیر از تُو، بر آری از میان یا ربُّ!
غریق وگم شده را باز می آری تُو بَر ساحل
ترحُّم کرده از ورطه مرا بیرون رسان یا ربُّ!
توئی کو می رساند رزق هر یک بنده میءِ خُود را
منم ناچار و نابینا، گدایءِ آستان یارب!
گدایان بهره ور گشتند از جود وسخایءِ تو
عنایت بهرمن! دارم توقع آن چنان یا ربُّ!
مبادا من شوم محروم از عزُّ و عطایءِ تو
مددگارم شوی از مهر در هر دو جهان یا ربُّ!
همان روزی که عُرفش عام شد روزِ حساب آن را
مرا تنها نخواهی داشت در روزِ همان یا ربُّ!

داستان ٽيون فصل سوم

(1)

ڪوها ڪالھ ڪَٽي، اُن وڏا اتر آسري،
الا! جهري مَر ان جي، اولي جي اَٽي،
وڻجارن وَٽي، وڪر وڏو ٻيڙين.

جهاندیده به جُهد خود، تهیّه کرد کشتی را
روانه بر سفر گردد که چون باد شمال آید
سلامت باد سامانش که در سوداگری آمد
سلامت باد کشتی هم که بَر ساحل بحال آید

(2)

وکر وهائين لُوڻ، رُنگ ڪتوريءَ گُهرين،
پنگوَ تنهنجو پرتي، جم ڳالهائين ڪُوڙ،
جم وڃائين مُور، ڪٿيو تنهنجو گهوريو.

خریدار نمک گشته، هنوز این آزمی داری
که برویءِ صفتِ مُشک نافه از دُکّان عطار گردد
ترا مسکن قریب است بمی گوئی که دوراست آن
گذر از صفت وکذب ای جان که نفعِ تو بجا گردد

(3)

وَڪر ڏيرو ڏير، پر وهائو ويسرا،
ڪنين وهائي وس ڪيو، وڪر وڏيءَ وير،
ڪنين گهمندي سير، وڪر وڪامي ويو.

ازين سامان بهم گشته، ازان بازارگان موجود
همه موجود بر ميدان وليكن در خيال خويش
كه بعض اندر خريدارى، زبس سامانى بر آورده
بسى سيران شده رفتند از مال ومنال خويش

(4)

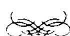
وڪر سو وَهاءِ، جو پَئي پُراڻو نہ ٿئي،
ويچيندي ولات ۾، وڌرو ٿيي نہ ضاءِ،
سا ڪا هڙ هَلاءِ، آڳهه جنهن جي اُبهين.

نه گردد زود بوسيده، چنين سامان بتو باشد
شود ذره نه ضايع زان، فروشى چون همان سامان
مكمل اعتمادِ تُو بَران سامان، مى بايد
كنى سوداگرى تا منفعت يابى ازان سامان

(5)

اوريان ئي آٽين، ميڙيو مُعَلّم خبرون،
سا تان سُڌ نہ ڏين، جتي وَهہ ويڌ ڪري.

ز نزديکی خبر آرند وبی خبر اند از دُوری
نمی دانند ملاحان که دريا چُون غضبناک است
نمی خواهد کسی تا کشتی آرد بر سرِ دريا
دو اين حالتِ سفر بسيار پر خطر و المناک است

(6)

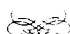
ٻيڙي تُنهنجي ٻاجهہ، وکر تنهن وصال جو،
ڪوها اولا تو ڪيا، سڀ سونهارا ساج،
اُتِ ڪا مُعلِّمن حاج، جت پورڻ وارو پاڻهين.

سراسر رحمت اين کشتی پر از سامان وصل دوست
خود آن باساز وسامان کرده طيار است کشتی را
نمانده حاجتی هر گز که ديگر ناخدا باشد
خدا خود کار ساز است ومددگار است کشتی را

(7)

ٻيڙي پراڻي، وَکر پاءِ م وترو،
تري ۾ تن پيا، پاسنئون پاٽي،
هيءَ، هڏ وهاٽي! ڪڙهه ڪالهوڙي ڏينهن ڪي.

همیں کہنه ترین کشتی، چه خواہد برد سامان را
ازان سوراخ در قعرش ازین داخل درش آب است
تْرا پروز لازم بود اندیشیدن ای نادان!
کنون تشویش ناکاره که چاره از تو کمیاب است

(8)

تري تن پياس، پاسَنئُون پاٽي وهي،
ڪوهو جهرجهنو تيو، لاڄُو سپ لڙياس،
جيلان سڪر سڪاٽياس، وهي تي وَهه سامهون.

بجا سوراخ در قعرش، بلی آب اندرش داخل
روان تاہم شده کشتی که ملاحش دل آگاه است
گزندی نیست کشتی را اگرچه ہست بوسیده
کند مشکل تمام آسان مددگاری که بر راه است

(9)

ويـئـو تـن تـنـيـنـس، مـک ڏيـهـاڙي مَـکـڙي،
سنـبـاهـي سيـد چـئـي، مـتـي نـيـديوءَ نـيـنـس،
وڻـائـي وڏانـدرا، لاڄـو لڳـائـيـنـس،
آخر اهـرائـيـنـس، تـہ جـوکـو تـئـي مَـر جهـاز کـي.

تهيّه کن تو کشتی را، بود طيّار تا کشتی
شود ر بسوار از امواج و از ورطه روان گذرد
تمام از سازو سامانش بجايش مستحکم باشد
که تا کشتی به راهِ راست با تاب وتوان گذرد

(10)

تـن تـنـيـنـدو آءُ، مـک ڏيـهـاڙي مَـکـڙي،
سـانـبـاهـي سـمـنـد جـي، مَـنـان مـور مَ لاهہ،
اڄ ڪ مـنـجـهہ صـبـاح، اهـرنـدي اڙانـگ تـڙيـن.

تهيّه کُن تو کشتی را که در حاجت بکار آيد
مباش ايمن که ناگه بر سفر ای جان روان باشی
شود امروز يا فردا رسد آواز از ياران
تو با عُجلت نخيزی، جانب ايشان روان باشی

(11)

اچي سو ڏٺوءِ، جو ڪپر سوءِ ڪُنن سين،
ستي لوڪ لطيف چئي، ياد نہ ذرو ڪيوءِ،
غافل تي غراب ڪي، اوڙه تي آندوءِ،
سو چتر چوهي ڪان رکين، جو پيو پراٽو پوءِ،
جهاز ضعيفن جو، پاڻي ۾ پرتوءِ،
سيد! ساٿ سندوءِ، پربندر پهچائيين!

بديدی آن همه در ورطه وساحل که بشنیدی
مگر تو خفته بودی تا نمانده اختیار تُو
کنون کشتی به دریا بروهءِ حافظ خدا باشد
رساند بَرسر منزل تُرا پروردگارِ تو

(12)

جتو وانءُ جهاز! گڏيو غرابن سين،
پُوريندي هن پار ڏي، سٽر ڪٽج ساز،
اچن تا آواز، سٽاٽي سَمُند جا.

سفینه را همی باید که باشد با سفائن هم
تهیّه کرده باشد ساز و سامان را بجا بروی
همی آید ز دُور آوازِ دریا پُر خطر گشته
به هُشیاری سفینه را بر آرد ناخدا بروی

(13)

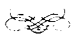
دُنگي وچ درياهه، کي ٻڏي کي اپڙي،
هو جي وادي واٽيا، سي سُونهن سڀ سَڙيا،
مُعَلّم ماڳ نہ اڳئين، فرنگي منجهه ڦريا.
ملاح! تنهنجي مکڙيءَ، اچي چور چڙهيا،
جتي ڏينگ ڏريا، تتي تاري تنهنجي!

چو کشتی رفت بر دریا، شده زیر و زبر آن دم
ہمه سامان که محکم بود، زنگ آلود گردیده
بر افتادند و زدانِ فرنگی بر سر کشتی
مدد از تو خدا! چُون نا خدا نابود گردیده

(14)

دُنگيءَ ۾ داڻا، وني وجهه وکر جا،
وير وڙهندءِ ويسرا! ويهه م ويڳاڻا،
هيءَ نند نہ ڄاڻان، کڏهن هٽندءِ کُن ۾.

اگر آسودگی خواہی، بکن کشتی پر از سامان
که در مشکل بکار آید، تو از فکرش رہا باشی
چو فردا موج با تو در سفینه آید، تو وامانی
بخیر از خواب ای غافل! که با کشتی بجا مباشی

(15)

وڪر وڻجارا! پاڻ پرائو چاڙهيو،
اڃي لهريون لڳيون، ٻيڙيءَ ٻيارا،
جاڳو جي يارا! تہ تڙ توائي نہ ٿئي!

به کشتی رخت دگران را مهیا ساخته بودم
چوموج اندر سفینه آمد به عسرت روزگارم شُد
اگر بیدار باشی هیچ دشواری نه پیش آید
وگرنه آنچنان گردد که چون دُشوار کارم شد

(16)

ٻيڙياتا! ٻيئي، تو نہ ڦٻنديون ڳالهڙيون،
سڄيون راتيون سُمهين، پَر سڪاڻ ڏيئي،
صباح سيئي، پار پُڇندءِ خبرون.

مُباح این نیست تا درزندگی باشی چنین کاہل
شوی خوابیده یاد رمانی اندر غفلت ای ملاح!
چو صبح آید بپر سند از تو یاران تا چه می کردی
جواب از تو چه باید بود، گو با عجلت ای ملاح!

(17)

وهه تِــکَ وهــکــرا، جــت لــنــگــر نــه لــهــرن،
وڏانـدريـون وهه سامـهـيـون جـجـهـي زور جـنـبـن،
نــيــدبوءَ ۾ نــاتــاريــون، وڻــجــارا وجــهــن،
مـلا مـعَـلِـمـن، مـون ڳـري سـٽـي ڳـالـهـڙي.

به دريا موج براوج است، لنگـر چـون شُـود بـر جـا
بر آيد در مقابل او، بحـالـی نـيـسـت کشـتـی را
همی کوشند ملاحان، مگـر نـاکـام مـی گـردنـد
شنيده ايم خبرِبَد، که خـطـره بسـت کشـتـی را

(18)

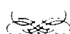
وڻـجـارا! ويـنـي، تـو نـه سـرنـدي شـاهه ري،
مـک پـنـهـنـجـي مـکـڙي، ڇـگّـي کـر ڇـيـنـي،
پـاسـا پـاکـڙيـن جـا، سـمـنـد ٿـو سـيـکـي،
جـي لـنـدا ۾ لـيـکـي، ويـر وڙهـنـدي تـن سـيـن.

کجا يابی سُکون قلـب جـز مـالـک تـو ای مـلاح
به کشتی جهد می کُن تا به قرل کـامـران بـرسـی
نهاده هر که پـا انـدر خـلـل، جـنـگـد بـه او دريـا
خلل را دور گردان تا بـه سـاحـل در امـان بَـرَسـی

(19)

ناڪئو نگهبان، مُعلّم مُنجي خبرون،
جن ساري ڪنيو سَمُوندِ تي، سفر جو سامان،
لُطف سارڻ لطيف چئي، تن لنگهيو طوفان،
سنياري سُبحان، وجي عادنئون اڪتا.

نگهبان مى كند آگاه، ملاحان كشتى را
كه آنكس كو به سامانش روانه بر سفر گشته
به لُطفِ ايزد از طوفان سلامت اى لطيف آمد
خدا را ياد كرده از عدن شدبى خطر گشته

(20)

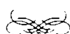
بندر جان پئي، تہ سُڪاڻيا مَر سُمهو،
ڪپر تو ڪُن ڪري، جيئن ماٿي منجهہ مهي،
ايڏر سور سهي، ننڊ نہ ڪجي، ناکُئا!

اگر دريا به جوش آيد، نبايد خفتن اى ملاح!
كه ضايع مى شود كشتى، زِيانِ سامان مى گردد
تو از خوابِ دِگران، برخيز تا در غم نخواهى ماند
كسى كو خواب را و رزد بدان بى جان مى گردد

(21)

ستا سپ پئي، سندي مُعَلِّم آسري،
ائين پڻ سمهو ناڪئا، بندر ناهه پئي،
جن جي سيّد! لڄ ڪنئي، سي سپ لنگهيندا لڪيون.

ہمه باگفتهءِ ملاح، خفته اند خطره نيست
که آن بريک نتيجه ر، زنيک وبد بجادانند
چو سيّد روز محشر شافع امت شود بيشک
گنه گاران بری گردند ہرکس برملا دانند

وائي

ساتين ننڊا بار، وو! تن پانڌين ننڊا بار،
توڪي آرس اکڙين ۾.
پاتا پاڙيواريين، پگهه منجهه پاتار،
پتڻ تو پور ڪري، آئي تنهنجڙي وار،
سچيون راتيون سُمهين، ڪيو منجهه خمار،
ڪ تو ڪنين نہ سُئي، هلڻ جي هاڪار،
تائب تيو تڪڙا، سچي ايءَ سنيار،
ننڊ نہ ڪجي ايتري، سڄڻ، ادا يار،
سائينءَ مڪين سچ ڪي، تون ڪوڙو منجهه قطار،

ڪِ تو ڪنين نہ سُئي، ڪپر جي ڪوڪار،
گهڙان تي ريءَ گهڙي، الاهي تهار،
هوِ جو شڪ شارڪ جو، تئان رَڪ، سَتّار،
كُلُّ نَفْس ذائِقَةُ المَوْتِ، پڙهو ايءَ پچار،
شڪار تون شهباز جو، تون تان منجهه شڪار،
يَومَ يَفِرَّ المَرْءُ مِنْ اَخِيْهِ، جت پڄندا يار،
ترهو چنو تار ۾، اچج تون، اوسار،
لک مڙيئي لُٽيا، هتهين ويا هزار،
ڏنئي جي الله کي، هوند تئين پريين پار،
جوتن متان جتکي، دني تُنهنجي دار،
جيفو آهي حديث ۾، انڌيءَ تي آچار،
وٺيئي کين ولهن سين، ڪنبي پر قهار،
سا ڪيئن هلي تو سين، جا پڳي ڪان پتار،
جيئڻ، جال نہ نبهي، سٽج ايءَ سنپيار،
جم وسارين ويسرا! پِتين جي پلڪار.

نظم

جوانان رخت بر بستند، جانان رخت بر بستند
تو در خواب گران اوشان. نگر تا دور تر افتند
تلاطم خيز دريا شد بتو نوبت رسيد انيک
مگر ہمسايگان لنگر نهاده مطمئن گشتند
ہمه شبها تو کردی ضايع اندر خواب ای نادان

نماندی گوش بر آوازِ یارانت بسے گفتند!
رِہا گردید با توبہ کہ می آید ندایءِ حَق
نباید خواب تا چندان کہ جانہا در جُمود اُفتند
تُر برَ حق فرستا دند لیکن تو شُدی کاذب
صدایءِ ساحل از تو و رفت. امواجت زبان بستند
شنا ور بر توکل می شوم، بیشک تہی دستم
امانم دہ خدا! خوف وخطر در پیش من ہستند
یقین دان مرد مان یک روز جام مرگ می نوشند
اگر خود صید شہباز ند پس برزسیت چون مستند
ہمان روزی کہ بگریزد برادر از برا در خود
خداوندا! بہ لطف تومہ امیدوار استند
متاع تو شدہ غارت ہزار این جا ولکّ آنجا
تہی دامن شُدی ومرد مان از تو امان جستند
اگر سرمایہ ات دیروز در راہ خدا می رفت
ترا حاصل شدی ساحل مصائب سہل می گشتند
چو دولت در کفت باشد ترا مختار گرداند
مگر چون نزد دگران شد ہمہ اوصاف از و استند
ہمین دنیا است جیفہ نامش این اندر حدیث آمد
ندانی دیدہ ور او را بدین طور اہل دل گفتند
ندادہ نفع این دنیای دون زنہار شخصی را
ازین خانہ خراب اوشان کہ جان و دل براوستند
مدار ای جان تو امید بقا از زندگی چندان
کنار لحد خوابی رفت دی چون دیگران رفتند

داستان چوٿون فصل چهارم

(1)

سيئي سَئين ڪرين، ڪو مَ مُنجهائين واٽ،
سپيريان جي ساٿ، لائو لِڱو ميڙئين.

تُو ہر مشکل کُنی آسان، روان بر راه گردانی
امیدم نیز برآری رجوع استم به لطفِ تو
ہمه افتادگان را منزل مقصود بنمائی
تمام از عِجز می مانند، متوجّه به طرفِ تو

(2)

سِيئي سبحان جي، ڪر حوالي ڪم،
ٿي تحقيق تسليم ۾، لاهي غم وهم،
قادر ساڻ ڪرم، حاصل ڪري حاج تو.

سُپردن بایدت ہرکار ایءِ جان با خدایءِ تو
حقیقت را بکن تسلیم، وہم وغم بدر کرده
بدنیسان مهربان گردد بتو آن قادر مطلق
قبول افتد دعایءِ تو ازین مورد اثر کرده

(3)

چگن ساڻ چگايون، ائين سيکو هوءِ،
تو جئن کري نه کوءِ، بُڇن ساڻ ڀلايون.

به نیکان داشته نیکی روا هر یک در این عالم
که اندر هر زمانه لازم و ملزوم گردیده
مگر مانند تو هر آن نیکی بابدان کردن
بمین شان تو کز معمول تو معلوم گردیده

(4)

چگا کن چگائيُون، مَنائيون مَنن،
جو وڙ جُڙي جن سين، سو وَڙُ سيئي کَن.

برآید نیکی از نیکان که نیکی در سرشتِ شان
بدی شد در بدان پنهانِ بدی نیز از بدان پیدا
چنان طهوری که می ورزد برد بهره ازان طهورش
چنان تخمی که کارد، می شود چیزی چنان پیدا

(5)

مَيـن مـتـي سَـمـبـرا، کُـهـيـن سَـڏُ کـريـن،
سات نـبـاهـيـو نـيـن، ايءُ پـر سـنـدي سـڄـڻـين.

يکی سامان را بر اشُتران بسته روان ہستند
دگر درماند گان را می دہند آوازِ ہمسفران
نگرتا دوستی را ہم چنین ملحوظ می دارند
که می گردند باہمگان بجان دمساز ہمسفران

(6)

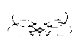
وِت ويمي جو جي لهين، تہ ہي کار نہ کرين کا،
سَا پـروڙج ڳـالـهـڙي، وڻـجـارن وٽـان،
مـوتـي جـن هـٿـان، آنـدءِ گـهـٽـي ادب سـيـن.

شُناسی قدراگر سوداگری را ساده دل چندان
نه بندی دل تو باکار دگر این کار بسیار است
بگیر این درس از سوداگران تا با مراد آئی
که در سوداگری بر لحظه با ایشان تُرا کار اَست

(7)

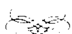
اَمُلهه آچ مَ اُن ڪي، جي نہ پروڙن مٽ،
جت گڏجيئي جوهري، ماڻڪ تنهين مٽ،
جنين سون سين سَٽ، تن هٽي ريءَ رد ڪيو.

تُو دُرِ بی بها را نزد نا قدران نبر هرگز
بشو با جوہری مائل که قدرش جوہری داند
بداند ہر که اصل و نقل دا سودا به او باید
بگیرش بمی که رمزِ کمتری و برتری داند

(8)

سونا وانءُ صراف سين، لڌو لاهه مَ لڌ،
سودو سوئي چڏ، جنهن ۾ جواهر ناهه ڪي.

بکَویِ زرگران می باش اگر بستی تو زرِ خالص
میا در میل او ہرگز که درویِ ہیچ جوہر نیست
برو در جستویِ آن که اصل و نقل می داند
مشو نزدیک وی را کو بتابد لیک گوہر نیست

(9)

سونا وانءُ صراف سين، لڏو هَڏ مَر لاهِ،
آهي تن اونداهِ، جن جواهر ضايع ڪيا.

بُسویءِ زر گران می باش، بادیگر مشو مائیل
که میل تو بسی نقصان ده باشد برایءِ تو
بتاریکی است درمانده که جوہر را زیان کرده
بهایءِ خویش در داده کجا داند بہایءِ تو

(10)

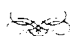
جهه صرافن لڏيو، تہ تُون پڻ لَڏج، سون!
قدر لهندءِ ڪون، نيئي گڏيندءِ گڏونءَ سِين.

اگر صراف را بینی ز شہر آن رخت بستہ رفت
تو نیز ای زر! بیا بیرون که درویءِ مصلحت باشد
وگر نه قدر خود ہر گز نیابی نزد بی ہزان
به آمیزش بیار ندت که زائل رونقت باشد

(11)

اکِهيو ڪائو ڪَچُ، ماڻڪن موت ٿي،
پلئه پايو سَچُ، آڇيندي لڄ مران.

خزف مقبول بازار است مردم شيفته بروی
نمی پرسد کسی چون است دُرّبی بها اکنون
منم حيران پريشان مردم وبازار را ديده
که دُرِّبی بدل را قدر و قيمت نے بجا اکنون

(12)

ويا سي وينجهار، هيرا لعل وِنڌين جي.
تنين سندا پوئيان، سيهي لهن نه سار،
ڪتين ڪٽ لوهار، هائي اُنين پٽيين.

هنرمندان که دُرّ و لعل را در سلک می سنقند
نمی يابد نشان شان تهی بازار از اوشان است
شده بی بهره از باب هنر پسماندگان شان را
کنون آهنگران را شور بر دُکان ايشان اَست

(13)

وجن مَ وينجهار! پاٽيت جي پرکڻا،
ڪنير پايو اکين ۾، لهن سيڪنهن سار،
موتيءَ جي مزاج جو، قر منجهه ڪنار،
صرافنئون ڏار، ماڻڪ ملاحظو ٿئي.

مبادا تا هنر مُندان، رخ از بازار برتابند
که دُرّو لعل را در شيشه ديده امقان گيرند
مزاج نيک وبد را در نگاه شان شود واضح
ندارد معنی آن چيزی ، کناره چون ازو گيرند

(14)

تا صراف سُڄن، پاڻ ڪوٺائين جوهري،
ماڻڪ ڪري مُٺ ۾، وانءُ وٺي وٽ تن،
سندس تي سيّد چئي، کهڙو قدر ڪن،
پاٿيٺ ئي پرکين، ڪ ڪنچل گڏين ڪچ سين.

هنر مندان چه آرايند در بارار دکّان را
تو درو لعل را در کف نهاده او بکُوىءِ شان
به در آيند يا زر را بيامـيزند با چيزى
مدار قدر بر ايشان مگر دان رخ زِسُوىءِ شان

(15)

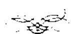
امـل اسـاري پـئـي، پـوري پڳـيءِ جـت،
کـهـ نـہ رُنـيءِ تـت، ڀـئـي اڌ هـٿ کـري.

تُو دُرِّ بی بها را چون دو نیم از دستِ خـود کـردی
تـو در گـریـه نـیـنـقـادی چـرا بـر داشـتـه آن را
خطای چون شود صادر، بمان دم حوصلـه بـایـد
خطای دست آمدت چیزی مکن تو کاسـتـه آن را

(16)

امـل اسـاري پـئـي، پـوري پڳـيءِ جـئـيـن،
وانءُ صـرافـن سـيـنءَ، ڀـئـي اڌ هـٿ کـري.

بـیـا بـرد ار دُرِّ بـی بـهـا را کـو شـکـسـتـه شـد
برد نردیک صرافان، که ایشان چاره گر هـسـتـنـد
کنند آنان درست این را شکسته مـی شـود سـالـم
کرشمه بین تو ایشان را، هز مندان اگـر هـسـتـنـد

(17)

ماٺڪُ، منڌ هٿان، پيتيءَ ۾ پرزا ٿيو،
سچو تان، سيُّد چئي، لهي لک سوا،
پگي پچاٽا، پدمان پري ٿيو.

چو دراز دستِ دوشيزه شکسته شد به صندوقش
تُونداری که آن درخانه و بازار ناکاره
چو سالم بود نرخش برتر از لکّ انیک آن کمتر
نشد یکبار ناکاره، ولی صد بار ناکاره

(18)

جتي ماڻڪ ماڳ، تتي چورن تکيو،
سنئون تن سياڳ، امل جن اوباهيو.

درآن جایءِ که دُرّ بی بها را داشته آید
یقین دانی بر آنجا تَکیه دُزدان بخواهد بود
مگر بعضی زمردم خوش نصیب و کامران باشند
که دُرّ اندر کفِ شان، ضائع از ایشان نخواهد بود

(19)

چور ايو ايئن چوءِ، تہ آئون اهوئي آهيان،
جي سي اکين هوءِ، تہ لڪئي ڪي ڪونہ لهي.

درآنجا نعره ی ءِ دزد آست و اينجا مسکن او شد
بمی گويد کسی باشد که در لحظه مرا گيرد
مگر صد مرد مان را نيز دزد اندر نظر نايد
چو دزد اندر نظر در پرده، کے اورا فرا گيرد

وائي

جاڳو يارا! جيڏيون! پاڻ پرنجي،
جاڳو جوشان، جيڏيون! پاڻ پرنجي،
هلندي حبيبن ڏي، ويلو وچ نہ ڪجي،
متان اهس اُسري، پتنگ جيئن پئجي،
عرض احوال ان ڪي، چڱيءَ پت چئجي،
ڪري نياز نڪٽو، واحد ڏي ورجي،
آهي موت مڙن تي، ڳوڙيون ڪيو ڳجي،
اجل ايندءِ اوچتو، جو سدا تو سُجي،

اڳيان اونداهيءَ جو، سمر ساڻ ڪجي،
ڪڻ تون قوت قبر جو، گهٽو تو گهرجي،
آگو عيب اواهنجا، ڍڪيا ڳجهه ٻُجهي،
جيڪي وهي وجود ۾، صاحب سو سمجهي،
ڍڄي ڍاءَ ڏٽيءَ جي، جيڪو پئي پڇي،
امن آهي ان ڪي، جو منجهه الله اُجهي.

بیدار شوید ای ہمد وشان! ای ہمد وشان بیدار شوید
از خواب گران باجوش جوان! باجوش جوان بیدار شوید
چون عزم وصال یار شود در راه نباید درماندن
برجلوه یِ یار چو پروانه شد فرض به عاشق جان دادن
جان نذر کنان ای دل بازان باتاب وتوان بیدار شوید
ہر سوز وگداز که دل دارد بهتر که به یار بیان گردد
از عجز رُجوع به دوست شدن تاجذبه یِ شوق جوان گردد
ہر طرح چنین بر طهر چنان ای زنده دلان بیدار شوید
مرگ است مہیب وجان فرسا چون رعد فروشان برہمگان
ہشیار که ناگه دام کشد صیاد اجل پیدا و نہان
در زیست به سعی دل بسته ای دیده وران بیدار شوید
تاریک سفر چون پیش آید زان پیش برائش زاد سفر
سامان نجات عذاب لحد بایست مہیا شام وسحر
با رحمت ربّ ای ره گذ ران بر راه روان بیدار شوید
ہر عیب که دراخفا است ازان آگاه خدایِ ما باشد

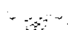
رازی که نهان در گوشه یِٔ دل آن راز بخوبی مـی دانـد
خود را بشنا سیدی اوراہم ای ہم نفسان بیدار شـویـد
شد واجب ولازم بنـده را از خـوف خـدا لـر زیـده بـود
حتیٰ که ز مہر مالک خود از رنـج و بـلا مـامـون شـود
آلام ومصائب سر کرده ای سـربـازان بـیـدار شـویـد

داستان پنجون   فصل پنجم

(1)

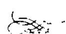
مون تي چيءِ ڪانڌ! پُتي ياڙ مَر مڪڙي
سڙهه پراڻا پاند، لهريون سهي لڳنديون

بتو اصرار مى كردم، حذر از كشتى كهنه
كه بر دريا ز موج اند كه اندر لرزه مى آيد
به بين تا بادبان بوسيده، كشتى كى شود قابو
كسى كو اعتماد ش مى كند بى بهره مى آيد

(2)

لهرين ليڪو ناهه ڪو، جت ڪپر ڪن ڪارا،
آڇاڙا عميق جا، اڇن اوپارا،
اتي اسارا، وير وڙهندءِ ويسرا.

بدريا موج در موج است، بهم مد و جزر از بس
مخالف تا موافق سمت آب آماده‌ءِ جنگ است
در اين ہنگام اى نادان، بتو دريا بيا و يزد
تو در خواب گران رفتى، كنون كار تو شد تنگ است

(3)

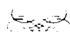
ويـر وڙ هـنـدءِ ويسـرا! اتـي تـوهه طـلـب،
سـائـر ڪـنـهـن سـبـب، ڪـالـهه نـه وِڏءِ ڪُن ۾.

دوباره ہم در آویزد بہ تو گرداب فکرش کن
گذر از خواب برخیزد بکوش امروز ای غافل
تو دیر وز اتفاقاً از تلاطم باز گردیدی
دگر ہمت بہ محنت تا شوی پیروز ای غافل

(4)

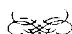
ڪـالـهه وِڏائـيـن ڪُـن ۾، جـاڏا جـنـگ جـهـاز،
تـنـهـنـجـي اچ تـراز، آهـي آر اکـيـن ۾.

چنان دیروز در چشمک، سفینه غرق دریا شد
نشانی نیست ہیچ ازوی، ولی گرداب موجود است
کنون نوبت بتو خواہد رسید ای ناخدا لاشک
مشو غافل که خصم تو بجا بیتاب موجود است

(5)

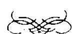
آهـي آر اڪيـن ۾، نـاڪـئـا ڪـج نـگـاهه
وڏا ٻـيـڙا ٻـوڙيـا، سـائـر ڏيـئـي سـاهه
ملاحظو ملاح، ڪج ڪو انهيءَ ڪُن جو.

مقابل هست گرداب ای جهاندیده نگاهش کن
که کشتی وسفینه را همین غرقاب گرداند
تو ملاح وجهاندیده، جوان همت به کار خود
کنی گر هوش، نامکن ترا گرداب گرداند

(6)

مُلاحظو مهراڻ جو، مور مَ لاهه منـاءُ،
سامونڊي سنيال ڪي، سمهڻ آيئـ ساءُ،
جاڳي جر متاءُ، تاري وانءُ تراز ڪي.

ملاحظه می کُن ای ملاح! تو دریایءِ مهران را
اگر خفتی بزیر افتی، نمانی نا خدا بشنو!
بشو بیدار تا کشتی رسانی بر سرِ ساحل
وگرنه غصوب خواهی شد به ورطه بی صدا بشنو!

(7)

تاري وانءُ تراز کي، منجهان موج ملاح!
دانهون ڪن درياهه جون، اونهي جاه آگاهه،
سونهن جي صلاح، وٽ تہ وير لنگهي وڃين.

بساحل بر تو کشتی از میان موج ای ملاح!
جوان بمت اگر ہستی ترا کاوش چنین باشد
عمق آگاه می زارند دریا پُر خطر گشته
بیا بر رهبری شان که خیریت دراین باشد

(8)

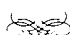
سونهان سُڌيون ڏين، هن ديواني درياهه جون،
ڪوڙ اوڏائي ڪينڪي، رڳو سچ سودين،
عجز جو اڌ رات کي، وَکر وهائين،
سات نباهيو نين، ثابت انهيءَ سير مان.

عمق آگاه دانایان، تمنا این چُنین دارند
که بردریای دیوانه بیارایند کشتی را
نمی دانند کذب ایشان که دل با صدق بسته اند
وفا داران به عجز وعشق می را نند کشتی را

(9)

ثابت لنگھيا سير، لھرين لوڏيا کينکي
وڃي پھتا پار کي نِرتئون منجھان نير
ماءُ! پھتا مير، پار لنگھيائون پاڄھ سين.

گذشتند از تلاطم باسلامت رفته ملاحان
عبور از آب کرده بر سر ساحل بياسودند
به بين چون کامياب وکامران گشتند آخرکار
به گام بمت و محنت شده مائل بياسودند

(10)

تون ويسرو وير! ساٿين سنبت پنڌ جي
جوڙي جنگ جھاز کي، کوڏ هٽائج کير
وھي وڻجارن جي بندر ڏانھن بھير
گھر تنين جي کير، جن لاڳيدار لنگھائيا

تو در غفلت مگر آمادهٔ سفر اند ہمراہان
سفينه را مهيا ساز تا وقتی به کار آيد
ہمه بازارگان امروز بر بندر بہم گشته
تو شامل شو به آنان تا که نفعت در شمار آيد

(11)

قرقل، قوتا، پارچا، پاٽيت پاتائون،
ڪوئيون قيمت سنديون، تر ۾ تاڪيائون،
لاهن منجهه لطيف چئي، ٻيڙا ٻڌائُون،
نذر نبي ڄام جو، چڙهندي چيائون،
جي ڇوهي ڇوڙيائون، سي ٻيڙيون رکين ٻاجهه سين!

همه سامان را اندر سفينه داشته آمد
واورا ريسمان بسته بجا کردند ملاحان
دراول نذرداده بعد ازان جمله روان گشتند
الٰهی! در امان داری، جوان کردند ملاحان

(12)

وڃڻ جان ويهي، جر پلئو پائيان،
تڙ ٻيڙا، گهر سپرين، اوسهه اي ٻيئي،
جيئن وڻجارو سين وکرين، سرها سيئي،
حرمت سانءِ حبيب جي، سُونگيا نه سيئي،
پاٽهن او پيهي، ڪنڌ ڪيڙائو آئيا.

دعامی خواهم از پروردگار و پاسدار خود
بخير و عافيت درخانه باز آيند ملاحان

سـلامـت دار سـامـانِ سـفـر بـازارگـان را هـم
همـه خورسند باشند و بـه غـم نـايـنـد مـلاحـان

وائي

عُـمر سـپ عـبث، ويـل وڃـايـم،
وقت وڃـايـم پـانهـنجا!
ويـتـي لـکـيـو لـوڙيـان، جـيـکـي کَـيـڙو مَسُ،
اچـــي ايـــاڳـيـــن کـــي راســـخ راهہ ۾ رس،
حال منهنجو ههڙو جهڙو، تـان تـون پـريـم پـس،
قـلـب جـو کـارو تـيـو، کـاتـب! لاهـيـن کـس.

تمام اين عُمر من برباد رفـتـه اى مـجـيـب مـن
مـحـبِّ مـن!
نوشته هرچه بود آن ثابـت آمـد بـر نصـيـب مـن
مـحـبِّ مـن!
سـراپـا آرزو گشـتـم کـه آيـد آن عـجـيـب مـن
مـحـبِّ مـن!
بيابين حال ناگفتـه کـه مـن دارم حـبـيـب مـن
مـحـبِّ مَـن!
سياه اين قلب من، محتاج صيقل شد مجيب من
مـحـبِّ مَـن!

داستان ڇهون فصل ششم

(1)

تانگهي ۾ تاڙي، ٻڌ پنهنجو ترهو،
اونهيءَ ۾ آڙي، ڪونہ ڏينداءِ ڪو ٻيو.

بيا در جاله بر دريا چون آب تنک يابی
چوآب اندر کمی آيد، عبورش سهل تر باشد
مگر دريا چُو بر اوج آمد و موجش فراوان شد
مددگارت نخواہد ماند، جهت بی اثر باشد

(2)

تارو تريو وچن، نِنديا وڏا واهڙا،
هي پراتارن، جئن ڳرا مٿن مولهيا.

شناور را عبور آسان ز آب بيش وکم باشد
برآب آن ہمچو سرنمک پر فشان گشته روان گردد
شناور نيست کو درآب تا حدی به تنگ آيد
که جامه برسرش بسته چو سنگ آن دم گران گردد

(3)

ڏوري لَــهُ ڏاتــار، جــم وهــيــن ويســرو!
هڪيو هوئج هوشيار، ڪنوڻ ڪنونديءِ اوچتي.

بیا اندر تلاش او که مطلوبِ جهان است آن
مباش ایمن که مشکلها ازو آسان می گردند
تُرا ہشیار باید ماند از برق تپان هر دم
که ازوی آشیان و آستان ویران می گردند

(4)

سُتين ڪهڙيءَ سار، وڄ ڪنونديءِ ويسرا،
تو جيڏا تو يار، لهرين لهوارا ڪيا.

چنان خفتی تو در غفلت که ہر اندیشه رفت از تو
فراموشیدی ای نادان که ناگه برق درآید
ہمه یارانِ تو قبل از تو در امواج گم گشتند
نماند هیچ باقی چون صدایءِ مرگ برآید

(5)

سُتين سنجهيئي، وچ ڪِنوندءِ ويسرا،
وار وري ويئي، اَسارن تان اوچتي.

تو خفتی در عشا نادان! ندانستی که برق آید
چو برق آید نماند هیچ چیزی را نشان باقی
بمانده هر که غافل از جهان زائل شده رفت آن
که غفلت باعثِ زحمت بمانده کے ازان باقی

(6)

ڪنوڻ ڪنوايو، ايئي نند نياڳ جي،
جنين نہ پئو پانيو، ڪري توائي تن ڪي.

تو در خوابِ گران، ناگاه بر تو برق نازل شد
نصیبِ تو نه شد بیدار، کارت شد تمام آخر
نترسد هر که از برق وبلایِ ناگهان درزیست
بماند در جهان ای کاش! بی نیل و مرام آخر

(7)

سامُونڊي تو سنبھين، ساڄو جھل سُڪاڻ،
لڳي واءُ وڏاندرو، منجھائي مھراڻ،
جنين ياتيو ياڻ، ڪري توائي تن ڪي.

مترس از موج اگر تو، واقعی ہستی جہاندیدہ
شود قابو ز کشتی ، چنان بر گیر سُکّان را
چو باد تند و تر خیزد، شود دریایِ مہران تنگ
بیند ازد بہ گرداب عاقبت خود بین انسان را

(8)

نڪو سڪ نڪتين، نہ ويساند نئين،
جيڪا اچي سامھين، پانئين سا سنئين،
موڙي ڪوھ مئين جيئن سڄيون راتيون سُمھين.

قرار اندر کہہ ومہہ نے، ہمہ در گردش افتادہ
در این عالم تو دیدی ہرچہ بروی اکتفا کردی
تو ئی نادان کہ از انبار اندک راپذیرفتی
متاع توز تو رفتہ بہ غفلت انتہا کردی

(9)

اهـڪـي راهہ الله جـي، اهـڪـي، اهـڪـيءَ يـت،
هـو جـي ڏهـائـي ڏيـهہ جا، تـن پـڻ مـوڙهـي مـت،
آچـاڙان اُبـت، گـهـڙج گـهـائـي نـيـنـهـن سـيـن.

بـدان راهِ خـدا دشـوار از پـنـدار انـسـان اسـت
کـه مـردانِ زمـانـه نـيـز ازو لـرزه بـر انـدام انـد
گر آئی تو باین راه ای جوان همـت بـه عـشـق آئـی
مگر از سمت دیگر ز آنکه این از عشق احـکـام انـد

(10)

مَ ڪـي هـيـج مَ هـوج، تـرس مَ تـاڻ جـهـاز ڪـي،
چـئـو ڪـلـمـو مُـحـمّـد تـي، تـہ اُگـيـان اچـئـي اوج،
سهڪيءَ يت سپوجهہ، تنهنجي مر ڪي ڍڪي مڪڙي.

مکن تشویش و تاخیر ای جهاندیـده مشـو کـاهـل
بخوانده کلمـه طـیـب، روان کـن زود کشـتـی را
روان کـن رود کشـتـی را، ازیـن انـدیشـه کـامـل
به مکه می رود کشتی، نه بینی صعب وسختـی را

(11)

تـن ۾ تـراز تـوھ جـي، گـھـٽـو لـھ گـھـوري،
ادب ۽ اخــلاص جــا، ســڙھ ٻــڌج ســوري،
وكـر ويـنـتـيـن جـو، تـنـھـن ۾ پـاءِ تـوري،
تـہ عَـدنـئـون اوري، تـنـھـنـجـو تـوائـي نـہ تـئـي.

بیا اا باطن خود کـن، تـلاش عشـقِ حـقـیـقـی را
ادب اخـلاص را ہـمـوار ساز انـدر جـهـانِ خـود
چنان گر کشتی عشق ای جـوان آراسـتـه کـردی
نه بنیی در مسافت تا بـه سـاحـل تُـو زیـان خـود

(12)

تــوٽــي تــوائــي، تــوءِ تــنــھــنــجــو آســرو،
سڄڻ ڳـر لائـي، كـيـريـون ڏيـنـديـس جـيـڏيـيـن.

تُوئی ناخوش اگر از من منم خـوش جـان مـن از تـو
مـرا امـیـد وصـل تُـسـت، تـا روز جـزا بـاشـد
چنان روز آید و آن خـواهـد آمـد در نصـیـب مـن
که در آغوش من آئـی، جـهـان بـروی گـوا بـاشـد

(13)

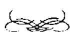
ويــهـ تــون وســاري، چــنـڊا جــي چُـلــڻ جـا،
جو لک لهريون ڏي، ڪرساڃاهه تنهن سمنڊ سين.

گزراز آب افشاندن، که جامـه تـر کـنـنـد تـا دم
دُزد چون باد ازوی خُشک گشته بـی نشـان گـردد
شناسائی به دریا کن که این شـایـان شـانِ تسـت
که امواجش بدیده، دیده ء و دل شـادمـان گـردد

(14)

سـمـنـڊ جـي سـيـويـن، تـنـيـن مـاڻـڪ ميـڙيـا،
ڇـلـر جـي ڇـوئـيـن، تـن سـانـڪـو ٿـاءِ سـتـيـون.

به دریا هر که رفته هر چه جویـد آن بـه دسـت آرد
نـمـی مـانـد نـهـان زنـهـار دُرّ بـی بـهـا ازوی
مگرآنکس که بر ساحل شده در گـنـده آگـنـده
نیا بـد جـز خـذف چـیـزی خسـاره مـاسـوا ازوی

وائي

هي جي، هو جي لَڪ
مون ماريندا لَڪ!
ياوالي! ڪيچ نہ اوڏيءَ چڪ،
مون ماريندا لڪ!
انت نہ ڏجي عام ڪي، لوڪان ڪجي لڪ،
مون ماريندا لڪ!
پاڙ ۾ پاريون ڪري، نينهن وهائجي نِڪ!
مون ماريندا لَڪ!

خداوندا! امان خواهم، ازين دره ازان دره!
که مرگ آرد برایِ من، چنین دچنان دره!
نشانی نیست منزل را، مگر اندر تگ وتازم!
که پا می سالم ونالم، براین دره برآن دره!
نمی شاید بیان کردن، به کس رازِ نهفته را
همی باید به صبر آماده، باشد دل بسان دره!
در اول اشکباری، بعد ازان سیلاب بحر عشق
که تا باشد گواه ما، همیں دره، همان دره!

وائي

وهلي وانءَ مَر وهامي رهه رات رائيندس پرينءَ کي.
شمع ٿيـنـديس شب ۾، ان خـوشيءَ کان ڪامي.
بـابـوئـن سنڌي بـاهه جئن، ٻـران شال اُجـهـامـي.
پـرت جا پيـتمر جي، سا ڪيـن پـروڙي عـامـي.
مـونـڪـي مـون پـريـن جـو آهـي درد دوامـي.
آهيـان يـار سيـد جـو، ڪـانـه رهـي ڪـا خـامي.
هو جا لـنئو لطيف چئي، مـونـکي آهه مدامي.
روشن ٿيان رُجن ۾، جي هئان لـنـوانـهـيءَ لامي.
ڪاري سا قيام نـئين، هـوت جـنـهـن جـو حـامي.
آيمر تنهن لوڪ سان، جيسين مان چوپن سامي.

(نوٽ هي وائي فارسي ترجمي سميت سر ڪنيات جي پهرين داستان جي پڇاري ۾ ڏيٺي آهي.)

بشو آہستہ آہستـه خـرامـان ای شـبِ گـذران
کنم دلـدار را تـا ديـر مـهـمـان ای شـبِ گـذران
اگر اين مُدعایِ من، بـه مـهـر تـو قـبـول افـتـد
بسوزم از خوشی چون شمع سوزان ای شـبِ گـذران
مـثـالِ آتـش آزاد گـان روش شـدن خـواہـم
شوم سـردو دوبـاره ہـم فـروزان ای شـبِ گـذران
ندا د ہر کس احساس وفـا چـنـدان کـه مـن دارم

غم جانـان مـرا دائـم بـه دوران ای شـبِ گـذران
منم در سایه یءِ سیّد، شدم کامل لـطـیـف ازوی
مرا دردِ مُحبت راسـت بـر جـان ای شـبِ گـذران
شـوم از عشـق روشــن، روشـنـی انـدر سـراب آرم
کنم هـر تـیـره را از سـوزِ تـابـان ای شـبِ گـذران
شفاعت گر کند آن شاه شـابـان بـاسـیـهـکـاران
نجات شان شود در حشـر آسـان ای شـبِ گـذران
به حکم شائگان مائل به عالمیان هـمـی بـاشـم
مـنـم آمـاده بـر ارشـادِ ایشـان ای شـبِ گـذران

سُر سسئي آبري   سرود سسئی آبری

فصل يارهون   فصل یازدہم

(1)

ڪن تي ڪيچين ڪچيو، ڪچ نتا ڪچن،
اشارتون اُن جون، سڪو تان سجهن،
وتان ويهي تن، سڻ تہ سوز پرائيين.

بیا با گوش دل بشنو، که راز افشا بخواهد شد
چنان افشا بخواہد شد، که گوئی هیچ افشا نیست
اشارت از سکوت یار باید گشت حس انیک
برو در گوشه اش بنشین و پندارش که اخفا نیست

(2)

سُڻ تہ سوز پرائيين، آءُ چيائون اڄ،
ٻولي ٻي نہ سگھيا "پاٽا" چوندءِ "يج"،
واڄي وَٽ مَوج، ٻُڌ تہ ٻيائي لهي.

بیا دریاب سوز دل، شوی تا بهره ور ازوی
ترا تنها ز تو کرده، کند یار آشنا با خود

نمی شاید کنی چون و چرا، با جان جان آن دم
دوئی رلر دور ترگردان که نفع آری بجا با خود

(3)

ٻُـڌ تـہ ٻـيـائـي لـهـي، آئـون ات نـہ آهہ،
ڪِڇڻ ڪنڌي لاهہ، ڪن تي ڪيچين ڪڇيو.

بیا در گوشه وبشنو، بگوش دل که می گویند
دوئی را نیست جا این جا، نه جای من بجا یابی
گریز از تاب گویائی، که واجب مهر خاموشی
بیا دامن کشاده تا برابر مدحا یابی

(4)

ڪن تي ڪيچين ڪڇيو، ڪڇ مَ ڪُڇيائون،
رهي نہ رتيءَ جيتري، انين وٽ آئون،
وڍي وڍائون، هو جو وڻ هئڻ جو.

بیا بشنو بگوش دل که اظهارش بظاهر نیست
عیان آثار ما و من نخواهی یافت نزدِ شان
درخت بود را از بیخ وبن یکسر بر آورده
نه بینی سایه ای ما و من ای جانم به گردِ شان

(5)

ڪڏهن پئجي ڪن تي، ڪڏهن تيجي وات،
ڪڏهن تيجي ڪات، ڪڏهن تيجي ٻڪرو.

بگاهی باش چون گوش و بگاهی چون دهان می باش
بشوی آگاه تا اینسان ز اسرار و رموز ای دوست
دمی بزغاله باید شد چون کارد باید ماند
ازین اعجاب در آخر دریابی کنوز ای دوست

(6)

ڪتارو ۽ ڪوس، اڳڻ آريءَ ڄام جي،
ڏيت آهي دوس، مارڳ ۾ مين جي.

بصحن دوست بست آماده خنجر نیز قتل ای جان
بلی ساده دل آن لیکن بشغل خویش مشاق است
بمیلانِ محبت هر که آید بگذرد از جان
که رسمِ خون بها مخصوص در تقدیر عُشّاق است

(7)

ڪا مون مُڇيجاهه گهٽيون گهر جن اوتيا،
هي وڻ نہ لهنداهہ، هو وڻ اوڏا هين گهٽا.

بكن آماده چوب گز توی اشتر سوار اکنون
که دورانِ سفر این رخت اندر زیست درکار است
مگر بعد از حیات این را، نماند حاجت چندان
که آن جا این ہمه سامان سرِ میدان بسیار است

(8)

اکيون لَٽ اوراٿيون، ڪنهن پر ڪريان پير،
لٽ لاهيندو ڪير، مون جيهي معذور کي.

بخاک آلوده چشمِ من، کجا یابم نشان پا
کجا یابم نشان پا که بس ناچار و معذورم
کدام است آن که خاک ازچشم من معدوم گرداند
نگاه من نمانده سالم و فی صاف مجبورم

(9)

اکيون آريءَ ڇام جُون، انڌيءَ سين آهين،
هو جي وڻ وندر جا، سي مون سونهائين،
ڏسيو ڏيکارين، پيشاني پُنهونءَ جي.

نگاه من گرفته روشنی از دیدهٔ جانان
بنورش جاده پیمایم مرا بینا همی دارد
درختانِ دیار دوست می بنماید از دوری
جبینِ یار را در دیده ام افشا همی دارد

(10)

اکيون آري ڇام جون، آهِن انڌيءَ ساڻ،
پسي کنديون پاڻ، پيشاني پرينءَ جي.

بجا چشمِ دل آرایم بمن هر جا مددگار اند
دلم از نور شان رخشنده ہمچون ماه از مہر است
مرا آراستنند ای دوست از تابِ جبینِ یار
بسی خور سندم از منم چون روادِ بحر است

(11)

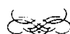
سڏ م ڪر سڏن ريءَ، هلڻ م رِءَ مَ هل،
جلڻ رءَ جل، رُئڻ رءَ متان رُئين.

شود تا حُکم ازان صادر، بمان اندر حدودِ خود
نباید لب کشودن نی قدم برداشتن باید
مسوز اندر خیال خود مکن گریه به حال خویش
ترا در اختیار یار خود را داشتن باید

(12)

لڳندي لڪن سين، آءٌ مران جي اينءَ،
ماءُ منهنجي نيهن، تہ ڪرلائون لڏيون.

میان لُکّها در جست وجویِ یار اگر مُردم
چنان پندارم ای مادر رسیدم بر سر منزل
رسیدم بر سر منزل وصالِ دوست حاصل شد
بجا پندارم ای مادر! رسیدم بر سرِ منزل

وائي

دردُ مـئـيءَ جـي جـا دارُون وو!
مـوت سپاجـها سُپـريـن
مـون لڳـيـون مـون وسـهـو، مـحـبـت جـون مـارون
مائٽنئان مون سين گهٽا، ڪُسڻ ڪيا ڪارون
سکن مون سين ڪين ڪئو، سورن لڌيم سارون
منهنجون شهر ڀنڀور ۾، پلپل پون پچارون
اديون عبداللطيف چئي، لڳيم تن اندر تارون

بـيـاد اُروىءِ دردِ مـن، بـيـا اى مـهـربـان مـن!
مصائب از محبت مى كنـد بـرداشـت جـانِ مـن
بـيـا اى مـهـربـانِ مـن!
رسـيـد آزار از خـويشـان بـه حـال نـاتـوانِ مـن!
بـيـا اى مـهـربـان مـن!
نشد حاصل ز عيش اما بشد غم حـرز جـانِ مَـن
بـيـا اى مـهـربـان مـن!
بشـهـرم بـر زبـان خـلـق بـر دم داسـتـانِ مَـن
بـيـا اى مـهـربـانِ مـن!
لطيف اى جان بمى گويد به عشق آويخت جانِ من

فصل يارهون   فصل دوازہم

(1)

اتيو ۽ اتياڪ، ڪالهوڪا ڪاڏي ڳيو؟
ويو جاڳائي جيڏيون، برهه هي بيباڪ،
چُرقر ڪاري چاڪ، سُور سمهاري ڪينڪي!

ازین برخاسته رفت آن کُجا بعدش نمی دانم
مرا بیدار کرده درجهان درد و غم انداخت
نمی خواہم نمی یابم قرار جان ز سوزِ عشق
که این سوزم نظام زندگانی را بهم انداخت

(2)

سَنڌيون سُور ڪرين، هڏ پڻ ڏکن هوت لئي،
پرين جي پاڻ ڏنا،سي ستي سڪ نه ڏين،
جي ماڙهن ڪي مارين، تن سورن ڪي سڏ ڪريان.

تنم آزرده شد نیز استخدانم گشت آزرده
مرا آزار از جانان کجا اندر قرار آیم
بیاد آوردم آن دردی که مرگ انجام می باشد
شود تا از کمند زیست آسانی در قرار آیم

(3)

صدا اوڏمر سُور جي، اڱيان ڪوهياري،
جو نجس نڪاري، سو پنهون وڏمر پانڌ ۾.

صدایِ درد دارم بر درجانان که بشنوده
مرا در سایه ای خود همچو خویشان در امان آورد
منم پاکیزه چون دُرّ وگهر اکنون ز مهرِاو
وسیله بی وسیله را نصیبم درمیان آورد

(4)

جان ساماٽئين سَسُئي! تان ويس وڙن جو ڪر،
لاهي لڄ لطيف چئي، تي بيگارياٽيءَ بَر،
تہ ويندي پوئي وَر، اڱيان هوت حضور ۾.

قدم اندر سرایِ عشق چون بنهادی ای جانم
ردائی شرم را بر درد از رخ تابه تاب آئی
سر انجام این چنین آدابِ عشق از شوق باید داد
که بس فرحان و شادان از حضورش چون سحاب آئی

(5)

سسئي کي سڏ تيو، اسان اولاڻو،
پنڌ نہ پڇاڻو، اڻ ڪوئي ڪانہ ڪري.

صد از بارگاه دوست آمد مشکل آسان شد
روان شد ہر که او را منزل مقصود حاصل شد
ندانی سہل مشکل را گداز جانان صدا نايد
ہمين نعمت نصيب او که سوی دوت مائل شد

(6)

پَسو پرايں سورن آڏي سسئي،
پرايا پنهنجن، وجهن ويچاريءَ تي.

شده بيگانه از خود در غم بيگانگان رفته،
به تشويش آن نمی داند که حال او چه خواہد شد
نشد بيگانگان را هيچ فکرش تا به رحم آنيد
ازين پس ابتلائی شان باد وافر چه خواہد شد

(7)

مُنڊ نہ منجھان تَن، پسي لڪ لڏن جي،
جا پر ڪاھوڙين، سا پر سڪي سسئي.

جوان بمت كجا ممكن ز بيم لكها لرزد
كسى اثناى راه او را نخواهد يافت درمانده
سبق آموخت از محنت كشان بارى به حال خود
كشا كش را پذيرفته به منزل تافت درمانده

(8)

منڊ مَ منھن ويھ، اُيي اُوسر اُس ۾،
تو سيئي سيڻ ڪيا، ڏور جنين جو ڏيھ،
پاڙي پاڙي پيھ، وت پڇندي پرينءَ ڪي.

ترا در سايه آرا ميدان اتمى جانم نمى شايد
بيا در تابش خورشيد و كوش اندر منالِ يار
تو در فكر و فراق او كه بر دورى دلاىءِ او
بيا كن جستجوىءِ او كه دريابى وصالِ يار

(9)

ٻيلي ناهه ڀنيور ۾، تنهن سسئي جو سهي
ڏمر ڏيرن من ۾، ڪنا ائين ڪهي،
لنگهائي لطيف چئي، ڪٽج ڄام ڪهي،
هي معذور هڏ مُئي، تو ڪامل وڃ م ڪيڏهين.

بشهرِ تُو اجنبی هستم، آن مدد گاری نمی یابد
امالم ده به مهر خود که آزرده ز خویشان است
ہمین گم کرده راه و خویشتن را نیز گم کرده
پناہی نیست معذور ستائش پریشان است

(10)

اولاڪن اچي، معذور تي مارو ڪيو،
متان وَرُ و سارئين، منجهان ڪُر ڪچي،
لاهي لاڳاپا لنگهه تون، سيٽن ڏانهن سچي،
منجهان راهه رچي، تيندين لعل لطيف چئي.

مرا اندوه گردا گرد، ناگه در گرفت آورد
مبادا تو فراموشی که ہستم کمتر ای جانان
ہمی خواہم که تنها رسم و راه من به تو باشد
شوی در کنار خوش نصیب و خوشتر ای جانان

وائي

اڄ سڄڻ گهر آيم جيڏيون
الله اميدون پڄايم ايڏيون
پيرن فقيرن پونديس پيرين
كيم سكائون جن سان كيڏيون
اڄ سڄڻ گهر آيم جيڏدون
الله اميدون پڄايم ايڏيون

بحمد الله كه يار امروز مهمان شد
اميدم بعد از مدت بپايان شد
تواضع هست لازم پير و مرشد را
دعايش مورد اين لطف و احسان شد
بحمد الله كه يار امروز مهمان شد
اميدم بعد از مدت بپايان شد

وائي

نـنـنڊ نـ ڪـر نـمـاڻـي، ويـنـدءِ عـمـر وهـاڻـي
اوڪـا پـنـڌ پـهـاڙ جـا، جـتـي ان نـ پـاڻـي
تِـڪـي سير سمـنـڊ جـي، تـنـهـنـجـي ٻيـڙي پـراڻـي
اديون عبداللطيف چئي، سيّد ٿـيـنـدم سـاٿـي.

گزر از خواب ای نادان، مبادا آنچنان گردد
که تو در غار غفلت غرق وعمرت رایگان گردد
مباش ایمن که ناگه کوهسار اندر سفر آید
بگو آن جامیّسر از کجایت آب وفان گردد
یکایک تیز و تند امواج بحر آیند گردِ تو
ترا این کشتی کهنه چه کار آید زیان گردد
مشو مایوس ای عبدا للطیف مدت سیّد،
که اندر پیروی اش مشکل آسان بیگمان گردد

وائي

ويجهي وندر جن وٽن
اي اوڏي آيس، چان پرين جي پيچري
جي تو اوڏا ڀانئيا، سي ڏونگر ڏور ڏسن
مدي نہ هين من ۾، تہ ڪيچان ڪوهہ اچن
مرڻ منهنجي ڪي ڪيو، هي پهہ ڀاروچن
سونهن سگر تئين، منهن معذورن
وندر وائي جا وهي، مونکي ساند سان
آٿي ٻڌا اوتئين، موتي ڪي من
لاتائون لطيف چئي، لڏون سر لکن

قريب آمد به من آخر ديار دوست
کنون خواهم رسيد اندر کنار دوست

ابيات متفرقہ

تري يڳي ڪنگري، تلها ڦيرا ڏي
آٿي نکي ني تہ بہ وجي سلهاڙي سات سان

تماشا کن سبوچه تـه شـکـسـتـه را بـر آبِ چـاه
که اندر چوب و رسّه ہست وابستـه بـه اہـل خـود
به گرد چرخه می گردد بخویشان چون وفاکیشـان
تہی از آب شد تاہـم روان بـیـنـی بـه رحـل خـود

نظم

نـوازد نـا تـوانـان را کـریـم وکـامـگـار از خـود
وسیله بـی وسـیـلـه را شـود آن پـاسـدار از خـود
برآ ورد از نشیب خاک مشت خـاک و در لـمـحـه
وجـود آدم ازوی خـلـق سـازد کـرد گـار از خـود
بہانه نیست واجب در حضـور جـان جـان ہـر گـز
براه راست شو تان آن شـود ہـم سـاز گـار از خـود
کنی عذر از عیوب خویش تا چندان تـو پـیـش او
که آگاه است از نیک وبـدت آن نـامـدار از خـود
کـنـد آبـوده را پـاکـیـزه پـخـتـه خـام را سـازد
ہمه کارش به زیبائش در آرد پخـتـه کـار از خـود
ہمان شد نزد تر بـا تـو، تـو دو ر ازویءِ بـه گـرد او
چرا اورا ہـمـی خـوانـی بـرودر خـیـل یـار از خـود
نـمـی شـایـد تـرا آواره گـریـدن بـه شـهـر و بـر
برو بر در گہش دریاب ازان خـوش روز گـار از خـود
چو مشکل برسر من ناگہان عبداللطـیـف آمـد،
مـرا آواز خـوابـد داد آن دم دسـتـیـار از خـود

سُر رپ   سرود رپ

فصل پهريون   فصل اول

چيتاريان چٽڪن، وساريان نہ وسري،
ويرو تار ڏڪن، سڄڻ ڀڳي هڏ جئن.

اگر يادش کنم، اندر عذاب آيد روانِ من
فرا موشم وگر جان نی نجات از کرب دريا بد
چنانم درد دل گويا، شکسته استخوان در تن
دوايش نی کسی از شرق ونی از غرب دريا بد

تعارف

سُر رِپ   سرود رپ

عاشق جو هينئون گوندر ۾ غرق ٿيو پيو آهي. پرينءَ جي ڦوڙائي ڪيس ماري وڌو آهي، جيئن ملهار جي مند ۾ پٽن تي انيڪ سلا ۽ ٻوٽا اڇيو هيڪاندا ٿين تيئن عاشق جي اندر ۾ بہ فراق جي حالت ۾ اپار غم گڏجيو ٿا پون، عاشق کي هر وقت يار جي جهوري لڳل رهي ٿي. سندس نيڻ سدائين جهڙيالا هوندا آهن. پرينءَ جي سڪ ۾ هن جي اکين مان آب وهيو پيو وهي، سندس رڳون رباب جئان پيون وڄن، يار جي ياد پڳل هڏي جئان هردم ڪيس ڏکو ڏيندي ٿي رهي. جنهن مچ جو سوريندڙ پاڻ ئي پرين هجي، سو ڪٿي ٿو وسامي!

دلِ عاشق غرق به غم جانان می باشد، فراق یار او را نیم مرده می کند۔ مانند موسم باران که ہر جانب سبزه تمام دشت را در آغوش خود می گیرد، در خاطر عاشق نیز چنین غم و اندوه بهم می گردند، عاشق زار را بهر ساعت فکر دلدار دامنگیر می باشد، وچشمش به ہرگاه نم می ماند، رگهای او نظیر رباب سراینده می مانند، درد دل این طهور حس می شود گویا که استخوان شکسته در گوشت وی افتاده است که ازان متواتر به آواز می باشد ۔ آتشی که از دست یار به دل عاشق زود ا فروخته می ماند او را دلگیر کیست که فرو گرداند!

(1)

گوندر ڪيو غرق، ماءُ! منهنجو جندڙو،
ڏکوين مرڪ، مٿي سڳر پنڌڙو.

بجان افتاد اندوهی ازان شبروز می نالم
غریق غم شدم مادر! مپرس از حال زار من
تنم درخستگی تاہم، دلم درسعی وصلِ دوست
روان برجاده ام، تا منزل آید در کنارِ من

(2)

گوندر گڏياس، صحت نيڙيم سڄڻين،
مادر! مارياس، قوڙائي پرينءَ جي.

مرا غم حاصل آمد، عافیت از جان من برشد
مریض عشق گشته، زندگی را در زیان دادم
فراق یار ایا مادر، مرا از خویشتن برده
قرارم گشت لا حاصل عذاب از خود بجان دادم

(3)

گوندر وڏو ور، ماءُ منهنجي جندڙي،
سيگهه اچي هٿ ڏر، ساجن سندم هينئڙي

بجان پيچيد غم برغم نجات ازوی نمی یابم
نجات ازوی نمی یابم چنان پیچیدغم برغم
بیا رِی جان جانانم مسکن کوته تو دست از من
بنه این دست برسینه شود تا نیست غم در غم

(4)

گُوندر هٿ م پير، ورهه منجهين وهٽو،
ڪڙهه ۾ قطارون ڪري، سُورن لايا سير،
مون جئن گهاري ڪير، هيڪلي ريءَ سڄڻين؟

غم اندرجانِ من گردش کند عشقش روان سازد
قطار اندر قطار آلام می گردند سیران هم
چنان شد روزگار من که ناید در نصیبِ کس
رزانم صید تنهائی ازینم قید هجران هم

(5)

اُتــي جــئــن مُــورن، اوپــر ولــهــارن ۾،
سـا پـر گـونـدر كـن، جـي قـوڙائـو سڄـٽـيـن.

چنانی در موسم باران زمیـن را سـبـقـه گـرد آیـد
کـه ذره اش نـمـانـد رسـتـگـار از داروگـیـرِ آن
غم ہجران احاطه می کند اینسـان بـه جـانِ مـن
کجا ممکن کـه یـابـم رسـتـگـاری از حصـیـر آن

(6)

لائـي جـو وئـا، سـو مـنـجـهـيـئـيـن ٿـو مـچ ٻـري
سـو اجـهـامـي ڪـئـا، جـنـيـن سـوريـنـدڙ سـپـريـن.

مرا آتـش بـه جـان داده بـرفـتـهِ از بـرم جـانـان
ہمان آتش ہـنـوز انـدر درونِ مـن فـروزان اسـت
محابی نیسـت دیـگـر را کـه او را بسـرد گـردانـد
ہمان آتش که دست دوست من افروخت درجان است

(7)

ڪُهڻ تہ ڪچائي، سور نہ سانڍڻ جھڙا
اچا نہ آئي، ڏيل منهنجي ڏُک سين.

نه راز از دل برون آيد، نه درد اندر دلم گنجد
بجان اندوه شد افزون، قرارم از کجا آيد
کنون برحالِ من وارد شود شايد غم وافر
ازين ہم سخت تر مشکل به جانِ من بجا آيد

(8)

جئن سو تئيءَ ترو، ڪامي ڪوريءَ وچ ۾
مونکي مون پرين، ڏنو سِڪ سرو
ورجھيٽو ئي پرو، مَر قوڙائو سچٽين.

نظيرِ آن ته تابه که برآتش تپيده شد
تنم اندر تپش مانده به عشق آن نگارِ من
مرا يک جرعه از جامِ محبت دلربا داده
گوارا ارتيش ليکن نه ہجرِ دولتدار من

(9)

ايــريــام انــگــور، ســتــي ســپــريــن جــا
كــايــو كــايــو ســور، لــڇــيــو لــوڇــيــو اُٽــيــان

بشد بیدار اندوہم چوبودم من بخوابیده
قرار آماده گشتن خواستم رفت آن سرور من
کنون لحظه به لحظه درد و اندوه است بالایم
ہمی خیزم ز آزاری که گرد دور از من

(10)

ڳــرن ۾ ڳــرهــيــج، روئــي ڪــج مَ پــڌرا،
تان سوراٽي سهيج، جان لاهيندڙ ڪو لهين.

دلا با ہر کس و ناکس مسکن افشا تو راز دل
مریز از چشم اشک غم که گردد آشکار آن غم
مگر چون غمگسار خویش دریابی برو نزدش
بگو آن را که می خواہی که سازد خوشگوار آن غم

(11)

ڳـر ۾ ڳـجـهـو روءُ، و جـهـ مَ پـريـنءَ ري،
سورن سيـرهـوءُ، هـنـئڙا ڪـم ڪـنـن جئن.

به گريه باش در خفيه مكن اظـهـار غـم بـا كـس
بغير از دوست واجب نيست حال دل بيـان كـردن
سلامت چون كنار برگ نيـلـوفـر بـر آب اى جـان
ترا حفظِ غم جانـان هـمـى بـايـد چـنـان كـردن

(12)

لاهه مَ پـچـاران، سـڪ ۾ سـمـهـ جـنـدڙا
ڪـرجـهـوري ڪـيـٽـان، ڪـالـهـوٽـا اڄ گـهـٽـي.

مرو از يادِ جانان هم مشو خوش خـواب جـانِ مـن
مشو خوش خواب جانِ من مرو از يـاد جـانـان هـم
بـيـا حـاتـم كـنـان در عـالـمِ انـدوه ايـنـك تـو
غم اندروى كه بود امروز وافـر گـيـر بـر جـان هـم

(13)

جهڙي جهانءِ ڪري، مات نہ اچي مون هنئين
سڄڻ سي ساري، هو جنين جو هيرئون

به گریه در گرفته جان گدازد روز و شب پیهم
نیاید درشکیب امروز دل ای دای من چکنم
بیادش جاگزین محبوب که این مانوس بود ازودی
منم دلگیر دامن گیر شد رنج و محن چه کنم

(14)

جهوري جهڄڻ جهانءِ، مُون جنين جي نہ لهي،
آيل! ائين مَ يانءِ، ڪہ آئون جئندي اُن ري.

مرا سوز و گداز و غم که از جانان مُیسّر شد
بمان سوز وگداز و غم مدام آزار جان داده
و لیکن بشنو ای مادر! سوایش زیستن مشکل
نخوابم دور شد از وی اگرچه آزار آن داده

(15)

جاءِ نـ سچـو ڏيـنـهـن، هـيـنـئـڙو اوتـي و ڳ جـئـن،
مون پـريـان سيـن نـيـنـهـن، چـنـڻ ڪـارڻ نـ ڪـيـو.

قرار آماده خاطـر نـيـسـتـم چـون گـلـهءِ اشـتـر
مـدام انـدر تـگ وتـازم، كـجـا آرام جـان گـيـرم
مرا مقصـود وصـلِ يـار بـود امّـا نـه فصـل ازوى
بمى جويـم تسـلـى را مـگـر اورا چـسـان گـيـرم

(16)

پَـل پَـل پـلـيـانـس، پـل نـ رهـي پـريـنءَ ري،
جئن جهوري ڪان جهليانس، جهڄيو تئن جُهري پوي.

بمى كوشم كه باز آيـد دلـم از اشـتـيـاق دوسـت
مگر افسوس ازيـن كـاوش مـراد مـن نـه بـر آيـو
بسى مانـع شـدم او را زبـس مـايـوس درمـانـدم
چـنـان انـدر كشـاكـش روز گـار مـن بسـر آيـو

(17)

ڪڪر منجهہ ڪپار، جُهڙ نيٽئون نہ لَهي،
آچ منهنجي چت ۾، اتا پرين اپار،
آءُ، سڄڻ، لهہ سار، ورهہ ويڙهي آهيان.

ازين من چشم نم دارم، ازان ابر آمده برسر
درونم نيز باريده چنين باران که من دانم
بيارى جان من بنگر مرا تا درچه حالم من
گرفتارم به عشقِ تو چنان چندان من دانم

(18)

مون منجهيئي مينهن، ڪوهہ ڪريندس ڪڪرين،
سرلو سارو ڏينهن، مون پريان جو نہ لهي.

ندارم حاجت باران که من باران به خود دارم
چو من باران به خود دارم، چه خواهم کرد باران را
ہمہ روز است درد وغم به جان ناتوان محکم
نمى آيد دمى اى کاش صبر اين چشم گريان را

(19)

سُتي سنبريوم، ڪوڳڻ ٻاروچن جو
ڪنڌ وهاڻو ڀنو، هريو هٿ تيوم
سڄڻ ياد پيوم، جاڙ جئان تي جيڏيون.

بوقت خفتن آمد ياد چون يک منت ياران
بشد از شدّت جذبات بی قابو دلم بخدا
بچندان اشک باريدم کمتر شد دست و بازويم
نمی دارم خبر از خود، که بی جان می زيم بخدا

(20)

سڄڻ سنبريام، پيم ڪر ڪپار ۾
جهڙي تهڙي حال سين، پرين نہ وسريام
هريا هٿ تيام، نيڻنون نير وهي.

دلم ديوانه در يادش از انم مست و سرگردان
فراموشم کجا اورا، که پيوسته بجان دارم
درآن حالی که می باشم همی مانم به ياد او
به اشک و آه کارِ من که دائم آن چنان دارم

(21)

سنيريو جئان، ڳالهيون پريم تنهنجيون،
ڳڻ ڪيترا ڳڻيان، تنورن متو ناھ ڪو.

به دل راز و نياز تو، مدام آباد مى دارم
توئى بهرم عزيز از جان منم قربان براى تو
كه الباب حيات من ازين سرمايه شد حاصل
كجا اندر شمار آرم همه مهر و وفاىء تو

(22)

جھ سي سنيرجن، سھ تنين سين توريان،
لنو لنو هيٺ وڇن، رڳون ربابن جئن.

چو ياد آن به جبين آيد، دلم در عشق وى افتد
به رقص آيد تنم نغمه سرا گردد خيالِ من
رباب آسا به سوز و ساز آيد برگ جانم
ندارد هيچ آگاهى كسى آن دم ز حالِ من

(23)

چتر رهي نہ چِت، ويٺين واڳيو نہ رهي،
رئيءَ لنجي نِت، هينئڙو واٽ ورک جئن.

نماند خاطرم برجا و نی، بازار عتاب آید
که این نادان و ناکاره زبند آزاد وگمراه است
غبارآلوده گردد عاقبت ولی چون درخت راه
نیاید درنگاه کس نصیبش ننگ برجاه است

(24)

چتر رهي نہ چت، سوران صبر نہ ڪري،
سڄڻ ساري نت، ويڳاڻو تيو وجهلي.

دلم ازجا شده بی جا، شکیبا نیست از اندوه
قرارش درفرار آمد سکونش گشت لا حاصل
بیاد آرد چون آن دلدار را در شور و غل افتد
شود برپا چو ہنگامه خموشی ہست لا حاصل

(25)

چوري چوري چت، نئين وهاٽيءَ نڪران،
نينهن گهرائي نت، پريان سندي پير ۾.

همه شب درشش و پنج آمده آخر نجپيدم
مگر در صبح تکرار تمام از ياد من رفته
روانه ساخت عشق ازحکم خود دربار گاهِ دوست
گرفتم طوق در گردن دگر با جان و تن رفته

(26)

چيتاريان چٽڪن، سنياريان سهي،
اندر روح رهي مون کي صورت سپرين جي.

درونم تازه از يادش که يادش حرز جان من
به روحم نقش رُوىءِ يار، ازان زائل نخواهد شد
رخش با ديدها ديدم، نهادم در تصوّر هم
دلم در زندگى بر ديگرى مائل نخواهد شد

(27)

چيتاريان چٽڪن، وساريان نہ وسري،
ويرو تار ڏکن، سڄڻ پڳي هڏ جئن.

اگر يادش کنم اندر عذاب آيد روانِ من
فراموشم وگرجان نی نجات از کرب دريا بد
چنانم درد دل گويا شکسته استخوان در تن
دوای او کسی از شرق و نی از غرب دريا بد

(28)

چيتاري چوندياس، ڳالهيون سيوئي سڄڻين،
جہ مقابل تياس، تہ سڀ ويم وسري.

بگشتم خاطر آماده که فردا در حضور دوست
بيان خواهم نمود آن ماجرا کو در نهان دارم
مگر چون آن مقابل شد چه گويم من چه حالم شد
بفکر اين ماندم آخر ماجرا چُون درميان دارم

(29)

السـتـيـم جـا هـيـئـان، سـانـ سُـدبـم سـاهـ کـي
سـپـريـان جـي ڳـالـهـڙي، لـکـايـم لـوڪـان
ويـئـي مـون وسـان، پـڌر پـيـئـي پـريـنءَ ري

نه کردم راز خـود را فـاش پـنـهـان داشـتـم آن را
ازين خطره که رسـوائـی نـگـردد درمـيـان خـلـق
غم جـانـان مـگـر نـاقـابـل بـرداشـت گـرديـده
عيان شـد راز دل ازوی بـيـامـد بـر زبـانِ خـلـق

(30)

مون تـان لـکـائـي گهـٽـو، روئـڻ ڪـئـي روشـن،
رسـيـو ريـزالـن ڪـي، مـنـجـهـان زرديءَ ظـن،
ويـري مُـون وَرن، ڳـالـهـ ڪـيـائـيـن ڳُـجـهـ جـي.

نهادم راز خـودا را خـفـيـه انـدر گـوشـهءِ بـاطـن
مگـر بـيـگـانـگـان از ازوی رويـم گـمـان کـرده
شدم شاکی ز رنگ خود که رازم گشت عـيـان ازوی
عتابم نيست بر د گران که ايشان چون چنان کـرده

(31)

عاشق پانئي اينءَ ته آءُ سڪ نه ڪنهن ڪي سلان
وچ رهندي ڪينءَ وسف اکيون ورچي هنيون.

کجا خواهد دل دلداده اظهارِ محبت را
که آید در نگاهِ خلق و رسوا در جهان گردد
روان سازد مگر سوزِ جگر چون اشکباری را
محبت از خود آید دربیان دردِ زبان گردد

(32)

اندر رهي نه گهٽ، سُپيريان جي ڳالهڙي
ڇاڳر سهي نه سٽ، جه مهراڻ موج ڪي.

کجا راز و نیازِ عشق گنجد در دلِ عاشق
نفته تابکی در نافه هم مُشکِ ختن باشد
بجوش آید اگر مهران آن دریای دل بازان
روان چون تیر گردد آب گرچهِ پُر فتن باشد

(33)

لڪين سئين مهراڻ، آتي سپ اڏميا،
سڙان منجهه ئي ماڻ، پهر ٻاڦ نه نڪري.

خس وخاشاک را مهران دور افتاده گرداند
کجا یکجا بود چیزی که در سیل روان آید
بمان در خویشتن ای جان، مکش بیرون زخود آهی
بشو محکم به جای خویش اگر عسرت بجان آید

(34)

"پاڻ" پڙدو پاڻ کي، سٽي ڪر سنيال،
وچان جو وصال، سو تان هئڻ هن جو.

تو خود بر خود صحاب استی مباش ایمن زحال خود
مباش ایمن زحال خود تو خود بر خود صجاب استی
تو مانند سراب استی میان وصل محبوبان
میان وصل محبوبان تو مانند سراب استی

(35)

پاڻ پردو پاڻ کي، طالب سُٽج تون،
نہ ڪا هان نہ هون، پردا سڀ پاسي ٿئا.

تُو خود ہستی حجاب ای جان برایِ خود زمن بشنو
بشنو آگاه از خود تا شود دور این حجابِ تو
اگر از تو نباشد پُرسش و پاسخ در این مورد
یقین دان این حجاب از خرد سود دور از جنابِ تو

(36)

مون مونهين ۾ پسجي، مون کي "مون" جڳاءِ،
مونهين جي ساڃاءِ ۾، مونهين منجهان مون ٿئي،
اونهين ائن جُڳاءِ، آن کي ائين نہ چوٽو.

زباطن می شود پیدا شعارِ زندگی را
که آن رامی پسندد ہر یکی اندر شعور خود
بدستوریکه پیدا خود پسندی می شود ای جان
چنان ہم امتیاز نفس آید در ظہورِ خود

(37)

مـــن جـــنـــهـــن جـــي ذات جـــو، اتـــي آھ الله
تـھ نـہ پـچـي مـاھ، گـنـديءَ نـيـھـن نـہ سـپـجـي.

کجا در آتش خاشاک پـخـتـه گـوشـت گـردیـده
کجا در خرمن غله جوانـی عشـق در زیـد اسـت
خدا ذاتِ حقیقی ہم خدا اصـل حـقـیـقـت شـد
ہمان از نور خدا ہر ذرہ بـکـشـاد و نـور دیـد اسـت

(38)

گـنـديءَ نـيـنـھـن نـہ سـپـجـي، تـھ نـہ پـچـي مـاھ،
ڪـچـي پـر ڪـيـاءِ، تـئـي سـاجـو ڳ سـڄـٽـيـن.

کجا در خـرمـن غـلـه جـوانـی عشـق مـی درزد
کجا در آتش خاشاک پـخـتـه گـوشـت گـردیـده
کـی در خـام کـاری زنـدگـی را کـرد اگـر ضـایـع
کجا آن بی خبر تـا زیـسـت نـزد دوسـت گـردیـده

(39)

نظر نزديڪيون، سهي نہ سگهان ساعت سئين،
پسڻ پري سندون، آئون نالي ڳيڙي نجهران.

اگر نزدیک باشد یار جلوه اش مرا سوزد
وگر دور است آن اندر فراقش بی قرارم من
به نزد و دور می میرم کجا برسم به وصلِ او
بیادش زنده می مانم مگر باحال زارم من

(40)

علتي آرام، پسي علت آئيو
حمن جو حق جو، سو خامي پانئين خام
اچي تيا اسلام، ڪفر ڪافر پاڻ ۾.

کسی در فکر در رفته ازان تسکین می یابد
کسی بی فکر گشته حسن حق را خام می گوید
مزاج کافرانه داشته اندر گمان هر کس
معاذ الله خود را حامی اسلام می گوید

(41)

مون کي مون پرين، ٻڌي وڌو ٻار ۾،
ايا ايئن چون، مڇڻ پاند پُسائيين.

تحکم کرد برمن يار من، ياران چه بايد کرد
ہرآنکه از حکم بر گشته ازو تقدير ہر گردد
نگارم دست وپا بسته به دريا برد وبامَن گفت
خبر داراى مبادا، دا منت درآب تر گردد

(42)

پيو جو پاتار، سو کيئن پسڻ کان پالهو رهي،
سالڪ مون سيکار، کو پهه انهيءَ پاند جو.

ہرآن کو درته دريا شده آلش به سرآمده
کجا دامن توانـد خشک دارد ناخداىءِ من
مرا تاب وتوان اين ابتلا را نيست حق است اين
بسو گنت منم نادان بياشو رہنماىءِ من

(43)

ڪر طريقت تڪيو، شريعت سُڃاڻ،
هينئون حقيقت هير تون، ماڳ معرفت چاڻ،
هوءِ ثابوتي ساڻ، تہ پسڻ ڪان پالهو رَهين.

بگوش آور تو پندِ من که ازوی در نجات آئی
بکن تیکه تو بروی رہنما گردان طریقت را
حقیقت را وسیله گیرد منزل معرفت را دان
بمان برتر ز آلائش مشو منکر شریعت را

(44)

ڪوڙي ڪج مَ ڪڌهين، ڦڪي پانئج ڦانگ،
ساري سناسين جيئن، لائق! رکج لانگ،
تہ چارئي چنيءَ پاند، اوسا ڳنهي اڪريين.

میا در سایهءِ باطل که شاخ خشک می باشد
قدم برراه حق چون راستبازان داشتن باید
نیاید نزد تو آلائش و آلودگی ای جان
چنین با امتیاز نیک وبد انگاشتن باید

(45)

تعظيما ترڪ تيو، واڪاٺان ويو
جتي سڏ صاحب جو اتي ڪو نہ پيو
پاٺي تنهن پيو، جت نهايت ناهہ ڪا.

پذيرائی اگر يابد کسی در بارگاه دوست
مزيدش عزت وتوصيف را زنهار حاجت نيست
اسد چون در کنار يار پندارش چنين گويا
بشد واصل به دريای که محتاج نهايت نيست

(46)

ستو ئي سيج گُهرين، جفا ڏئين نہ جان،
صلح ري سيٽا، متان نونڌين نہ چڙهين.

تو خفته بر زمين و بستر راحت همی خوابی
نمی دانی بغير از محنت آسائش کجا حاصل
بيا در صلح با يارانِ خود تا در شمار آئی
چنين گردد مرادِ تو ترا جانم بجا حاصل

(47)

ستوئي سيج گهرين، جفا ڏئين نہ جيءَ،
پهني ڏاران پيءَ، مچڻ نونڏين نہ چڙهين.

بخاک افتاده هستی بستر راحت همی طلبی
نمی خواهی که چیزی را تو با محنت به دست آری
قضایءِ کامرانی شد رضایءِ دوستان بشنو!
برد اندر جوارشان که تو خود را به هست آری

(48)

سيج ماٽيندا سي صلح جن سڄڻ سين،
الذين آمنوا كانو يتقون، ان پرايا جي
نيئي نونڏين تي، ڏكي چئي چاڙهيا.

بود با راحت وتمکین که با یاران به صُلح آید
زبانش نزد ناید نی گرفتار بلا باشد
سلامت باد ایمانش بود محکم به تقوی هم
برد بهره ازین نعمت نجاتش بر ملا باشد

(49)

جي تيا حل حبيب سين، سمهڻ تن ثواب،
نيڻ هيرائي ننڊ سين، خوش ڪيائون خواب،
اوسيئڙو عذاب، دليان تن دور ٿيو.

بجاناںِ ہر که یکجا شد، ثواب از خفتن آن یابد
غنوده چشم او بس خواب خوش اندر کنار آرد
عتاب آید نه بر حالش عذاب افتد نه بر جانش
بلی زنده دل آن کس خویشتن را در قرار آرد

(50)

تن تسبيح من مڻيو، دل دنبورو جن،
تندون جي طلب جون، وحدت سُر وڄن،
وحده لاشريڪ لهٔ، اهو راڳ رڳن،
سي سُتائي جاڳن، ننڊ عبادت ان جي،

شود تسبیح تن جان دا نه دل مانند طنبوره
ازان تار طلب ہر دم سراید رمزِ وحدت را
صدایِ وحده گردد بلند از رشته یِ رگہا
ہمان در خواب بیدار است اگر کوشد عبادت را

(51)

رئـي جـا رهـاڻ، سـا پـيءَ پـهـنـي نـہ تـئـي،
ڪنهن ڪر وڏي ڪاڻ، پاڻان نينهن نڪاليو.

برنجيد آن که ازيادش، دوباره کی بـه صـلـح آيـد
که ہر دو را زيکـديـگـر گـمـان دوشـمـنـی بـوده
رقيبِ بد خبر ما بيـن ايشـان تـفـرقـه انـد اخـت
وگر نه خام چون رشتـه کـجـا ايـن دوسـتـی بـوده

(52)

رُسـڻ نـہ آهـي ريـت، پـنـهـيءَ پـاهـت نـاهہ ڪـو
پسـو مـنـجـهہ پـريـن، جـيـهـائـي جـوڙ وهـي.

نه رنج از حد بيـرون بـايـد ونـی صـلـح زايـد ہـم
ميانِ اعتدال ای جان بود ہـريـک بـجـایءِ خـود
جهان چون موج دريا با مـحـبـت سـلـسـلـه وارد
تو نيز اين طهور محکـم بـاش دائـم بـر ادایءِ خـود

وائي

ڪي انهين منجھ آهي، هو جي جهونا پسجن جهوپڙا،
ان در سيئي اگھيا، جن ڪي ڪونہ چتائي،
ڏاريان پائن ڏاريو، پاڻ پريان سين ڪائي،
"اِنَّ اوليائي تحت قبائي" پنهنجا پاڻ پرائي،
"لا يعرفهم غيري" پر ڪي ڪين پسائي،
پنهنجي چڏي پٽ ۾، رڙهہ انين جي رائي،
خدمت ڪر خلق سين، پاند ڳچيءَ ۾ پائي،
اديون! عبداللطيف چئي، اتاهين ڪي آهي.

نظم

قديم آباد ڪاشانه که بر دُوری نشان دارد
يقين است اين که درآغوش خود چيزی نهان دارد
پذيرفته شدند آنها که در گزر اين جهان کردد
بلا۔شک يار با ياران طريق مهربان دارد
نگاهِ اجنبی پنداشته بيگانه محرم را
که دائم خاطرش را درميان دوستان دارد
بلا شک اهل دل زير قبايش ناز پرورده
کند آرائش او شان که حسن شان عيان دارد
شناسدنی کسی آن را نه او خود واقف ازوی شد

ندارد میل با اغیار ونی با محرمان دارد
گدز از طمطراق خویش و از مال و منالِ خود
بیا در پیروی او که خیر از دو جهان دارد
بشو آماده بر دلجوئی خلق از خلوص دل
که ہر نعمت مہیّا بی گمان آن یار ازان دارد

وائي

جو نوازي ڏڏ، آسر لاهه م ان جي
ويهه داتا جي در تي لنگا لاهي لڏ
اوڏايان اوڏو گهٽو کهرا کرئين سڏ
اڳلن کي اوڏو وهي، گندا کري گڏ
کهرا جڏ جڏويئين جود مهند ان جڏ
اڳيان عجيبن جي اهکا پڌڻ کسڏ
آدم تئاين اپيو هو جا کجي منجهان کڏ
اوليءَ ۾ عبد اللطيف چئي سچڻ ڏيندو سڏ

داستان پيون   فصل دوم

(1)

سڄڻ سان نہ پيئ، ڳجهہ ڳرهيان ڪن سين،
ڳالهيون انهيءَ ريٿ، سلا ٻڌي مُوريون.

حضورِ دوست لا حاصل، نصيبم نيست ديدارش
که باویءِ راز دل گفته نجات از بارغم يابم
ہمی کوشم به پندار آيدم راز و نياز عشق
نظر بر اوجِ حسن آرم خبر از کيف وکم يابم

(2)

ڳالهيون پيٿ ورن ۾، وڏي وڻ تيون،
پرسين مون نہ ڪيون، گوشي پرين نہ گڏيا.

حکايات جهان و جان بهم گشته بگرد من
درخت آسا درونم را به پيچ و خم در آورده
نه کردم راز افشا با اجانب نيز با محرم
ہمی ميرم زيم ياران غم در آورده

(3)

ويو پاروچو نڪري، اَنگن چاڙهي انگ
روئي ڏنم رنگ، ويچارن وٽن ڪي.

مرا در دام تنهائی فگنده رفت دلدارم
غم هجران بود از من، خیال و خواب راحت را
نهالِ دوستی را تازه محا دارم به اشک اکنون
که فردا از وفا کیشان بدریابم وجاهت را

(4)

مون تان لاهه مَ سپرين، تون اکين جا آگم،
ڪري ملهار مينهن جئن، وسي لاهه وهمَ،
تو ڏني مون غم، ڏينهن جا ڏور ٿئا.

مکن دور از من ای جانم، تو ابرِ دیدِ هایت را
نگاه مهر باریده بود بر حالِ زارِ من
چوباران تر بترکن تا شوم سرسبز از مهرت
ترا دیدم شدم شادان، بجا آمد قرارِ من

(5)

سئين نہ سيٽان، ناھ ابتي ان سين
ونءُ سھي ويٽان، تو نہ سرندي ان ري.

مگو کج کار مردان را کہ ایشان راستباز انند
مگر کج فهمی ست این که اندیشه چنین داری
گوارا کن تو تلخ و ترش ایشان را بہر صورت
بدیں مورد بری بہرہ مگر مسلک ہمین داری

(6)

گوني ۽ گوني، پرين پٺائين گجّ جئن،
جي من مجوني، سي ڪئن وڃن وسري.

بمثل تنگ پیراهن که سحر ریشم ورنگ است
نگارم حسن می دارد کہ حسن لا زوال است آن
بہ مستی آورد ہر صاحب اقبال را دردم
متاعِ عشق در خواب و خیال است آن

(7)

اندر اندريون، جيئن سي وانجهيءَ لٽ ۾،
مون تن تيتريون، تہ ڪئن ملبو سڄڻين.

بسان دنبالهٔ کشتی که اندر آب می جنبد
چنان دوران تشویش این دلم در جنبش افتاده
بحال آمد اگر این حال بربی جان من بنده
وصال آید میسّر چون، منم درلرزش افتاده

(8)

جئن سي ڪوهيءَ نار، وَهن واريءَ گاڏئان،
هينئڙو پريان ڌار، نبيريانس نہ نبري.

بسو گردش افتاده بر آب چاه چون باشد
دلم در دورهٔ عشق آن چنان حیران گردیده
بسی کوشیدم ای یاران که دل از عشق باز آید
مگر بی اختیار این دل به خود سیران گردیده

(9)

سيہر سيءُ پيو، نہ مون سوڙ، نہ گبرو،
نہ مون ڪانڌ، نہ قوت ڪي، جوين وهي ويو،
تنين حال ڪِهو، نڌر جنين نجهرا.

جوان شد موسمِ سرما که یخ بسته شده آب است
مگر از شومی قسمت مرا سامان میسر نیست
ندارم کتخدا نی دانه نی جایءِ پناهم خوش
شبابم شد خزان دیده بهار ای جان میّسر نیست

(10)

اتر اوتون ڏي، مون سوڙ، نہ گبرو،
سي سارينديون سي، جنين نڌر نجهرا.

ہوایءِ تند و تیز و سرد از سویءِ شمال آمد
نمی دارم لحاف و نی گلیم ای کاش ناچارم
زمستانِ یاد اوشان را که اکثر خانه ویران اند
چنانم من درستم نیست بود و باش نا چارم

(11)

اُتــر ڏنــي اوت، نــ مــون ســوڙ، نــ گــبــرو،
چارئي چُنيءَ پوت، مون ويڙهيندي رات ڳئي.

ازان باد شمال است وازین من بـی سـر و سـامـان
تـنـم از شـدت سـرمـا بـه لـرزه در فـتـاده شـد
ردایِ تنگ را تا صُبح کوشیده بپوشیدم
که درآسایش آیم لیک نی هیچ استفاده شد

(12)

نينهن نهائينءَ جان، ڍڪيو ڪوھ نہ ڍڪئين؟
جر جيري چڙي، تہ ڪيئن پچندا تانءَ؟
سندي ڪنياران، ڪن ڪريجا ڳالهڙي.

بیاموز از کلال این نکته تـا کـار آیـدت در زیسـت
پژاده سان نهان کن آتش ای جان درنهایِ خویش
وگرنه خام خواہد ماند ہر چیزی که درویِ ہست
اگر این طور شد ضائع کنی قدر وبهایِ خـویـش

(13)

نينهن نهائينءَ جان، ڏکيو کوهه نہ ڏکئين؟
جر جيري جڏي، تہ رڃ پڇندا ڪيئن؟
تون پڻ ڪريج تيئن، جيئن ڪنيار ڪرن ڪم سين.

پژاوه سان نمی پوشی چرا تو عشق را ای جان
دمادم تا جگر را آتش سوزان تپان دارد
مهیا کی شود آوند چون آتش فرو تر شد
کلال آسا بکن کاری که کاری خوش همان دارد

(14)

نهائين ڪان نينهن، سک منهنجا سپرين!
سڙي سارو ڏينهن، پهر پاڻ نہ نڪري!

پژاوه را بدیدی روز و شب در سوختن مانده
شود شکمش پر از افگر مگر آهی نه برآرد
بیاموز از همان آئین عشق ای جان که عشق این است
حضور یار ازین نسبت فتاده را به فر آرد

(15)

نيڻ نہ ننڊون ڪَن، پِگهو آرس اکڙين
اُجهاميو پرن، توکي ساريو سپرين.

غنوده ديدهایِ من نه خوابيده نه بيدارم
شدم در واديِ ويران ز حيرت دور افتاده
گهی روشن گهی تاريک در مانده به ياد تو
ميسّر زيست شد ايسان از قربت دور افتاده

(16)

نيڻ نهائينءَ جان، سُتي لوڪ ڏکيان،
اجهاميو پران، توکي ساريو سُپرين.

بپوشم ديدهايم را، جهان چون خفته در خواب است
مگر شعله زنان اندر درونم آتش عشق است
که سرد وگرم گرديده بياد يار می سوزم
چنان برحالِ زارمن گهی ابرو گهی برق است

(17)

ڪي جو ڪنيارن، مٽيءَ پائي منيو،
تنهن مان تر جيتري، جي پئي خبر ڪرن،
هي تان هُوند مرن، هن اڱڻ اوراتو ٿئي!

چو انسان ميرد و خاکِ تنش گاہي بدست آيد
کلال ازویءِ بسازد کوزه و در آتش اندازد
رسد گر اين خبر درگوش ناهنجار آن لحظه
شود ماتم کنان خود را به آه و نالش اندازد

وائي

سرتيون سڳيٽيون ساريان پير پرينءَ جو
مون پنهنجي پرينءَ سين، ڳجهيون ڳالهڙيون
لالائي جي لوءَ ۾، ساري رات سيون
توبھ آهي تن ڪان، جي هتان مون ٿيون
مونکي ڏئين نہ منهن ۾، جي مون ڪالھ ڪيون
ارتو اوتڻ سکيون، عادت هي اکڙيون
منجهنا ڪمُ ڪريم تي، ٻيا ڪن ٻيون،
الا، عبداللطيف چئي، صاحب ڪج سيون.

نظم

دعایءِ خیر ہمدوشان، دعـایءِ دلـق پـوشـان را
که درویرانه می جـویـم، نشـان پـایءِ جـانـان را
مـنـم از پـاسـداران مـحـبٌّ و مـهـربـان مـن
کـه بـار از و نـیـاز آنَ مـی نـوازد دردمـنـدان را
جهـانِ او جـهـانِ رنـگ وبـو در داسـتـان عشـق
که چون صبح است از وورعنایءِ و رونق شبستان را
منـم گـریـان مـنـم نـالان زکـرده نـیـز نـاکـرده
دوباره نیست واجب یاد کردن عیب و عصیـان را
مدام این چشم نم چون شبنـم وبـاران ہـمـی دارم
مداوا ای کـریـم وکـار سـاز ایـن حـال حـیـران را
توکل بر خدایءِ من که ازویءِ مشکل آسان اسـت
به کار دیـگـران کـاری نـمـی بـاشـد فـقـیـران را
زتو ہر عقدہءِ و مشکل درست و راست خواہـد شـد
لطیف امـیـدوار از تـو مـدد کـن پـابـجـوالان را۔

وائي (2)

جيـئـري زيـارت، جـي مـان هـوءِ پـريـنءَ سـيـن
سڌر مـنـهـنـجـا سـپـريـن، مـون تـان لاهه مَ هَـٽ
مـولا مـون مـيـڙئـيـن، سـپـيـريـان جـي سَـٽ
لا يـان كـهه اكـيـن سـيـن، پـيـريـن وجـهـان هَـٽ

ڏوران ڏٺم سپرين، هيم جنين جي سِڪ
اديون عبداللطيف چئي، مجيائون مِنت

اگر در زندگی دیدارِ دلخواهان میسّر شد
بپندارم که کاروبار عشق ایدوست بهتر شد
مکن دوراز سرم دست ای نگهبانم نگه دارم
نگوید تا کسی بین روز گار بنده ابتر شد
امان در سایه یءِ دیوار دلدار ای خدایم ده
بگویم شکرو دانم حال من الان خوشتر شد
بسایم چشم با خاک درش پایش ببوس آرم
فدا گردم به جان و دل کزین اعلی مُقدر شُد
همه تن محو دیدار جمال دوست گردیده
کمال اشتیاق خویش دریابم که در بر شد
پذیرفته دلا آرایم به آخر التماس من
لطیف از لطف او سرور ایوانش معطر شد

سُر گھاتو سُرودِ گاتو

مشتمل بر فصل واحد

جنهن ۾ فقط هڪ فصل آهي

جيئن جهڳا پائين جهول ۾، ائين نہ مرن مڇ،
سهر ڏار سمنڊ جا، ڪي رائون رکيون رڇ،
هي ڇارون ۽ ڇڇ، اجا اوڙاهہ اڳاهون تيو.

مگو آسان نهنگی را به دام آوردن ای جانم
ترا باید ازین محکم ترین اسلحه به دست آری
که بحر بیکران بیحد مهیب و تار می باشد
مقابل گرشوی اورا به خود همت نخست آری

سرود گهاتو

حڪايت جدوجهد انساني

روايت آهي، تہ سمنڊ جي ڪنڌيءَ سان ڪلاچيءَ نالي هڪ وسندي هئي، جتي مهاڻا لوڪ رهندا هئا. جن جو ڌنڌو مڇي مارڻ هو (اها وستي اڄڪلهہ ڪراچيءَ جي نالي عظيم شهر جي صورت ۾ سمنڊ ڪناري موجود آهي.

انهيءَ وستي مان هڪ گهر جا ڪُي مهاڻا مڇي مارڻ جي سانگي گهمندا ڦرندا وڃي ڪلاچيءَ جي ڪُن تي پهتا. جيڪي پاڻ ۾ سڳا ڀائر هئا. هي جئن پاڻي ۾ گهڙي مڇي مارڻ جي تياري ڪرڻ لڳا، تہ اوسي پاسي وارن ماڻهن هنن کي اچي ڏاهہ ڏني، تہ اجهو هتي هڪ خطرناڪ واڳون اچي ديرو دمايو آهي، تنهن ڪري توهان پاڻيءَ ۾ وڃڻ کان پاسو ڪريو. اهو ٻڌي مهاڻا موت کائڻ بدران اڳتي وڌي پاڻي ۾ لهي پيا.

هنن کي ڏسي اتي سهڙيل مانگر مڇ، جيڪو اڳ ئي شڪار جي اوسيئڙي ۾ هو، هڪدم تهي سنبري سندن اڳيان آيو ۽ ٻنهي پاسن کان چڪري شروع ٿي وئي. هوڏانهن مانگر مڇ پنهنجا حيلا هلايا، تہ هيڏانهن مهاڻن جا حربا هئا. نيٺ مانگر مڇ زور ٿي ويو ۽ مهاڻن کي پورو ڪري سندن مڙهہ پنهنجي قبضي ڪيائين.

اها هاڃيڪار خبر جڏهن مري ويلن جي گهر پهتي، تہ مهيلوڙ مڇي ويو. انهي گهراڻي ۾ رڳو هڪ مرد مورڙو وڃي بچيو هو.

جنهن کي معذور هئڻ جي ڪري سندس پائر گهر جي سنڀال جي لاءِ پويان ڇڏي، پاڻ ڏنڌي ڌاڙي لاءِ سمنڊ ڏانهن نڪري ويندا هئا، جئن هن پيري گهران نڪتا، ته وري واپس نه آيا.

مورڙي جڏهن پائرن جي موت جي خبر ٻڌي، ته معذور هوندي هيانءَ لاهي وهڻ بدران خطرناڪ ماگر مڇ جي مقابلي لاءِ تيار ٿي ويو. هوڏانهن ماڻهن جئن ڪيس اهو ارادو ڪندي ڏٺو، ته هن کي سندس ضد تان لاهڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳا، ڇاڪاڻ ته انهن جي خيال ۾ مورڙي جا مڙئي پائر پنهنجي سگهه، سمجھ ۽ سورهيائي هوندي مانگر مڇ سان پُڄي نه سگهيا، ته هي معذور ويچارو ڀلا انهي ارڏي سان ڪهڙو منهن ڏئي سگهندو؟ ليڪن اصل ڳالھ اها هئي، ته مورڙو جيتوڻيڪ رت ست ۾ توڙي ويڙهه جهيڙهه جي لحاظ کان پائرن جي پيٽ ۾ ايڏو جوڏو نه هو، ته به همت ۽ حيلي ۾ سندس جهڙو ڪونه ٿي سُجهيو.

مورڙو پنهنجي تياري کان پوءِ نيٺ وڃي مانگر مڇ سان ڏهوڏهه ٿيو ۽ ڪراچيءَ جي ڪن تي پهچي ڪاريگريءَ سان جوڙايل لوهي پڃري ۾ ويهي پاڻيءَ ۾ لٿو، ته مانگر مڇ مٿس حملو ڪري ڏنو، جنهن کي پڃري جي چوڌاري لڳل تکين ميخن ڦٽي رتو رت ڪري وڌو. پڇاڙيءَ ۾ ديو جيڏو مڇ ڦانءِ ٿي، پاڻيءَ جي مٿاڇري تي ڏهي ڏگ ٿي پيو ۽ مورڙي پنهنجي همراهن کي هڪل ڪري، پڃرو پاڻي مان ٻاهر ڪڍرايو، ائين هن سورهيه جي ساراهه جي هنڌين ماڳين هاڪ ٿي وئي.

(1)

متو وَهڻ ڪُن ڪري، پچي سنيو هيون ساڄ
مون وجهندي واجهه، پرين پيا نہ پن ۾

چنان دریایِ دیوانه که در ساعت بجوشیده
تمام اسباب وکشتی را، چو زور آور به زیر آرد
دعا پیر و جوان گوید روانه چون شود کشتی
خدای ما به فضل خود ورا واپس به خیر آرد

(2)

گهڻ گهريا گهڻ چاڻ، موڙهي مت مهائيين،
ويا گڏجي وير ۾، پيا منهن مهراڻ،
اڳيان پويان ٽاڻ، ويا ويچارن وسري.

بسی دانا مگر از هوش بر رفتند در لمحه
چو ناگه موج دریا بار بر شان حمله آور شد
به آخر ورطه ای مهران در انداخت ایشان را
که ساعات پس و پیشین از بیچارگان برشد

(3)

ماڪ پچاين مولهيا، متان رات پئي،
اوليون اُجهڻ لڳيون، ويا ونجهه وهي،
ڪلاچيان ڪهي، ڪڏهن ڪونه آئيو.

بگشته جامه ای شان شبنم آلوده بر آمد شب
بتاریکی نهفت آن کو به ظاهر بود بر دریا
نمانده کشتی و نی بادبان رفت آنچه حاضر بود
کجا باز آید آن بر جا که گشته غرق در دریا

(4)

ڪوجو قهر ڪلاچ ۾ گهڙي سو نئي،
خبر ڪونه ڏئي، ته ريچ ڪچاڙي رنديا.

غضب آماده دریا آنکه هیچ ازوی نه جان برده
ازین غوّاص در کاوش ازان مرگش به تعجیل است
نمی آید خیر از ساز و سامان تا کجا رفته
چو حکم از حاکم آید ماجرا محتاج تعمیل است

(5)

ڪالھ ڪلاچيءَ ويا، ڇتيون ڪٽي ڇڳير،
پائرن پيرو نہ ڪئو، ادن ڪي اوير،
اهڙي خاصي ڪير، ڪن ورائي جهلئي.

روان شد خیال ماهی گیر دی بر ساحل دریا
به دام ونیزه تابر قصد خودی کاری کنند آنها
مگر تا آخر شب یک نفر زانهانه باز آمد
چه آفت پیش افتاده که در مشکل شدند آنها

(6)

تريو پسان نہ تار ۾ ،جهڳا جاءِ نہ ڪن،
مادر! ملاحن، ماڳ نہ ڏويا مڪڙا.

سراغ دام و دامی غائب است از صفحهءِ دریا
کجا شد ماهی و ملاح شوری نیست بر ساحل
برفت آن رونق و رنگ شبانه روز در چشمک
کنون جز حسرت و ویرانه دیگر چیست بر ساحل

(7)

سڏ نہ سڄي ساٿيئين ڪُن ڪلاچيءَ پار،
ڪنهن ٻي تڙ نهار، گهاتن سندا مڪڙا.

صدای کس زگرداب کلاچی، بر نمی آید
گمان جان می گدازد، ہیچ یک آنجا نخواہد بود
مشو درانتظار ای جان، برو بر گوشہءِ دیگر
بجو آن جانشانی شاید از ایشان بخواہد بود

(8)

ڏهاڻي ڏنم ڪيترا، جنين ماريو موڪ،
گهر ۾ گهاتوئڙن جا، تا مارينم توڪ،
لڏي وڃان لوڪ، اونهي ويا اوهري.

نظر می آمدم ہر روز ماہی گیر وکشتیبان
که ازسامان ہمی کردِند جمع انبار درخانه
ولیکن چوں بدیده ام تہی خسخانہءِ شان را
بگریه ام که از ایشان نماند آثار درخانه

(9)

ڪالهه ڪلاچيءَ وئا، گهاتو ڪري گهور
مادر ملاحن جا، ويٺي سهان سور،
مونکي ڪري ملور، اونهي ويا اوهري.

جُدا شد خیل ماهی گیر حیران در فراق رستم
فتاده ام به درد و آه ازان هوش وحواسم نیست
ملولم آن چنان کز خود نمی دارم خبر چندان
کجا گردم که حظ اندر جهان جای فراهم نیست

(10)

ايي اوسڙان اُس ۾، جهليو ڪن ڪنار،
گهاتو گهر نه آئيا، وڏي لڳين وار،
هُيس جنين هار، سي موڙي چڙهيا مڪڙا.

تنم در تابش خورشید تاهم چُست بر ساحل
برابر ایستاده ام که صید انتظار استم
مرا تیکه بر ایشان بود خوش می زیستم لیکن
مگر بگذاشته رفتند اکنون دل فگار استم

(11)

ڪلي جان ڪيڪاريان، ساٿي سنگ نہ ڪن
واريو وهن وڃن، ڪن سيا ڳن سامهان.

شدم تا آشنا سازم اجانب را برای خود
مگر اوشان غرور آماده رو گردان شده رفته
تاسف شد در آن لمحه ازین نا دیدنی چندان
که آن دم شان به دل خواہان خود شادان شده رفته

(12)

جتي گهوريو گهاتوئن، تتي واريءَ ٻُٽ،
سهسين ساٿي مٽ، سرسڪو سونگي گيا.

بیابین ریگ بوم آن جا، که ماہی گیر دیروزه
کشوده دام را بر آب می انداخت بر زودی
مگر اکنون نه آب آن جا نه ماہی گیرو نی ماہی
تماشه کن که واقع گشت چون ویرانه درزو دی

(13)

نــڪــا بــوءِ بــازار ۾، نــڪــا چــلــر چــٽ
جــتــي ڏنــيــرن جــي، اڳــي هــئــي اڪــٽ
سي پــڙ پــسّــئو پــٽ، مــاڙهــو وڃــن مــوٽــئــا.

چه گــويــم حــال زار روســتــارا غــمــگــســارِ مــن!
نمانده رنگ و بو درویِ شــده بــربــاد بــازار اســت
کجا انــبــوه مــاهــی گــیــر دهــم انــبــار مــاهــی را
دلیل آمد وشد نیــســت نــاپــیــدا خــریــدار اســت

(14)

مــون اڏاريــا مــڇــڙا، الله گــهــاتــو آڻ،
ميان! مدارن سين، مون کي قادر! وجهه ڪاڻ،
هــٿ مــنــهــنــجــي هــاڻ، قــدر لــڌو جــن ري.

خــریــده آمــدم امــروز مــاهــی را بــه قــرض امّــا
مناسب نیست تا دیگر بــخــواهــم مــنّــت دگــران
بــیــا رآن، نــاخــدای را، خــدا درخــانــه ویــرانــم
که دیدم زحمت او خوشــگــوار از رحــمــتِ دگــران

(15)

اوري هـئـا تــ آئـيـا، جـيـكـس ويـا پـري،
سـاٿـي سـڌ كـري، مـاڳ نـهـاري مـوٽـئـا.

بسـی مـی آمـدنـد آنـہـا چـوبـوده در جـوار مـن
کنون شاید که رفتـه دور تـر خـبـری نـه بـاز آمـد
برفته مرد مانی بسـیـار واز بـس جسـتـجـو کـرده
مگر از رفتگان ای کـاش ہـیـچ اثـری نـه بـاز آمـد

(16)

ائـيـن جـا لـڏو لـوڏ، اي پـر ڳـهـاتـوئـڙن جـي،
كـن كـلاچـيءَ كـوڏ، سـک نـ سـتـا كـڏهـيـن.

نیاسانید کشتیبـان کـه دائـم در تـگ و تـاز انـد
بدین دستور ایشان زندگی کر دن ہمـی خـواہـنـد
ہمین تازند مـتـواتـر بـه گـرداگـرد بـحـر ایشـان
محابی نیست تا رفتـه قـراریـکـه مـی خـواہـنـد

(17)

گهوريندي گهور پيا، اگهور گهوريائون،
ميڪر مارياءون، ملاحن منهن سنرا.

تمامی جدوجهد شان به آخر بر صواب آمد
زهے مردان که بامردانگی کارِ چنین کرده
نهمنگ ازدست شان کشته که خصم مردمان بوده
مبارکباد شان را که این تعدی بر همین کرده

(18)

جان گهڙندا ناڪئا، تان رچن ڏيو رنگ
سڳايون ۾ سنگ ڪلاچيءَ ڪير ڪري.

اگر داخل به دریا می شدن خواہید کشتیبان!
به دامِ محکم اندروی شمارا تا ختن باید
که خویشاوندی و خویشی به امواجش نمی شاید
بهر نیرنگ تدبیرش بر انسان ساختن باید

(19)

جئين جُهگا پائين جهول ۾، ائن نہ مرن مڇ،
سپر ڏار سمنڊ جا، ڪي رائون رگيون رڇ،
هي ڇارون ۽ ڇڇ، اڇا اوڙاه اگاهون تيو.

مگو آسان نهنگی را به دام آوردن ای جانم
تا باید ازین محکم ترین اسلحه به دست آری
که بحر بیکران از حد مهیب و تار می باشد
مقابل گر شوی اورا به خود همت نخست آری

(20)

جم ڪئي ماڙ موڙي ، متس جُهليو ڇٽ
ڪونهي مانجهين مٽ، جن ساهيوتن سوپ تي.

مبارک مرد میدان را که آخر کامران گشته
چنانی جنگید با دشمن که حیران بر بشر مانده
نصیبش آبرو به تاجِ سرفرازی شد
که کرده آنچه گفته ثانی او را نی نفر مانده

سُر پرڀاتي

سُرود صبح

چارڻ لڳو پنڌ گهڻو، ڪي چوڻاٽي چئيج
هت ڪي هلائيج، اُتي آئون نہ اچڻو.

توان درجان مطرب نیست و منزل دور تر ازوی
همی ناله به عجز و بی کسی که ای تاجدارِ من
نشد ممکن ز من تا بر درت حاضر شده باشم
نوازش کن به من این جا تو هستی دستیارِ من

سُر پرِياتي بابت

سر پرياتي اصل ۾ هڪ هندي راڳڻي آهي، جيڪا صبح ويل ڳائي ويجي ٿي، هن سر ۾ انسان کي جاڻ ۽ مڱڻهار جي روپ ۾ آندو ويو آهي ۽ ڏڻي سڳوري کي ڏاتار يا سخي جي نالي سان ياد ڪيو ويجي ٿو.

اسر ويل ننڊ مان سجاڳ ٿي ڌڻيءَ جي در ٻاڏائڻ کپي، جا ڳالھ ٻانهي جي جياپي لاءِ سک ۽ سانت جو ڪارڻ بڻجي ٿي.

درباره سرود پرباتی

این سرود دار اصل راگهایِ ہندی شماریده می آید که علی الصباح سرائیده می شود، در این سرود بشر را به صورت مطرب و رامشگرداد سبحانه و تعالی را بنام معطی وصاحب جود وسخا یاد می کنند۔

علی الصباح از خواب بیدار شده خدای دو جهان را به آه و زاری التماس نمودن می باید که مورد امن و مسرت به روز گار بنده می گردد۔

(1)

اي نہ يانن پير، جئن کينر کيريءَ تنگيو،
سونهاري صبوح سين، وجهي ويتين وير،
توکي چوندو کير، کيرت ڏاران مگڻو.

نمی زیبد ترا رامشگر پُر سوزو خوش الحان
که ساز آویخته در میخ بر دیوار می داری
چنین با صُبح عداوت درشته خاموش بنشتی
کجا مطرب بگویندت گر این اطوار می داری

(2)

سُتو کينءَ ننڊون کري، رو وهاڻيءَ روءِ،
سيان ساز سندوءِ، پيو هوندو پٽ ۾.

ہمہ شب گر تو بازو زیر سر بنهاده خسپیدی
چو صبح آید شوی گریه کنان ای مطربِ نادان
به فردِا سازرا بنی تو خود بر خاک افتاده
دگرگون حال تو گردد ازان ای مطربِ نادان

(3)

سيـرانـڏي ساز كـيـو، سُـمـهـيـن سـاري رات،
جـاجـكـاٽـي ذات، اي نـہ هـوءِ اگـهـيـن.

نـهـاده سـاز را تـو بـر سـر بـالـيـن خـسـپـيـدی
ہمه شب در کنارِ خوابِ خرگوش ای جوان رفـتـی
بگو را مشگران از خـانـمـان تـو چـنـيـن بـودنـد
تو گشتی خارج ازاوشان کہ گویا از جـہـان رفـتـی

(4)

كـاتـي اهي تـنـبـير، جي هـٿا هـنـهـين پـيـٽـئـين
ويـا وڏيءَ ويـر، كـهـلـي ركـي كـيـنـرو.

کجا رفتند ازیـن جـا مـطـربـانِ خـوش نـوازنـده
که ہر کس بی خود وسرشـار بـودی از نوایءِ شـان
شـبـانـگـه سـاز را بـرداشـتـه رفـتـنـد از ایـوان
بگوشم می رسد تا این ہمان خوش کن صدایءِ شان

(5)

جنين سک ناهي کو، چارڻ سي چئجن،
رُجن راهہ پچن، متي کلهن کينرا.

فی سانيداد شانِ ساعتی کو مطربان بستند
ہمی دانند کار خود به او شاغل ہمیٔ مانند
نهاده ساز را بردوش راه خود نور ديده
به سوز و ساز بزم مهوشان مائل ہمی مانند

(6)

موڙهو پٽين مگٽا! کتي هئين کالهہ؟
لنگها! چڏ، لطيف چئي، اجهڻ جا افعال،
سپڙ در سوال، کر تہ قيمت آٽئين.

کجا بودی تو دیر وزای گدای آستان دوست
به فرداچون شود پرسش جوابش از کجا یابی
گداز از حال زار خود لطیف این نکته می گوید
بخوره از کردگار خود که زان بهره بجا یابی

(7)

مگ تنهين کان مگڻا! جو ڏيهاڙي تو ڏي،
ڪُوڙا در دنيا جا، جاجڪ! مگين جي،
سيان توهين کي، موتي ڏيندا مُنهن ۾.

بخواه ازوی که بارانِ سخا بر تو همی بارد
نباید دید دنیا را که چون دریوزه گردیده
ز دنیا ہر چه خواہی وستکت را باز گرداند
که دنیا درنگاهِ خویش ہر چیزی بتر دیده

(8)

ڪڙهه اڳيان ڪُپ، ڏهاڙي ڏاتار جي،
لنگها! لاهه مَ لک سيئن، متان جانئڻ چُپ،
مگڻهارن مپ، ڪونهي ٻيو ڪيرت ري.

تو حاضر باش ای رامشگر از خود بر درِ جانان
که باشد آستان او ترا بهره رسان بیشک
اگر تو چاره می جوئی بجواز سازِ خود آن را
که جزوی وارداتِ تو خواہد شد بیان بیشک

(9)

ڏاتـــار ڏيـــهــاڙي ڏي، اڄ ۽ پـــڻ ڪــالـــهه
صـبـح جـو سـيـد چـئـي، مـيـڙي ڏئـي مـال
جـنـيـن تـنـد نـه تـال، تـن دهـرائـي دان ڏي.

ہـمـه را روز مـره مـی نـوازد صـاحـبِ دولـت
چو صبح آید کند ہر خود بخـود دامـان ہـر کـس را
نبـاشـد امـتـیـازی ہـیـچ در جـود و سـخـایءِ او
کند از مہر خـویـش آبـاد شـاد ایونِ ہـر کـس را

(10)

ڏمـرن جـي ڏيـئـي، سـي مَـڱ نـه مڱـڻـا!،
سـدا سـپـڙ دَر تـي ڪـر ويـنـتـي ويـهـي،
پُـڇـي نـه ڏيـئـي، ڏيـئـي لـيـکـو نـه ڪـري.

بخواه ازوی که بعد از دادن عصبانـی نـمـی گـردد
بشـو دریـوزه گـر تـو بـر در اہـل سـخـا رفـتـه
بجز پرسش نوازد آن حساب از کس نـمـی پـرسـد
بر آن در ہر که شد دارد بدان بیـشـک بـجـا رفـتـه

(11)

جيڪي ڏڏن ڏي، ڳجهان ئي ڳجهه ۾،
سو جي سٽن ڪڏهين، ڪرت وارا ڪي،
تہ ساز مڙيوئي سي، هوند پٽون ڪن پلڪ ۾.

بنادان مى دهد چندان دهنده از پس پرده
كه سوزد از غم و حسرت اگر دانا چنان بيند
كند صد پاره ساز خويش را باجوش و جولانش
بر اندازد تمامى سود عمرش در زيان بيند

(12)

اُت ڪرت وارا ڪيترا، ڪرت ڪبو ڪوهہ؟
جيڪي بندو ڪم ڪري، سو مڙيوئي ڏوهہ،
تُون پارس، آئون لوهہ، جي سيجين تہ سون ٿيان.

بجا بر آستان دوست از بس كارگر موجود
نماند حاجتِ كارِ دگر آنجا چنين كار است
سراسر جرم آن كارى كه از بنده سر انجام است
تو ئى پارس منم آهن مرا افضلِ تو دركار است

(13)

ڏڏ تي ڏان گهريج تون، چڏ وڃا وڃائي،
سپڙ رات سنباهيا، تازي تولائي،
جو ڄاڻي نہ ڳائي، تنهن سين ٻيلي ڏٽي ٻاجھ ڪري.

بيا درحيث نادان تا شود شا دآن شه خوبان
که دليشب خود شده راضی بنادانان نوازش کرد
نداند هر که هيچ او را بخوانده نزد بنوازد
ترا بسيده بود آن هم نگوئی تا فرامش کرد

(14)

ان درسي اگهيا، جن نہ ياڻيو پاڻ
ريجهاٽو راڄاڻ، آهي اپوجهن جو.

بدان نادان تو خود را گرچه باشی صاحبِ دانش
گذشته هر که از خود او بجا مقبول اين جا شد
يقين دان شاه ناراضی است باساده دلان خويش
در اين صورت که اينجا آمده منظور برجا شد

(15)

طمع جي تنوار متان ڪرين مڱڻا
ڏِڪي ڪندءِ ڏار، مٽيا ڏئي مٺ ۾

طمع را ازميان بر دار تکرارش مَکُن چندان
که طامع از نگاهِ خلق دور افتاده می باشد
ترا مهره بکف داده برانند از کنارِ خود
طمع را ہر که می ورزد چنين و امانده می باشد

(16)

جڏو ڦڏو ڏڏ، پاڻ ڪوتائين مڱٽو!
نہ ڪنهن نيو پاڻ سين، نہ ڪنهن ڪنيو ڳڏ
سپڙ ڪريو سڏ، ڏکي اچاڙهي ڏولئين.

تُو اى رامشگر بی بال و پر بی بهره از دانش
کست باخود نبرده نی بتو ہمه باز گرديده
مگر آن صاحب از راه محبت مر ترا خوانده
بخود نزديک آورده بتو دمساز گرديده

(17)

سپڙ ساھ پساھ، جاجڪ! جم وسارئين،
ريھي رپي سنديون، تندون، تنبي کي پاءِ،
لنگھا! تون ليلاءِ، آگيان وجي ان جي.

ہمان ہردم بہ تو ہمدم مبادا تُو فرا موشی
بیا با سازو شو نغمہ سرا بر آستانِ دوست
ترا از مہربانِ خویش باید التجا کردن
کہ تا اندر نصیب تو بیاید امتنانِ دوست

(18)

صبح جو سھاڳ، مگڻھارن ماڻيو
ڏنائون ڏاتار کي، وڏيءَ وير وھاڳ
وس پنھنجي ناھ کي، سيڻن ھٿ سھاڳ
پرينءَ سين پھاڳ، مان نماڻيءَ نصيب ٿئي.

بشب اندر حضورِ یار نذرِ خود ادا کردند
نصیب مطربان ہنگام صبح ازوی درخشان است
نیم در اختیار خود دلم در اختیار دوست
شود حاصل مرابہم ہیچ امیدم فراوان است

(19)

پيو ليتين لٽ، سچيون راتيون سُمهين،
اتي آڏيءَ نہ ڪرين، سُپرٖ ساڻ سهٽ،
رونجهي رات اُپٽيا، پيتيئون پاٽيٽ،
ميڙي تئان مَٽ، چوندي پريا چارٽين.

بماندی محو درِ خواب گران نادان تو دَر شُبها
نکردی نیم شب با جان جهان رازوّ نیاز اما
همان تقسیم کرده نعمت و مردم ازان بردند
نشد از تو که برسی بر درِ آن دوست باز امّا

(20)

ڏاتار ڏک کيا، پاڻان متي مگّڻين
مون در چڏئو مگّٽا، مگين ڪوه پئا،
تڏهن تو پئا، وچان ولها ڏينهڙا

به تشویش آمده رامشگر از تو صاحبِ دولت
چرا کردی در ماترک و رفتی برِ دگران
ازین در حال زار تو نشد ردّ و بدل پیدا
نصیب توبه یاران شد مجویش در برِ دگران

(21)

چارڻ لڳو، پنڌ گهڻو، ڪي چوٽاٽيءَ چيئج،
هت ڪي هلائيج، اُتي آئون نہ اچڻو.

توان در جانِ مطرب نیست و منزل دور تر ازوی
همی نالد به عجز و بی کسی که ای تاجدارِ من
نشد ممکن ز من تا بر درت حاضر شده باشم
نوازش کن به من این جا تو هستی دستیارِ من

(22)

ميرا پسي مڱڻا، سپڙ سڏ ڪِئا،
سڀوجهن سُئا، اڀوجهن آسرو.

به حال زار دیده مطربان را صاحبِ دولت
بگفت نزد من آئید تا آسان شود مشکل
شنید آواز او را آن که در خود حوصله می داشت
مگر بی حوصله نشنید سهلش کی بود مشکل

(23)

اتيو اپوجهاءِ، سپڙ جو سڏ ٿيو،
جئن اوهين ڪيرت ڪٽ نہ سکيا، تئن پاٽا ريڏو راءِ،
مگو مون ملاءِ، آئون اوهانجو آهيان.

بيائيد اى همه ساده دلان امروز نزدِ من
به آوازِ بلند آن صاحبِ دولت طلبگار است
همان راضى شده از خود شمارا ياد فرموده
كه من بر شما هستم، بگيريد آنچه دركار است

(24)

ڏات نہ آهي ذات تي، جو وهي سو لهي،
آريون اپوجهن جُون، سپڙ چام سهي،
جو راءِ وٽ رهي، تنهن جُڪي تان نہ ٿئي.

عطاىءِ صاحبِ دولت، نشد مخصوص بر شخصى
دراين معنى، كه از فلان ابن فلان فرد است
گوارا مى كند ناز وادىءِ ساده دل را دوست
فراتر بر كه درمحنت، همان نزدش جوان هرد است

(25)

ٻوليون ٻيلي جيون ڪري، پاسي پر پئو،
سڻائي سڻن ڪي، وهاڻيءَ وئو،
چاڻي ڪين ٻئو، سُر سُڪيو ئي هيڪڙو.

سحر گاهان ز گوشه صاحب اقبال بر آمد
که یک نغمه سرائیده ز خیل خفتگان رفته
نداند نغمه ای دیگر بس این یک نغمه می دانست
سرائیده همین نغمه ز راه افتادگان رفته

(26)

ٻوليون ٻيلي جون ڪري، پاسي پر پئو
چارڻ چاڙهي چوڏول ۾، تهان پوءِ تئو
رچي رات ڪِئو، سرفراز سيّد چئي.

بناگاهان ز کنجی صاحب اقبال پیدا شد
که مطرب را بهٖ آب و تاب در مهمان خانه برد
بوقت شب که مطرب از بشاشت نغمه خوان گشته
نصیبش برچه بوده بیشترز ان از خزانه برد

(27)

ٻاجهاڻو ٻيلي ڏٽي، ٻُجهان ٻاجهه تئي،
سپڙ سا سئي، جيڪا چارڻ چِت ۾

بلا شک صاحب تدبیر راضی بر ہمه مانده
که ہر یک را ز جودِ خویش برخوردار گرداند
بداند آنچه رامشگر به دل دارد اگر خواہد
به پرده دارد اورا یا به خلق اظہار گرداند

(28)

ڏاتار تہ تُون، ٻئا مڙئي مڱڻا،
مينهن مُندائتا وسڻا، سدا وسين تُون،
جي گهر اچين مُون، تہ سيريائي مانُ لهان.

ته ہستی دلدارِ من، دیگران در بوزه گر ہستند
بموسم ہست باران لطیف می باری ہمیشه تو
شوی مہمانم ازیک لمحه لا شک بہره ور گردم
که من نادارم و هرچه است می داری ہمیشه تو

(29)

تون سُپڙ آئون سيڪڙو، تون صاحب، آئون سگ،
پڇي تنهنجو پڳ، ڪلهي پاتم ڪينرو.

تو ہستی صاحب تدبیرِ من چون سگ بہ راہِ تو
تو بر جادہ کہ بر آئی، ہمان اندر نگاہِ من
نشانِ پایءِ تو دیدہ نہادم ساز را بر دوش
تو ہستی جان و ایمانم تو ہستی دستگاہِ من

(30)

تون سپڙ آئون سيڪڙو، تون ڏاتار آئون ڏڃ،
سڏي تنهنجو سڏ، ڪُلهي پاتم ڪينرو.

تو ہستی صاحبِ اقبال، من یک سادہ دل بندہ
فدایم بر اشارہ ہرچہ گوئی آن کنم از خود
شنیدم چون صدایءِ تو نہادم ساز را بردوش
بہر صورت کہ تو خواہی برابر آں شوم ازخود

(31)

تون سپڙ، آئون سيڪڙو، تون ڏاتار، آئون ڏوھ،
تون پارس، آئون لوھ، جي سجين تہ سون ٿيان.

تو ہستی صاحب عفو و سراپا جرم و عصیانِ من
تو پارس ہستی و من آھن ار خواہی طلا گردم
توئی ہر چند بہرِ من منم بس ھیچ بہرِ خود
اگر خواہی شوم بی جا و گر خواہی بجا گردم

(32)

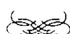
اُيريو تارو، اُٿي ور وھاڳ ڏي،
سپڙ ريسارو، جتہ پرکي چارٽين.

ستاره مطلع آرا شد تہیّہ کن تو سازت را
که مطلوب است آن جانِ جہان را امتحانِ عشق
بدان رازِ نہان چون روز روشن شدعیان بروی
ہمان حسنِ جہان می خواہد از تو ارمغانِ عشق

(33)

گُهرڻ هڏهين گهور ڪرڪيرت جي ڪانـ ڪا،
جنهن سان ريجهي راڇيو، تون سا تـنـد مَ چور،
ڪارڻ ڏاڻ مَ ڏور، اڳيـان لـنـگهـي تـي نـ مريـن.

مکن دریوزگی ای دوست دست از اهـل زر بـرکـش
مشورا مشگر اندر بـزم شـان وز نـهـار اگـر مـردی
ترا از عزت نـفـس آخـرش بـیـگـانـه گـردانـنـد
نگیری پشت شاه چون سایه ای دیـوار اگـر مـردی

هن سُر جي پڇاڙي جو هي بيت پڙهڻ سان سڄي موضوع جو رخ بدلجي تو وڃي، جهڙوڪ:

ڪارڻ ڏاڻ مَ ڏور، اڳيـان لـنـگهـي تـي نـ مـريـن

يعني ايڏي لالچ ۾ وڃي نـ پئو، جو پاڻ کي کلڻ هاب ڪري وڃهين، زندگي ۾ خودداري بـ ڪا شي تيندي آهي، جنهن جو ڀرم رکڻ ضروري آهي.

وائي

ٻي در دانءُ مَر ڪيڏانهين
الا، جو تون ڄام مڱيندين مڱڻا
ڦيرمَ هينئون ڪنڌ ڪياڙي، تينڊءِ هاج هٿائين
ماڻڪ موتي مال خذينا، ڏيندءِ ٻيلي سائين
ورچي تون وهاڳ ڪان، متان ڏئين پانهين
در دانا مڱ مڱڻا! انڌا هوئج اوڏاهين
مذڪر متان چڏئين، هتان هيڪڙائي
ٻيون ڏئي ٻين ڪي، ڪڻ سمو سوائي
ان الله وتريحب الوتر، وحدت واڳ وڌائين
پنهنجي طرف پاڻهين، سائل سڏيائين
جتي جوانن ڪي، ڪوني ڪُنائين،
اتي عاشقن ڪي، الفت اهيجَ ڏنائين
ڪيرت سي قُرب سين، خلقت ڪاڄ ڏنائين.
الانسان سري وانا سِرُه، ان پر اتائين
ڳُجهه ڳجهاندر ڳالهيون، راز نه رکيائين
پسو پنيارن جي، پٽ ۾ پاڻ وڌائين
اديون عبداللطيف چئي، مون سين مهر ڪيائين.

نظم

طلبگار در دیگر مشو هرگز تو ای نادان
اگر هستی بجا هستی صدایءِ آستانِ یار
امان خواهی اگر از گردشِ دوران ز من بشنو
ترا باید همی باید کہ باشی در امانِ یار
خزینه را بتو خواهد سپرد آن صاحبِ مخزن
به شرط این که تو موجود باشی در کنارِ دوست
همان خود واحدو وحدت نشان و شان اوگشته
گذر از دوستی دیگران شود دستدارِ دوست
همان خواند به سمت خویش وسائل را به قتل آرد
و نیز عشاق را از منزل خود آشناسا زد
محبت را بدین دستور باوی رہنما سا زد
همان کرد آشکار اسرار را بر عاشقانِ خود
به رحل آرزومندان به آخر بی حجاب آمد
بتو عبداللطیف این راز را افشا نمود از خود
که یارم مهربان گردید وکارم بر صواب آمد

وائي — 2

وڏڙا ڏاڻ ڏنائين، ڪنيائين رخت ريزالن جو
ڏاتيون ڏئي ڏڏن کي، سنديون سون سائين

انـدا مـنـدا آئـيـا، سـخـا سـڌ وڏائـيـن
ڪين منجهان جو ڪي ڪري، سو نہ ساراهين سائين،
وتعز من تشاء وتذل من تشاء، آهي سڀ اتائـيـن.
نـوازيـائـيـن نـطـفـو، مـنـجـهـان ڪـيـن ڪـيـائـيـن
حـرفـت حـريـفـن جـي پـيـري سـڀ پڳـائـيـن
حـاسـد سـڀ حـزن ۾، مُـدعـي پـاڻ مُـتـائـيـن
اديون عبداللطيف چئي، آهہ پاڻ وٽـنـدڙ سائـيـن.

مـتـاع بـيـش آن دلـدار بـا در مـانـدگـان داده
دگر ساده دلان را عقل و حكمـت مـهـربـان داده
بجا معمـور ہـر مـعـذور را كـرد آن كـريـم از خـود
بگو توصيـف آن كـو بـهـره بـا بـيـكـسـان داده
بر آرد نيست را از هـسـت واجـب شـد ثـنـاىءِ او
بشر را عـزت و ذلـت بـهـرصـورت ہـمـان داده
نوازش كـرد نـطـفـه را كـه شـد جـوہـر ازو پـيـدا
حريفان را شكست و ريـخـت انـدر ہـزرمـان داده
بـه حـزن آورد حـاسِـد مـزاحـم مـدعـى را شُـد
محب و دوست را ليـكـن بـجـا امـن و امـان داده
بلى عبداللطيف اى راز دان اى مـهـربـان گـويـد
كه ہـست آن دلپسند و دلبـرى بـادوسـتـان داده

شاهه سائين جي شاعري

اُپريو تارو

ايــريــو تــارو، اتـــي در وهـــاڳ ڏي
ســپــڙ ريســارو، چـت پــرکـي چـارڻـيـن

شاهه سائين سُر پرڀاتي جي هن بيت ۾ جنهن تاري ڏانهن اشارو ڪيو آهي، سو انسان توڙي حيوان جي حياتي ۾ عجيب مشاهدي جي يادگيري ڏياري ٿو، جنهن جو ذڪر نهايت دلچسپ آهي.

اها سڀ ڪنهن کي سُڌ هوندي، تہ سنڌ ۾ سيپٽمبر-آڪٽوبر ڌاري موسم تبديل ٿيڻ سان ئي سائيبريا جي سرد علائقن جا پکي لکن جي تعداد ۾ اتان اڏامي ڏينهن پڄاڻا اچي ڪينجهر ڍنڍ ۽ ٻين ڍورن تي قراري ٿيندا آهن.

اهي پرڏيهي پکي ايڏي ڏورانهين سفر ۾ ڏينهن جو سج جي سوجهري مان تہ رات جو تارن جي روشني تان پنهنجي واٽ سهي ڪري ماڳ رسندا آهن. انهن تارن مان اسر جو تارو وڏي اهميت ٿو رکي، جيڪو رات جي اونداهي ۾ پکين جي رهنمائي ڪندو آهي.

قدرت جي نعمتن مان ائين هيرجي فائدو وٺڻ اهو پکين جو واقعي ڪمال ليکجي ٿو، جيڪي پنهنجي زندگي جي ايڏي اٿائي مهم کي سر ڪرڻ لاءِ ايڏا جتن ڪن ٿا.

ڪـڙهہ اڳـيـان ڪُـپ، ڏهـاڙـي ڏاتـار جـي،
لنگها! لاهہ مَ لک سين متان چائنٺ چُپ.

سُر آسا

سُرود آسا

نــڪـا ابــتــدا عــبــد جــي،نــڪــا انــتــهــا،
ســي وجــڻ ڪــي ويــا، جــن ســجــاتــو سُــپــريــن.

زقــيــد ابــتــدا و انــتــهــا آزاد شــد بــنــده
جدا گرديده ازخود چون رسيد آن در جـوار دوسـت
نماند او آشناى خود چون آن مرغوب را بشناخـت
نيامد باز ہنـگـامـيـکـه رفـتـه در کـنـارِ دوسـت

سُر آسا بابت
فصل پهريون

انسان عبد (ٻانهو) ۽ ڏڻي معبود (عبادت لائق) آهي. عالم عارف اها ئي تنوار ڪندا ويا آهن، تہ انسان ڏڻي جو ڳُجهہ آهي ۽ ڏڻي انسان جو. آئون يعني خودي رکڻ سان ڪوبہ حقيقي وصل ڪونہ ٿو ماڻي. آئون ۽ تُون صرف ڏڻيءَ کي سونهين ۽ جڳائي. سندس جمال کيس ئي ٿو رسي، جن سندي سونهن سڃاتي، سي فنا في الله جي درجي تي وڃي پهتا، انهن پاڻ وڃائي پرينءَ کي پاتو آهي.

درباره سُرود آسا
فصل اول

انسان به حيث بنده و او سبحانه و تعالىٰ معبود (سزاوار عبادت)، است۔ علماء وعارفان ہمين ارشاد فرموده اند كه انسان از اسرار من است و من سر او ہستم۔ ہر كه من به خود وازيد ہمان از وصال حق محروم ماند، من وتو: تنہا خدایِ بر تر وبزرگ را مى زيبد وسزد جمال او خودش مى رسد، آنكه حسن او را بشناخت بوجه فنا فى الله رسيده، گويا ہمان خويشتن را فنا نموده واصل به دوست گرديد۔

(1)

لوچان تي لاحد ۾، هاديءَ لهان نه حد،
سپيريان جي سُونهن جو، نه ڪو قد نه مد،
هِت سگهه بي عدد، هُت پرينءَ پرواهه ناهه ڪا.

منم حيران پريشان تا بيايم انتهايش را
مگر حسن و جمال يارراحدو حسابی نيست
من از دردِ محبت بی خود و بی جان همی مانم
ولی پروا ندارد دوست اورا هيچ تابی نيست

(2)

"آئون" سين اُن پار، ڪڏهن تان ڪونه ٿيو،
"اِنَّ اللّٰه وتر يُحِبُّ الوَتر" نيئي ٻيائي ٻار،
هيڪڙائي وٽ هار، هنجون جي هُئڻ جون.

گذر از من که او مشکل ديار دوست را ديدن
دُوئی را در گذر کن تا بيابی بحرِ وحدت را
بيابی بحر وحدت را، تو ازراهِ عدم آخر
تو ازراهِ عدم آخر بنوشی جام وصلت را

(3)

ٻـن ٻـيـائـي سُـپـريـن، پـاڻـان مـون کـي پـل،
"آئـون" اوريـان جَـهل، تـوکـي رسـي "تـو" ڏٺـي!

دوئـی را درگـذر کـردم مـرا از مـن جـدا گـردان
که من ای دوست با خود هیچ تر هستم خدا شـاهـد
مرا تنها کـن از مـن تـا شـوم مـن آشـنـایِ حـق
دراین سودا سراسر بی خود و مـسـتـم خـدا شـاهـد

(4)

تـوکـي رسـي تـو ڏٺـي، سـيـوئـي جـمـال،
ڪونهي ٻيو خيال، جي شارڪ شڪ وڃائين.

ترا زیبد همه حسن و جمال ای صـاحـب رعـنـا
تو می دانی که غیر از تو مرا وهم و خیالی نـیـسـت
بلاشک لا شریک استی نگنجد شرک و شک اینـجـا
جمالِ تو کمالِ تو دگر ثابـت جـمـالـی نـیـسـت

(5)

آئـون اوراهـون جـهـل تـون، چـڏيـم پـاڻ پـچـار،
شـرڪ سـاڻ سـتـار، گـهـٽـا گـهـاريـم ڏيـنـهـڙا.

مرا از من جدا ساز ایکه مـن از خـود جُـدا گشـتـم
گذشتم از خیالِ خویش و تنهـا شـد جـهـانِ مـن
به شرک آمد ہمین عمرم که شد برباد سر تـا سـر
ہمین انـدوه درپـی بـود تـا اکـنـون بـجـانِ مـن

(6)

عين شرڪ اي، جئن بي شـرڪ پـائـين پـاڻ ڪـي،
وجـائـي وجـود ڪـي، پـاڻـان پـاسـي تـيءُ،
هڏهن ڪـونـهـي هـيءُ، هُـوپـڻ ڪـونـهـي هـن ري.

ہمین شد عین شرک ای جان که در فهم تو بـی شـرک اسـت
وجودت را بکـن ضـایـع، بشـو دور از خـیـالِ خـود
نه ہسـت این غیر ز ان ہرگز و نـی اورا بـجـزوی دان
حقیقت را به این صـورت تصـورکـن بـحـالِ خـود

(7)

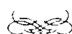
هو پڻ ڪونهي هن ري، هي نہ هنهان ڏار،
"الانِسَانُ سِرِيّ وانا سِرُه" پروڙج پچار،
ڪندا ويا تنوار، عالم، عارف اهڙي.

مدان این را بغیر ازوی شمار او را نه جز این ہم
که الانسان سِری این چنین توضیح بنموده
بتو واضح بود ای جان که ہریک عالم و عارف
بمین یک نکته را بر جملگی ترجیح بنموده

(8)

نڪا ابتدا عبد جي، نڪا انتها
سي وڃڻ ڪي ويا، جن سُڃاتو سپرين.

ز قید ابتد و انتہا آزاد شد بنده
جدا گردیده از خود چون رسید آن درجوارِ دوست
نماند او آشنای خود که آن مرغوب را بشناخت
نیامد باز چون وارد شد آن اندر کفارِ دوست

(9)

تعظيمان ترڪ تئا، واجهاٽيان ويا،
وڃي تت پَيا، جت نهايت ناهه ڪا.

نصیبِ عاشقان بیدار گشت از ترک خود بینی
کمالِ عشق حاصل شد به قربِ دوست ایشان را
جهان عشق را دریا فتند آخر که لاحد است
نصیب خوش نصیبان خوش گزندی نیست ایشان را

(10)

انا عبد معبود تُون، ات نڪو شرڪ نہ شڪ،
پچارون پرينءَ جون، محبتين مرڪ،
سو سيوئي حق، جنهن ۾ پسڻ پرينءَ جو.

منم بنده تو ئی معبود شرک و شک اینجا نیست
دلیل بندگی این است دیگر بحث ازان هیچ است
شدم آماده ہر لمحه به ذکرت تا ترا یابم
ہمین حق است و دیگر ہر چه ہست اندر جهان ہیچ است

(11)

جان جان پسين پاڻ کي، تان تان ناھ نماز،
سڀ وڃائي ساز، تِھان پوءِ تڪبير چئو.

اگر خود بین ہمی باشی، نمازت را نیازی نیست
که خود بین در بطونِ خویشتن خود را پرستار است
بده از دست ساز خود پرستی را گذر از خود
بگو تکبیر بعدش بندگی این طور درکار است

(12)

جان جان پسين پاڻ کي، تان تان ناھ سجود،
وڃائي وجود، تِھان پوءِ تڪبير چئو.

مناسب شد حذر از سجده بی سود خود بین را
که این سجده به خود داده شود نی باخدا ایءِ خود
روا شد سجدهءِ آن که وجودش را فنا داده
نیرزد سجدهءِ خود بین که باشد بر قفایءِ خود

(13)

نابوديءَ نيئي، عبد کي اعليٰ کيو،
مورت ۾ مخفي تيا، صورت ۾ سيئي،
کبي اِت کيهي، ڳالهه پريان جي ڳُجهه جي.

تمام اسرار را آن صاحبِ اسرار می داند
که ازوی بنده را این برتری مزد و مقدّر شد

(14)

ڳالهه پريان جي ڳُجهه جي، ڳالهه مڙيائي ڳُجهه،
هينئڙا اُجهه مَ منجهه، ته پرنيئون پرين تئين.

حديث پردهءِ دلدار باشد پرده در پرده
همیں درپرده می زیبد مکن تشویش اظهارش
تو سِرّ دوست را در خاطر اخفا کن چو خونی در رگ
عزيزت وارد آن چون تو امين گشتی به اسرارش

(15)

صورت سوجھ مَ تنهن جي، پي پڇين تو جو،
سخن آهي سوجو، منهن مقابل نہ ٿئي.

مپرس از صورتِ آن نازنین و ناز پرورده
تو مصروف بستی روز و شب در جستویءِ او
حضور دوست پاس دوستی را اقتضا دارد
میارای بی خبر بی جا سخن را روبروی او

(16)

سُڃاپي نہ صورت ري، صورت هد مَ سوجھ،
تي ٻاراٽي ٻوجھ، وڃائي وجود کي،

کجا ممکن که غیر از صورت آن بشناخته باشد
مگر بازآ ازین اندیشه سرگردان مشو چندان
نمی شاید ترا چون طفلک این سان سعی لا حاصل
همین راه است راهِ پُر خطر خدشه مجو چندان

(17)

جن وڃايو وجود کي، سي فاني ٿيا "فِي اللّٰهِ"،
نہ تن قيام نہ قعود کو، نکو ڪن سجود،
جيلانهن ٿيا نابود، تيلانهن گڏيا بُود کي.

وجود خويش گم کرده فنا فی الله گرويده
نمی بينيد کسی بر جا قيامِ شان قعودِ شان
بقا را در فنا دريا فتند از سجده بر رفتند
مقامِ شان شده بالا، بيابين نفع و سودِ شان

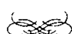

وائي

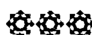
پرينئون پوءِ
مون ٿي نہ وهامي رات رمنديئي

ڦوڙائو فقير کي، قادر کوهہ ڏنوءِ،
پرينئون پوءِ،
چڙهيا ڏاڍين ڏونگرين، سٽين سانگ نہ ڪوءِ،
پرينئون پوءِ،
اچي اوراهون ٿئي، سيد سات سندوءِ،
پرينئون پوءِ،

ويـنـي وات نِـهـاريـان، مـن پـريـن پـاجـهـ پـوءِ،
پـريـنـئـون پـوءِ،
اديون عبداللطيف چئي، محب سگھو ملندوءِ،
پـريـنـئـون پـوءِ.

کجا ممکن که درد لادوایم درگذر گردد
شب ہجران بجز درمان بخاموشی بسر گردد
خداوندا چرا کردی فراقش را نصیبِ من
تو می دانی که غیر از یار حال من بتر گردد
ره سنگین بکردند اختیار اوشان ز فکر مَن
مبادا از نشانِ جاده مسکین باخبر گردد
تو ہستی یاور و یارم توئی یارو مددگارم
مدد ای سیدِ من تاز تاریکی سحر گردد
نگاہم را بگسترده نشته ام براه شان
که ازویءِ از قدوم شان غم از جانم بدر گردد
مشو مایوس می گوید بتو عبداللطیف ای جان!
که یار آید به وصلت روزگار تو دگر گردد

سُر آسا	سرود آسا
داستان پيون	فصل دوم

نيرانا ئي نيڻ، نيئي آچ پرينءَ کي،
ستر ڪاڏا ڪيڻ، جہ ڏٺو مُنهن محبوب جو.

برو ناهار با ديدارِ جانان چشم سيران کن
که ازوی تازه تر گردد دل و ديد ود وان تو
توپنداری که خوردی طعم گونا گون زخوان خويش
رسد راح و مسرت خوب جانِ من بجانِ تو

سُر آسا بابت
داستان ٻيون

اڪيون اسر ويل دوست جو ديدار ڪندي عبادت ۾ اچي وڃن ٿيون. انهن اهو ڪي ڏٺو، جو ڪڏهن قرار ۾ ڪين ٿيون رهن. هر گهڙيءَ پنهنجي پرينءَ کي پيون پسن ۽ نيهن جي نشي ۾ پئجي وڃن، هي اتي وڃيو پاڻ اڙائن، جتي جان جي بازي لڳائڻي ٿي پوي، لوڪ لهوارو ٿي، ڪنهن ٻي پاسي لڙي وڃي، ته تون اوڀارو ٿي، پرينءَ جي پنيان هل.

در باره سُرود آسا
فصل دوم

چشم مشتاق ہنگام سحر در عالم دیدار دوست مائل بر عبادت می گردد۔ آنکه ہمین می بیند از اثرش ساعتی قرار نمی گردد۔ ہر زمان یار را به تصور ملاحظه می نماید و ازان سرشار می شود، چشم عاشق آنجا بازی عشق می بارد که بعاقبت جان عاشق را خطرہ و خدشه لاحق می شود۔

مرا مان که به مقابل خویش افتاد اختیار نموده گم کردهٔ راه می گردند به نسبت اوشان ترا باید که به سِمت مخالف راه درزیده در سروی دوست گامزن می باش!

(1)

ايـرنـديـئـي سـج، پـريـن جـي نـہ پسـنـديـون،
كـڏي ٻـيـئـي ڏج، اكـڙيـون كـانـگـن كـي.

جهان روشن شود چُـون از طـلـوع آفـتـاب آن دم
اگـر ايـن ديـدهـایءِ تـو نـديـده روىءِ جـانـان را
بكش بيرون تو ہر دو را بيـفـگـن پـيـش زاغ آن دم
كـه در مـنـقـار آورده بسـازد لـقـمـه آنـان را

(2)

ايـرنـدي سـج سـان، پـريـن جـي نـہ پسـنـديُـون،
كـڏي كـي كـانـگـان، نـوالا نـيـڻ ڏيـان.

على الصباح اين دو چشم من نه بينند او نگـارم را
كه من او را عزيز از جسم و جـان خـويشـتـن دارم
بماندم بركشم ايـن ہـر دو چشـم و زاغ را بـدہـم
كه ہر دو را خُورد بـاشـوق و انـدوہـى نـه مـن دارم

(3)

مـونـكـي اكـڙيـن، وڏا تـورا لائـيـا،
تـہ پڻ پـريـن پسن، كـٽـان جـي كـرسـامُـهـيـون.

مرا بنمود زیر احسان همین دو چشم مـن بـخـدا
بسی شاکربه اینانم چـه گـویـم وصـفِ ایـنـان را
نگاہم چون فتـاده مـی شـود نـاگـاه بـر حـاسـد
بـجـایـش رو بـروی مـن بـمـی آرنـد جـانـان را

(4)

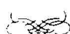
اكـڙيـون پـريـنءَ ري، جـي كـي پـيـو پسـن،
تـہ كـڍي كـي كـانـگـن، نـوالا نـيـڻ ڏيـان.

اگر این دیدهـایءِ سـخـن بـغـیـر از گـلـذار مـن
بدیگر مُلتفت گردنده من انـدر بـمـان سـاعـت
کشـم بـرسـیـخ ایـنـان را بـه پـیـش زاغ انـدازم
شوم آسـوده دل والله ازیـن کـارم درآن سـاعـت

(5)

نيراناڻي نيڻ، نيڻي آچ پرينءَ کي،
ستر ڪاڏا ڪيڻ، جو ڏٺو منهن محبوب جو.

برو ناهار بادیدار جانان چشم سیران کن
که ازوی تازه تر گردد دل و دید روانِ تو
تو پنداری که خوردی طعم گوناگون زخوانِ خوش
رسد راح و مسرت خوب جانِ من بجان تو

(6)

تن نيرن کي نيران، جن ساجهر سيڻ سانيتيا،
جيءَ، جُسي ۽ جان، ڪر حضوري حج ڪيو.

شدند آسوده از نا هار هر دو چشم ویرانم
که از دیدار جانان راحت و رحمت رسیده شد
روان جان من گویا مشرف شد به حج اکبر
تمامی زحمت حزن و الم از دل رمیده شد

(7)

اکيون علي الصباح، دوست ديکڻ آئيون،
اپيندڙيون ارداس ۾، پي نه کنديون ڪا،
رچنديون ري پاهه، پرچنديون پرينءَ سين.

سحرگه چشم عشاق است آماده به ديدارش
که ديدار دل را نعمت و راحت عطا سازد
به آداب و تواضع با وصال دوست در آيند
نصيبِ شان اگر بی جا بود آندم بجا سازد

(8)

کي جو ڪيڏانهن، اکيون پسي آئيون،
تيون تاڻن تيڏانهن، پئيون پاڻ مُهاڙيون.

لقای از کجا دريافته اين ديد هایءِ من
که ديگررا نمی بينند و پيهم درخمار استند
بمی نگرند سوی آن لقای خوش که در بُعد است
دبد تا جلوه ديگر بار بهرش بيقرار استند

(9)

ڪي جو ڪنهين پار، اکيون پسي آئيون،
تيون ديوانيون دل ۾، اپر لڳيون آر،
تهان پوءِ قرار، سُتيون ڪين سيّد چئي.

ہمان جانب که جلوه یافت ناگه دیدهای ءِ من
ہمی جویند آن جلوه که جادو کردد غائب شد
فدا ہستند چون دیوانه بر دیدار یکباره
قرار آمد نه برجا، نی بر اینها خواب غالب شد

(10)

ڪي جو وڃي اڄ، اکيون پسي آئيون،
سيٽن ڪيو سهڄ، لالون تيون لطيف چئي.

خوش اند امروز از دیدارِ جانان دیدي هاءَ من
خوشا محبوب کز مهرش جهان رشکِ گلستان است
جهان شد رشک گلشن و دیدها در موج چون دریا
بحمد لله بدانستم که جان درجسم بیجان است

(11)

ڪي جو وجي ڪال، اکيون پسي آئيون،
لالون ڪيون لطيف چئي، جانب جي جمال،
تيا نيڻ نهال، جنين دلبر ديکيو.

ازان جلوه که مهر و ماه را پرتو مزیّن شد
همان جلوه که بروی فطرت حسن جهان شاہد ازان
یک لمعه چون دیر و زناگه دیدہا دیده
بیانش نسیت ممکن انبساطِ جان بر آن شاہد

(12)

وسن ۽ وهسن، ڏهاڙي ڏسڻ لاءِ،
جئن جئن پرين پسن، تئن تئن نشا نينهن جا.

گہی در اشکباری وگہی اندر سرور اینان
ہمین شد کاروبار روز مره دیدهایم را
به چندین یار را بینند چندان در خمار آیند
شده این سوز و سازِ عشق بہره دیدهایم را

(13)

وسن ۽ وهسن، ڏيهاڙي، ڏسڻ لئي،
ڏسي ڏسي آئيون، توءِ تلاشون ڪن،
ڊاپيون نہ ڊاپن، پسڻ منجهان پرينءَ جي.

سُرور و اشکباری شد نصیب دیدهای من
بسی دیدند اوی دوست تاهم قفای او
نمی گردند سیر از دیدن دلداریک لحظه
برون از اختیار استند حیران بر لقای او

(14)

ڏسن ڏيهاڙي، تپ ترسن اوڏهين،
آيا سڄاڻي، نيڻ نهاري پرينءَ کي.

همی بینند هر روز این رخِ دلدار را تاهم
همی کوشند تا بارد گر بینند رویِ دوست
شناسیدند چون آن شاه خوبان را برفتند از خود
هنوز از نا شکیبائی همی تابند سوی دوست

(15)

اکـيـون اکـڙيـن کـي، ڏمـر ڏوس کـريـن،
جيلانهن سکڻ سکيون، تيلانهن دعويٰ منجهه دڙين،
کـلـن ۽ کـريـن، رُسـن پَـرچـن پـاڻ ۾.

مقابل ديدها با يکدگر چون مى شوند آندم
تماشه مى شود واقع که گوئى قابلِ ديد است
گهى را زو نياز شان گهى جنگ و جدل باهم
چنان چون درميان شان دى ماتم دى عيد است

(16)

اکـين کـي آهـين، عـجـب جـهـڙيـون عـادتـون،
سـور پـرائـي سـاٽ جـا، وجـيـو وهـائـيـن،
اُتي لئون لائـين، جت حاجت ناهه هتيار جي.

خريدار غم دگران عجب خو ديد ها را شد
عجب آن هم که بهرش حاجت ردّو بدل را نيست
در آنجا ديدها اندر کمندِ عشق مى آيند
که آنجا احتياجِ اسلحه و جنگ و جدال را نيست

(17)

اڪيــن ڪـي آهيــن، وڏا وجـهـ وڙهـڻ جـا،
مـنـدي بـيـتـيـون مـامـرو، جـهـيـڙو نـہ لاهـيـن،
جئن سي ڪـڪـر اپ ۾، تـئـيـن آگـمـيـون آهـيـن،
جهڙ ڦڙ نـہ لاهـيـن، وسـن سـانـوڻ مـيـنـهـن جـئـن.

عجب کار دو چشم اندر جدالِ عشق می باشد
چو در میدان بشد یلغار می جنگند متواتر
چنان بر آسمان میغ آنچنان اینان بشور آنید
مثال ابرِ بهاری آب می ریزند مُتواتر

(18)

اڪيـن ڪـي آئـون، جـان ڪـي جـهـلـون پـائـيـان،
لـوڪ لـتـاڙي نـنـڊ ۾، سـاڄـن سـوتـائـون،
مـون ڪـي مـاريـائـون، پـاڻ پـرچـي آئـيـون.

بکوشیدم که باز آرم زجانان دیدهایم را
باو غیر از رهنمایِ من چرا وابسته گردیدند
مگر هنگام خوابیدن بیاسوند با وصلش
مرا در مرگ آورده به وی پیوسته گردیدند

(19)

اکين پنهنجي مَت، پاڻ سين پاٿهين کئي،
اتي وجي لڳيون، جتي جان کپت،
نہ کا ڳال نہ ڳت، جيءَ ڏني ريءَ نہ جڙي.

سزاوار ستم گشتند از خود ديدهایِ من
ازان در ساعتی اندر قرار آيند امکان نيست
رسيد آنجا شدند اينان که هم زندان و هم قتل
بغير از جان فدا کردن رہا گرديدن آسان نيست

(20)

اکڙين آرو، مُنهان پڇي نہ کيو،
اُتي وڃي اڙيون، جتي چوڻ نہ چارو،
هينئڙو ويچارو، واتون جهليو وجهلي.

بغير از پرسش و پاسيخ کمند عشق ورزيدند
ہمان جا ديد هایِ من که جایِ هيچ گفتن نيست
دلم رنجيده آزرده بمانده از ونورغم
چه کرده آيد ای ياران مجال حرف بستن نيست

(21)

اک اُلــٽــي ڏار، وَنءُ ابــتــو عــام ســيــن،
جي لهوارو لـوک وهـي، تـون اوچـو وهُ اويـار،
مـنـجـهـان نـوچ نـهـار، پـر پـنـيـرو پـريـنءَ ڏي.

مخالف سمت گردان ديدهـا را رو خـلاف خـلـق
مقابل گررود خلـقـت بـرو سـمـتِ مـخـالـف را
باين طوررو طـريـقـه از قـفـارو در قـفـاى دوسـت
نگـر انـدر بـطـون خـود کـه دريـابـى مـعـارف را

(22)

تـان جـي تـيـن سـامُـهـان، پـنـيـرا سُـونـهـن،
سنئون ورائي سپرين، مـنـهـن جي مان ڏي کـن،
رڳـون ســڀ رچـن، تَـن ۾ تـازائـي تـئـي.

مـقـابـل تـا شـود يـارم بـزيـبـد از وقضـا تـاهـم
سُـودگـر او بـروى مـن، بـگـردم سـرخـرو از بـس
بُـود تـا روبـروىءِ مـن بُـود تـازه تـن و جـانـم
مـقـابـل چُـون شـود يـارم بـرآيـد آرزو ازبـس

(23)

اکيون سي ئي ڏار، جن سان پسين پرينءَ کي،
ٻئي ڏانهن ڪيم نهار، گهٽو ريسارا سُپرين.

بپرور ديدها را تابه آنها يار را بينى
چو ديدى دوست را آن دم رسيدى تو بصيرت را
مياور در نگاهِ خويش ديگر را که دلدارست
گوارا نى کند از غيرت اى جان اين فضيحت را

وائي

جيڏيون آءٌ ڪا پاڻ وَهيٽي آهيان،
ڪا مُون سار لهيجا،
جيڏانهن وارنيم سپرين، پير ا وڏاهين پائيان،
ڪا مُون سار لهيجا،
قلم ڪاتب هٿ ۾، ڪين لکئي مان لک لاهيان،
ڪا مُون سار لهيجا،
واڳ ڏٽين هٿ ۾، ڪيڏانهن ڪرهل ڪاهيان،
ڪا مُون سار لهيجا،
سندا سپرين ليءِ، آئون ويٺي ڪانگ اڏايان،
ڪا مُون سار لهيجا،

ايندا عبداللطيف چئي، آس اميد نہ لاهيان.
ڪا مُون سار لهيجا!

ندارم اختياری بررضای خود
بياد آری از مهر و عطای خود
برآن راهی که گرداند مرا جانان
روم بروی ء من ازپاس وفای خود
قلم دردستِ کاتب ہست و نتوانم
حذف يک حرف سازم از قضای خود
عنان در دستِ مالک ہست و چاره نيست
رسانم اشترم را چون بجای خود
روانه می کنم پيغام جانان را
شده اين روز مرّه ماجرای خود
بخواہد آمد آن روزیء به صحن من
نيم نوميد من ازآشنای خود

وائي

اي ميان سڄڻ!
ڪينءَ رهندا نيڻ منهنجا توري توري!
جن جو آذار تون آئون تيس لائق پون،
ڪين رهندا نيڻ منهنجا توري توري،
جئائين اُلهي اُيري، توڙي تهائين پري،

توءِ وجي تن ڏي، اکڙيون پير ڪري، توري توري!
ڪينءَ رهندا نيڻ منهنجا، ڪين رهندا نيڻ منهنجا.

قـرار آيـد نـه هـر گـز چشـم گـــريـان را
بـغـيــــر از نشـــــهءِ ديـــدار جـانـان را
مـددگـارم تـوئـی جـان جـهـان بـهـرم
مـنـم مشـت خـاک انـديـش احسـان را
اگراست آن بيـعد از مـــن کـه حـد نـيـست
روم تـــاهـم بـيـــابـم دولـــتِ جـان را
بـغـــير از نشـــــهءِ ديـــدار جـانـان را
قـرار آيـد نـه هـر گـز چشـم گـريــان را

سُر آسا – سُرود آسا

داستان ٽيون – فصل سويم

نيٽن نظر نيهن، جڙون جت جُڙن
ساهه انين تان صدقو، اندر سين عَضبن
لاهي تن لطيف چئي، انگ پڻ آڇجن
قلب قرباني كريان، متان دل دوسن
هنئين ۾ اكين، ڦاهي كاڏي پرينءَ لئي.

نگاهِ عشق چون بيخ، درخت اندر رگِ سنگ است
كه بيخِ نرم و نازک همچو ميخک مى شود پيوست
جدا كرده ز جان خويش قلب و قالب تن را
فدا كرده شود بر يارِ جان باوى بود پيوست

سُر آسا داستان ٽئين بابت

هي مجازي اکيون ٿڳين ٿيون، حقيقي پرين اهي پسن جي ٻئي اکيون ٻوٽين، مجاز جي پچر ڇڏي، حقيقت جو پار پتو پُڇ، جت جانب جو جمال آهي، جت نہ آهہ آهي نہ ناهہ آهي.

محبوب جي جمال جي ڪَٿ انساني عقل کان مٿي آهي. حقيقت تائين رسائي ڪرڻ عام انسان جي وس نہ آهي، اهي ان ڪي ائين ڏسندا آهن، جئين ڪو انڌو هاٿي ڪي هٿ لائي، ڪجھ ڄاڻڻ جي ڪندو آهي.

دربارهٔ سرود آسا فصل سویم

این چشمان مجا زی ترا می فریسند، ہمانان برسی بر حقیقت خواہند نمود که ہر دو چشمان را به بندند، مجاز را گذاشته نشان راه حقیقت را بپرس، آنجایٔ که جمال یار جلوه گر است ہمان جاما جرای است و نیست می باشد، اندازه و قیاس جمال یار را از عقل و اندیشهٔ انسانی بر تر است عوام الناس را برس به حقیقت کردن نظیر آنست که نابینا برایٔ شناسیدن پیل دست و پامی زند۔

(1)

ديک مَ تُون سين تن، جي مجازياڻيون مُنهن ۾،
کين سجاتو سپرين، نهاري نيڻن،
پرين سي پسن، ٻئي جنين ٻُوٽيون.

مجازی دیدهایِ تو که در چهره همی داری
همین بهتر که زینها هیچ چیزی را نباید دید
بدیده دوست را تاهم ندیده حسّ گه دانند
نخستن بخدا اینها را، سپس او را بشاید دید

(2)

مَجازي موهي کڍهن ويندءِ نکري
اکڙيون توهي جمر وهين وسهي

مجازی دیدهایِ تو، میا در اعتبار شان
ترا با حیله بسته در تهِ تاریکی اندازند
خبردار از مجازِ شان، گریز از حیلهءِ ایشان
که آخر این کشاکش ها ترا در تنگی اندازند

(3)

اي مجازي ماءُ، جي تو سچڻ پانئيا
ڪچو ڪوهه تياءِ، هاري حقيقي پرين.

مجازع دوستدارانت چرا بستی به ایشان دل
نمی شاید همان کاری که در خجلات برد آخر
چسان کردی تو دور از خود حقیقت آشنایان را
که راهِ راست ایشان را به نیکی می رود آخر

(4)

مجازي مَ مت ڪر، پنييون ائين نہ پير،
پڇي تئين نہ پير، هاري! حقيقيءَ جي.

مجازی را میاور در قرابت چشم پوش ازوی
سیه بخت آن سیاهی هم بمالد بر نصیبِ تو
حقیقت آشنایان را نشانِ راه برسیده
برو در پیروی شان که آید بر نصیبِ تو

(5)

مونکي ماءُ مجاز، پِجاري جئن پچيو
هتن چڏي هاج، ويئي سار سنڌن مان

مرا اى مادرم حلاج چون پنبه پريشان کرد
تنم چُون ذرّه ذرّه در ضرر افتادو ضرّه شد
نزول ضرّه شد بر جان ضرر شد روزگاي من
چسان گويم به کى گويم که زہرم روز مرّه شد

(6)

حقيقت هيٺي مُنهنجي جان جدا کئي،
جيکو پساهه پرينءَ ري، سگهان تان نہ کٽي،
ڏٽي ئي ڏٽي ، رهيو آهي رُوح ۾.

حقيقت کرد جانم را جدا از تن کجا بروم
نفس يک نيز غيز از جان جان مشکل بر آوردن
خدا ونا خدا مانده، کنون در جان بى جان است
اسيرم در کمندِ دوست نتوان دل بر آوردن

(7)

سَئين سُهائي سپ ڪا، ڪامُون مُنجهائي،
طلب ۾ تحصيل اوريان ئي آهي،
مان تن نت لائي، جت آهِ نه ناهِ ڪا.

به راهِ راست می گردد کسان را رهنما هرکس
کسی باشد که سازد گم مرا گاهی ز راهِ من
که امکان است وصل یار را اندر جوارِ خود
درآن جایءِ که هست و نیست نی آنجا نگاهِ من

(8)

جت آه نه ناه ڪا، اي خيال خاڪي،
پرينءَ جي پاڪي، پستان ئي پري تي.

برآن جایءِ که هست و نیست آنجا حد وارد شد
همان جا حد وارد شد برآن جایءِ که هست و نیست
کجا تقدیس جانان در نظر آید جهان بین را
کجا داند همان نادان که است آخر چه است و نیست

(9)

نيڻن نظر نينهن، جڙون جت جُڙن،
ساهه اُنين تان صدقو، اندر سين عضبن،
لاهي تن لطيف چئي انگ پڙ آڇجن،
قلب قرباني كريان، متان دل دوسن،
هينئين ۾ اكين، ڦاهي كاڏي پرينءَ لئي.

نگاهِ عشق چون بيخِ درخت اندر رگ سنگ است
كه بيخ نرم و نازک همچو ميخک مى شود پيوست
جدا كرده ز جانِ خويش قلب و قالبِ تن را
فدا كرده شود بروى كه جان باوىءِ بود پيوست

(10)

جت آهِ نہ ناهِ كا، ايءُ خاكيءَ جو خيال،
جانب جو جمال، پسڻان ئي پري تيو.

منم در جستجو تا بر رسى يابم به هست و نيست
مگر اين جادهٔ و منزل كجا در قسمتِ من شد
كه من از خاک هستم ذات او نور عَلىٰ نُور است
جمال او بعيد از ديدو ديدارش نه ممكن شد

(11)

پرين نہ اکڙين ۾، ھنئُون نہ حاضر جن،
سي ھنھين جاڙ جيئن، تلھا تاتا سکٽا.

ہر آن چشمی که می ماند تہی از عکسِ حسنِ یار
و نیز آن دل که محروم است از شرفِ حضورِ دوست
چنین دلدایِ چشم و دل که عار از عشق می دارد
نه زنده ہست و نی مرده، نیابد کوی کو یوست

(12)

مُورک مامر نہ ٻُجھٽا، ھيڏانھن ھوڏانھن ڪن،
سي ڪينءَ پرين پسن، ڪتر جنين اکين ۾.

معمایِ مُحبت را که نادان نمی داند
بهانه بر بهانه می کند آن خام خو از خود
خس اندر چشم افتاده کجا محبوب را بیند
چنین ناکاره نتواند که گردد روبرو از خود

(13)

جان تن ڪيوءِ نہ تيئن، سوئيريان ئي سنهڙو،
پرين پائيندا ڪيئن، توڪي اکڙين ۾،

نکوشیدی تو ای نادان مگر مقدار سوزن هم
که جهد جسم اندک او کند کاری که کاری شد
ترا کی یار تو در چشم خود آرد که خاک استی
همین وجه است وصلِ او ترا حاصل نه باری شد

(14)

اکين ۾ تي ويهُه، تہ آئون واري ڍڪيان،
توکي ڏسي نہ ڏيهه، آئون نہ پسان ڪي پيو.

بیا بنشین به چشم من که از خلقت نهان سازم
نبیند کس ترا نی من کسی را در نظر خواهم
ترا در چشم خود گیرم دلم درگاهِ تو باشد
جهانم این چنین آباد کی جنت دگر خواهم

(15)

تارن ۾ ڪر تڪيو، ونين ۾ تي ويهُ،
اکين ۾ تي پيهه، ته آءٌ آچارو تيان.

بيابنشين به چشمِ من، بكن درمردمک تکيه
بكن درمرد مک تکيه، بيا بنشين به چشمِ من
كنم دل بارگاهِ تو که باشد بارگاهِ عشق
شوند انوارِ حسنِ تو به مهرت جزو جسم من

(16)

ڪران وجھ وات، ڏول منھنجي ڳالھڙي،
مچڻَ رتي رات، اورڻ ۾ اونھي تئي.

مكن افشا توراز وصل خود را با رقيب اى دوست
كه او چون شعله بر احوال ما برگشته خواهد شد
خراز وصل چون يابد كند محشر بيا آندم
شب شادان ازين مورد بغم وابسته خواهد شد

(17)

سِڪ سڪائي سڪُ، سڪ نہ آهي سٽري،
لڪ لڪوٽي لِڪَ، تہ ڪرن خبر نہ ٿئي.

مُحبت در مُحبت کُن، محبت بر محبت هم
محبت مشکل است ای جان محبت سهل وآسان نیست
مَکن افشا محبت را که در اخفا همی باید
خبر شد چون رقیب رو سیه را خیر ای جان نیست

(18)

خبر ٿي ڪرن ڪي، تہ مون ڪندا ڪوھ،
صورت سپيريان جي، ڏٺي ڪونهي ڏوھ،
لوري لڳم لوھ، جنهين رت رئاڙيو.

رقیب از باخبر گردد نباشد هیچ پروایم
چه خواهد کرد آن مردود آخر بر جوازِ من
گناهی نیست اگر آید مُسّر دیدنِ جانان
دلم شد صید عشق و اشک خون گشته نیازِ من

(19)

ڪرجا ڪَڏ ڪنئي، پوڻ ڪاڻ پرينءَ جي،
تنهن ۾ پاڻ پئي، غيبتي گاريئو.

رقيبِ رو سيه كنديد خندق را كه چون ناگه
حبيبِ من خرامان آيد اندر دم، درآن افتد
مگر شد مختلف قصه كه او خود دروى افتاده
بلاى را كه بهر ديگران آرد، برآن افتد

(20)

الا ڪر جئين، مدي جنين جي من ۾،
اسان ۽ پرين جون اميدون پسن،
تهان پوءِ مرن، سڙي انهيءَ سُور ۾.

خدايا زنده دار از التجاىءِ من رقيبان را
به لطفِ وصل محبوبان برآيد تا مرادِ من
ازين عيش و طرب من چون سپند افتند درآتش
بمرگ آيند ايشان من به شكر آيم جوادِ من

(21)

ڪر ڪاريندو سي، ماتو جن پريتڙو،
جوش جلايا جي، ماري تن مات ڪيو.

شود گمراه از شيطان كه اورا عشقِ صادق نيست
اگر صدق است در عشقش نه گردد گم زراهِ خويش
مگر آنكس كه جان را سوخته درآتش عشق است
بشد ابليس ازو دفع آن بجا مانده به جاهِ خويش

(22)

ڪر ڪي ڪپر ڪاءِ، نانگ مٽيارو نڪري،
اُيو جو اوناءِ، سرپر سندي سڄڻين.

گزد رفعى رقيب رُو سيه را كو سر گوشه
سراپا گوش گشته گوش كرده گفتگوىءِ يار
نمى خواہم پسِ پرده رقيبِ روسيه رفته
كند با نيّتِ بد ہم چنين رغبت سُوىءِ يار

(23)

ڪر خراب تئين، هيا هچارا،
پورايي پرين جا، چوڏاري چارا،
مرين منهن ڪارا، سڙي انهيءَ سور ۾.

شوی خانه خراب ای رانده ٔ و رُسوا رقیبِ من
که یارم را چو صید اندر درونِ دام آوردی
خدا مرگ آورد بر تو بسوزی در ہمین حسرت
که صُبح یارِ من را تو به دورِ شام آوردی

(24)

سڄڻ سَنئيُون ڪن، لوڪان ليکي ونگيون،
سندي سپيرين، پَرون پروڙڻ ڏاکڙو.

نگارم آنچه کرده راست کج پنداشته خلاقش
کرا گوئیم نادانی خرد مندی اگر این است
میانِ راست وکج بحث و دلیل آید به کج بحثی
که لا علم است خلق ای جانِ من نکته مگر این است

(25)

ڪا جا پر پرين، نہ سا سُئي نہ ٻُڌي،
متيون سڀ منجهن، اهڙي ڏٺي قضيي.

عجب انداز جانان را شُنيده نيست و نی ديده
که چندان می شود مشکل چنان در غور می آيد
کجا آن حوصله کو فيصله صادر کند اين جا
که از فهم و فراست گم طريق و طور می آيد

(26)

نڪو ڏيگهہ نہ ويل، نڪو منهن نہ مهاڙڪا،
اي اهو ئي ڪيل، ڪور پروڙي ڪينڪي.

بر آن هستی که انديشيد گم گرديد ادراکش
که آن از طول و وُسعت برتر و بالا همی باشد
عجب هستی چنين هستی که رُويش نيست و نی سُويش
که از کيف و کميّت برتر و بالا همی باشد

(27)

حوصلو حيرت ۾، ڪري ڪين دَرڪ،
جو حسن سندو حق، سو ڪور پروڙي ڪين ڪي!

بحيرت حوصله افتاد و درک از درميان رفته
کجا توفيق ہر کس را که دريابد فضيلت را
چه بايد بود قدرو منزلت حسنِ حبيب ای دل
نداند هيچ نابينا نهايت اين حقيقت را

(28)

حوصلو حيرت ۾ وجي تيو ويڇُون،
محبت جون ميڇون، ڪور پروڙي ڪين ڪي،

بحيرت حوصله افتاد و عقل اندر فتور آمد
چنان مشکل شده کاری که از تکرار آسان نيست
محبت چيست با مقصد چه شد رمز و کنايه را
چه وُسعتِ کورباطن را که حل اين عقده پايان نيست

(29)

حوصلو حيرت ۾، وحي لچاڻو،
ويچارو ڪاٺو، ڏسي تيو ڏسڻ ڪي.

بحيرت حوصله شد شرم چون سايه به سر آمد
که دارد عقل ناقص آن چه داند روزگار عشق
محبت چون تماشه نيست تا بازد باد هَرکس
چه داند چشم پوشيده چه باشد کارو بارِ عشق

(30)

حوصلو حيرت جو، آهي نه متي عام،
سندي محبت مام، ڪور پروڙي ڪين ڪي.

عوام الناس را واجب عتاب ای مرد دانا نسيت
که داند يا نداند تاہم آن از خود ہمه دان است
محبت چون معما شد نداند ہر کس و ناکس
نداند کور ہم او را که نابنياو نادان است

(31)

مُئي هاتيءَ تي مامرو، اچي ڪيو انڌن،
مناڙن هٿن سين، اکين ڪين پسن،
فِي الحقيقت فيل کي ،سڄا سڃاڻن،
سنڌي سردارن، بصيرت بينا ڪري.

يکی بر فيل مرده چند نابينا بهم گشته
که تا اين کوه پاره را به لمسِ دست بشاسند
مگر اين کار بينا بود تا بشناسد آن چيزی
خدا بينا کند شان را که اصل و نقل نشناسند

وائي

منهن منجهه خليل، اندر آذر آهين،
سڌ مَر ڪر صحت جي، اجا تون عليل،
نالو ناهه نفاق جو، جتي ربُّ جليل
منهن ۾ مسلمان تُون، قلب تان قليل،
واليءَ جي وصال ۾، دوئي ناهه دليل،
الا عبداللطيف چئي، سچو رڪائج سيل.

بباطن ہستی آذر تو، بظاہر تو خلیل استی
مکن دعویٰ تو صحت را، ہنوز ای جان علیل استی
نفاق آنجا نمی باشد، که شد ربِّ جلیل آن جا
مسلمانی کجا برجا، که شد قلبِ قلیل آن جا
وصال والی و واحد نه گردد با دوئی حاصل
لطیف این پند می گوید، بشو با راستی مائل

وائي- 2

موت مند نہ آهي، تائب ٿيو تڪڙا،
"عجلوا بالتوبة قبل الموت"، ويھ تون ويرم لائي،
پريان ڪارڻ پاڻ کي، سگھو ويھ سنباهي،
اجل اَسارن کي، ڪام وِٽي تو ڪاهي،
وِڏائين وَڏڻ ليءِ، گِن کُهاڙيءَ پاهي،
عِمارتون انڌن جون، ڊاهيو ٿو ڊاهي،
بِنا گھوٽ گھرن ڏي، ڪنهن وڏي ويرو ناهي،
اُتي عبداللطيف چئي، بنا ڪفن پراهي.

نباشد مرگ را موسم، کنون تائب شدن باید
تو قبل ازمرگ شوتائب، دراین دیری نمی شاید
بشو آماده وصلش، که از تو دور می ماند
ازوآنکس که شد غافل، اجل ناگه برا وآمد
تبر تیار باچوب است بریدن زود می خواہد
مکانِ کورچشمان را، بیک چشمک بزیرآرد
زجای خویش نوشه را، بجای غیر برسالد

نمی ماند کفن برتن، لطیف آن لمحه چون آید

وائي — 3

اللہ سائين! سائين! پٺان پرينئون نہ پانهين،
مون تان آسرو آهي اوڏاهين،
جتي ديرو دوست جو، سا ڪينءَ جوءِ اڳاهين،
مون سان آسرو آهي. ينيون يري آئيون،
آيل مون اتاهين. مون تان آسرو آهي...
قلم جن جي هٿ ۾ سي سيڻ سڀاجها سائين،
مون تان آسرو آهي. بندي جي باب ۾،
شال مَر لکن لائين. مون تان آسرو آهي...

نظم

خداوندا! مگر دان دور جانان را
که من دارم دوام امید آنان را
ہمان جانب که ساکن یارِ مَن باشد
ندانم دور آن آماجگاہان را
خوشا این دیدها دیدند راہِ دوست
مبارکباد می گویم من ایشان را
قلم آن کاتب تقدیر می دارد
شود تا کم کند از عفو عصیان را
توقع دارم از لطف و عنایت را
که باتوفیق بخشد ناتوانان را

سُر آسا - سُرود آسا

داستان چوٽون - فصل چهارم

مُونکي مون پرين، ٻڌي وڌو ٻار ۾،
اياٸين چون، مچڻ پاند پساٸين.

تحکم کرد بر من يارِ من ياران چه بايد کرد
هر آنکه از حکم برگشته ازو تقدير برگردد
نگارم دست وپا بسته به دريا کرد و بامَن گفت
خبردار اى مبادا دامنت در آب تر گردد

سر آسا - داستان چوٿين بابت

حقيقي محبُوب حسن بي پايان جي ڪل ڪاملن کي بہ ناهي، جي سچو آهين، تہ ترڪ کي بہ ترڪ ڪر، جن لاءِ اسين سڪون ٿا، سي اسين پاڻ ئي آهيون.

مسلماني صرف ڪلمي پڙهڻ بہ ناهي، نڪي هندو ڌرم جٽيي پائڻ ۾ آهي، جن پنهنجو وجود وڃايو، سيئي وڃي حق ۾ حل ٿيا.

سر آسا، هي راڳڻي اسر ويل ڳائبي آهي، ڪن صاحبن جو رايو آهي، تہ آسا هڪ راجڪماري جو نالو آهي؛ جيڪا پرڀات جو اٿي ايشور جي عبادت جا گيت ڳائيندي هئي.

درباره سُرود آسا فصل چهارم

کاملان جهان نیز خبری از حسن بی پایان محبوب حقیقی نداشتند اگر تو صاحبِ صدق هستی تا ترک را ترک بده، ما برای آنها که اشتیاق می داریم آن خود هستیم۔

مسلمان شدن تنها بخواندن حکمه نیست وینی دین هندو به زناربستن به تکمیل می رسد، آن که وجود خویش را فنا کردند لا شک به حق تحلیل شدند۔

سرود آسا: بوقت سحر سرائیده می شود، بعض اصحاب می گویند که این نام یکی از دختر شاه بود که هنگام سحر از خواب بیدار شده حمد خداوند را می سرائید۔

(1)

ديکيندي ديدار کي، کين سڃاتو ڪل،
تازي طويلن ۾ آهي اڃا طوجهل،
هئا جي امل، سي حسابان هڇي ويا.

لقاىءِ يار در ظاہر كه بيند هيچ نشناسد
حصول مقصد اى جان جزبه جدوجہد ممکن نیست
نیاید در شناس آن اسپ کو اندر طویله شد
نباشد ہر کرا قیمت حسابش چند ممکن نیست

(2)

ديکيندي ديدار کي، ڪل سڃاڻي کينءَ،
جانب منجهان جينءَ، محروم ٿي مري ويا.

بظاہر آنچه دیده می شود آن در چه کار آید
بدیدن در بطون اما بجا در کار می باشد
مرادِ عاشقان چون بر نیامد از ہمین اندوه
زجان رفتند شان که این زیستن بیکار می باشد

(3)

محروم تي مري ويا، ماهر تي نہ مئا،
چِڙيءَ جيئن چُهنج هٽي، لڏيائون لئا،
حباب ئي هئا، انهيءَ واري وچ ۾.

به محرومی زجان رفته مگر ماهر نه گردیدند
که از کیف وکم راز نهان واقف شده رفتی
حیاتِ جاودان از عشق پیدا می شود بیشک
اگرزین طور می رفتی بجا واجف شده رفتی

(4)

ترڪ ڪر ترڪ ڪي، وڃڻ ڪنان وڃ،
آهي اي اُهيج، سُٽي سٽائيج تون.

بیاکن ترک را هم ترک و از رفتن بشو رفته
مبین وسط و کناره را مشو زیر و زبر چندان
ازین بخواهَ نشان عشق را دریافته عاشق
شنیدی آنچه ازو با دیگران برسان خبر چندان

(5)

وجــي رَس وجــڻ كــي، وجــڻ پــڻ وجــاءِ،
لـوكـان پـاڻ لـكـاءِ، لـكـلـن پـڻ لـكـيـج تُـون.

قدم بر جاده بنـهـاده بـكـن گـم جـاده را از خـود
رسيده بر سر مـنـزل ازان كـن خـوايشـتـن را گـم
بشو پرده كنان از خلـق و خـود از پـرده كـن پـرده
چنان در كارگاهِ عشـق گـردان جـان و تـن را گـم

(6)

لـوكـان لـكـي سـپ كـو، لـكـلـن لـكـي كـونـه
اتــي ويــنــي اون، ان اُلــتــي ڳــالــهه جــي

حجاب اندر حجاب از خلق و نی ليكن حجاب از خـود
كه خود را در حجاب آورده باشد در حجابِ خويـش
همين انديشه در تشويش می دارد بـهـر لـحـظـه
كه خود را چون خفی بايد نهادن در جنابِ خويـش

(7)

هتن سين هاج ڪر، نيٺن سين نهار،
ايا اڳٺا پار، پس پنهنجا سپرين.

بمان در کار خود مصروف از دستِ خودت لیکن
نگاه تو به راهِ یار باشد منتظر ای جان
بدین دستور بین از صحن خود بیرون که تایابی
بجا دیدار جانان را که آید در نظر ی جان

(8)

چُپ ڪر چَپ مَر چور، پور اکيون ڍَڪ ڪَن،
پاٽي پي، پيٽ مَر پر، رهُ اڏورو ان،
تہ جا مورت منجهان من، مشاهدو تنهن ماڻئين.

بمان خاموش و لب بر لب بنه کن بند چشمان را
بپوش این گو شها را ترک ده گفت و شنید ایدوست
شکم پرور مشو تارز بطون خویش دریابی
همانی دلدار را مخفی است کوچون ماهِ عید ایدوست

(9)

ڪـڪ سـڙي پـن سـڙي، سـڙي سـائـو گـاهہ،
جـنـيـن رکـي الله، تـئـو نـہ اچـي تـن کـي.

خس وخاشاک چُون سوزد گیاہی سبـز سـوزد ہـم
چو آتش تیز تر باشد ہمه چیز از ہمان سوزد
مگرآن را که او مالک سلامـت داشـتـن خـواہـد
محابی نیـسـت کـو از آتـش وبـرقِ تـپـان سـوزد

(10)

اَسـيـن سـڪـون جـن کـي، سـي تـان اسـيـن پـاڻ،
هـاڻـي وچ گـمـان، صـحـي سـجـاتـا سـپـريـن.

به عشق آن که دل حیران پریشان بـهـراو مـانـده
احاط کـرده بـود آن یـار بـر خـواب وخـیـال نـی
خبرشد چون گمان است این گمان را درگـذر کـردیـم
که خود معـشـوق خـودیـم دیـگـر بـس مـزال تـا

(11)

اسين سِڪُون جن ڪي، اسين تان سيئي،
”لم يلد ولم يُولد“ ونءُ اوڏاهين پيهي،
تهان منجهيئي، پارڪ پرکج حق ڪي.

تجاوز کرده ما از عاشقی محبوب گردیدیم
به حال خود سپاریدیم صورت حال من جمله
اشاره لم یلد را بینٌ برو تو نیز بر سمتش
کزان در فهم توآید حقیقتِ حال من جمله

(12)

ڏسڻ ڏسين جي، تہ همہ ڪي حق چئين،
شارڪ شڪ مَ ني، انڌا انهيءَ ڳالهہ ۾.

اگر بینی به جان و دل، حقیقت را بدانی خود
دروغ آید نه در دیده همه را حق بگوئی تو
مکن شک وشبه چون حسّ گردانی حقیقت را
ترا لازم که باطل را ز لوحِ دل بشوئی تو

(13)

مُنهن ڪر منجهاران، پهر ڏونـڏ مَ ڏور جيئن،
جـي اڪـڙيـن آران، تــ ڪـنـڏيءَ اچــڻ ڏاڪــڙو.

ببين اندر بطونِ خود که موجود است یار آنجا
تلاش او نکردن بایدت چون وحش در بیرون
نگاهِ شوق اگر غواص کردی در بطونِ خویش
نخواهی برد تو خود را ازان زنهار بر بیرون

(14)

آڏو جـو اثـبـات ڪـي، سـو شـرڪ لاهـي شـڪ،
هئي جنهن ۾ حق، تـنهن نفيءَ جهو ناهه ڪو.

شود حائل که در اثبات آن شرک آرد اندر شک
گُریز از شرک ای جان تا کنی اثبات را محکم
حقیقت را که اندیشه نظیر آن نفی ناپید
تو بر راهِ حقیقت رو بگیر آن درت را محکم

(15)

وڏي تـــان ان واٽ ۾، ٻــيــلــپ ٻــيــائــي،
آهــي اونــداهــيءَ جــو، شــرڪ سُــهــائــي،
چــتــي چــتــائــي، الــف جــي عــيــنــڪ ۾.

دوئی چون سنگِ راه ای جان میـانِ راه مـی آیـد
نشـان راه ازوی مـی شـود زائـل بـیـک لـمـحـه
نمایان شرک می باشد بسان شعـلـه بـتـاریـکـی
تو بینی بیشک اورا گرشوی مائل بـیـک لـمـحـه

(16)

ان پر نـ ايمان، جيئن ڪلمي گو ڪوٺيائين،
دغــا تــنــهــنــجــي دل ۾، شــڪ ۾ شــيــطــان،
مُــنــهــن ۾ مســلــمــان، انــدر آذر آهــئــيــن.

مگو کز کلمه گفتن می شود تکـمـیـل ایـمـان را
دغا و شرک چون اندر دلـت مـوجـود مـی بـاشـد
بظاہر مسلم و در بـاطـن اسـتـی آذرو شـیـطـان
بکذب و ریب قول و فعل تو مـحـدود مـی بـاشـد

(17)

ڪوڙو تُون ڪفر سين، ڪافرمَ ڪوٺاءِ،
هندو هڏ نہ آهئين، جڻيو تو نہ جڳاءِ،
تلڪ تنين کي لاءِ، سچا جي شرڪ سين.

مكن دعوی كه رشته ات به كفروكافر استی تو
تو كافر نيستی زنار اگر بستی چه خواهد شد
نشان كن برجبين شان كه شرک اندرخميرِ شان
بيا بايک وگربا دو كه سر مستی چه خواهد شد

(18)

منهن تہ موسي جهڙو، سيرت شيطاني،
بازي بيراني، ڪدي ڪوهہ نہ ڇڏيئين.

بظاہر صورت موسی بباطن سيرت شيطان
ازين علت تہی از لطف و لذت گو چه می خواہی
چرا از شرف خود بی شرف گشتن آرزو داری
چرازين بی تہی برخويش رنجيدن نه می خواہی

(19)

منهن تہ موسي جھڙو، اندر ۾ ابليس
اھڙو خام خبيث، ڪڏي ڪوھ نہ چڙّئيين.

برون موسیٰ درون ابلیس عجب ای بوالعجب بر تو
چرا در اختیار آورهٔ این شکل و صورت را
خبائث را چسان جا دادهٔ اندر حریم دل
بیا در حلقه ابرارو برافگن کدورت را

(20)

منهن تہ آھيريان اُجرو، قلب ۾ ڪارو،
پھران زيب زبان سين، دل ۾ ھچارو،
ان پر ويچارو، ويجھو ناهِ وصال ڪي.

رُخش آئینه وش پاکیزه لیکن دل سیه دارد
بظاہر موم سان لیکن بباطن ہمچو خارا شد
کجا در سایه ای مهر و وفا آساید آن ناکس
نشد کان بد نصیب از وصل جانانِ بزم آراشد

(21)

تـون کـا کـانـي پـاءِ، وَنـيـن ۾ وصـال جـي،
دو بـيـنـائـي دور کـري، مـعـرفـت مـلـهـاءِ،
سـپـيـريـان جـي سـونـهـن ۾، رخـنـو کـونـہ رهـاءِ،
اک اشـهـد چـاءِ، تـہ مـسـلـمـانـي مـاٽـيـين.

بکش سرمه به چشمانت که وصل دوست دریابی
دو بینی درگذر کن معرفت را درمیان آور
بگردان محو خود را در حضورَ حسن محبوبان
بیاری مسلم اندر دین، محاسن در بیان آور

(22)

سـرمـو سـيـاهـيءَ جـو رنـن کـي رهـاءِ،
کـانـي کـارائـيءَ جـي، مـڙس تـي مَ پـاءِ،
اکـيـن ۾ اٿـکـاءِ، لالائـي لالـن جـي.

مکش زنهار در چشمان خود کحل سیاه ای جان
که این سرمه زنان را زیب می بخشد گذر ازوی
نمی شاید که مردان از سیاهی زینتی یابند
ترا سُرخی همی زیبد، بیا شو زیب و راز وی

(23)

سُرمو سُرخيءَ جو، جڏهن پاتو جن،
تن ڏٺي تن، رونق ريٽي جهڙي.

همی سازند چُون مردان به سُرخی شوخ چشمان را
گل اندررشک می آید، به زیب و زینت ایشان
همین مردان همی یابند آخر سُرخروئی را
جهان حیران شده باشد ز شان و شوکتِ ایشان

(24)

سُرمو سفيديءَ جو، جڏهن پاتو جن،
تن ڏٺي تن، اڇائي عالم ۾.

کشد آنکس که درچشمان خود کحل سُفیدی را
صفای دیده و دل حاصل آید آن معامل را
همان بیند همان یابد سفیدی در همه عالم
بدست آرد بلی در بحربی پایان سواحل را

(25)

سڪڻ سيوئي سُور، محبت وڏو مامرو،
اٿئي پهر ملور، سگهو ساعت نہ جندڙو.

محبت در دبی درمان، محبت هم وبالِ جان
نمی ماند کسی خورسند درزی از وجودِ آن
محبت مشکل پیهم نجات ازوی نشد ممکن
ملال وغم به جان حاوی بُود از هیست و بود آن

(26)

ڪن درسن دوست جو، پيئو محبت منڌ،
سي ڪِئن ڪنديون ڪنڌ، جي منجهان ئي مَنجهہ تيون.

رسانیدند چون رندان به لب جامِ محبت را
رسید اند اندر تهِ خود منزل ایشان را مُهیّا شد
کجا بینند بر جای دگر چون پر شدند از خود
که پیوسته شدن با غم اکنون شغلِ بیجا شد

(27)

اوڳڻ رُسي سپ کو، ڳُڻين پرين رُنام،
ليکيم جي لسان سين، سي کير کين هئام،
پاڻ وڃائي پانهنجا، تورا تڪ هنيام،
بندگي شر مندگي، اها ميڙ مڪيام،
پرين تب پرتام، آئون جب اٿ گئي.

عتاب آرند بر معيوب ليکن من که بی عيبم
نمی دانم چرا جانم زيجانان در عتاب آمد
نماند اقرار من احسان اورا چون بناليدم
به آخر عفو کرد آن مرگ چون برمن شتاب آمد

(28)

اوڳڻ رُسي سپ کو، ڳُڻين پرين رُنام،
ٻهون ٻاروتن ۾، کوڙين کوڙ کئام،
تيلانهين سريام، سکنئون سور گهٽا.

عتاب آرند بر معيوب ليکن من که بی عيبم
مرا اندر عتاب آورد يارم حال زارم شد
بکردم ہرچه آن جمله دروغ ای دوستان بوده
ازان بر من عذاب آمد، جهنم روز گارم شد

ابيات متفرقہ

(1)

سائينم! سدائين ڪرين مٿي سنڌ سڪار،
دوست! مٿا دلدار، عالم سڀ آباد ڪرين.
(سارنگ)

خدا وندا بود باران رحمت بر ديار سنده
نماند خشک سالی سایه گستر ابر نیسان باد
توئی دلدار خویش و غیر پاس دوستی از تو
به امن و آشتی عالم ہمه آباد و شادان باد

(2)

بيت مَ ڀانيو ماڻهئا، اهي آيتون آهين،
نيو من لائين، پريان سندي پار ڏي.
(سُهڻي)

مپندارید این ابیات محض ابیات ہمدو شان
که این ابیات در پرده شعور آیات اند
ازینها می کند پرواز دل سوی دیار دوست
برای وصل دامانده وسیله آیات اند

(3)

سُتا اٿي جاڳ، ننڊ نہ ڪجي ايتري،
سلطاني سهاڳ، ننڊن ڪندي نہ ملي.
(ڏهر)

بشو بيدار از خواب ای جهانِ خويش گم کرده
کسی اندر غنودن بخت شاہانه نمی يا بد
نصيب تو بود خفته چنان کار تو شد خفتن
مراد چشم بستن ہيچ در دانه نمی يابد

(4)

تتي تڏيءَ ڪاھ، ڪانهي ويل ويهڻ جي،
متان ٿئي اونداھ، پير نہ لهين پرينءَ جو.
(حسيني)

مشو محتاج گرم و سرد متواتر بکوش ای جان
که ہنگام تگ و دو درنشستن کارِ مردان نيست
مبادا مہر آيد در غروب وراه گم گردد
تو گوئی در نصيب من متاعِ وصل جانان نيست

(5)

پڇيوئي، تان پور، نہ تہ پڇڻ ناهہ پريتڻو،
جيهي تيهي حال سين وڃي من حضور،
ڏورينندن کا ڏور، هوت هڏ هم نہ تئي.
(مارئي)

اگر پرسيده تا بر ره جانان روانه شو!
وگرنه آنچه پرسيدی ز دستورِ محبت نيست
دران حالی که باشی در حضور دوست بايد رفت
که يابد هرکه می جويد در اين تکرار محبت نيست

(6)

جبل ماري جڪ، جو آڏو عجيبن کي،
توڙي لڪن لڪّ! تہ لنگهيندين سِڪ سين.
(کاهوڙي)

اگر کوه است حائل درميانِ راه ما تاهم
نمی داريم پروای که بر رفتن همی دانيم
محبت رهنمای ما، ضمان آرزوی ما
چوباد از کوه برگذريم، در ماندن نمی دانيم

(7)

ڪاري رات، اڇو ڏينهن، اي صفتان نور،
جتي پرينءَ حُضور، تتي رنگ نہ روپ ڪو.
(ڪاھوڙي)

شب ديجور و عشق از نور معمور و درخشان شد
که ماه حسن را بخشيد ضو چون مهرِ تابان است
نباشد حاجتِ نقش و نگار آن جا که بارِ دوست
که در آرايشِ خود طاق و رشکِ صد گلستان است

(8)

ڇڄ مَ قطاران، سات چڙهندو لڪئين،
مڇڻ تئين پئان، وڳ وات ئي نہ لهين.
(ڪاموڏ)

مشو دور از قطار اى جان روان چون کاروان باشد
که درّه در ره آيد و کاروان از تو جدا گردد
جدا از کاروان گشته وگر راهش نخواهى يافت
به تنهائى که رفته حوصله او را خطا گردد

(9)

جيڪا ڪندي نينهن، مون جئن ٻارو چن سين،
متان ڳلن مينهن، ڪڏهن لاهيندي ڪانہ ڪا.

(حسيني)

هر آن که هم چو من در دام عشق افتاد و بسمل شد
نه زنده ماند او نی در شمار مردگان آید
بود شب روز در اندوه و با آه و فغان شاغل
به رخسارش بود باران اشک آن خون فشان آید

(10)

ٻيون چنيون روئن، آءٌ ڳنڍجيو روئان ماءُ،
ڪمتر لهي ڪاءِ، سُڌ انهيءَ سُور جي.

جدا گردیده از جانان بگرید هر کسی لیکن!
منم در وصل با گریه همین شد روزگارِ من
مرا دردی ست آن دردی که علمش هیچ کس را نیست
کجا داروی آن دردی که بخشد آن نگارِ من

(11)

مونا جن محراب، جُسو جامع تن جو،
قبلي نما قلب ڪري، تن ڪي ڪيائون طواف،
تحقيق جي تڪبير چئي، جسمان ڪيائون جواب،
تن ڪھڙو ڏوھ حساب، جن ھينئڙي ھادي حل ٿيو.
(رامڪلي)

بزانو حلقه ای محراب و تن چون مسجد آورده
نموده قلب را قبله طوافش می کنند اینان
زدل تکبیر حق گفته بسر برده فرائض را
کجا جرم و حسابِ شان به هادی حل شدند اینان

(13)

صاحب! تنھنجي صاحبي، عجب ڏٺي سون،
پن ٻوڙين پاتال ۾، پھڻ تارين تون،
جيڪر! اَچين مون، تہ ميريائي مان لھان.
(ڏھر)

عجب دستور ای صاحب کون و مکان صادر
که برگ اندر ته دریا به چشمک غرق گردیده
و لیکن سنگ را بر سینه ای دریا روان سازی
منم قربان چسان اندر غرائب فرق گردیده

(13)

جيءُ جاني کي ڏي، نہ تہ موت بہ نينڌءِ جيءُ کي،
اهو تان انصاف ڪر، هُو چڱو ڪي هي
جي سر ڏني ساجن ملي تہ ڏوهين تون ڏي
ڪين لهندين ڪي، اهڙا سوداگر سپرين.

سپار این جان به جانان، ورنه بستاند اجل اورا
تو منصف شو ہمان بهتر که این نشتر برائی تو
وصال یار اگر این طور حاصل شد زہے قسمت
کجا ممکن دگر سوداگر آید در قضائی تو

(14)

هڪ جو هٽي هٿ ڪٽي، ٻيو جو جهلي گهاءُ،
اِنهيءُ سور سماءُ، آهي ٻن ڇٽن ڪي.

یکی از دست خود زد، دیگر ازوی گشت آزرده
زدن آزده کردن رسم استبداد می باشد
ازین سرِّنهان واقف ہمی مانند این ہردو،
سوم بر صلح اگر آید، عدم بیداد می باشد.

(15)

هلو تہ هلون كورئين، جت نپجي نينهن،
ڳنڍين سارو ڏينهن، چنڊ مُور نہ سكيا.

بیا بین کسب جولاہان، سبق گراز کمالِ شان
که پاینده ہمی دارند، دستور مودت را
گسته رشته را در بافتن پیوسته می سازند
ازان چون عشقه می گیرند منوالِ محبت را

(16)

وسڻ اڪڙين جيئن، جي هُوند سڪئين مينهن،
تہ هوند سارو ڏينهن، بوندنئان بس نہ ڪرين.

توای باران اگر از چشم من باریدن آموزی
نباشی ساعتی خاموش از باریدن ای باران
شوی شبروز گم در گریه، ای باران بمانندم
ترا با اشک خود بازی بود بازیدن ای باران

(17)

ديسي سيڻ ڪجن، پرديسي ڪهڙا پرين؟
لڏيو لاڏوڻا ڪِئو، پنهنجي ديس وڃن،
پڇاڻا پرين، ڪجي بس پنيور ڪان.
(ديسي)

طريق دوستی باهم وطن می زيبد ای ياران
مسافر در مودت از وفا بيگانه بايد شد
که ناگه باز خواهد رفت آن سوی ولای خود
ديار يار بر يارش ز بس وجرانه بايد شد

(18)

جي سي لوڙائو تيا، جنين سندي ڏير،
ماروئڙا فقير، ڪنهن در ڏيندا دانهڙي؟
(مارئي)

چو ہم پہلو ز ہم وطنان جدا گشته بدر رفته
که در پہلوی شان تسکين جان او را مُيّسر بود
کنون مانند دلريشان صدا کرده بلند ايشان
کجا اورا بجويند آن که تادی نزد يکسر بود

(19)

ڏيـکـاريـوس ڏکـن، گـونـدر غـم پـريـنءَ جـو،
سونهائي سورن، کـي هيـکـاندي هـوت سيـن.

غم جانـان نـمـوده اهـل دل را جـاده اى جـانـان
نموده اهـل دل را جـاده اى جـانـان غـمِ جـانـان
شده دردآشنا عشـاق کـرده بـررسـى بـادوسـت
ز ويرانه گـذشـتـنـد و بـريـدنـد عـالـمِ جـانـان

(20)

ڪـتـو جـي ڪـانءُ، پـريـان سـنـدي پـار جـو،
انـهـن مـتـان آنءُ، ڪـوڙيـن قـربـانـي ٿـيـان.
(پورب)

اگـر سـگ آيـد ور زاغ آمـد از ديـارِ يـار
مرا هر دو عزيز استند، وقـعـت مـى دهـم شـان را
شـوم قـربـان بـر ايـن هـر دو هـزار انـدر هـزاران بـار
بزيده هر که روى دوست گويم خوش نصيـب آن را

(21)

نـ گـنـدا نـ گـبـري، نـ لانـگـوٽـي لـيـنـگ،
پکا جـنـيـن پـيـنـگ، صـاحـب تـنـيـن سـامـهـون.
(رامڪلي)

بدیده بی سرو سامان به براه افتاده بیکس را
برہنه تن بـه حـالِ خـانـه بـربـادی فـنـا درخـود
بروزی صاحب تـدبـیـر گشـتـه مـهـربـان بـروی
ازان بیدار شـد تـقـدیـر او نـازان شـد آن بـر خـود

(22)

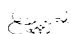
راڻـا تـنـهـنـجـي راھ، ڏيـهـاڙي ڏيـڪـان،
راڻـي جـي رهـاڻ جـون، روح انـدر ريـڪـان،
محـبـت جـون ميـڪـان، تـوسـيـن لال! لـپـيـٽـيـون.

نـگـاهِ مـن بـراهِ او شـبـانـه روز گـسـتـرده
که گفـت وگـوی آن یـارم بـروحـم ره گـذر کـرده
محبت ہم چو میخ اندرتنم گشت است پیوسـتـه
چنان پیوسته کـه انـدوه از درونِ مـن بـدر کـرده

(23)

هتان جادم جَڪري، وتي وچ مَ پوءِ،
پي پي سو پُر تيو، جو حاتم پاسي هوءِ،
ڪيف بِنا ڪوءِ، جئي ڪو نہ جهان ۾.
(بلاول)

پیا کی می دہد ساقی دمادم مست میخوارش
چنان حاتم صفت ساقی کہ ہر مینوش سیراب است
بغیر از کیف در عالم نباید زندگی کردن
ہمین دستور ساقی شد کہ از دستور ارباب است

(24)

الا شل ڏاهي مَ تيان، ڏاهيون ڏُک ڏسن،
مون سان مون پرين، پورائيءَ ۾ پال ڪيا.
(ليلا چنيسر)

نباشد من شوم دانا کہ دانش در عذاب آرد
معاذ اللہ زدانائی، پسندم سادگی آنید
کہ از سادہ دلی یارم شدہ بس مہربان بر من
ازین مورد مزاجم را مُیّسر تازگی آید۔

(25)

جي حب نـ هلڻ سگهيا، سي جڏا ميڙ جليل،
لنگهائي لطيف چئي، نجن ڪيچ قليل،
وساري وسيل، متان مارڳ ڇڏيين.

خداوندا، بهم گردان همه افتادگان را تا
رسانيده شود بر منزلِ مقصود ايشان را
شما را نيز همد وشان اشارت از لطيف است اين
كه مى ورزيد ياس و نى قبول آريد حرمان را

(26)

هنيون سندم هڪڙو، سوتان هوت نيو،
ڪونهي ڪو ٻيو، آڇيان جيڪو عام کي.

مرا يک دل به سينه بود آن هم جان جان برده
كنون سينه تهى دارم دلِ دگر از كجا آرم
دل دگر از كجا آيد كه نذر اين و آن گردد
كنون سينه تهى دارم كجا دل را بجا آرم

(27)

تري يڳي ڪنگري، تلها قيرا ڏي
آٽي نڪي ني تہ بہ وڃي سلهاڙي سات سان.

بسوی ته شکسته را تماشهٔ کن بر آب چاه
که اندر چوب ورسّه هست وابسته به اهل خود
به گرد چرخه می گردد به خویشان چون وفا کیشان
تهی از آب شد تاهم روان باشد به رحلِ خود

(28)

لتو سج لڪن ۾، راسيون رتائين،
مون کي مارئين، اديون اونداهي ڪري.
(سسئي)

به وقت شام چون خورشید، در دامان درّه شد
شفق را رنگ بخشیده، بدو حسن عروسی داد
اسیرم ساخت در تاریکی وچون مرده در انداخت
کجا شد جست وجوی یار چندین نا بیوسی داد

(29)

سرتيون! سچي سُڄ، متان ڪا مون سين هلي،
پاٽي ناهه، پنڌ گهڻو، اڳيان رائو، رُڃي رڃ،
متان مري اڄ، ڏي ڪا پاراتو پرينءَ ڪي.
(سَسُئي)

مبادا هم سفر گردد کسی با من به ویرانه
که نایاب است آب آن جا مسافت نیز بسیار است
همین امکان که مرگ از تشنگی وارد شود آن دم
عتاب آید به محبوبم که آن نحس و نگونسار است

(30)

پيئي ڪٽي پساهه، ڏکي ڏيئي وٽ جئن،
اڄ ڪ سنجهه صباح، سڻندا مُنڌ مئي.
(سَسُئي)

چراغ آخر شب چون بسوزد من بمانندش
نفس را اندر و بیرون کشیده می زیم یاران
بناگه آید این آواز از همسایگان روزی
روانه گشت چون اشکِ روان جان از تنم یاران

(31)

چنو سنگ سرتئين، ڇڏي هليا مُون،
وندرجي واڻن تي، ويني ڪوٺيان پُون،
الله! آهين تُون، هوتن تان هيڏي ڪئي.
(سسئي)

مرابگذاشته جانان فتاده بر سر راهم
همی کندم زمین را باخس اندر شدتِ اندوه
خداوندا مرا تکیه به تو یاران چنین کردند
کنون جان سوخته وامانده ام از حِدّتِ اندوه

(32)

ڏونگر پوئين ڪير، سڄڻ ميخون ڏونگرين،
ھھڙا سيڻ سڏير، ڪين لهندين ڪي پيا.
(ڪوهياري)

نگر این کوه را کو درزمین چون میخ پیوسته
که ناید لرزش اندروی جهان اندر امان باشد
ولی تدبیر جانان بین که چون میخ اندران کوه ست
نیاید جنبش اندر کوه و نی خوفِ زیان باشد

(33)

اچي عزرائيل، سُتي جاڳائي سسئي،
تي دوڙائي دليل، تہ پُنهونءَ ماڻهو موڪليو.
(سَسُئي آبري)

چو عزرائيل ناگه بر سرِ بالين وارد شد
كشود چشم را از خواب انديشه دلداده
كه شايد قاصدی از يارِ من آمد بسُوی من
خوشا يادی كه وقت نزع خوش گرديد دلداده

(34)

ڏونگر مُون نہ ڏکوءِ، آءٌ اڳ ڏکوئي آهيان،
ساريان کو نہ سُکوءِ، سور گهٽيئي سنبران.

مرا ای درد دل ديگر مكن محزون گذر از من
كه جانم قبل ازين در ابتلای حزن و حرمان است
ندارم ياد آن روزی كه بودم ساعتی شادان
مگر اندوه در انبوه حاوی بر دل و جان است

(35)

نُوري ۽ ناري، جو ڳيئڙا جهان ۾،
ٻري جن ٻاري، آئون نہ جئندي اُن ري.
(رامڪلي)

بديدم دلق پوشان را به نوع نوری و ناری
بنوع نوری وناری بديدم دلق پوشان را
جهان روشن شده از سوز و ساز شان همی دانم
نخواهم زيست غير از شان که دارم دوست او شان را

(36)

جر تي قوتو جئن لهرين لڳندي اَڌُ تئي،
تون پڻ آهين تئن، دنيا ۾ ڪو ڏينهڙو.

حباب از باد چُون بر آب در لحظه فنا گيرد
تو نيز ای دوست در دنيا چنان حيران يک دوزه
چرا مستی بدين هستی که هستی نيستی يابد
حباب آسا مشو نازان بر اين سيران يک روزه

(37)

لـنـگ ٻَـڌائُـون لانـگ، مـوتـيٰ کـن نـہ مَـسـحـو،
جا اسـلامـان اڳـي هـئـي، سـا ٻُـڌائـون ٻـانـگ،
سامـي ڇـڏي سـانـگ، گـڏيـا گـور کـنـاٽ کـي.
(رامڪلي)

طهارت شد نخستن بعد ازان حاجت نه پـنـدارنـد
بشوق آواره گـر ديـده بـديـن دسـتـورِ دروِ يشـان
شنـيـدنـد آن اذان کـو قـبـل از اسـلام بـر آمـد
چنين گشته به وصل جان جان معمور درو يشان۔

(38)

نـہ کـي کـٽـن ڀـاڻ سـيـن، نـکـي سـاڙن ڀـاڻ،
اهـڙا جـن اُهـيـاڻ، آءٌ نـہ جـيـئـنـدي ان ري.
(رامڪلي)

نه همراهش کسی باشد نه همراز آن به خود با شد
چنين تنها که من قـربـان شـوم از دل صـدا آيـد
نخواهم زيست غير ازوی کـه ايـن اطـوار مـی دارد
جـدا گـردم اگـر ازوی مـرا مـرگ ای خـدا آيـد

(39)

لـكـيـن كـيـا لسـان سـيـن، لاهـوتـيـن لُـوڙا،
گـهـوڙا ڙي گـهـوڙا، آءٌ نـه جـيـئـنـدي ان ري.
(رامڪلي)

مـرا ديـوانـه كـرده يـار بـاشـيـريـن گـفـتـارش
كنون بربام تنهائی نخواهم ايست غـيـر از دوسـت
دلم شد بی نـيـاز از خـود نـمـانـده اخـتـيـار مـن
دريغا وادريغا من نخواهم زيست غـيـر از دوسـت

(40)

مـتـا مـوءِ تـيـان ، سـدا سـوئـيـتـا ڪـاپـڙي،
ڪـوٺـي ڪـنـهـن نـه پُـڇـيـا، ڪـي انـدر انـدوهـيـان،
جـيـڪـا ڄـمـاران، سـا مـنـجـهه گـونـدر گـذري.

سـر شـان خـاک آلـوده، حـيـات انـدوه آمـاده
تمام عمر اندرين عـالـم، بـه مـاتـم روزگـار شـان
نـپـرسـيـده كـسـی احـوال ايـن آزردگـان بـاری
غم شان آمدو ليكن نـيـامـد غـمـگـسـارِ شـان

(41)

ساتين سئين نہ جاڳين، پوءِ ڪِجاڙيا روءِ؟
اي پر ڪپر هوءِ، جئن هو سانگي، تُون سمهين.

نماندی ساعتی بیدار تا وقتِ وداع آمد
تو خسپیدی روانه کاروان دوست گر دیده
کنون در گریه و آه و فغان بی سود افتادی
چه خواهی کرد ای نادان مگر بس خوار گردیده

(42)

ساتي نہ پسان سي، هُيمر هنئين توٽيون،
هاٽي ڪنين جي، وڃيو اگڻ اُپيان.

کجا یند آن بهی خواهان که بهرم تکیه بودندی
پریشانم که جز ایشان، جهانم تیره گردیده
تمنای امان دارم مگر جای نمی یابم
ایا درجاده پیمائی نگاهم خیره گردیده۔

(43)

اڄ نہ اوطاقن ۾، جاڳر جوڳيئڙن جو،
ساري سناسين کي، رئنديـن تان رو،
پس! پاريان تو، لاهوتي لڏي ويا.
(رامڪلي)

دل آگاهان شب بيدار ازين دارِ فنا رفته
رسيدند از هجوم دهر در ايوان تنهائی
اطاقِ شان که دی آباد بود امروز ويران است
بکن گريه به يارِ شان تو در دامانِ تنهائی

(44)

سڄو صاف نہ نڪري، سرلي وڃان سڄ،
منهن چڙهيو ماڻهن کي، ڏئي واڏيون وڄ،
هينئڙا ڪپ نہ ڪڄ، سگها ملندءِ سُپرين.
(سارنگ)

نه گردد آشکار از ميغ اگر خورشيد پروا نيست
بنا گه برق خندان را به چشمت جلوه گر يابی
مشو در پيچ وتاب ای جان که آخر کامران گشته
رسی اندر حضور يار او را عشوه گر يابی

(45)

ڪاتين ڪُني سپ ڪا، اڪين ڪُني آنءُ،
جا نينهن ڳنهندي نانءُ، مون جئن پوندي مامري.

پسنی کشته شدند از کارد بین مقتول چشم دوست
که چون جانم عزیز است آن، جهانم ازوی آباد است
بگیرد ہرکه نام عشق، گردد زار ہمچون من
بظاہر باشد آن آباد، بل در پرده برباد است

(46)

ڳالهيون پيٽ ورن ۾، وڏي وڻ تيون،
گوشي پرين نہ گڏيا، پرسين مون نہ ڪيون.

حکایات جهان و جان بهم گشته زهر جانب
درخت آسا درونم را به پیچ و خم درآورده
عیان کردم ازان نی اند کی باغیر و با محرم
ہمی میرم زیم یاران بجانم غم درآورده

(47)

ڪنهين ڪنهين ماڻهين پيڙي ڪل ڪائي،
رسيا جي رمز ڪي، تن پارسي پائي،
"الانسانُ سِري وَانا سره"، ورتي ايءَ وائي،
راجا راڳائي، هردوئي هيڪ ٿيا.

خبر دارند چندین مردمان زین رازِ پوشیده
بلی رمز آشنا یابند ای جان سنگ پارس را
که انسان است سرِّ من منم سرش بجا بیشک
نیاز این جا نباشد امتیاز مالک وکس را

ارشاد لطيف

مُون سي ڏنا ماءِ! جنين ڏنو پرينءَ کي،
تنين سندي ڪاءِ، ڪري سگهان نہ ڳالهڙي.

ديده ام آن صاحب صدق و صفا
شد مشرف آنکه از ديدار حق
نيست يارايم که وصف او-کنم
هستی اش معمور از اسرارِ حق

سُپت پريا سُپرين، ڪپت ڪيم ڪريو،
تورين گهٽين ڏينهڙين، ماٺهو وچن مريو،
تيسين قُرب ڪريو، جيسين جيئرا آهيو جهان ۾.

بمان ثابت به صدق ای جان مکن دامن تراز باطل
که بعد از چند روز این جان و تن سالم نخواهد ماند
بود تا زندگی باشد محبت شوق و شغلِ تو
همین عالم بدان باقی دگر عالم نخواهد ماند

ضميمو

ترجمہ منظوم اردو، فارسي

ڪلام: حضرت شاه عبداللطيف

سائينم! سدائين، ڪرين مٿي سنڌ سڪار،
دوست! مٺا دلدار! عالم سڀ آباد ڪرين.

خداوندا بود باران رحمت بر دیارِ سند
نماند خشک سالی سایه گسترا بر نسیان باد
توئی دلدار خویش و غیر پاس دوستی از تو
به امن و آشتی عالم ہمہ آباد و شادان باد

ترجمہ منظوم اردو فارسي

ڪلام : خواجہ محمد زمان صاحب
سجاده نشين لواري شريف

پرت چڏ پرڏيهه جي، ساٿ ڪر سنيال
لکن سندي لال، مچڻ مفت وڃائيين

بروﻻی غير ديوانه عباش
از ديار خويش بيگانه مباش
ای مبادا گوهر نا ياب تو
مفت ضايع گردد از دوﻻب تو

ترجمہ منظوم اردو وفارسي

ڪلام: قاضي قادن (1551ع)

جو جو ٻارهن لک، ڪڍي ڪتيبان جي پڙهيءِ،
اي سيائي سک، جان جاهہ پريان سين نہ مڙييءِ.

صـــد کـــتـــاب ای یـــارض بـــر خـــوانـــده
خـــویـــش راهـــا دوســـت اگـــر زمـــانـــده
خـــوانـــدت تـــا خـــوانـــده شـــد جـــانـــم ولـــی
زنـــدگـــی را درزیـــان دادی بـــلـــی

ترجمه منظوم اردو فارسي

ڪلام سنت پراڻ ناٿ 1694

سڪائيندم تہ سڪان، مون ۾ سڪڻ ڪينءَ
روهندس تهڙي حال ۾، ائين رکندا جينءَ.

من ندانم چيست آداب واداى زندگى
رہنما شو تا چنان تعميل حکم تو کنم
من زحال خويش صبرانم به حال آور مرا
خواستگارم پيروى راه ورسم تو کنم

ترجمہ منظوم اردو فارسي

ڪلام: دادو ديال (1603)

دادو دعوا ڇڏ ڪٽي تہ تئي خير جو خير
ڇا جي ڪنهن سان دوستي، ڇا جو ڪنهن سان وير.

صحبت ودعوی به فقرای جان من منظور نیست
بگذر ازدی زانکه مطلوب بس اسباب خیر
دوستی ودشمنی قربان ده در راه حق
راه حق ورزیده رو بر انتها دریاب خیر

ترجمہ منظوم اردو فارسي

ڪلام : مخدوم سرور نوح هالائي

ماڪ نہ پانيو ماڙهئا، پيئي جا پريات
روئي رڙهي رات، ڏسي ڏڪوين ڪي

قطره شبنم که بروخار صبح امد پديد
خلق گفت اين اشک کے باريد از مژگان خويش
نعره زد باد صبا ہست اين گواه چشم ديد
گريه کرده افت شب برحال غمزدگان خويش

ترجمہ منظوم اردو فارسي

ڪلام: مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي

هينئڙا هندو زال ڪان، هاريا هيڪ م تيءُ،
پرت پيالو پجاءُ، مات ڪري پئو مچ ۾

بگير المادل بجا درس وخارا ازژن هندو
ازوحق محبت چون ادا کرده ہمی آید
زيد باشوہرش ليکن چويروآں ہم اين مرد
بسوزد باہماں جان را فدا کرده ہمی آید

ترجمه منظوم اردو فارسي

ڪلام: گرو نانڪ از گرو گرنتھ

سي رنگ ماڻين جنهن مان، تنهن سان لائج نيهه
نانڪ مندر صورت سا، جنهن جوڙيو هي ديهه.

ايکه چون قوس وقزح رنگين شدى از جلوه اش
بر تو واجب باهمان خوشرنگ دل بسته شوى
آنكه حسن رايزاش حرز جان عاشقان
خلق بنمودت كه بايكذرت وابسته شوى

وائي

جيكس جهليا مچ، گهاتو گهر نہ آئيا،
كاهي وجو ناكئا، كري بري تي بچ.
گهاتو گهر نہ آئيا.
كاتي سندن كنديون، كاتي سندن رچ
گهاتو گهر نہ آئيا.
كن كڙكو ڏاڍو، اڳيان اتو اچ،
گهاتو گهر نہ آئيا.

ككگمان دارم كه دى از شومى تقدير بردريا
گرفتار بلا شد خيل ماهى گير بردريا
بروای ناخدا تاراج گردان اين بلای را
كه ازوی در عذاب آمد جوان و پير بر دريا
تلف گشته متاع شان نمانده هيچ ازان باقى
نه گرديده بر آور تابش وتدبير بر دريا
جهيب آواز گرداب است ليكن محض ازدوای
به نزديكى نمى باشد چنين تاثير بر دريا
صداى از لطيف اى راز دان بشنو
رسيده بر كناره آنكه شدره گير بر دريا

اداره فرهنگ، گردشگري، آثار باستاني و آرشيو
دولت سند

Culture, Tourism, Antiquities & Archives Department
Government of Sindh

ISBN # 978-969-8100-53-9